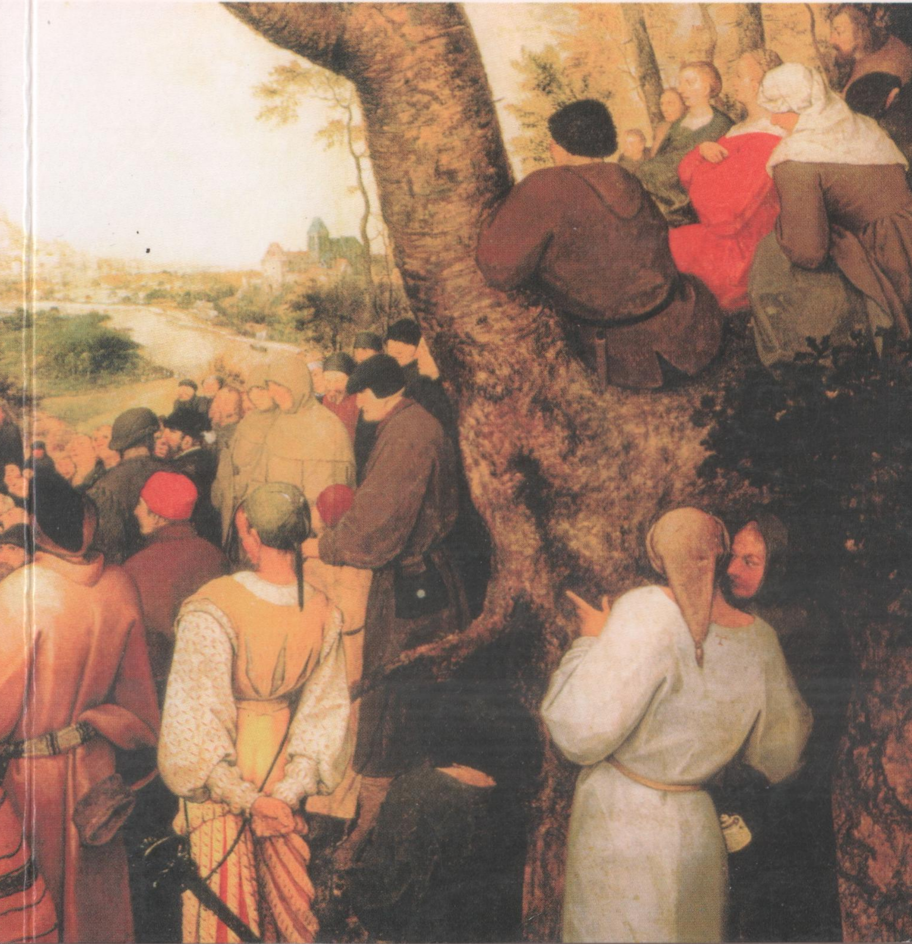
payel

EDEBİYAT VE SANAT ÜZERİNE

ÇEVİREN: ELİF AKSU

V. İ. LENİN

PAYEL YAYINLARI : 11
Sanat Kuramı Kitapları : 1

ISBN: 978-975-388-161-6

Dizgi Operatörü: Filiz Koçer
Baskı : Özal Matbaası
Kapak Filmleri : Ebru Grafik
Kapak Baskısı : İpomet Matbaası
Cilt : Yıldız Cilt

VLADİMİR İLİÇ LENİN 22 Nisan 1870'te Volga Irmağı kıyısındaki Simbirsk kentinde doğdu, 21 Ocak 1924'te Moskova yakınlarındaki Gorki kentinde öldü. Bir toprak kölesinin oğlu olan babası öğretmenlik, ilköğretim müfettişliği ve müdürlüğü yapmış bir eğitimci, bir hekimin kızı olan annesi ise dışarıdan girdiği sınavları vererek ilkokul öğretmenliği yapmaya hak kazanmış, birkaç yabancı dil bilen aydın bir kadındı. Ailenin altı çocuğundan ikincisi olan Lenin, dokuz yaşına gelince Simbirsk'teki ortaokula başladı. Okulda büyük ilgi duyduğu tarih ve edebiyatın yanı sıra Latince ve Yunanca da dahil olmak üzere birçok yabancı dil konusunda bilgisini derinleştirdi; çalışkan ve yetenekli bir öğrenci olarak kendisini gösterdi. Evlerindeki kitaplıkta bulunan Belinski, Herzen, Dobrolyubov ve Çernişevski gibi Rus devrimci-demokratlarının kitaplarını okuması, devrimci görüşleri benimsemesinde etkili oldu. Düşünür, siyaset ve devlet adamı, 1917 Ekim Devrimi'nin önderi ve SSCB'nin kurucusu olan Lenin 30 Ağustos 1918'de Fanny Kaplan adlı bir kadın tarafından silahlı saldırıya uğrayarak ağır yaralandı. Bu suikastin sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri yaşamının sonuna dek sürdü.

Yapıtın Fransızca adı: Ecrits sur l'art et la littérature

Türkçe birinci basım: Nisan 2008

V. I. LENIN

EDEBİYAT VE SANAT ÜZERİNE

ÇEVİREN: ELİF AKSU

PAYEL YAYINEVİ
İstanbul

İÇİNDEKİLER

"HALKIN DOSTLARI" NEDİR VE SOSYAL DEMOKRATLARA KARŞI NASIL SAVAŞIRLAR

(*Ruskoye Bogatstvo*[1] Dergisinde Çıkan ve Marksistleri Hedef Alan Makalelere Yanıt)

...VE YUMUŞAK BAŞLILIK konusunda Ruskoye Bogatstvo' nun hakkını vermek gerekir: Biraz olsun bağımsız davranmaktan aciz olmasıyla liberal Rus basınında bile sivriliyor. Kararı kendiniz verin:

Bay Yujakov, "tuz vergisinin kaldırılmasını, baş vergisinin kaldırılmasını ve kurtulmalıkların azaltılmasını halk ekonomisinin yükünün ciddi biçimde hafifletilmesi"[2] olarak nitelendiriyor. Tabii, ne demezsiniz! Peki ama tuz vergisinin kaldırılması, beraberinde bir sürü dolaylı yeni verginin konmasını ve eski vergilerin yükselmesini getirmedi mi? Baş vergisinin kaldırılması, eski devlet

[1]*Ruskoye Bogatstvo* [Rus Zenginliği]: 1876 yılından 1918 yılının ortalarına kadar yayımlanmış aylık dergi. 1890'lardan başlayarak liberal narodniklerin yayın organı durumuna gelen dergiyi, Krivenko ve Mihaylovski yönetmiştir. Dergi, devrimci mücadeleyi bırakmayı salık vermiş, marksizme ve Rus marksistlerine düşmanca tavır almıştır.

[2]*Kurtulmalıklar*. köylülerin, Rusya'da toprak köleliği kaldırıldığı sırada kendilerine verilmiş toprak hisseleri için toprak sahiplerine ödemek zorunda oldukları bedeldir. Kurtulmalıkların tutarı köylülere verilmiş payların gerçek değerinden kat kat yüksektir. Böylelikle, örneğin, aldıkları toprağın fiyatı piyasada 544 milyon rubleyi geçmezken, eski toprak köleleri çarlık hükümetine iki milyar rubleye yakın bir para ödemişlerdir. Köylülerin tamamı topraklarını bir çırpıda alamamış, ödemelere başlamak için kendilerine 1883 yılına kadar zaman verilmiştir. Bu nedenle kurtulmalıkların ödenmesi 1932'ye kadar sürmüştür. Bu ağır ödemeler köylülerin kitlesel olarak yoksullaşmasına ve yıkımına yol açmıştır. 1905-1907 birinci Rus devrimi sırasındaki köylü hareketi, çarlık hükümetini, Ocak 1907'den başlayarak kurtulmalıkları kaldırmak zorunda bırakmıştır.

köylülerine kurtulmalık görüntüsü altında dayatılan ödemelerde bir artışa yol açmadı mı? Şu anda, ünlü kurtulmalık indiriminden sonra bile (kaldı ki bu indirimle devletin köylülerin cebinde bıraktığı para, kurtulmalık karşılığı toprak verilmesi işleminden elde ettiği kâr kadar bile değildir), köylünün ödediği parayla, aldığı toprağın geliri arasında bir oransızlık sürmüyor mu; bu, düpedüz feodal vergilerin bir kalıntısı değil mi? Ama bunların ne önemi var! Burada önemli olan yalnızca "ilk adım," "ilke;" sonra... sonra, yeni istekler için sıraya gireriz!

Ama bunlar daha yalnızca çiçekler. İşte meyveleri:

"Seksenli yıllar halkın yükünü hafifletti (bu önlemlerle mi gerçekten?) ve böylece onu kesin bir yıkımdan kurtardı."

İşte uşakça küstahlığıyla klasik olmuş bir cümle daha. Bu cümleyi olsa olsa Bay Mihaylovski'nin bizim bu ülkede daha proletaryayı yaratmamız gerektiğini savladığı sözleriyle karşılaştırabilirsiniz. İnsan, Şçedrin'in, Rus liberalinin evrimini çok güzel betimlediği öyküsünü anımsamadan edemiyor. Bu liberal, yetkililerden "olanaklar çerçevesinde" reformlar rica etmekle işe başlıyordu, sonra "küçük de olsa bir şey" için yalvarıyor ve en sonunda, sonsuza dek ve değişmez bir biçimde "alçaklığın damgasını" taşıyan bir konumu benimsemekte karar kılıyordu. Gerçekten de, milyonlarca insanı daha yeni kırıp geçirmiş kıtlık karşısında, önce gözünü para bürümüş bir pintilikle, sonra yine parayı kollayan bir korkaklıkla davranmış olan hükümetin, halkı kesin bir yıkımdan kurtardığını yayınlarında yazan "halkın dostları"nın, bu sonsuz ve değişmez alçaklık konumunu benimsemiş olduklarını söylemeyelim de ne söyleyelim!! Önümüzdeki birkaç yıl köylü sınıfı daha da hızla mülksüzleştirilecek; Tarım Bakanlığı kurulurken hükümet bir iki doğrudan vergiyi kaldırıp bir sürü yeni dolaylı vergi koyacak; 40 milyon kişi kıtlığın pençesine düşecek; o zaman bu beyler tıpkı bugünkü gibi "Görüyor musunuz, açlık çeken 40 milyon kişi var, 50 değil, neden, çünkü hükümet halkın yükünü hafifletti ve onu

kesin bir yıkımdan kurtardı, çünkü "halkın dostları"na kulak verdi ve bir Tarım Bakanlığı kurdu" diye yazacaklar.

Bir başka örnek:

Ruskoye Bogatstvo'nun ikinci sayısında, iç politika köşe yazarı, Rusya'nın "ne mutlu ki" (aynen bu sözcükle!) geri kalmış bir ülke olduğunu, böylece "ekonomik rejimini dayanışma ilkesi üstüne kurmasını sağlayabilen unsurları korumuş olduğunu"(*) açıklayarak, dolayısıyla "uluslararası ilişkilerde ekonomik dayanışmanın temsilcisi olarak" araya girebileceğini, yadsınamaz "politik gücünün" bu işlevi yerine getirme şansını yükselttiğini söylüyor!!

Her türlü gericiliğin sürekli ve sadık kalesi, bu Avrupalı jandarmadır işte Rus halkını kendi yurdunda ezilirken, Batı halklarını ezmede araç görevi görme utancına sürükleyen! Ekonomik dayanışma temsilciliğine yükseltilen işte bu jandarmadır!

Bu sözler kantarın topuzunu artık iyice kaçırıyor! "Halkın dostları" baylar, liberallere taş çıkartıyorlar. Hükümete el açmakla ve övgüler yağdırmakla da yetinmiyorlar, hayranlar ona, hükümetin önünde öyle bir coşkuyla yere kapanıyorlar ki o sadık alınlarının yere çarpışını duyunca insanın tüyleri diken diken oluyor.

Darkafalının Almanca tanımını anımsar mısınız?

Was ist der Philister?
Ein hohler Darm,
Voll Furcht und Hoffnung,
Dass Gott erbarm.(**)

Bu tanım bizim durumumuza tam uymuyor gerçi. Tanrı... Doğrusu Tanrı bizde ikinci plana itilmiştir. Yetkililer derseniz, o

(*)Kimle kim arasında dayanışma? Büyük toprak sahibi ile köylü arasında mı? Hali vakti yerinde köylü ile baldırı çıplak arasında mı? Fabrikatörle işçi arasında mı? Bu klasik "dayanışma ilkesi"ni iyice kavramak için, patronla işçi arasında dayanışmanın "işçilerin ücretinin düşürülmesiyle" sağlandığını anımsamakta yarar var.

(**)Nedir darkafalı dediğin? / İçi boş bir bağırsak, / İçi dolu korku ve ümitle, / Tanrı acısın haline. (Goethe) —*Ed.*

başka. Bu tanımda "Tanrı" sözcüğünü "yetkililer"le değiştirirsek, Rusya'nın "halkın dostları" insanlık havarileri ve liberallerinin ideolojik dağarcıklarının, ahlâk düzeylerinin ve medeni cesaretlerinin tam bir anlatımını elde etmiş oluruz.

"Halkın dostları," hükümet hakkındaki bu saçmasapan görüşlerine, bir de uygun bir "intelligentsia" anlayışı ekliyorlar. Bay Krivenko yazıyor: "Edebiyat, görüngüleri toplumsal anlamlarına göre değerlendirmeli ve iyiye yönelen her eylemi desteklemelidir. Edebiyat, öğretmen, doktor, teknisyen açığımız olduğunu; halkın hastalıktan kırıldığını, yoksullaştığını (demek çok az teknisyen var!), okuma yazma bilmediğini vs. her zaman söyledi ve söylemeyi de sürdürüyor. Kumar masalarında oturmaktan, amatör gösterilere katılmaktan, aristokrat sınıftan bir mareşalin evinde mersinbalığı ezmesi yemekten bıkmış ve nice engele karşın az bulunur bir özveriyle (düşünün bir, kumar masasını, gösterileri ve ezmeleri elinin tersiyle itmek!) çalışmaya katılan insanlar ortaya çıktığında, edebiyat onları selamlamakla yükümlüdür."

İki sayfa ileride, bu konularda saçlarını ağartmış bir bürokratın işi başından aşkın ciddiyetiyle, "yeni yönetmelik uyarınca Zemski Naçalnik,(*) belediye başkanlığı, zemstvo(**) kurulları başkanlığı ya da üyeliği görevlerini kabul etmekte duraksayanları" bir güzel haşlıyor. "Yurttaşlık gerekleri ve ödevleri duygusunun gelişmiş olduğu bir toplumda (iyi dinleyin baylar, ünlü Rus satraplarının, Baranovların, Kossiçlerin söylevlerine eşdeğer bu konuşma!), bu

(*)Kır (tarım bölgesi) yetkilileri. Çarlık hükümeti, toprak sahiplerinin köylüler üstündeki egemenliğini artırmak amacıyla 1889 yılında, toprak sahibi yerel aristokratlar arasından Zemski Naçalnikler atamaya başlamıştır. Zemski Naçalnikler, köylüler üstünde gerek yönetsel gerek hukuksal çok geniş yetkilere sahiptir; köylüleri tutuklayabilir, bedensel cezalara çarptırabilirler. —çev.

(**)Yerel yönetimler (Zemstvo'lar), Çarlık Rusyası'nın kırsal bölgelerinde 1864'te kurulmuş olan özyönetim organlarıdır. Üyelerinin çoğu liberal görüşlü toprak sahipleridir. Zemstvoların yetkileri bölgesel ekonomik sorunlarla sınırlıdır (örneğin hastanelerin düzenlenmesi, yol yapımı, eğitim vb. konular). Etkinlikleri, valiler ve içişleri bakanlığının denetimi altındadır. —çev.

tür duraksamalar, böylesi bir davranış çizgisi düşünülemez, çünkü böyle bir toplum, içinde az da olsa yaşam tohumları barındıran her reformu, kendi yöntemiyle sindirecektir. Yani bu reformun akılcı yanlarından yararlanacak ve onları geliştirecek, gereksiz yanlarınıysa yok olmaya bırakacaktır. Reform, hiçbir yarar içermediği durumda, bir yabancı cisim olarak kalacaktır."

Pes doğrusu! Beş para etmez bir oportünizmi bu çalımla sergilemek! Demek edebiyatın amacı, acımasız marksistlerle ilgili salon dedikodularını derlemek, halkı kesin bir yıkımdan kurtardığına teşekkür etmek için hükümet karşısında şapka çıkarmak, kumar masalarında çöreklenmekten gına getirenleri selamlamak, "halka" Zemski Naçalnik görevi gibi görevleri küçümsememeyi öğretmek... Ne okuyorum ben böyle? *Nedelya*[3] ya da *Novoye Vremya*[4] mı? Hayır, *Ruskoye Bogatstvo*, ileri Rus demokratlarının yayın organı.

"Babalarımızın ülküsü"nü dillerinden düşürmeyenler, Fransa'nın Avrupa'nın her köşesine[5] yaydığı sosyalizm düşüncelerinin Rusya'da özümsenerek Herzen'in, Çernişevski'nin öğretilerine hayat verdiği dönemin geleneklerini koruyanların kendileri olduğunu ileri sürenler de bu baylardır. Eğer *Ruskoye Bogatstvo* bu kadar gülünç olmasaydı, eğer bu derginin sütunlarındaki benzeri açıklamalar insanda katılırcasına gülmekten başka bir tepki doğurabilseydi, o zaman, okuyanı hem çileden çıkaran hem de derinden yaralayan çok büyük bir ayıptan söz etmek gerekirdi. Evet, sizler bu ülküyü kirletiyorsunuz! Neydi ilk Rus sosyalistlerinin, Kautsky'nin "her sosyalistin şair, her şairin sosyalist

[3]*Nedelya* [Hafta]: 1856'dan 1901'e kadar Petersburg'da yayımlanan, liberal narodnik eğilimli haftalık bir gazete. "Küçük eylemler" kuramını salık veriyor, yani aydınları devrimci mücadeleyi bırakmaya ve kendilerini "kültürel işlere" adamaya çağırıyordu.

[4]*Novoye Vremya* [Yeni Zamanlar]: 1868'den Ekim 1917'ye kadar Petersburg'da yayımlanan gazete. Başlangıçta ılımlı liberalken, 1876'dan başlayarak, soyluluk ve bürokrasinin gerici çevrelerinin yayın organı olmuştur.

[5]19. yüzyılın birinci yarısında çok yaygın olan Fransız ütopik sosyalizminden söz ediliyor.

olduğu" diyerek ne kadar güzel tanımladığı o dönemin sosyalistlerinin ülküsü?

Rus yaşamının özel biçimine, ortaklıkçı düzenine duyulan inanç, buradan hareketle de bir sosyalist köylü devrimi olabileceğine duyulan inanç: Onlara esin veren, onlarca, yüzlerce insanı hükümete karşı kahramanca bir mücadeleye iten işte buydu. Sizler, sosyal demokratları, kendi zamanlarının en iyileri olan bu insanların büyük tarihsel değerini bilmemekle, onların anılarına derin bir saygı göstermemekle suçlayamazsınız. Ben size soruyorum aynı şeyi: Bu inanç bugün nerede? Yok. O kadar yok ki geçen yıl Bay V.V. köy komününün halka dayanışmayı öğrettiğini, özgeci duyguların ocağı olduğunu vb.[6] açıklamaya kalktığında, kuruntulanan Bay Mihaylovski. Bay V.V.'ye kibarca "bizim köy komünümüzle özgecilik arasında bağ kuran hiçbir *araştırma* olmadığını" anımsatıvermişti.[7] Gerçekten de yok böyle bir araştırma. Gelgelelim insanların herhangi bir araştırma olmaksızın buna inandıkları, hem de yürekten inandıkları bir dönem yaşandı.

Nasıl? Neden? Ne hakla mı?

"Her sosyalist şair, her şair sosyalistti."

* * *

Köylü reformu üstüne görüşlerden bir başka örnek. Demokratizmin henüz sosyalizmden ayrılmamış olduğu bu dönemin demokratı olan Çernişevski'nin köylü reformu konusundaki tavrı neydi? Düşüncesini açıkça dile getiremediği için *sessizliğini koruyor*, bununla beraber, hazırlanmakta olan reformu üstü kapalı bir biçimde şöyle tanımlıyordu:

"*Varsayalım ki benim işim sizin yemeğiniz için gereken erzağı korumak üzere önlem almak. Eğer bunu size duyduğum yakınlık nedeniyle yapıyorsam, doğal olarak, erzağın size ait olduğunu ve*

---

[6]V. V.'nin (V. Vorontsov) 1893'de yayımlanan *Eğilimlerimiz* adlı kitabına gönderme yapıyor.

[7]Mihaylovski, V.V.'ye 1893 yılında, *Ruskoye Bogatstvo*'nun onuncu sayısında yayımlanan "Edebiyat ve Yaşam" adlı makalede yanıt vermiştir

hazırlanacak yemeğin sağlıklı ve sizin için yararlı olacağını düşünerek elimden gelen çabayı gösteririm. Peki ya bu erzağın hiç de size ait olmadığını, onunla hazırlanacak her yemek için, yalnızca yemeğin değerini aşmakla kalmayan (bu satırlar köleliğin kaldırılmasından önce yazıldı, oysa Bay Yujakov'lar köleliğin kaldırılmasında temel ilkenin köylülerin gereksinimlerinin karşılanması olduğunu *bugün* söylüyorlar!!), *genel olarak kendinizi büyük bir sıkıntıya sokmadan ödeyemeyeceğiniz bir ücret ödemeniz gerektiğini öğrenirsem neler hissederim, bir düşünün. Böyle şaşırtıcı bir şeyi öğrenince aklımdan neler geçer? Yararlılığı tartışmalı ve hiçbir güvencesi olmayan bir işle uğraştığım için basbayağı budalaymışım demek ki demez miyim! Bir mülkiyetin bir elde korunmasına, öncelikle o elde, üstelik de kazançlı koşullarla kalacağından emin olmadan kim uğraşır ki bir budaladan başka? Benim sevdiklerime yalnızca zarar getiren bu erzak yok olsun daha iyi! Size yıkımdan başka bir şey getirmeyen bu iş batsın daha iyi!"*

Çernişevski'nin, yaşadığı günün gerçekliğine, köylülere dayatılan ödemelerin doğasına ve Rus toplumsal sınıflarının çatışkısına ilişkin bu derin ve yetkin kavrayışının açıkça göründüğü bölümleri vurguluyorum. Bu katıksız devrimci düşünceleri sansür altındaki bir basında açıklamayı bilmesi de ayrıca önemlidir. Yasadışı yapıtlarında da yazıyordu aynı şeyleri, ama sözü dolandırmadan. *Önsöz* adlı yapıtında Çernişevski'nin, ağzından kendi düşüncelerini açıkladığı Volgin şöyle der:

"*Varsın köylülerin özgürleştirilmesi işi büyük toprak sahiplerinin partisine bırakılsın. Büyük bir fark olmaz arada.*"(*) Volgin'in konuştuğu kişiyse tam tersine, arada çok büyük bir fark olacağını, çünkü büyük toprak sahiplerinin partisinin köylülere

(*)Plehanov'un *Sosyal Demokrat* adlı dergisinde çıkan "N. G. Çernişevski" başlıklı makalesinden aktarıyorum.[8]

[8][*Sosyal Demokrat*, 1890-1892 yılları arasında, Emeğin Kurtuluşu grubunun Rusya dışında (Londra-Cenevre) çıkardığı edebi ve politik bir dergidir. Rusya'da marksist görüşlerin yayılmasında birinci dereceden rol oynamıştır. Toplam 4 fasikül çıkmıştır. Başlıca yazarları Plehanov, Axelrod ve Vera Zasuliç'tir.]

toprak verilmesine karşı olduğunu belirtir. Volgin kesin bir tavırla yanıtlar onu.

"Hayır. büyük değil, önemsiz bir fark olur. Eğer toprak köylülere, karşılığında kurtulmalık alınmaksızın verilseydi, fark büyük olurdu. Sizin birinden bir şey almanız başka bir şeydir, onun onu size bırakması başka, ama size onu ödetmesi aynı kapıya çıkar. Büyük toprak sahipleri partisinin tasarısı ile ilericilerin tasarısı arasındaki tek fark, toprak sahiplerininkinin daha basit, daha kestirme olmasıdır. Bu yüzden o daha iyidir bile denebilir. Hem daha az oyalar, hem de büyük olasılıkla köylüler için daha az yük getirir. Parası olan köylüler toprağı satın alırlar. Olmayanları ise satın almaya zorlasanız ne yazar. Bu onları yalnızca yıkıma sürükler. Ha satın almak ha kurtulmalık ödeyerek almak, ikisi de bir."

Köylü reformunun, daha yeni gerçekleştirildiği dönemde (Batı'da bile konu henüz yeterince incelenmemişken), özü bakımından burjuva nitelikte olduğunu bu berraklıkta kavrayabilmek; daha o zamanlarda, Rus "toplumu" ve Rus "devleti"nde, emekçilerin onulmaz düşmanı olan ve köylü sınıfını sonunda kaçınılmaz olarak yıkıma ve mülksüzleşmeye sürükleyecek toplumsal sınıfların var olduğunu ve yönetimi elinde bulundurduğunu anlayabilmek için, Çernişevski'nin dehası gibi bir deha gerekirdi. Çernişevski aynı zamanda uzlaşmaz toplumsal ilişkilerimizi gizleyen bir hükümetin varlığının, emekçilerin durumunu daha da ağırlaştıran, korkunç bir bela olduğunu da görmüştü.

"*Doğrusunu söylemek gerekirse*, diye sözlerini sürdürür Volgin, *hiç topraksız özgürleştirilseler daha iyi.*" (Başka bir deyişle, ülkemizde derebeylerinin böyle bir güçleri varsa, açıkça, dürüstlükle davransalar, köle sahipleri olarak çıkarlarını ikiyüzlü bir mutlak hükümetin uzlaşma çabaları ardına gizleyeceklerine akıllarındakini ortaya dökseler daha iyi.)

"Sorun öyle bir biçimde konmuştur ki köylülerin özgür bırakılıp bırakılmayacağını öğrenmek için bile heyecanlanmaya neden göremiyorum; hele hele liberallerce mi yoksa büyük toprak

sahiplerince mi özgür bırakılacaklarıyla hiç ilgilenmiyorum. Bence ikisi de bir. Büyük toprak sahipleri daha bile iyi."

"Adressiz Mektuplar"ından birinde şöyle yazar: *"Köylüleri özgür kılmaktan söz ediliyor. Bu girişim için gereken güçler nerede? Henüz yok. Bir işin gerçekleşmesi için gereken güçler ortada yoksa, o işe kalkışılamaz ki. Bunun sonu nereye varır bakın: Köylüler özgür bırakılmaya başlanacak. Tamamına erdiremeyeceğiniz bir işe kalkıştığınızda başınıza ne gelirse, buradan çıkan sonuç da aynısı olacak. kendi gözlerinizle görün. Bir işi boş yere berbat etmek alçaklıktan başka bir şey değil."*

Çernişevski, feodal ve bürokratik Rus devletinin köylüleri özgürleştirecek, yani derebeylerini devirecek güçte olmadığını; elinden gelen tek şeyin liberallerin çıkarlarıyla (ha satın almak ha kurtulmalık ödeyerek almak) büyük toprak sahiplerinin çıkarları arasında zavallı bir uzlaşma "alçaklığına" gitmek olduğunu; göstermelik bir bolluk ve özgürlükle köylüleri aldatan bu uzlaşmanın aslında onları yıkıma götüreceğini ve toprak sahiplerinin vicdanına bırakacağını anlıyordu. Ve karşı çıkıyor, reformu lanetliyor, reformun başarısız olmasını, hükümetin, liberallerle toprak sahipleri arasında denge kurma alıştırmalarında elinin ayağına dolaşmasını ve Rusya'yı açık bir sınıf mücadelesi yoluna çekecek bir başarısızlığa uğramasını diliyordu.

Oysa *bugün*, Çernişevski'nin dâhice öngörüleri doğrulanmış ve otuz yıllık bir zaman dilimi. tüm ekonomik ve politik yanılsamaları kesin olarak boşa çıkarmışken, çağdaş "demokratlarımız" reformu yüceltiyorlar, reformun "halk" üretimini onayladığını düşünüyor ve buradan, emekçiye düşman olan toplumsal sınıfları *yanıltıp* etkisizleştirecek bir yol bulmanın olası olduğunu kanıtlamaya uğraşıyorlar. Yineliyorum, köylü reformu karşısındaki bu yaklaşım, demokratlarımızın derinden burjuvalaşmış olduklarının en açık kanıtıdır. Bu beyler hiçbir şey öğrenmemişler, ama çok şeyi unutmuşlar.

1894 yılı ilkbahar ve yaz döneminde yazılmış, 1894'de çoğaltılmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova c.1, sf. 282-286, 304-307

SVOBODA[9] DERGİSİ

BU KÜÇÜK dergi çok, çok kötü. Yazarı —dergi baştan sona aynı kişinin kaleminden çıkmış gibi duruyor— "işçiler için" halkçı bir edebiyat yaptığı savında. Ama bu halkçılık değil, en kötüsünden bir halk yağcılığı. Gösterişsiz, yalın bir söz, arayın ki bulasınız, yalnız caka... Yazar, süssüz püssüz, "halkçı" benzetmelerin olmadığı, "insanlar" gibi "halkçı" sözcüklerin kullanılmadığı tek bir cümle kurmamış. Çok yinelenmiş, bilinçli olarak kabalaştırılmış (vulgarize edilmiş) sosyalist düşünceler, hiçbir yeni olgu, hiçbir yeni örnek eklenmeksizin, yeni bir biçimle sunulmaksızın, bu çirkin dille, didiklenip duruyor. Biz yazara şunu demek isteriz: Bir düşünceyi halka yaymanın, düşünceyi kabalaştırmakla, halka yaranmaya çalışmakla uzaktan yakından ilgisi yoktur. Halkçı bir yazar, herkesin bildiği, en basit olaylardan yola çıkarak, okuru, derin bir düşünceye, derin bir öğretiye vardırır. Karmaşık olmayan düşünme yöntemleri ya da iyi seçilmiş örneklerle, bu olaylardan çıkarılacak başlıca sonuçları okura gösterir; kafası çalışan bir okuru kendisine hep daha fazla soru sormaya iter. Halkçı bir yazar, düşünmeyen, düşünmeyi istemeyen veya bilmeyen bir okur varsaymaz; tersine, pek bilgili olmasa da her okurun, kafasını çalıştırmayı ciddi olarak istediğini düşünür ve bu ciddi ve güç işi yapmakta ona

---

9 *Svoboda* [Özgürlük]: 1901 Mayıs'ında kurulan ve aynı adı taşıyan topluluğun, 1901-1902'de İsviçre'de çıkardığı dergi. Birincisi 1901'de, ikincisi 1902'de olmak üzere iki sayı basılmıştır.

"*Svoboda*" topluluğunun "ne ciddi ve sağlam bir görüşleri, ne bir programı, ne taktiği, ne örgütlenmesi, ne de kitleler içinde kökü" vardır (Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c. 20, sf.375).

Topluluk, yayınlarında, ekonomizm ve terörizm görüşlerinin sözcülüğünü yapmış, Rusya'daki *Iskra* karşıtı grupları desteklemiştir. 1903 yılında dağılmıştır.

yardımcı olur. İlk adımlarını atmasına *yardım ederek* ve tek başına ilerlemeyi ona *öğreterek*, onu *yönlendirir*. Kaba (vulgar) bir yazar ise düşünmeyen, düşünmeyi beceremeyecek bir okur varsayar. Okurda gerçek bir bilimin temel kavramlarını uyandırmaz; tersine, herhangi bir öğretinin *bütün* sonuçlarını, anlamsızlığa varacak derecede basitleştirilmiş bir biçimde, orasına burasına komiklikler, şaklabanlıklar serpiştirerek, okurun eline "hazırlop" verir. Öyle ki okurun yapması gereken tek şey bu bulamacı yutmaktır artık, çiğnemesi gerekmez.

1901 sonbaharında yazılmış;
ilk olarak 1936 yılında, Paris-Moskova,
"*Bolşevik*" dergisinin 2. sayısında
yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*
c.5, sf. 316-317

GÖSTERİLERİN BAŞLANGICI

İKİ HAFTA ÖNCE Petersburg'da,[10] Kazan Meydanı'nda, Rusya'da toplumsal devrimin ilk gösterisinin, 6 Aralık 1876'nın 25. yıldönümünü kutladık. Hareketin güçlü atılımına bu yılın başında dikkatleri çekmiştik. Göstericilerin, "toprak ve özgürlük"[11] sloganından (1876) daha açık seçik bir siyasal slogan oluşturmaları, "geçici yönetmeliklerin yürürlükten kaldırılması" isteminden (1901) daha geniş haklar istemeleri gerektiğini söylemiştik. Bu slogan *siyasal özgürlük*; halkın bu ortak istemi de *halk temsilcilerine çağrı yapılması istemi* olmalıdır.

---

[10] 6 (18) Aralık 1876 gösterisi, otokrasinin keyfi yönetimini protesto etmek için, işçiler ve öğrencilerce düzenlenmiştir. Gösteriye Plehanov da katılmış, devrimci bir konuşma yapmıştır. Polis gösteriyi dağıtmış, katılımcıların çoğu tutuklanarak sürgün veya kürek cezasına çarptırılmıştır.

[11] "*Toprak ve özgürlük*" sloganı, aynı adı taşıyan ("Zemlya i Volya") bir yeraltı örgütünce ortaya atılmıştır. 1876 yılında Rusya'da narodniklerin kurduğu bu örgütün üyeleri temel devrimci güç olarak köylü sınıfını görüyor ve bu sınıfı çarlığa karşı ayaklandırmaya çalışıyordu. Rusya'nın taşra bölgelerinde devrimci çalışma yürütüyorlardı. 1879 yılında örgüt içinde, bireysel şiddet eylemlerini çarlığa karşı temel mücadele yöntemi olarak değerlendiren bir teröristler hizbi oluştu. Aynı yıl yapılan kongrede "Zemlya i Volya" ikiye bölündü: "Narodnaya Volya" [Halkın İradesi] ve "Chernyi Peredel" [Kara Paylaşım]. Kara Paylaşım, toprağın köylüler arasında eşitçe yeniden bölüşümünü savunuyordu. (Narodnaya Volya için bkz. 22 sayılı dipnot).

Burada değinilen, Eğitim Bakanı Vannovski'nin 22 Aralık 1901 (4 Ocak 1902)'de onayladığı "*Eğitim Bakanlığı'na bağlı yüksekokullarda öğrenci kuruluşlarının örgütlenmesiyle ilgili geçici yönetmelikler*"dir. Örgütlerini yönetimin sürekli denetimi altına alan bu yönetmeliklerden hoşnutsuz olan öğrenciler, hükümetin bu yeni keyfi davranışını protesto etmiş ve buna boyun eğmeyeceklerini dile getirmişlerdir. Öğrencileri polis gibi gözetim altında tutmaları istenen liberal öğretmenler de yönetmeliklere karşı seslerini yükseltmişlerdir.

Nijni-Novgorod'da, Moskova'da, Harkof'da gösterilerin durmadan yinelendiğini şimdiden görüyoruz. Kaynaşma her yerde artıyor. Bu kaynaşmayı, ülkenin her köşesine zorbalık, baskı ve şiddet yayan *otokrasiye karşı* bir dalgaya dönüştürme gerekliliği gün geçtikçe daha açık ortaya çıkıyor. 7 Kasım günü Nijni-Novgorod'da düzenlenen, fazla kalabalık olmayan ama başarılı geçen gösterinin fitilini Maksim Gorki'nin gidişi ateşledi. Avrupa ölçeğinde ünlü, tek silahı —Nijni-Novgorod gösterisinde bir konuşmacının çok doğru dediği gibi— konuşma özgürlüğü olan bir yazar, yargılanmadan, herhangi başka bir adli süreç işletilmeden, mutlak yönetimce, doğduğu kentten sürülüyor. Aydınlığa ve özgürlüğe biraz olsun özlem duyan bütün Ruslar adına konuşan konuşmacı şöyle diyordu: "Başıbozuklar, Gorki'yi bizim üstümüzde kötü bir etki yapmakla suçluyorlar, oysa biz etkisinin olumlu olduğunu buradan herkese duyuruyoruz. İşkenceciler görevlerini kapalı kapılar ardında yerine getiriyorlar, ama biz onları gün ışığına çıkaracağız, yüzlerini herkese göstereceğiz. Ülkemizde, daha iyi yaşama hakları olduğunu savunan işçileri dövüyorlar, zorbalığa karşı çıkan öğrencileri dövüyorlar, namuslu ve yürekli her sözü boğuyorlar!" İşçilerin de katıldığı gösteri bir öğrencinin şu görkemli sözleriyle sona erdi: "Zorbalık devrilecek ve halk kudretli, özgür ve güçlü olarak ayağa kalkacak!"

Moskova'da yüzlerce öğrenci Gorki'yi garda bekliyordu. Korkuya kapılan polis Gorki'yi yolculuk boyunca vagonda alıkoydu, (önceden özel olarak verilmiş izne karşın) yazarın Moskova'ya girmesine engel oldu ve onu Nijni-Novgorod hattından doğruca Kursk hattına geçmeye zorladı. Gorki'nin sürgün edilmesiyle ilgili gösteri böylece suya düştü. Ne ki ayın 18'inde, az sayıda öğrenci ve (bakanlarımızın deyimiyle) "yabancı unsurlar", önceden hiçbir hazırlık yapılmaksızın, genel valinin konağı önünde bir gösteri gerçekleştirdi. Bu gösteri, 17 Kasım günü yaşamını yitirmiş olan N. A. Dobrolyubov'un ölümünün 40. yıl anması için düzenlenecek gecenin yasaklanmasıyla ilgiliydi. Otokrasinin Moskova temsilcisi, zorbalıktan tutkuyla nefret eden

ve halkın, "içerideki Türklere," otokrat hükümete karşı ayaklanmasını tutkuyla bekleyen bir yazarı, bilgili ve düşünen bütün Rusya'nın yaptığı gibi bağrına basan insanlarca ıslıklandı.[12]

Iskra, No: 13, 20 Aralık 1901

V. Lenin, *Eserler*
Paris-Moskova, c.5, sf. 327-328

---

[12]Lenin, Dobrolyubov'un, Turgenyev'in *Arefe* adlı romanıyla ilgili kaleme aldığı "Gerçek gün ne zaman gelecek?" (1860) başlıklı makalesindeki alegorik sözleri anıştırıyor.

NE YAPMALI?

"DÜŞ KURMAK GEREK!" Bu sözcükleri yazar yazmaz birdenbire bir korkuya kapılıyorum. Kendimi "Birlik Kongresi"nde, karşımda *Raboçeye Dyelo*'nun[13] yazarları ve çalışanlarıyla otururken görüyorum. İşte yoldaş Martinov ayağa kalkıyor ve gözdağı verircesine bana sesleniyor: "Ama lütfen! Özerk bir yazı kurulunun, parti komitelerine danışmadan düş kurmaya hâlâ hakkı var mıdır?" Derken, yoldaş Kriçevski doğruluyor ve (felsefe alanında yoldaş Plehanov'u nicedir derinleştirmiş olan yoldaş Martinov'u da derinleştirerek) daha da gözdağı verir bir tavırla devam ediyor: "Ben daha ileri gideceğim. Soruyorum size: Bir marksistin, Marx'a göre insanlığın kendisine her zaman gerçekleştirilebilir görevler yüklediğini ve taktiğin, partiyle birlikte büyüyen parti görevlerinin gelişme süreci olduğunu unutmamışsa eğer, genel olarak düş kurmaya hakkı var mıdır?"

Bu korkutucu soruların düşüncesi bile içimi ürpertiyor. Tek bir şey düşünüyorum: Nereye saklanayım? Pisarev'in arkasına saklanmayı deneyelim bakalım.

Düşle gerçeklik arasındaki zıtlıkla ilgili "Zıtlık var, zıtlık var" yazıyor Pisarev. "Kurduğum düş, olayların doğal akışını hızlandırabilir ya da olayların doğal akışında asla olmayacak bir yön değişikliğine yol açabilir. İlk durumda düş, hiçbir zarar getirmez, çalışan insanın içsel gücünü destekleyip, pekiştirebilir bile... Bu tür düşler emeğin gücünü yoldan çıkarmaz ya da uyuşturmaz. Tam tersine. Eğer insan böyle düşler kurmak yetisinden tamamen yoksun

[13] Raboçeye Dyelo [İşçi Davası]: Ekonomistlerin dergisi, "Yurtdışındaki Rus Sosyal Demokratları Birliği"nin düzenli yayımlanmayan yayın organı. Cenevre'de, Kriçevski ve öbürlerinin yönetimi altında Nisan 1899'dan Şubat 1902'ye kadar 12 sayı (9 fasikül) yayımlanmıştır.

olsaydı, eğer arasıra şimdiyi ardında bırakıp, kendi ellerinde yeni yeni biçimlenmekte olan eserin tamamlanmış, tutarlı bir resmini imgeleminde canlandıramasaydı, hangi dürtüyle bir işe girişir, sanatta, bilimde ve günlük yaşamdaki büyük ve yorucu işleri hangi dürtüyle başarırdı, bilemiyorum... Eğer düş kuran kişi düşüne ciddiyetle inanıyorsa, eğer yaşamı dikkatle inceliyor, gözlemlerini düşleriyle karşılaştırıyorsa ve genel anlamda, düşünün gerçekleşmesi için bilinçli bir çaba harcıyorsa, düşle gerçeklik arasındaki zıtlığın hiçbir zararı yoktur. Düş ile yaşam birbirine değiyorsa, bundan iyi ne olabilir."[14]

Böylesi düşlerden bizim hareketimizde ne yazık ki çok az var. Bunda en büyük pay, ağırbaşlılıklarıyla, "somut"u "anlayışlarıyla" övünen yasal eleştirinin ve yasadışı "kuyrukçuluğun" temsilcilerinindir.

1901 sonbaharından ertesi yılın şubat ayına kadar uzanan süre içinde yazılmıştır.
1902'de Stutgart'ta ayrı bir cilt olarak basılmıştır.

V. Lenin, *Eserler*
c.5, sf. 522-523
Paris-Moskova,

---

[14] D. I. Pisarev, "*Olgunlaşmamış Bir Düşüncenin Yanlış Adımları.*"

PARTİ ÖRGÜTÜ VE PARTİ EDEBİYATI[15]

RUSYA'DA, EKİM DEVRİMİ'NDEN[16] sonra, sosyal demokrat çalışmanın yeni koşulları, bir Parti edebiyatı sorununu gündeme getirmiştir. Rus otokrasisinin ve toprak köleliğinin üzücü bir mirası olan, yasal basın ile yasadışı basın arasındaki ayrım ortadan kalkmaya yüz tutmuştur. Henüz tamamen yok olmamıştır, tersine, başbakanımızın ikiyüzlü hükümeti, hâlâ öylesine astığım astık, kestiğim kestik davranmaktadır ki *İşçi Delegeleri Sovyeti Izvestiya*'ları[17] "yasadışı olarak" basılmaktadır. Gelgelelim

[15]"Parti Örgütü ve Parti Edebiyatı" başlıklı makale, Lenin'in yurtdışından Petersburg'a dönüşünden sonra, Kasım 1905'te, yasal Bolşevik gazete *Novaya Zhizn*'in 12. sayısında yayımlanmıştır.

Novaya Zhizn [Yeni Hayat]: 27 Ekim (9 Kasım) den 3 (16) Aralık 1905'e kadar, Petersburg'da yayımlanmış olan günlük gazete. Lenin yurda döndüğünde gazetenin yönetimini üstlenmiş ve gazete RSDİP'nin merkez yayın organı olmuştur. Gazetenin kadrosunda Vorovski, Olminski ve Lunaçarski de bulunmaktadır. Gorki, etkin katılımının yanısıra, gazeteye önemli bir maddi yardımda bulunmaktadır.

Novaya Zhizn birçok kez baskıya uğramış, 27 sayının 15'i toplatılmış ve yok edilmiştir. 27. sayının çıkışından sonra, hükümet gazeteyi yasaklamıştır. Son sayı (28.) yasadışı olarak çıkmıştır.

[16]Ekim 1905 genel politik grevinden söz ediliyor. Bu grevin sonrasında, 17 Ekim 1905'te çar, halka medeni haklarını "bağışlayan" *Manifesto*'yu resmen ilan etmiştir. Bolşevikler gazetelerini yasal yoldan çıkarabilmek için, tanınan basın özgürlüğünden yararlanmışlardır. 1905 yılının sonlarına doğru, Aralık ayında yaşanan silahlı ayaklanmanın iyice ezilmesinden sonra otokrasi, işçi örgütlerine ve basınına karşı saldırıya geçmiştir.

[17]*İşçi Delegeleri Sovyeti Izvestiya'sı (Bülteni)* — Petersburg işçi delegeleri sovyetinin yayın organı. 17 (30) Ekim'den 14 (27) Aralık 1905'e kadar, 10 sayı basılmıştır. 11. sayıya baskıdayken polis el koymuştur.

hükümetin, engellemeye gücünün yetmediği şeyi "yasaklamak" yönündeki budalaca girişimleri, kendi kendini utandırmak ve ahlâki başarısızlıklarına yenilerini eklemek dışında bir sonuç vermemektedir.

Yasal basınla yasadışı basın arasındaki ayrımın var olduğu günlerde, hangisi parti basını, hangisi parti dışı basın sorununun çok basit, ama aynı zamanda çok yanlış ve olağandışı bir çözümü vardı. Bütün yasadışı basın parti basınıydı; parti örgütlerince yayımlanıyor, partinin pratik çalışma yürüten militan kümeleriyle bir biçimde ilişkisi olan kümelerce yönetiliyordu. Bütün yasal basın ise parti dışıydı, çünkü partiler yasaktı, ama basın organları şu veya bu partinin "çevresinde dönüyordu." Bu durumdan, korkunç birleşmeler, olağandışı "bir aradalıklar," yanlış bayrak altında toplanmalar doğuyordu. Parti görüşlerini dile getirmek isteyenlerin zorunlu olarak üstü kapalı olan söylemlerine, bu düşünce düzeyine henüz erişememiş, aslında gerçekte Parti'nin adamı olmayanların anlayışsızlığı ya da gevşekliği karışıyordu.

Ezop dilinde söylevlerin, edebi körelmenin, uşakça sözlerin, düşünce köleliğinin kahrolasıca dönemiydi bu! Rusya'da yaşam dolu ve namuslu ne varsa boğan bu yüzkarası duruma proletarya son verdi. Ne var ki şimdiye dek ancak yarım bir özgürlük kazandırabildi Rusya'ya proletarya.

Devrim daha bitmedi. Çarlık *şimdiden*, devrimi yenemeyecek kadar güçsüzse de, devrim henüz çarlığı devirecek kadar güçlü değil. Açık, dürüst, doğru, tutarlı bir parti anlayışıyla; gizli, kılık değiştirmiş, "diplomatik," kaçak bir "yasallığın" doğaya aykırı bu birlikteliğinin, her yerde ve her konuda ortaya çıktığı bir dönemde yaşıyoruz. Bu doğaya aykırı birliktelik gazetemizde de etkilerini gösteriyor: Bay Guçkov ılımlı burjuva gazetelerinin yayımlanmasını yasaklayan sosyal demokrat despotlukla dilediğince alay edebilir, ama Rusya'nın Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin merkez yayın organı *Proletari*'nin[18] *otokratik* polis devleti Rusya'nın

[18] *Proletari*: Bolşeviklerin yasadışı haftalık gazetesi, RSDİP'nin III. Kongre

kapısından içeri sokulmadığı da bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır.

Ne olursa olsun, yarı yarıya tamamlanmış bir devrim, hepimizi, işleri yeniden düzenlemek üzere, gecikmeden çalışmaya koyulmaya zorluyor. Edebiyat bugün, hem de "yasal olarak," onda dokuzuyla bir Parti edebiyatı olabilir. Edebiyat, bir Parti edebiyatı olmalıdır. Sosyalist proletarya, burjuva geleneklerinin, patronun sözünden çıkmayan, paragöz burjuva basınının, edebiyatta yükselme tutkusunun ve burjuva bireyciliğinin, "derebeyi anarşizminin" ve çıkar düşkünlüğünün karşısında, bir *Parti edebiyatı* ilkesini salık vermeli, bu ilkeyi geliştirmeli ve olabildiğince kapsamlı ve eksiksiz bir biçimde uygulamalıdır.

Peki bu ilke ne olmalıdır? Sosyalist proletarya için edebiyat, kişiler veya kümeler için bir para kazanma kaynağı olmamanın ötesinde, daha genel anlamda, işçi sınıfının davasından bağımsız, bireysel bir iş de olmamalıdır. Kahrolsun partisiz edebiyatçılar! Kahrolsun edebiyatın üstün insanları! Edebiyat, proletaryanın davasında bir öğe olmalıdır; işçi sınıfının tüm bilinçli öncülerince harekete geçirilen, bir ve bölünmez, büyük sosyal demokrat düzeneğin "bir tekerleği ve küçük bir vidası" olmalıdır. Edebiyat Sosyal Demokrat Parti'nin birleşik, yöntemli, düzenli çalışmasının bütünleyici bir parçası olmalıdır.

"Her benzetme biraz aksar" der bir Alman atasözü. Benim edebiyatı vidaya, canlı bir hareketi de düzeneğe benzetmem de elbette aksıyor. Şimdi büyük olasılıkla, böyle bir benzetme özgür ideolojik mücadeleyi, eleştiri özgürlüğünü, edebi yaratım özgürlüğünü vb. vb. aşağılamaktır, küçültmektir, "bürokratikleştirmek"tir diye çığlığı basacak histerik aydınlar da çıkar. Bu tür çığlıklar, aslını

karanyla yayımlanan merkez yayın organı. 14 (27) Mayıs — 12 (25) Kasım 1905 tarihleri arasında Cenevre'de, Lenin'in yönetiminde yayımlanmıştır. 26 sayı çıkmıştır (25. ve 26. sayılar, Lenin'in Rusya'ya dönüşünden sonra, Vorovski'nin yönetiminde basılmıştır). Gazetenin kadrosunda Lunaçarski ve Olminski de bulunmaktadır.

isterseniz, burjuva aydınlarının bireyciliğinin dile gelişinden başka bir şey değildir. Elbette edebiyat mekanik bir eşitlemeye, tek tipleştirmeye, çoğunluğun azınlık üstünde egemenlik kurmasına en az uygun olan alandır, bu tartışılmaz. Bu alanda elbette kişisel karar önceliğine, bireysel eğilimlere, düşünce ve düş gücüne, biçim ve içeriğe en geniş yer tanınmalıdır. Bütün bunlar yadsınamaz. Ama bu yalnızca, bir proletarya partisinin çalışmasında edebiyat alanının, çalışmanın diğer alanlarıyla bir tutulamayacağını kanıtlar, o kadar. Edebiyatın Sosyal Demokrat Parti çalışması kapsamında, çalışmanın öbür öğelerine kopmaz bağlarla bağlı bir öğe olmasının gerekliliği ve zorunluluğu ilkesine, burjuvazi ve burjuva demokrasisi için yabancı ve tuhaf olan bu ilkeye, ters düşmez ki bu. Gazeteler partinin farklı örgütlerinin yayın organları olmalıdır. Yazarlar kesinlikle parti örgütlerine katılmalıdır. Yayınevleri, depolar, dükkanlar, okuma salonları, kütüphaneler ve çeşitli kitabevleri parti denetiminde girişimler olmalıdır. Örgütlü sosyalist proletarya bütün bu etkinliği gözlemeli, derinlemesine denetlemelidir. Bu etkinliğin ayrımsız her noktasına, proletaryanın canlı davasının yaşam dolu ruhunu taşımalı ve şu eski, yarı-Oblomovcu, yarı-çıkarcı, "yazar canı istediği zaman yazar, okur canı isterse okur" Rus ilkesini ortadan kaldırmalıdır.

Asya sansürü ile Avrupa burjuvazisinin değersizleştirdiği edebiyatta bu dönüşümü bir çırpıda gerçekleştirebileceğimizi savlamıyoruz doğal olarak. Katı bir sistem önermek ya da sorunu birkaç yönetmelikle çözmeye kalkmak aklımızın ucundan bile geçmez. Hayır, bu alanda, sorunun basit bir şemaya indirgenmesi söz konusu bile değildir. Partimizin tüm unsurlarının, Rusya'daki bütün bilinçli sosyal demokrat proletaryanın bu yeni sorunun farkına varması, sorunu açık biçimde tanımlaması ve çözmek için, her yerde ve her an çaba göstermesi gerekmektedir. Feodal sansürün zincirlerinden kurtulup, çıkarcı burjuva edebiyat ilişkilerine tutsak olmayı kabullenmek istemiyoruz ve kabullenmeyeceğiz.

Özgür bir basın yaratmak istiyoruz ve yaratacağız; sözcüğün yalnızca polisiye anlamıyla özgür değil; sermayeden de, kişisel başarı hırsından da ve hepsinden çok, anarşik burjuva bireyciliğinden de özgürleşmiş bir basın.

Bu son sözler okura bir paradoks veya alay gibi gelebilir. Özgürlüğün tutkulu yandaşı birkaç aydın, "Nasıl!" diye haykıracaktır belki. Nasıl! Edebi yaratım kadar bireysel, ince bir konuyu, topluluğa mı bağımlı kılacaksınız yani! Bilimin, felsefenin, estetiğin sorunlarını işçiler oyçokluğuyla çözsünler mi istiyorsunuz! Aklın bütünüyle bireysel olan yaratıcılığının mutlak özgürlüğünü yadsıyor musunuz siz!

Sakin olun baylar! Öncelikle, konumuz Parti edebiyatı ve bu edebiyatın Parti denetimine alınması. Herkes, en ufak bir kısıtlama olmaksızın, istediğini söylemekte ve yazmakta özgür. Ama, (Parti de içinde olmak üzere) bütün özgür kuruluşlar da, Parti bayrağının altına sığınıp, ona düşman görüşler yayan üyelerini kovmakta özgür. Söz ve basın özgürlüğü tam olmalı. Peki ya örgütlenme özgürlüğü? O da tam olmalı. Ben, konuşma özgürlüğü adına, sana, tam bir bağırma, yalan söyleme ve canının istediğini yazma hakkı vermek zorundayım. Ama sen de, örgütlenme özgürlüğü adına bana, şunu veya bunu söyleyen insanlarla birlik olma ya da birliği bozma hakkı vermek zorundasın. Parti, Parti'ye düşman düşünceler yayan üyelerinden arınmazsa, önce ideolojik, sonra da maddi olarak çözülmesi kaçınılmaz olan, özgür bir kuruluştur. Parti'nin görüşlerine neyin uygun, neyin karşıt olduğunun sınırlarını çizebilmek için, Parti'nin bir programı vardır, almış olduğu taktik kararlar ve iç tüzükleri vardır ve son olarak, uluslararası sosyal demokrasinin, proletaryanın uluslararası, özgür kuruluşlarının bütün bir deneyimi vardır. Uluslararası işçi sınıfı kuruluşları, tam anlamıyla tutarlı, tam anlamıyla marksist, tam anlamıyla güvenilir olmayan çeşitli unsurları ya da akımları partilerine her zaman kabul etmiştir, ama öte yandan, partilerinde belli aralıklarla "ayıklama"

lara gitmiştir. Bizde de, Parti *içinde*, aynı şey olacaktır, burjuva "eleştiri özgürlüğü"nün yandaşları Baylar. Partimiz bir anda bir kitle partisi olmuştur. Açık örgütlenme biçimlerine apansız bir geçişi yaşamaktayız. Marksist bakış açısına göre tutarsız olan çok sayıda insan, belki Hıristiyanlar, belki gizemciler bile, ister istemez bize gelecekler. Midemiz sağlamdır, her şeye dayanıklı marksistleriz biz. Bu tutarsız unsurları sindirmesini de beceririz. Parti içindeki düşünce ve eleştiri özgürlüğü, bize, insanların parti adı verilen özgür kuruluşlarda örgütlenebilmeleri özgürlüğünü asla unutturmayacaktır.

İkinci olarak, burjuva bireycisi Baylar, mutlak özgürlük üstüne çektiğiniz söylevlerin ikiyüzlülükten başka bir şey olmadığını da size söylemek isteriz. Paranın gücü üstüne kurulmuş bir toplumda, bir avuç zengin, asalak olarak yaşarken, emekçi yığınların yoksulluk içinde süründüğü bir toplumda, gerçek, doğru dürüst bir özgürlük olası değildir. Siz. Sayın Bay yazar, siz burjuva yayımcınıza, "kutsal" sahne sanatına "ek" adı altında sizden ısrarla pornografi ve fuhuş isteyen burjuva okurlarınıza bağlı değil misiniz? Bu mutlak özgürlük, aslında, burjuva ve anarşist (çünkü dünya görüşü olarak, anarşizm de tersten bir burjuva felsefesidir) bir sözdür, o kadar. Bir toplumda yaşayıp, o toplumdan bağımsız olmak olanaksızdır. Burjuva bir yazarın, sanatçının, oyuncunun özgürlüğü, para kesesine, rüşvetçiye, girişimciye, örtülü (ya da kendini ikiyüzlüce gizleyen) bir bağımlılıktan başka bir şey değildir.

Biz sosyalistler bu ikiyüzlülüğün maskesini indiriyoruz, düzmece etiketleri söküp atıyoruz. Sınıfdışı bir edebiyat ve sanat adına yapmıyoruz bunu (böyle bir şey ancak sınıfsız sosyalist toplumda olacaktır); özgür olduğu savlanan, ama aslında burjuvaziye bağlı olan bir edebiyatın karşısına, gerçekten özgür, *açık açık* proletaryaya bağlı bir edebiyat koymak için yapıyoruz.

Bu edebiyat özgür olacak; çünkü bu edebiyata taze kan getiren, kazanç düşkünlüğü ya da yükselme hırsı değil, sosyalizm düşünce-

si ve emekçi sınıfa duyulan yakınlık olacak. Bu edebiyat özgür olacak; çünkü yaşamdan bezmiş bir kadın kahramana ya da canı sıkılan, fazla kilolarıyla dertlenen "on bin ayrıcalıklı"ya değil, bu ülkenin tazeliği, gücü, geleceği olan on milyonlarca emekçiye yararlı olacak. Gerçekten özgür olan bu edebiyat, insanlığın devrimci düşüncesinin son sözünü, sosyalist proletaryanın deneyimi ve somut çalışmasıyla zenginleştirecek; geçmişin deneyimiyle (ilk ütopik biçimlerinden bu yana sosyalizmin geçirdiği evrimde en yüksek nokta olan bilimsel sosyalizmle) bugünün deneyimi (işçi yoldaşların bugünkü mücadelesi) arasında, sürekli olarak karşılıklı bir etki uyandıracak.

Şimdi, iş başına yoldaşlar! Önümüzde zor, yeni, aynı zamanda büyük ve soylu bir görev var; sosyal demokrat işçi hareketiyle sıkı ve kopmaz bağları olan, geniş, zengin, renkli bir edebiyat yaratma görevi. Bütün sosyal demokrat edebiyat bir Parti edebiyatı olmalıdır. Bütün gazeteler, dergiler, yayınevleri vb. hiç zaman yitirmeden, yeni baştan örgütlenmeli ve Parti'nin örgütlerinden biriyle bir biçimde bütünleşmek için gerekli hazırlıkları yapmaya girişmelidir. "Sosyal demokrat" edebiyat ancak o zaman gerçekten sosyal demokrat olacaktır; ancak o zaman görevini yerine getirebilecek; ancak o zaman, burjuva bir toplum çerçevesinde de olsa, burjuvazinin kölesi olmaktan kurtulmayı, en önde yürüyen ve sonuna kadar devrimci olan sınıfın hareketiyle kaynaşmayı başaracaktır.

Novaya Zhizn, sayı 12,
(13 Kasım 1905)
İmza: *N. Lenin*

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c.10, sf. 37-43

LEV TOLSTOY
RUS DEVRİMİNİN AYNASI

BU BÜYÜK YAZAR ile anlamadığı ve uzak durduğu açıkça ortada olan devrimi yan yana anmak ilk bakışta tuhaf ve yapmacık gelebilir. Bir gerçekliği eksiksizce yansıtmayan şeye, o gerçekliğin aynası denemez ne de olsa. Gelgelelim bizim devrimimiz son derece karmaşık bir olaydır; devrimi gerçekleştirenler ve ona ilk katılanlar arasında da neler olup bittiğini anlamayan ve olayların akışının kendilerine yüklediği asıl tarihsel görevleri yerine getirmekten uzak olan çok sayıda toplumsal öğe vardır. Eğer gerçekten büyük olan bir sanatçıyla karşı karşıya isek, o sanatçının, devrimin başlıca görünümlerinden en azından birkaçını yapıtlarında yansıtmamış olması düşünülemez.

Tolstoy'un 80. yaşgünü nedeniyle makaleler, mektuplar ve tanıtım yazılarıyla dolup taşan yasal Rus basını, onun yapıtlarının, Rus devriminin ve devrimin itici güçlerinin karakteri açısından çözümlenmesiyle pek ilgilenmiyorlar. Bütün bu basın mide bulandıracak derecede ikiyüzlülükle dolu. Çifte bir ikiyüzlülük bu: Resmî ve liberal. Bunlardan ilki, dün Tolstoy'u köşeye sıkıştırma buyruğunu almış, bugünse ondan bir yurtsever yaratmak ve Avrupa karşısında görgü kurallarını yerine getirmeye çalışmakla görevlen-dirilmiş satılık yazar bozuntularının bayağı ikiyüzlülüğü. Bu tür yazarcıkların para karşılığı yazdıklarını bilmeyen yok, kimseyi aldatamayacaklar. Onlarınkinden çok daha ince, dolayısıyla çok daha zararlı ve tehlikeli olan bir ikiyüzlülük ise liberal ikiyüzlülük. Reç'in Balalaykin'lerine[19] kulak verecek olursanız, Tolstoy'a en

[19] *Balalaykin*: Saltikov-Şçedrin'in *Çağdaş Aşk* adlı yapıtından bir tipleme, liberal bir palavracı, serüvenci ve yalancı.

Reç [Söz]: Günlük gazete, Kadet'lerin merkez yayın organı. 1906'da Petersburg'da yayın hayatına başlamış, 1917 Ekim ayında Petrograd Sovyeti'ne bağlı Askeri Devrimci Komite'ce yasaklanmıştır.

büyük ve en sıcak yakınlığı duyanlar kendileridir. Bu hesaplı sözler ve "Tanrı'nın büyük arayıcısı" üstüne bu şatafatlı cümleler aslında aldatmacadan başka bir şey değildir, çünkü Rus liberali ne Tolstoy'un Tanrı'sına inanır, ne de Tolstoy'un varolan düzenle ilgili eleştirisine yakınlık duyar. Onun yaptığı, küçük politik sermayesini artırmak ve ulusal muhalefetin önderi gibi görünmek için popüler bir ada asılmaktır. Şu soruya açık ve doğrudan bir yanıt getirme gereksinimini bol gürültülü cümlelerle *boğmaya* çalışır: "Tolstoyculuk"un bar bar bağıran çelişkileri nereden kaynaklanır ve bu çelişkiler devrimimizin hangi kusur ve zayıflıklarını yansıtır?

Yapıtlarındaki, görüşlerindeki, öğretisindeki, yani tüm Tolstoy okulundaki çelişkiler gerçekten de bar bar bağıran cinstendir. Bir yanda, yalnızca Rus yaşamından eşsiz tablolar resmetmekle kalmamış, dünya edebiyatına da birinci sınıf yapıtlar kazandırmış dâhi bir romancı. Öte yanda Tanrı'dan esinli bir meczubu oynayan bir toprak sahibi. Bir yanda, toplumsal ikiyüzlülük ve sahtekarlık karşısında içten, dürüst ve enerjik bir protesto; öte yanda "Tolstoycu" denen, yani herkesin içinde göğsünü yumruklayarak "ben bir ahlâksızım, ben bir alçağım, ama kendimi düzeltmeye uğraşıyorum, ağzıma et sürmüyor, yalnızca pirinç hamuruyla besleniyorum" diye konuşan, Rus entelektüeli adındaki çökmüş ve histerik sulugözlü. Bir yanda kapitalist sömürünün acımasız bir eleştirisi, hükümet eliyle uygulanan şiddetin, adalet sistemi ve devlet yönetimi adı altında oynanan komedinin sergilenmesi, zenginliklerin artışı ve uygarlığın kazanımları ile sefaletin, bilgisizliğin ve işçi kitlelerinin çilesinin artışı arasındaki çelişkilerin tüm derinliğiyle açığa vuruluşu; öte yanda "kötülüğe şiddetle karşı konulmamasını" salık veren meczup bir sofu. Bir yanda, en aydınlık bir gerçekçilik, her türlü maskenin sökülüp atılması; öte yanda din gibi, devletin memur papazlarının yerine inançlı papazları geçirme isteği gibi yeryüzünde olabilecek en iğrenç şeylerin vaazı, yani en saf ve

dolayısıyla en aşağılık biçimiyle karanlıkçılıktan(*) yana bir propaganda. Yani aslında:

Hem sefilsin, hem doğurgan,
Hem güçlüsün, hem tükenmiş
Ah Rusya Ana![20]

Şurası açık ki böylesi çelişkiler içinde Tolstoy'un işçi hareketini ve onun sosyalizm mücadelesindeki rolünü de, Rus devrimini de anlaması kesinlikle olası değildi. Ama Tolstoy'un düşünce ve öğretilerindeki çelişkiler bir rastlantı sonucu ortaya çıkmamıştır, bu çelişkiler 19. yüzyılın son üçte birinde Rus yaşamının içine düştüğü çelişkili koşulların bir anlatımıdır. Toprak köleliğinden yeni kurtulmuş olan ataerkil kırsal kesim nesi var nesi yoksa yağmalansın diye sermayeye ve vergi dairesine teslim edilmişti. Kır ekonomisi ve kır yaşamının yüzyıllar boyu süregelmiş eski temelleri akıl almaz bir hızla paramparça olmuştu. Bu yüzden Tolstoy'un düşüncelerindeki çelişkileri çağdaş işçi hareketi ve çağdaş sosyalizm bakış açısından değil (kuşkusuz böyle bir değerlendirme de gerekli ama yetersizdir), kapitalizmin ülkeye paldır küldür girişine, toprakları ellerinden alınmış kitlelerin yıkımına karşı bir protesto, ataerkil Rus kırsalından gelmesi gereken bir protesto olması açısından değerlendirmek gerekir. İnsanlığın kurtuluşu için yeni reçeteler bulmuş bir peygamber olarak insanı güldürüyor Tolstoy, işte bu yüzden, yabancı olsun, Rus olsun, onun öğretisindeki tam da bu en zayıf yanı dogmalaştırmak isteyen Tolstoy'cular gerçekten acınacak bir duruma düşüyorlar. Tolstoy, Rusya'da burjuva devrimi patlak verdiği sıradaki milyonlarca Rus köylüsünün zihniyetinin ve düşüncelerinin dile getiricisi olarak büyüktür. Tolstoy özgündür

(*)*Obscurantisme*: Karanlıkçılık, halk yığınlarını bilgisiz ve karanlıkta bırakma. "Bilmesinlercilik" de denir. —*çev*.

[20]Lenin, Nekrasov'un "*Rusya'da Kim Mutlu Yaşar*" adlı şiirinin son bölümünden bestelenen "*Rusya*" şarkısını anıyor.

çünkü onun düşüncelerinin tümü, bir bütün olarak ele alındığında, bir *köylü* burjuva devrimi olarak bizim devrimimizin niteliklerini ortaya koyar. Bu açıdan bakıldığında, Tolstoy'un düşüncelerindeki çelişkiler, devrimimiz sırasında köylü sınıfının tarihsel etkinliğinin geliştiği çelişki dolu koşulların gerçek bir aynasıdır. Bir yanda, kölece bir ezilme altında geçmiş yüzyıllar ve sonra reform hareketinden kaynaklanan zorlu yıkım yılları, nefret, öfke ve karamsar bir kararlılık biriktirmişti. Hem resmî Kilise'yi, hem büyük toprak sahiplerini, hem de bu toprak sahiplerinin hükümetini kökünden silip süpürme, toprak sahipliğinin bütün eski biçim ve törelerini ortadan kaldırma, ülkeyi temizleme, bir sınıfın polis devleti yerine özgür ve hakça eşit bir küçük köylü topluluğu yaratma isteği; işte köylülerin devrimimiz içindeki tarihsel etkinliklerinin dayanağı bu isteklerdi ve hiç kuşku yok ki Tolstoy'un yazılarındaki ideolojik içerik, onun düşünce "sistemi"ni tanımlamak için zaman zaman kullanılan soyut "Hıristiyan anarşizmi"nden çok bu köylü isteklerine denk düşer.

Öte yanda yeni topluluk biçimleri oluşturmaya can atan köylü sınıfının, bu topluluğun nasıl olması gerektiği, özgürlüğünü hangi mücadele yollarıyla kazanacağı, bu mücadelede önderlerinin kimler olabileceği, burjuvazinin ve burjuva aydınlarının köylü devrimine karşı neler hissedecekleri, köy ağası soyluların toprak mülkiyetini ortadan kaldırmak için çarlık iktidarını şiddet kullanarak devirmeyi gerekli kılan nedenlerin neler olduğu konusunda oldukça bilinçsiz, ataerkil bir tavrı, esinli bir meczup tutumu vardı. Köylülerin tüm geçmiş yaşamları onlara derebeyinden ve devlet memurundan nefret etmeyi öğretmiş, ama bütün bu soruların yanıtını nerede arayacaklarını öğretmemişti, öğretemezdi de. Devrimimiz sırasında köylü sınıfının ancak dar bir kesimi elinden geldiğince bu amaca yönelik örgütlenerek çarpışmış, çok küçük bir kısmı düşmanlarının kökünü kazımak, çarın uşaklarını ve büyük toprak sahiplerinin koruyucularını alaşağı etmek için eline silah almıştı. Köylü sınıfının büyük çoğunluğu ise ağlamış ve dua etmiş,

düşüncelere, hülyalara dalmış, dilekçeler yazıp ricacılar göndermiş, yani tıpkı Lev Tolstoy kafasına uygun davranmıştı. Sonunda bu tip durumlarda her zaman ne olursa o oldu: Her tür siyasete karşı Tolstoycu bir çekimserlik, Tolstoycu bir siyasete bulaşmama, bu konulara yönelik ilgi ve kavrayış yoksunluğu, ancak küçük bir azınlığın bilinçli ve devrimci proletaryanın izinden gitmesine yol açtı, büyük çoğunluk ise Kadetler adı altında, Trudovikler'in[21] toplantısından Stolipin'in kapısına sıra beklemeye koşan ve bir tekmeyle dışarı atılmadıkları sürece el açan, pazarlık eden, uzlaşan, uzlaşma sözleri veren ilkesiz ve köle ruhlu burjuva entelektüellerinin elinde oyuncak oldu. Tolstoy'un görüşleri köylü ayaklanmamızın zayıflık ve yetersizliğinin bir aynası, ataerkil kırsalın içi geçmişliğinin, "işini bilir mujiğin" düzeltilemez ödlekliğinin bir yansısıdır.

1905-1906 asker ayaklanmalarını düşünün. Devrimimizin savunucusu bu kişiler toplumsal olarak köylü sınıfı ile proletarya arasındadır. İçlerinde proletarya azınlıktadır; işte bu yüzden askeri birlikler içindeki hareket, sihirli bir değnek değmişçesine bir anda

[21] *Kadetler* [Anayasal Demokrat Parti]: Liberal monarşist burjuvazinin en önde gelen partisi. Ekim 1905'te kurulmuştur. Burjuvazinin temsilcileri, toprak sahipleri ve burjuva aydınlardan oluşur. Kadetler, şişirme demokrat sözler kullanarak kendilerini "halkın özgürlüğü"nün partisi olarak nitelendirmiş, oysa aslında çarlığın iç ve dış politikasına tam destek vererek halkın çıkarlarına ihanet etmişlerdir. Rusya'da anayasal bir monarşiden yana olduklarını dile getirirler. Ekim Devrimi'nin zaferinden sonra Kadetler, karşıdevrimci komplolar ve Sovyetler Cumhuriyeti'ne karşı ayaklanmalar düzenlemişlerdir. Dış müdahaleciler ve Beyaz Muhafızlar'ın yenilgiye uğramasından sonra, ülke dışına çıkmış ve Sovyet karşıtı çalışmalarını oralarda sürdürmüşlerdir.

Trudovikler [Emek Grubu]: Devlet meclislerinde köylüler ve narodnik eğilimli aydınları bir araya getiren küçük burjuva demokratlar kümesi. Trudovikler, 1906 Nisan'ında Birinci Meclis'in köylü milletvekillerince kurulmuştu.

Trudovikler meclis içinde Kadetler ve sosyal demokratlar arasında bocalayıp durdular. Köylü kitlelerini iyi kötü temsil ettikleri için, Bolşevikler çarlığa ve Kadetlere karşı ortak mücadele etmek amacıyla Trudovikler ile anlaşma yoluna gitmişlerdir.

sosyal demokrat olan proletaryanın gösterdiği o ulusal kaynaşmanın, o parti bilincininin yanından bile geçememiştir. Öte yandan askerlerin ayaklanmalarının başarısızlığını, subay yöneticilerin yokluğuna bağlamak kadar yanlış bir görüş olamaz. Aksine, devrimin Narodnaya Volya[22] döneminden bu yana akıl almaz ilerleyişini tam da üstlerine karşı silahları ellerine alan bu "ne idüğü belirsiz hayvan sürüsü" belirlemiştir, o hayvan sürüsü ki bağımsız olmaları liberal toprak sahiplerinin ve liberal subayların ödünü patlatır. Asker, köylü davasına yakınlık duyar, yalnızca yurt sözcüğünü işitmekle bile gözleri ışıldar. Orduda iktidar, hem de birkaç kez, asker yığınlarının eline geçti. Ne var ki bu iktidar hemen hemen hiçbir kezinde kararlı bir biçimde kullanılmadı; askerler duraksadılar; birkaç gün, kimileyin birkaç saat içinde, nefret ettikleri bir iki yüksek rütbeli subayı öldürdükten sonra kalanları serbest bıraktılar, yönetimle görüşmelere giriştiler ve sonunda da elleri kol-

---

[22]*Narodnaya Volya* ["Volya" sözcüğünün ikili anlamı nedeniyle hem Halkın İradesi, hem de Halkın Özgürlüğü anlamına gelmektedir]: Narodnik örgüt *Zemliya i Volya*'nın (Ülke ve Özgürlük) bölünmesiyle, Ağustos 1879'da kurulan gizli siyasal örgüt.

Başlıca amacı çarlık otokrasisini devirmekti. Programları, genel oy temelinde seçilmiş "sürekli bir halk temsil organı"nın örgütlenmesi, demokratik özgürlüklerin ilan edilmesi, toprağın halka verilmesi ve fabrikaların işçilerin eline geçmesiydi. Üyeleri çarlık otokrasisine karşı kahramanca mücadele etmiş olmakla birlikte Narodnaya Volya, yanlış bir kuram olan "etkin kahramanlar" – "edilgin kitle" kuramını benimsemiştir. Halkın katılımı olmadan, yalnız kendi güçleriyle, bireysel terörizm, gözdağı verme gibi yöntemlerle toplumu sarsma ve hükümeti ürkütme amacındaydılar. 1 (13) Mart 1881'de Çar II. Aleksandr'ı öldürmelerinden sonra hükümet, Narodnaya Volya'yı vahşi işkenceler, infazlar ve provokasyonlar yoluyla dağıtmıştır. 1880'lerde örgütü canlandırmak için yapılan girişimler başarısızlıkla sonuçlanmıştır. 1886'da V. I. Lenin'in ağabeyi A.I. Ulyanov ve P.Y. Şeriryov başkanlığında örgütlenen ve Narodnaya Volya geleneğini izleyen topluluğun, III. Aleksandr'a karşı başarısız suikast girişiminden sonra, tüm etkin üyeleri idam edilmiştir.

Lenin, *Narodnaya Volyacı*ların hatalı ve ütopik programlarını eleştirmekle birlikte, çarlığa karşı verdikleri özveri dolu mücadelelerine büyük saygı duyar ve yeraltı örgütlenmeleri ile sıkı merkezî yapılarından beğeniyle söz eder.

ları bağlı kurşuna dizildiler, kırbaçlandılar, tutsak edildiler, yani tıpkı Lev Tolstoy kafasına uygun davrandılar.

Tolstoy, birikmiş bir kini, daha iyi bir gelecek için duyulan, sonunda olgunlaşmış bir özlemi, geçmişten kurtulma isteğini yansıttığı kadar, olmayacak duaların çocuksuluğunu, siyasal eğitim eksikliğini, devrim karşısındaki gevşekliği de yansıtmıştır. Tarihsel ve ekonomik koşullar, hem kitlesel devrimci mücadelenin ortaya çıkması gerekliliğini, hem de kitlelerin bu mücadele için hazırlıksız oluşunu ve bu ilk devrimci savaşın başarısızlığının en ciddi nedenlerinden biri olan Tolstoycu "kötülüğe şiddetle karşı koymama" anlayışını açıklamaktadır.

Bozgunun ordular için iyi bir okul olduğu söylenir. Kuşkusuz devrimci sınıfları ordularla karşılaştırmak çok sınırlı bir anlamda doğrudur. Kapitalizmin gelişmesi, feodal toprak sahiplerine ve onların hükümetine duydukları nefretin birleştirdiği milyonlarca köylüyü, devrimci demokratik mücadeleye iten koşulları dakika dakika dönüştürmekte ve ağırlaştırmaktadır. Değiştokuşun artması, piyasanın ve paranın gücünün egemen olması, eski ataerkil töreleri ve Tolstoycu ataerkil dünya görüşünü köylüler arasında bile giderek yürürlükten kaldırmaktadır. Yine de devrimin ilk yıllarının ve devrimci mücadelede kitlelerin uğradığı ilk bozgunların tartışılmaz bir katkısı olmuştur. Kitlelerin eski gevşekliğine, eski uyuşukluğuna ölümcül bir darbe inmiş olmasıdır bu katkı. Ayrım çizgileri daha açık seçik çizilmiştir. Sınıflar ve partiler saflarını tutmuştur. Stolipin'in derslerinin çekici altında, devrimci sosyal demokratların örgütlü, inatçı ajitasyonunun katkısıyla, yalnızca sosyalist proletarya değil, köylü sınıfının demokratik yığınları da her kezinde daha pişmiş ve bizim Tolstoyculuk denen tarihsel günahımıza giderek daha az düşecek yeni savaşçıları mutlaka öne sürecektir.

"*Proletari*" No:35
11 (24) Eylül 1908

V. Lenin, *Eserler*,
Paris – Moskova,
c. 15, sf. 220 – 227

BURJUVA BASININ GORKİ'NİN PARTİDEN ÇIKARILDIĞI YÖNÜNDEKİ UYDURMALARI[23]

İŞTE GÜNLERDİR Fransa'nın (*L'Eclair, Le Radical* gibi), Almanya'nın (*Berliner Tageblatt* gibi), Rusya'nın (*Utro Rossii, Reç, Ruskoye Slovo, Novoye Vremya* gibi) burjuva gazeteleri, soluk kesici bir haberin tadını çıkarıyorlar: Gorki'nin sosyal demokrat partiden çıkarılması. *Vorwärts*[24] bu saçmalığı yalanladı bile. Proletari yazı kurulu da birçok gazeteye yalanlama gönderdi, ama burjuva basın bunları görmezden geliyor ve dedikoduyu ballandırmayı sürdürüyor.

Bu dedikodunun kaynağı açıktır: Otzovizm[25] ve Tanrı-yapıcılığı[26] ile bağlantılı anlaşmazlıkların gürültüsünü (bu, neredeyse bir

[23]Lenin'in "Burjuva Basının Gorki'nin Partiden Çıkarıldığı Yönündeki Uydurmaları" başlıklı makalesi, *Proletari* gazetesinin 28 Kasım (11 Aralık) 1909 tarihli, 50. sayısında yer almıştır.

26 Kasım (9 Aralık) 1909 günü *Utro Rossii*, 42. sayısında, *Proletari* gazetesi yazı kurulunun, Gorki'nin sosyal demokrat partiden çıkarıldığı yönündeki haberin doğru olmadığını açıklayan mektubunu yayımlamıştır. *Proletari* yazı kurulu, haberi yayımlayan bütün gazetelerden bu yalanlamayı da yayımlamalarını istemiştir.

[24] *Vorwärts* [İleri]: Alman sosyal demokrat partisinin merkez yayın organı, günlük gazete. Halle'de yapılan parti kongresinde alınan bir kararla, 1884'den beri yayımlanan *Berliner Volksblatt* gazetesinin yerine, 1891'de Berlin'de yayımlanmaya başlamıştır. Engels bu gazetenin sütunlarında her çeşit oportünistle mücadele etmiştir. 1895'den, yani Engels'in ölümünden sonra ise gazetenin yönetimi partinin sağ kanadının eline geçmiş ve gazete düzenli olarak oportünistlerin makalelerini yayımlamaya başlamıştır.

[25] *Otzovizm*, 1908 yılında Bolşevikler arasında ortaya çıkmış oportünist bir akımdır. Şişirme devrimci sözler kullanan otzovistler (Bogdanov, Aleksinski, Lunaçarski vb.), sosyal demokrat milletvekillerinin III. Duma'dan çekilmesini ve yasal örgütlerde çalışmanın durdurulmasını istiyorlardı. Partinin kendisi yasadışı olduğuna göre, çalışmaları da yalnızca yasadışı alanda olmalı diyerek, meclise, işçi sendikalarına, kooperatiflere ve başka yasal ya da yarı yasal kitle örgütlerine katıl-

yıldır, genel olarak partide, özel olarak da *Proletari*'de[27] açıkça tartışılan bir sorundur) yarım yamalak işiten bir iki yazarcık, bölük pörçük bilgileri yüzsüzce çarpıtmış ve uydurma "söyleşiler" vb. için "iyi para kopartmıştır."

Bu dedikodu kampanyasının amacı da aynı biçimde açıktır. Burjuva partiler Gorki'nin sosyal demokrat partiden ayrılmasını *istiyorlar*. Burjuva gazeteler, sosyal demokrat partinin içindeki anlaşmazlıkları kızıştırmak ve çarpıtarak sunmak için elinden geleni ardına koymuyor.

Boşuna uğraşıyor burjuva gazeteler. Yoldaş Gorki yarattığı büyük sanat yapıtlarıyla Rusya ve dünya işçi hareketine öyle sıkı bağlarla bağlıdır ki onların bu çabalarına ancak gülüp geçecektir.

Proletari, sayı 50,
28 Kasım (11 Aralık) 1909

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 16, sf. 107

---

mayı reddediyorlar, partinin bütün çalışmasının yasadışı bir örgütlenme çerçevesinde yoğunlaştırılmasını daha uygun buluyorlardı.

[26]*Tanrı-yapıcılığı*, Stolipin gericiliği yıllarında partide, 1905-1907 devriminin bozguna uğramasıyla marksizm düşüncesinden kopan kimi aydınlar arasında yayılmış, marksizme düşman, dinsel ve felsefi bir akımdır. "Tanrı-yapıcıları" (Lunaçarski, Bazarov ve öbürleri), yeni, "sosyalist" bir dinin gerekliliğini savunuyor, böylelikle marksizm ve dini uzlaştırmak istiyorlardı.

Proletari'nin genişletilmiş yazı kurulunun 1909 Haziran'ında düzenlediği konferansta, Tanrı-yapıcılığı eleştirildi ve Bolşevik kümenin "bilimsel sosyalizmin böylesi bir saptırılışıyla" hiçbir ortak yönünün olmadığı özel bir kararla (Kongre kararlarında, merkez komitenin tam katılımlı konferans ve oturumlarında S.B.K.P., 1. bölüm, 1954, sf. 222) duyuruldu.

[27]*Proletari*: RSDİP'nin IV. Kongresi'nin (Birlik Kongresi) ardından, Bolşeviklerce kurulan yasadışı gazete. 1906'dan 1909'a kadar, önce Finlandiya'da basılmış, sonra Bolşevik merkez kararıyla basımı yurtdışına (Cenevre, Paris) taşınmıştır. Ocak 1910'da, merkez komitenin tam katılımlı oturumunda, arabulucular gazetenin kapatılması kararını aldırmayı başarmışlardır. *Proletari*'nin başyazarlığını başından sonuna dek hep Lenin yapmıştır.

VEKHİ KONUSUNDA[28]

VEKHİ, en etkili Kadet yazarlarının çıkardığı, kısa zamanda birkaç baskı yapmış ve bütün gerici basınca coşkuyla selamlanmış bu ünlü derleme, dönemin gerçek bir aynasıdır. Kadet gazeteleri diledikleri kadar *Vekhi*'nin iyiden iyiye göze batan kimi bölümlerini "düzeltmeye" çalışsınlar; partinin politikasına etkimekten aciz ya da bu politikanın gerçekte ne olduğu konusunda kitleleri aldatmayı amaç edinmiş kimi Kadetler, diledikleri kadar bu bölümleri eleştirsinler; yine de şurası yadsınamaz ki *Vekhi, su götürmez bir biçimde, çağdaş Kadetçilik'in özünü ortaya dökmüştür.* Kadetler'in partisi, *Vekhiler*'in partisidir.

Kitlelerin sınıf bilincinin ve siyasal bilincinin gelişmesini her şeyin üstünde tutan işçi demokrasisi *Vekhi*'yi kutlamalı, çünkü bu derleme, Kadetler'in ideolojik önderlerinin yazıları aracılığıyla, bu partinin siyasal eğiliminin doğasını bir güzel gözler önüne seriyor. *Vekhi*'yi Berdiyayev, Bulgakov, Gherschenson, Kistyakovski, Struve, Frank ve İzgoyev kaleme almışlar. Bu tanınmış milletvekillerinin, bu ünlü dönecklerin, bu gözde Kadetler'in adları bile çok şey anlatıyor. *Vekhi*'nin yazarları, toplumda bulunan bir eğilimin gerçek ideolojik önderleri olmakla böbürlenmekte ve kısa bir özet

[28] *Vekhi* [İşaret Taşları]: Kadetlerin yayımladığı bir derlemedir. 1909 ilkbaharında Moskova'da basılan bu derlemede, Berdiyayev'in, Bulgakov'un, Struve'nin, Gherschenson'un ve liberal burjuvazinin öbür karşıdevrimci temsilcilerinin makaleleri yer almaktadır. Vekhiciler Rus aydınlarıyla ilgili yazılarında, Belinski ve Çernişevski gibi, Rus halkının en has temsilcilerinin devrimci demokratik geleneklerini küçültmeye çalışmışlardır. 1905 devrimci hareketini yermiş ve burjuvaziyi "halkın kudurganlığı"ndan "süngüler ve hapishaneler" yoluyla kurtardığı için çarlık hükümetine gönül borçlarını dile getirmişlerdir. Derleme, aydınları otokrasinin hizmetine girmeye çağırmaktadır.

içinde bizlere, felsefeyle, dinle, siyasetle, gazetecilikle, bütün kurtuluş hareketinin ve bütün Rus demokrasisinin tarihinin çözümlenmesiyle ilgili sorunların eksiksiz bir ansiklopedisini sunmaktalar. Yazarları, *Vekhi*'ye "Rus aydınları üstüne makaleler derlemesi" altbaşlığını koymakla, yapıtlarının gerçek izleğini daraltmışlar, çünkü "aydınlar" bu derlemede, hem bütün Rus demokrasisinin hem de başından sonuna Rus kurtuluş hareketinin manevi önderi, canlandırıcısı ve sözcüsü olarak yer alıyorlar. *Vekhi*, Rus Kadetçiliği ve genel anlamda Rus liberalizmiyle, tüm temel amaçları ve başlıca gelenekleriyle Rus kurtuluş hareketi arasındaki *kesin ayrılığın* yolundaki en önemli işaret taşlarıdır.

I

Liberal döneklik ansiklopedisi'nde üç ana izlek bulunuyor: 1) Rus demokrasisinin (ve uluslararası demokrasinin) tüm dünya görüşüne ve ideolojik ilkelerine karşı savaş; 2) Son yıllardaki kurtuluş hareketinin yadsınması ve karalanması; 3) Oktobrist (Ekimci) burjuvaziye, eski rejime ve genel olarak bir zamanların bütün Rusya'sına karşı "uşakça" duyguların (ve buna uygun "uşakça" bir siyasetin) ilanı.

Vekhi yazarları, "aydınların" dünya görüşünün felsefi ilkeleriyle başlıyor söze. Yapıt baştan sona, bir dogmatizm, bir metafizik, "en basit ve en ilkel felsefe biçimi" (sf.4 – kaynak göstermeler *Vekhi*'nin ilk baskısına göredir) olarak nitelendirilen materyalizme öfkeli bir karşı çıkışla dolu. Pozitivizm mahkum edilmiştir, çünkü "bizler için" (yani *Vekhi*'nin un ufak ettiği Rus "aydın takımı" için) "materyalist bir metafizikle özdeşleştirilmiş" veya "yalnızca materyalizm ruhu içinde" yorumlanmıştır (15). Oysa "hiçbir mistik, hiçbir inanan, bilimi ve bilimsel pozitivizmi yadsıyamaz" (11). Ama şu "İdealist veya dinsel ve gizemci eğilimlerden nefret" (6) yok mu! İşte *Vekhi* "aydınlara" bu yüzden şid-

detle karşı çıkmaktadır. "Çernişevski'yle karşılaştırıldığında, Yurkeviç,(*) her açıdan, gerçek bir düşünürdü" (4).

Bu bakış açısıyla *Vekhi*'nin, "aydınların" tanrıtanımazlığına karşı dinmek bilmez bir kampanya yürütmeleri ve dinsel bir dünya görüşünü yeniden eksiksizce oluşturmak için kararlılıkla çabalamaları son derece doğaldır. Çernişevski'yi düşünür olarak silince, Belinski'yi de yazar olarak silmeleri son derece doğaldır. Belinski, Dobrolyubov, Çernişevski "aydınların" önderleridir (134, 56, 32, 17,vb.). Çadayev, Vladimir Solovyev, Dostoyevski ise "kesinlikle aydın değillerdir." Birinciler, *Vekhi*'nin ölümüne mücadele ettikleri eğilimin önderleridir. İkinciler ise, *Vekhi*'nin de yinelediği şeyleri "bıkıp usanmadan yinelemişlerdir," ama "onları dinleyen çıkmamıştır, aydınlar onlara hiç kulak asmadan, bildikleri yolda devam etmişlerdir". Böyle diyor *Vekhi*'nin önsözü.

Okur, buraya kadar söylenenlerden bile, *Vekhi*'nin saldırdığının "aydınlar" olmadığını anlayabilir; "aydınlar," yalnızca ortamı bulandırmak için seçilmiş yapay bir sözdür. Saldırı tamamen demokrasiye, demokratik dünya görüşüne yöneliktir. Kendisini "anayasal-demokrat" olarak tanımlayan bir partinin ideolojik önderleri olarak, kimi şeyleri adlı adınca söylemeleri sıkıntı yaratacağından, *Moskovskiye Viyedomosti*'nin[29] terimlerini ödünç almışlar; demokrasi yolundan dönmüyorlar da (ne alçakça bir iftira!), yalnızca "aydınların anlayışını" yadsıyorlar.

(*)Pamfilus Yurkeviç (1827-1874): Kiev Üniversitesi Teoloji Akademisi'nde profesör olan Yurkeviç, Çernişevski'nin "antropolojik ilke"sine eleştiriler getirmiştir. "İnsan Ruhu Bilimine Bir Katkı" ve "Materyalizme Karşı" başlıklı makaleleriyle toplumda sözü geçen tutucuların ilgisini çeken ve Moskova Üniversitesi felsefe kürsüsüne yükseltilen Yurkeviç'in düşünceleri dindışı çevrelerde önemli bir etki yaratmamıştır. —çev.

[29]*Moskovskiye Viyedomosti* [Moskova Haberleri]: 1756'da yayımlanmaya başlayan günlük gazete. 1860'dan sonra toprak sahipleri ve rahiplerin en gerici monarşist katmanlarının sesi olmuştur. 1905'te Kara Yüzler'in başlıca yayın organlarından biri olmuş, Ekim Devrimi'nden sonra kapatılmıştır.

"Belinski'nin Gogol'e[30] mektubu," diyor *Vekhi*, "aydınların anlayışının ateşli ve klasik bir anlatımıdır"(56). "Eleştiri edebiyatımızın tarihi, varoluş düşüncesi konusunda, Belinski'den bu yana, kesintisiz bir kabustur" (82).

Çok iyi, çok iyi! Toprak kölesi köylülerin toprak köleliği karşısındaki anlayışı, bir "aydın" anlayışıydı kuşkusuz. 1861-1905 yılları arasında nüfusun büyük çoğunluğunun, Rusya'nın toplumsal yapısı içindeki toprak köleliği kalıntılarına karşı çıkmasının ve bu kalıntılarla mücadelesinin tarihi, kuşkusuz "kesintisiz bir kabus"tu. Ya da belki bizim zeki ve bilgili yazarlarımıza göre, Belinski'nin Gogol'e mektubundaki anlayışı, toprak kölesi köylülerin anlayışını dile getirmiyordu, kimbilir? Bizim eleştiri edebiyatımızın tarihi, toprak köleliği kalıntılarının halk yığınlarında uyandırdığı hoşnutsuzluğun dile getirilişinin tarihi değildi belki?

Moskovskiye Viyedomosti, Rus demokrasisinin, Belinski'den bu yana, feodal kurumlarca çiğnenen en temel hakları uğruna mücadele eden geniş halk kitlelerinin çıkarlarını dile getirdiğini asla kabul etmemiş, yalnızca "aydınların anlayışını" yansıttığını savunmuştur her zaman.

Vekhi'nin ve *Moskovskiye Viyedomosti*'nin felsefe ve eleştiri edebiyatı konusunda programları birebir aynı. Ama liberal dönekler, felsefe alanında gerçeği olduğu gibi söylemeyi, bütün programlarını (materyalizme ve materyalist bakışla yorumlanan pozitivizme savaş; gizemciliğin ve gizemci dünya görüşünün yeniden canlandırılması) açığa vurmayı kararlaştırmışken, eleştiri edebiyatı söz konusu olduğunda dolambaçlı yollara başvuruyor, numara yapıyor ve ikiyüzlü davranıyorlar. Demokrasinin başlıca görüşlerinden, en temel demokratik eğilimlerden caymışlar caymasına, ama

---

[30] Belinski'nin Gogol'e mektubu (Salzbrun, 15 Temmuz 1847), Gogol'ün "*Dostlarımla Yazışmalarımdan Seçilmiş Parçalar*" adlı kitabının yayımlanması dolayısıyla yazılmıştır. Lenin'in bu mektupla ilgili görüşünü, elinizdeki derlemede, "Rusya'da İşçi Basınının Geçmişi Üstüne" başlıklı makalede bulabilirsiniz.

yalnızca "aydınların anlayışından" ayrılmış numarası yapıyorlar. Liberal burjuvazi, halkın haklarını savunmayı kesinlikle bir yana bırakmış, halka karşı olan kurumları savunmaya geçmiştir. Ne var ki liberal politikacılar "demokrat" adını korumak istiyorlar.

Belinski'nin Gogol'e yazdığı mektupla ve eleştiri edebiyatının tarihiyle ilgili yaptıkları bu kurnazca aldatmacayı, yakın geçmişteki hareketin tarihinden söz ederken yineliyorlar.

II

Aslında *Vekhi*'nin saldırısı yalnızca, demokratik hareketin sözcülüğünü üstlenmiş aydınlara, bu aydınların demokratik hareketin birer üyesi olarak yaptıkları çalışmalara yöneliktir. *Vekhi* büyük bir öfkeyle saldırıyor onlara, çünkü bu "küçük yeraltı hizbi gün ışığına çıkmış, çok sayıda da yandaş bulmuştur. Şu an için ideolojik bir etkileri vardır, dahası, başbayağı bir güce bile sahiptirler" (176). Liberaller "aydınlara" yakınlık duyarlardı; *yalnızca* küçük bir yeraltı hizbi olarak kaldıkları *sürece*, çok sayıda yandaş bulmadıkları ve gerçekten güçlenmedikleri sürece onları zaman zaman gizlice desteklediler. Bu, şu anlama geliyor: Liberaller, demokrasiye kitleleri harekete geçirmedikçe yakınlık duydular, çünkü kitleler işin içine girmezse, demokrasi yalnızca liberalizmin amaçlarına ve açgözlülüğüne hizmet edecek, yalnızca liberal burjuvazinin üst katmanlarının iktidara kavuşmasına yardımcı olacaktı. Demokrasi, kitleleri kendine çektikçe, kitleler kendi öz amaçlarını gerçekleştirmeye, kendi öz çıkarlarını korumaya başladıkça, liberaller demokrasiden yüz çevirdiler. Kadetler, demokrat "aydınlara" çıkışmak bahanesiyle, *aslında kitlelerin demokratik hareketine saldırıyorlar.* Bu olgunun sayısız ve apaçık göstergelerinden biri, *Vekhi*'nin, 18. yüzyılın sonunda Fransa'da yaşanan büyük toplumsal hareketi, "gerektiği kadar sürmüş ve bütün gizil manevi enerjisi açığa çıkmış bir aydınlar devrimi örneği" olarak nitelemesidir (57).

İyi demişler, öyle değil mi? 18. yüzyıl sonundaki Fransız hareketinin, demokratik kitle hareketlerinin en derin ve en geniş

örneği değil de bir "aydınlar" devrimi örneği olduğunu bir kenara yazın da unutmayın! Demokratik amaçlar, dünyanın hiçbir yerinde ve hiçbir zaman, *benzer* bir hareket olmaksızın gerçekleştirilemediğine göre, liberalizmin ideolojik önderlerinin demokrasiyle alışverişi kestikleri çok açık.

Vekhi'nin Rus aydınlarında saldırdığı şey, tam da, *her* demokratik hareketin bir göstergesi ve *olmazsa olmaz* sonucu olan şeydir. "Aydınların siyasal köktenciliği, halk içgüdülerinin(*) toplumsal köktenciliğine başdöndürücü bir hızla eklendi"(141) ve bu "basit bir politik yanılgı, basit bir taktik yanlış değildi. Ahlâki bir yanlıştı." Azap içindeki halk yığınlarının olmadığı yerde, demokratik hareket de olamaz. Oysa, bir demokratik hareket, basit bir "ayaklanma"dan tam da bu noktada, yani kimi köktenci siyasal düşüncelerin bayrağı altında toplanmasıyla ayrılır. Demokratik hareket ve demokratik düşünceler, yalnızca politik olarak yanlış ve taktik açıdan uygunsuz değildir, kınanması gereken şeylerdir — işte *Vekhi*'nin gerçek düşüncesinin vardığı nokta. Bu düşüncenin, Pobedonostsev'in gerçek düşüncesinden hiçbir farkı yok; yalnızca o bunu Struve, İzgoyev, Frank ve benzerlerinden daha açık ve dürüstçe dile getiriyor.

Vekhi yazarları, "aydın takımının" böylesine iğrenç düşüncelerinin içeriğini daha açık seçik tanımlamak istediklerinde, doğal olarak, genelde "sol", özelde ise narodnik ve marksist görüşlerden söz ediyorlar. Narodnikler(**) "köylü sınıfına," marksistler ise "proletaryaya" "düzmece bir aşk" duymakla suçlanıyor (9). Her ikisi de "halka taptıkları" için yerden yere vuruluyor (59, 59-60). İğrenç "aydın" için, "halk Tanrıdır, tek amaç çoğunluğun mutluluğudur" (159). "Tanrıtanımaz sol kanadın azgın söylevleri" (29); Kadet Bulgakov'un II. Duma'dan[31] aklında kalan, onu özellikle kızdıran işte

(*)Aynı sayfada, iki satır aşağıda "Azap içindeki halk yığınları" deyişi kullanılıyor. —*ed.*

(**)55 numaralı dipnota bakınız. —*ed.*

[31]*Duma – Devlet Meclisi*: Çarlık Rusyası'nda, 1905-1907 devriminden sonra oluşturulan temsilci meclis. Duma ilke olarak bir yasama organıydı, ama aslında

bu olmuş. Bulgakov'un bu sözlerle, Kadetler'in genel psikolojisini, partisinin bütün üyelerinin gerçek düşüncesini, öbürlerinden biraz daha çekici bir anlatımla dile getirdiği gün gibi ortada.

Bir liberal için, Narodnizm ile Marksizm arasında bir ayrım yoksa, bu rastlantı değil, kaçınılmaz bir sonuçtur; burada (bu ayrımları adı gibi bilen) yazarın bir "numarasını" değil, çağdaş liberalizmin doğasını görmek gerekir. Çünkü içinde bulunduğumuz dönemde, liberal Rus burjuvazisinin korktuğu, tiksindiği şey, Rusya'daki işçi sınıfının sosyalist hareketinden çok, işçilerle köylülerin demokratik hareketidir; yani Narodnizm ile Marksizmde ortak olan noktadır: Onların demokrasiyi kitlelere çağrı yaparak savunmalarıdır. İçinde bulunduğumuz dönemi belirleyen, Rusya'da liberalizmin, kararlı bir biçimde demokrasinin karşısına geçmiş olmasıdır. Liberalizmin, demokrasi içindeki ayrımlarla da, demokrasinin gelecekle ilgili niyetleriyle, tasarılarıyla, uzak amaçlarıyla da ilgilenmemesi son derece doğaldır.

Vekhi, "halka tapma" gibi büyük büyük sözlerle süslenmiş. Bunda şaşacak bir şey yok; halktan korkan liberal burjuvazi, demokratların "halka tapmalarıyla" ilgili bağırıp çağırmak dışında, daha iyi ne yapabilir? Kendi gerileyişlerini böyle kulakları sağır eden bir uğultuyla gizlemeye çalışmaktan başka bir şey yapmaları olanaksızdır. İlk iki Duma'da işçi ve köylü yığınların gerçek çıkarlarını, hak istemlerini ve bakış açılarını yalnızca işçi ve köylü milletvekillerinin dile getirdiğini açık açık yadsımaları olanaksızdır. Kadetler "*sol*"a karşı, işte "aydın takımının"(*) bu milletvekilleri

---

hiçbir gücü yoktu. Bütün yurttaşlara oy hakkı tanınarak değil, eşitsiz ve dolaylı bir oy sistemiyle seçilmişti. Rusya'da yaşayan emekçi sınıfların ve ulusal azınlıkların seçim hakları çok kısıtlanmıştı. İşçi ve köylülerin yabana atılmayacak bir bölümü oy hakkından tamamen yoksun bırakılmıştı.

Birinci Duma (Nisan-Temmuz 1906) ve İkinci Duma (Şubat-Haziran 1907) çarlık hükümetince feshedildi. Üçüncü (1907-1912) ve Dördüncü (1912-1917) meclislerde Kara Yüzler temsilcileri, yani çarlık otokrasisinin yandaşları ağırlıktaydı.

(*) *Vekhi*'nin, "aydın" sözcüğüne, bilinenin karşıtı bir anlam verme manevrasını yalnızca gülünç olarak nitelendirebiliyorum. İlk iki Duma'da, Trudovik millet-

yüzünden dinmez bir *nefret* duymaktadır, çünkü sol, onların demokrasiden alışılageldik sapmalarının maskesini düşürmüştür. Yalnızca "dört zorunluluk"[32] için bile açıkça 'yanlıştır demeleri olanaksızdır. Ve içinde birazcık dürüstlük olan hiçbir politikacı, bugünün Rusyası'nda, "dört zorunluluğa" göre düzenlenmiş, gerçekten demokratik seçimler yapılsa, Trudovik ve işçi partisi temsilcilerinin ezici çoğunlukla meclise gireceğinden kuşku duymaz.

Gerilemekte olan liberal burjuvazinin, demokrasiden kopuşunu, *Moskovskiye Viyedomosti* veya *Novoye Vremya*'nın[33] sözcük dağarcığından ödünç alınma, büyük sözlerle gizlemekten başka çıkar yolu kalmamıştır; *Vekhi* derlemesi baştan sona bunlarla doludur.

Vekhi, demokrasinin üzerine boca edilmiş, gerici bir çamur selidir. *Novoye Vremya*'nın yazarları Rozanov, Menşikov ve A. Stolipin'in, Vekhiciler'in boynuna sarılmalarında anlaşılmayacak bir şey yoktur. Antoni Volinski'nin, liberalizm önderlerinin bu üretiminden büyülenmesinde anlaşılmayacak bir şey yoktur.

Şöyle yazıyor Vekhi: "Bir aydın, halka karşı ödevini düşünürken, her ödevin temelinde bulunan kişisel sorumluluk düşüncesinin yalnızca kendisinde, aydında değil, halkta da olması gerektiğini düşünmeyi akıl etmiyor" (139). Demokrat, halkın haklarının ve özgürlüklerinin genişletilmesini düşünmüş ve bu düşünceyi üst sınıfların halka karşı "ödevi" sözleriyle anlatmıştır. Demokrat, reformdan önceki ya da 3 Haziran "Anayasası"yla[34] yönetilen bir

---

vekillerinin ezici çoğunluğunu köylülerin, sosyal demokrat milletvekillerinin ezici çoğunluğunuysa işçilerin oluşturduğunu; burjuva aydın takımınınsa Kadet Partisi'nde toplandığını görmek için, milletvekili listelerine şöyle bir bakmak yeter.

[32]*Dört zorunluluk*: Dört unsur içeren (herkese/eşit/dolaysız oy hakkı ve gizli oylama) demokratik seçim sistemini belirtmek için kullanılmış bir kısaltmadır.

[33]4. Dipnota bakınız.

[34]*Haziran Anayasası*: II. Devlet Meclisi'nin feshi sırasında, çarlık hükümetinin resmen açıkladığı seçim yasası. Bu yasa, hem 17 Ekim 1905 bildirisinin, hem de

ülkede, halkın da yönetici sınıflara karşı "sorumluluğu" olabileceğini asla akıl etmemiştir ve asla da etmeyecektir. Bunu "akıl etmesi" için, demokrat ya da sözümona demokratın, geri dönüşü olmayan biçimde karşıdevrimci liberale dönüşmüş olması gerekir.

"Bencillik, 'ben' diyebilmek büyük güçtür" diye okuyoruz *Vekhi*'de, "Batı burjuvazisini, etkili ve dünya üzerindeki kutsal davadan habersiz bir silah yapan tam da bu güçtür" (95). Ünlü "Enrichissez-vous!" (Para kazanın!) ya da Rusya'dan "Biz güçlülere güveniriz" cümlelerinin , azıcık kutsal yağla çeşnilenmiş, biraz daha açıklayıcı bir yinelemesinden başka bir şey olmayan bir cümle işte.[35] Burjuvazi, halk burjuvazinin özgürlüğü için dövüşürken halkın yanında olduğu sürece, bu savaş kutsal bir davadır dedi. Ne zaman ki halktan korktu ve halka karşı feodalitenin herhangi bir biçimini desteklemeye koyuldu, o zaman kutsal dava "bencillik"tir, para kazanmaktır, dış politikada şovenizmdir vb. dedi. Avrupa'nın her yerinde bu oldu, bugün de Rusya'da bu oluyor.

"Devrim, öz ve biçim olarak, 17 Ekim bildirisiyle bitmeliydi" (136). Bu, Oktobrizm'in, yani karşıdevrimci burjuvazinin programının abecesidir. Oktobristler her zaman böyle konuşmuş, her zaman da bu görüşe açıkça uygun davranmışlardır. Kadetler de (17

Devlet Meclisi'nin onayı olmadan hükümetin yasa yayımlayamayacağı koşulunu getiren 1906 temel yasasının açıkça ve kabaca ihlaliydi. Yeni seçim yasası, toprak sahipleriyle sanayi ve ticaret burjuvazisinin Devlet Meclisi'nde temsilini büyük ölçüde artırırken, sayıları zaten az olan işçi ve köylü temsilcilerini gözle görülür biçimde azaltıyordu. Yasa, Rusya'nın Asya nüfusunun büyük bölümünü oy hakkından yoksun bırakırken, Polonya ve Kafkas nüfusunun temsilci sayısını da yarı yarıya düşürüyordu. Bu yasa uyarınca seçilen ve 1907 Kasım'ında toplanan III. Devlet Meclisi, temelde Kara Yüzler ve Kadetlerden oluşmaktaydı.

[35] 1840-1848 yılları arasında Fransa hükümetinin başında olan Guizot'nun, seçme hakkı için ödenmesi zorunlu tutulan verginin azaltılmasını isteyenlere verdiği yanıttır: "Para kazanın beyler, o zaman seçmen olabilirsiniz."

Hükümetin "küçük insanlara ve ayyaşlara değil, güçlülere ve nüfuzlulara güvendiği" sözleriyse Stolipin'e aittir. (Stolipin için Adlar Dizini'ne bkz.)

Ekim'den sonra) *gizliden gizliye* aynı biçimde hareket etmiş, ama her şeye karşın yine de demokrat görünmek istemişlerdir. Demokrasi davasının başarısı için en gerekli, en yararlı şey, demokratlarla dönekler arasında açık, tam ve resmi bir sınır çizmek olacaktır. *Vekhi* bu davanın iyiliği için kullanılmalıdır. Dönek İzgoyev şöyle yazıyor: "Devlet meclislerimizde, otuz kırk Kadet ve Oktobrist milletvekili dışında, vekillerin büyük çoğunluğunun, Rusya'yı yönetmek ve reforme etmek için gereken yetkinlikte olmadıklarını kabul etme cesaretini artık göstermek gerek" (208). Elbette ya, o yontulmamış Trudovikler'in ya da işçilerin işi olabilir mi hiç bu? Böyle bir görev için bir Kadet ve Oktobrist çoğunluk, böyle bir çoğunluk için de III. Duma gereklidir...

Halk ve halkı tapılası görenler III. Duma'nın efendilerine ve III. Duma'nın Rusyası'na karşı "yükümlülüklerini" anlasınlar diye, halka, Antoni Volinski'nin ağzından, "pişmanlık" (*Vekhi*, 26), "alçakgönüllülük" (49), "aydınların burnu büyüklüğü"ne karşı mücadele (52), "uysallık" (55), "On Emir'deki kaba ve basit besinlerden" (51), "Rusya'nın dev gövdesini saran iblis sürüleriyle" mücadele (68) öğütlemek gerekir. Eğer köylüler Trudovikler'i, işçiler sosyal demokratları seçerlerse, şeytan kanlarına girmiş demektir, çünkü Katkov ve Pobedonostsev'in çok önceden keşfettiği gibi, halk, açık söylemek gerekirse, doğası gereği, "aydın takımına bir nefret" besler (87; siz onu demokrasiye diye okuyun).

Bu nedenle, diye öğretiyor bize *Vekhi*, Rus yurttaşlar "bizi ("aydınları") halkın öfkesinden, süngüleri ve hapishaneleriyle koruyan iktidara şükretmeli"dir (88).

Bu söylev, açıksözlü olduğu için olumludur; 1905'ten 1909'a kadar olan dönem boyunca, Kadet Partisi'nin yürüttüğü politikanın gerçek yüzünü ortaya koyduğu için yararlıdır. Bu söylev, özlü ve çarpıcı bir biçimde, bütün *Vekhi* anlayışını anlattığı için olumludur. *Vekhi* ise Rus liberallerinin ve onların arasındaki Rus Kadetleri'nin gerçek siyasal anlayışlarını bütünüyle gösterdiği için olumludur.

İşte bu nedenle Kadetler ile *Vekhi* arasındaki polemik, Kadetler'in *Vekhi*'yi reddetmeleri, yalnızca bir ikiyüzlülük, onulmaz bir gevezeliktir. Çünkü Kadetler, aslında, bir topluluk, bir parti, bir toplumsal güç olarak, *harfi harfine Vekhi*'nin politikasını uygulamıştır ve uygulamayı sürdürmektedir. Ağustos ve Eylül 1905'te[36] Buligin Meclisi'nden yana yaptıkları çağrı, aynı yılın sonunda demokrasi davasına ettikleri ihanet, halktan ve halk hareketinden sistemli bir biçimde ürkmeleri ve ilk iki meclisin işçi ve köylü milletvekillerine karşı yürüttükleri sistemli mücadele, bütçe oylaması, III. Meclis'te Karaulov'un din, Berezovski'nin tarım sorunu üstüne konuşmaları, Londra'ya[37] yapılan yolculuk, bütün bunlar, *Vekhiciler*'in bir ideoloji düzeyine çıkardığı aynı politikanın sayısız *işaret taşlarıdır*.

Rus demokrasisi bu politikanın özünü ve sınıfsal köklerini anlamadıkça, bir adım bile ileri gidemez.

Novi Diyen, sayı 15,
13 Aralık 1909
İmza: V. İlyin

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c.16, sf. 126-135

---

[36]6 (19) Ağustos 1905'te Çar, Devlet Meclisi kurulmasına ilişkin bir manifesto yayımladı. Tasarıyı kaleme alan İçişleri Bakanı'nın adıyla "Buligin Meclisi" olarak adlandırılan bu meclis, yasama yetkisi olmayan, yalnızca çarın danışma organı durumunda bir meclisti. Bolşevikler işçi ve köylüleri Buligin Meclisi'ni canla başla boykot etmeye çağırdılar. Propagandalarını şu sloganlar üstüne kurdular: Silahlı ayaklanma, devrim ordusu, geçici devrim hükümeti. Duma seçimleri yapılamadı, yükselen devrim ve bütün Rusya'ya yayılan Ekim politik grevi, meclisi daha toplanmadan ortadan kaldırdı.

[37]Devlet Meclisi üyelerinin İngiltere'ye yaptıkları yolculuk: Delegasyon üyesi olan, Kadet Partisi başkanı Milyukov, Londra Belediye Başkanı'nın verdiği yemekte şunları söylemiştir: "Rusya'da bütçeyi denetim altında tutan bir yasama meclisi var olduğu sürece, Rus muhalefeti Majeste'ye karşı bir muhalefet değil, Majeste'nin emrinde bir muhalefet olacaktır." Duma temsilcilerinin bu açıklamaları, çarın yurtdışından borç para bulmasına yardımcı olmuştur

BİR GAZETE YAZARININ NOTLARI

OTZOVİZM[38] YANDAŞLARININ VE SAVUNUCULARININ"PROGRAMI"

...BUGÜN YAŞADIĞIMIZ devrim arası dönem bir rastlantı değildir. Şu an, otokrasinin, burjuva monarşisinin, burjuva ve Kara Yüzler[*] parlamentarizminin, çarlığın kırsal kesimlerde yürüttüğü burjuva siyasetinin, karşıdevrimci burjuvanın desteklediği her şeyin gelişiminin özel bir aşamasıyla karşı karşıya olduğumuz kuşku götürmez. İçinde bulunduğumuz dönem elbette "iki devrim dalgası arasında" bir *geçiş* dönemidir; ama ikinci devrime hazırlanmak için, bu geçiş döneminin özgünlüğünü iyice kavramamız, taktiğimizi ve örgütlenmemizi bu çetin, kaygı verici, güç, ama "mücadelenin" akışının bizi zorladığı geçişe uyarlayabilmemiz gerekir. Devlet Meclisi kürsüsünün kullanımı da, öteki yasal olanaklar gibi, son derece sıradan, "heyecan yaratıcı" bir yanı bulunmayan mücadele yollarından birisidir. Geçiş dönemini geçici kılan, bu dönemin görevinin, gerekli *güçleri* biraraya getirmek ve hazırlamak olmasıdır zaten; yoksa o güçleri doğrudan ve kesin sonuca götürecek biçimde harekete geçirmek değil. *Partinin görevi*, içinde bulunduğumuz anın görevi. bu tatsız çalışmayı düzene koyabilmek, Kara Yüzler ve Oktobristlerden oluşan bir meclis dönemine[39] özgü bütün yarı yasal kurumları bu amaçla kullanabilmek, *böyle bir ortamda bile* devrimci sosyal demokrasinin bütün geleneklerini, yakın geçmişteki kahra-

---

[38] 25 numaralı dipnota bakınız.

[*] 50 numaralı dipnota bakınız.

[39] Üçüncü Duma'ya bir referans. (1907-12).

manlık döneminin tüm sloganlarını, bütün eylem ruhunu, oportünizm ve reformizmle olan tüm uzlaşmazlığını ayakta tutabilmektir.

Yeni programın, Aralık 1908 Konferansı[40] kararıyla belirlenmiş taktikten ilk sapmasını çözümlemiş bulunuyoruz. Bu sapmanın, ne yaşadığımız zamanların marksist bir çözümlemesiyle, ne de devrimci sosyal demokratların genel taktiğinin temel öncülleriyle bir ilgisi bulunan otzovist düşüncelere doğru olduğunu saptadık. Şimdi, yeni programın ikinci özgün çizgisini mercek altına almamız gerekiyor.

Konu şu: Bu yeni küme, görev olarak, "yeni" bir kültür, bir "proletarya" kültürü "yaratılmasını" ve "kitleler arasında yayılmasını" öneriyor. "Bir proletarya bilimi yaratmak, proleter çevredeki içten kardeşlik ilişkilerini pekiştirmek, bir proletarya felsefesi oluşturmak, sanata proleterlerin dilek ve deneyimlerine uygun bir yön vermek" gerektiğini söylüyor program (sf.17).

İşte, konunun özünü gizlemek için programda kullanılan safça diplomasinin bir örneği! Açık konuşalım, "içten kardeşlik ilişkilerini pekiştirme"yi, "bilim" ve "felsefe"nin arasına koymakta biraz saflık yok mu acaba? Yeni küme, *programında*, uğradıkları sözümona hakaretlerden söz etmekte. Bunlar, sözü geçen "içten kardeşlik ilişkilerine" yakışmayan biçimde davranan öbür gruplara (en çok da ortodoks Bolşeviklere) yönelik yaptıkları *suçlamalardır*. Bu eğlenceli paragrafın *esas* içeriği budur.

---

[40]*RSDİP Aralık Konferansı* (5. Rusya Konferansı): 21-27 Aralık 1908 (3-9 Ocak 1909) tarihleri arasında Paris'te yapılmıştır. Lenin konferansa partinin merkez komite temsilcisi olarak katılmıştır. "İçinde bulunduğumuz dönem ve partinin görevleri" adlı bir rapor hazırlamış ve Duma'daki sosyal demokrat grupla, örgütlenme sorunu ve öteki sorunlarla ilgili konuşmalar yapmıştır. Bolşevikler bu konferansta parti içindeki iki tür oportünizme karşı mücadele etmişlerdir: Tasfiyeci akım ve otzovizm. Konferans, Lenin'in önerisi üzerine, tasfiyeci akımı mahkum etmiş ve partinin tüm örgütlerini, partiyi tasfiye etme girişimlerine karşı mücadeleye çağırmıştır.

"Proletarya bilimi"nin de burada "acıklı ve garip" bir duruşu var. Öncelikle, biz şu an, bir tek proletarya bilimi tanıyoruz: Marksizm. Programın yazarları, bilmem hangi nedenden ötürü, bu terimi kullanmaktan düzenli olarak kaçınıyorlar, oysa doğru olan tek terim budur. Her kezinde marksizm yerine "bilimsel sosyalizm" diyorlar (sf. 13, 15, 16, 20, 21). Oysa ülkemizde, Rusya'da, "bilimsel sosyalizm" terimi aslında, açıktan marksizm karşıtlarının kullandığı bir terimdir. İkincisi, eğer programda bir "proletarya bilimi" geliştirmek görevine yer verilmek isteniyorsa, günümüzün hangi ideolojik ve kuramsal mücadelesine gönderınede bulunulduğunun ve programı kaleme alanların bu mücadelede tam olarak ne yanda durduklarının açıkça belirtilmesi yerinde olur. Bu konuda sessiz kalmak, cin olmadan adam çarpmaya kalkmaktır, çünkü 1908-1909 yılları sosyal demokrat yazınını tanıyan herkes, neden söz edildiğini pek iyi bilmektedir. *Bizim* dönemimizde, bilim, felsefe, sanat alanlarında, marksistlerin ve Mach yandaşlarının[41] kavgası öne çıkmıştır. Herkesin bildiği bu olguyu görmezden gelmeye çalışmak, her şeyden önce, gülünçtür. "Programlar," anlaşmazlıkları yatıştırmak için değil, aydınlatmak için hazırlansa daha iyi olur.

[41] *Mach öğretisinin (Machcılık) yandaşları*: Machcılık ya da ampiriokritisizm, 19. yy sonu 20. yy başında Batı Avrupa'da genişçe yayılmış olan, idealist ve sübjektif, gerici bir felsefi akımdır. Kurucuları Avusturyalı fizikçi ve düşünür Mach ile Alman düşünür Avenarius'tur. İdealist burjuva felsefesinin bir eğilimi olan Machcılık, işçi sınıfı için özellikle tehlikelidir çünkü söylemde idealizme karşı çıkmakta ve modern bilimlerden yana görünmekte, bu da akıma temelsiz bir bilimsel hava vermektedir. Rusya'da, gericilik yıllarında, sosyal demokrat aydınların bir bölümü, özellikle de Menşevik aydınlar (N. Valentinov, P. Yuşkeviç ve diğerleri) Machcılık'ı benimsemiştir. Bolşevik yazarlardan kimileri de (Bazarov, Bogdanov, Lunaçarski vb.) bu akımın etkisinde kalmıştır. Rus Machcıları, marksizmi geliştirdikleri savıyla, marksist felsefenin temel ilkelerinin revizyonuna girişmişlerdir. Lenin *Materyalizm ve Ampiriokritisizm* adlı eserinde, Machcılık'ın gerici özünü gözler önüne sermiş, marksist felsefeyi revizyonistlerin verdikleri zarara karşı savunmuş, yeni tarihsel koşullara göre diyalektik ve tarihsel materyalizmi geliştirmiştir. Machcılık'ın yenilgisi, Menşevizm'in, Otzovizm'in ve Tanrıyapıcılığı'nın ideolojik konumlanışlarına ağır bir darbe indirmiştir.

Programın andığımız bölümünde yazarlarımız, kendi maskelerini beceriksizce kendileri indiriyorlar. "Proletarya felsefesi" sözünün *aslında Machcılık*'ı işaret ettiği bir sır değildir; sağduyulu bütün sosyal demokratlar bu "yeni" *takma adı* duyar duymaz ne olduğunu anlayacaklardır. Bu takma adı uydurmak hiçbir işe yaramamıştır; onun arkasına gizlenmek de yaramayacaktır. Yeni grubun en etkili kolu olan edebi kol, Machcıdır ve Machcı olmayan her felsefeyi, "proleter" olmayan bir felsefe olarak görmektedir.

Eğer programda bu konu ele alınmak isteniyorsa, işte şöyle denmeliydi: Yeni küme, sanat veya felsefe alanlarında, "proleter" olmayan, yani Machcı olmayan kuramlarla mücadele edecek kişileri bir araya getirir. Bu, herkesçe bilinen *ideolojik* bir eğilimin doğrudan, dürüstçe, açıkyüreklice bir tavır alışı olurdu; bu, öteki akımlara açılan bir savaş olurdu. Eğer ideolojik kavganın parti için önemli bir şey olduğu düşünülüyorsa, gizlenmek yerine açıkça savaş açılması daha uygundur.

Bize gelince, biz herkesi, programdaki marksizm karşıtı, örtük felsefi kavgaya açık ve kesin bir yanıt vermeye çağıracağız. "Proletarya kültürüyle" ilgili bütün o cümleler, *aslında*, tam olarak, *marksizme karşı mücadeleye* kılıf olmaktadır. Yeni kümenin "özgünlüğü", parti programına *felsefeyi*, felsefede hangi eğilimi savunduğunu *açık olarak* söylemeden sokmuş olmaktır.

Gerçi programdan alıntılanan bölümlerdeki içeriğin tümüyle olumsuz olduğunu söylemek adil olmaz. Olumlu yan tek bir sözcükle anlatılabilir: M. Gorki.

Burjuva basının şimdiden (çarpıtarak ve işine geldiği gibi düzenleyerek) genişçe reklamını yaptığı bir olayı, yani M. Gorki'nin yeni grubun yandaşı olduğunu gizlemeye gerek yok. Gorki tartışılmaz olarak proleter sanatın en büyük temsilcilerinden biridir, proleter sanat için çok şey yapmıştır ve daha da çok şey yapabilir. Gorki'nin katılımından gururlanmak, sosyal demokrat partinin bütün hiziplerinin meşru hakkıdır; ancak, "proleter sanat"a salt bu nedenle programda yer vermek, bu programın eksik bir program

olduğunu belgelemek; kendi topluluğunu, "otoritelik" eğiliminde bir edebiyat çevresine indirgemektir... Programın yazarları, ne demek istediklerini açıkça söylemeksizin, otoritelere bol bol karşı çıkarlar. Demek istedikleri şudur: Bolşeviklerin felsefede materyalizmi savunması ve otzovizmle mücadele etmesi, onlara, kimi "otoritelerin" bir girişimiymiş gibi gelir (okkalı bir olguya çok ince bir anıştırma); Machcılık düşmanları da, inanır mısınız, "gözü kapalı inanmaktadır" bu otoritelere. Bu tür yakışıksız sözler elbette tamamen çocukça. Asıl "Vperyod"cular[42] otoritelerle pek geçinemezler. Gorki, proleter sanat konusunda bir otoritedir, bunu kimse yadsıyamaz. *Bu* otoriteyi Machcılık'ı ve otzovizmi güçlendirmek için "kullanmaya" çalışmak (ideolojik anlamda elbette), *otoritelerin* nasıl kullanılmaması gerektiğinin bir *örneğini* sunmaktır.

Proleter sanat dendiğinde M. Gorki, Machcılık ve otzovizme yakınlık duyması bir yana, olağanüstü bir *katkı* demektir. Sosyal demokrat işçi sınıfı hareketinin gelişmesi dendiğinde, parti içinde otzovistler ve Machcılar kümesini soyutlayan, bu kümeye "proleter" olduğu ileri sürülen bir sanat geliştirme özel görevini veren bir program, bir engel demektir, çünkü bu, bir büyük otoritenin etkinliğindeki en zayıf yönü oluşturan şeyi, bu otoritenin işçi sınıfına yaptığı büyük yararlılıklar içinde olumsuz nicelik olarak göze çarpan şeyi pekiştirmenin ve kullanmanın peşindedir.

6 (19) Mart ve 25 Mayıs (7 Haziran) 1910'da "*Feuille de discussion*" 1. ve 2. sayıda yayımlanmıştır.
İmza: *N. Lenin*

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c.16, sf. 213-216

[42] *Vperyodcular*: Otzovistlerden, ültimatomculardan ve Tanrı-yapıcılardan oluşan, Aralık 1909'da Bogdanov ve Aleksinski'nin girişimleriyle kurulmuş, parti karşıtı topluluktur. Aynı adı taşıyan bir de basın organları vardır.

İşçi hareketi içinde hiçbir desteği olmayan Vperyod topluluğu 1913-1914 yıllarında dağılmış, Şubat 1917 Devrimi'nden sonra resmi olarak ortadan kalkmıştır.

LEV TOLSTOY

LEV TOLSTOY ÖLDÜ. Onun gerek bir sanatçı olarak dünya ölçeğindeki ağırlığı, gerekse bir düşünür ve vaiz olarak dünya ölçeğindeki ünü, ikisi de kendince, Rus Devrimi'nin dünya ölçeğindeki önemini yansıtır.

Lev Tolstoy, toprak köleliği döneminden bu yana, büyük bir yazar olarak tanınmaktadır. Yarım yüzyıldan fazla süren edebiyat yaşamında yarattığı bir dizi dâhice yapıtta özellikle, 1861'den sonra bile yarı kölecilik durumunda kalmış, devrim öncesi eski Rusya'yı, kırsal Rusya'yı, toprak sahibi ve köylünün Rusyası'nı anlatmıştır. Tolstoy, yazılarında Rus yaşamının bu tarihsel dönemini betimlerken, öyle çok sayıda can alıcı soruna parmak basmış, öyle bir sanatsal güce erişmeyi başarmıştır ki yapıtları dünya edebiyatının en iyileri arasında sayılır. Toprak köleliğinden yana olanların zulmü altında inleyen ülkelerden birindeki devrim hazırlığı dönemi, Tolstoy'un toplumu bu dâhice resmedişiyle, tüm insanlığın sanatsal gelişiminde ileri bir adım olarak görünmüştür.

Sanatçı Tolstoy'u, Rusya'da bile, çok küçük bir azınlık tanır. Onun yüce yapıtlarının *herkese* ulaşabilmesi için, milyonlarca, on milyonlarca insanı cehalete, alıklığa, bir kürek mahkumu gibi çalışmaya ve yoksulluğa mahkum eden toplum düzeniyle savaşmak, durmadan savaşmak gerekir; bir sosyalist devrim gerekir.

Tolstoy, büyük toprak sahipleri ve kapitalistlerin boyunduruğunu kırdıktan sonra, kendileri için insanca yaşama koşulları yaratacak olan kitlelerin her zaman beğeneceği ve okuyacağı sanat yapıtları yaratmakla kalmamıştır yalnızca. Bugünkü rejim altında ezilen geniş halk kitlelerinin düşünce biçimini dikkate değer bir

güçle yansıtmayı, durumlarını betimlemeyi ve kendiliğinden doğan öfke ve protesto duygularının sesi olmayı başarmıştır. Özellikle 1861'den 1904'e kadar süren bir dönemin yazarı olan Tolstoy, yapıtlarında, baştan sona ilk Rus devriminin tarihsel özelliklerini, gücünü ve güçsüzlüğünü, hem sanatçı hem de düşünür ve vaiz olarak, olağanüstü bir canlılıkla aktarır.

Bizim devrimimizin temel ayırdedici özelliklerinden biri, kapitalizmin tüm dünyada son derece yüksek, Rusya'da da görece yüksek bir gelişim derecesine vardığı bir dönemde, bir *köylü* burjuva devrimi olmasıdır. Bir burjuva devrimidir, çünkü önünde duran ilk görev, burjuvazinin egemenliğini yıkmak değil, çarlık otokrasisini, çarlık monarşisini devirmek ve toprak ağalarının toprak mülkiyetini ortadan kaldırmak olmuştur. Özellikle köylü sınıfı, ne burjuvazinin egemenliğini yıkma görevinin ne olduğunun, ne de bu görevin mücadelenin en yakın ve en ivedi amaçlarından hangi noktada farklılaştığının ayrımındadır. Devrimimiz aynı zamanda bir köylü burjuva devrimidir, çünkü nesnel koşullar köylülerin temel yaşam koşullarını değiştirme, Ortaçağ'dan kalma toprak mülkiyeti düzenini yıkma, kapitalizm için "ortam hazırlama" sorunlarını öne çıkarmıştır; nesnel koşullar köylü kitlelerini az çok bağımsız bir tarihsel eylem alanına itmiştir.

Tolstoy, yapıtlarında tam da köylü kitle hareketinin gücünü ve güçsüzlüğünü, erkini ve sınırlılığını anlatır. Tolstoy'un polis devletine ve resmi kiliseye ateşli, tutkulu, kimi zaman acımasızca sert karşı çıkışı, yüzyıllar boyu sürmüş toprak köleliğinin, devlet zorbalığı ve haydutluğunun, kilise ikiyüzlülüğünün, yalanların ve sahtekarlığın, içinde dağ gibi öfke ve nefret biriktirdiği ilkel köylü demokrasisinin duygularının sesi olmuştur. Toprak ağaları, taht ve "hassa" ayrıcalıklarının Ortaçağ'dan kalma düzeni, ülkenin gelişmesi önünde kabul edilemez bir engel olup çıktığı ve en kesin, en acımasız biçimde ortadan kaldırılmasının zorunlu olduğu bir tarihsel zamanda, Tolstoy'un özel toprak mülkiyetini uzlaşmaz bir biçimde reddetmesi, köylü kitlesinin düşünce biçiminin sesi

olmuştur. Görülmeyen, kavranamayan, yeni bir düşmanın üstüne üstüne ilerlediğini gören ataerkil köylünün kapıldığı dehşet, Tolstoy'un, onuruna dokunulmuşçasına öfkeyle, yüreğinden kopup gelen bir duyguyla, kapitalizmin kötülüğünü dilinde tüy bitesiye haykırışında sesini bulmuştur. Bu yeni düşman, kentten ya da yabancı ülkelerden gelmektedir; kırsal yaşamın tüm "temellerini" yerle bir ederek, benzersiz bir yıkım, yokluk, açlıktan ölüm, yabanıllaşma, fuhuş, frengi, yani "ilkel birikim döneminin" ne kadar felaketi varsa hepsini getirmektedir. Üstelik bu felaketler, Mösyö Kupon'ların[43] elinden çıkan en çağdaş haydutluk yöntemlerinin Rus topraklarına girmesiyle, yüz kat daha ağırlaşarak gelmektedir.

Ama aynı zamanda bu yaman protestocu, tutkulu suçlayıcı, büyük eleştirici, iş Rusya'nın üstüne çullanan bu bunalımın nedenlerine ve bunalımdan kurtulma yollarına geldiğinde, Avrupa eğitimi almış bir yazara değil, olsa olsa saftirik, ataerkil bir köylüye yaraşacak bir anlayışsızlık sergilemiştir yapıtlarında. Feodal polis devletiyle, monarşiyle mücadele Tolstoy'da siyaseti yadsımaya gelip dayanmış, "kötülüğe direnmeme" öğretisini ortaya çıkarmış ve yazarın 1905-1907 yılları arasındaki kitlesel devrimci mücadeleden tamamen uzaklaşmasıyla sonuçlanmıştır. Resmi kiliseyle mücadeleye, yeni, arıtılmış bir dinin, yani ezilen kitleler için, damıtılmış, arı duru, yepyeni bir zehirin vaazı eşlik etmiştir. Özel toprak mülkiyetine karşı çıkmak, mücadeleyi gerçek düşman, yani toprak ağalarının toprak mülkiyeti ve onların siyasal egemenlik araçları olan monarşi üzerinde yoğunlaştırmaya değil de, belirsiz, hülyalı ve cılız iç çekişlere açılmıştır. Kapitalizmi ve kitlelere getirdiği felaketleri duyurma çabasına, uluslararası sosyalist proletaryanın dünya ölçeğinde yürüttüğü kurtuluş mücadelesine ölü gözlerle bakma eşlik etmiştir.

---

[43] *Mösyö Kupon*, 1880-90 yılları Rus yazınında, sermayeyi ve kapitalistleri tanımlamak için yaratılmış düşsel bir kişidir. İlk kez, "*Büyük Günahlar*" adlı öykülerinde Glep Uspenski tarafından kullanılmıştır.

Tolstoy'un görüşlerindeki çelişkiler, yalnızca onun kişisel düşüncesinin çelişkileri değildir; reformdan *sonra*, ama devrimden *önceki* dönemde, Rus toplumundaki farklı sınıf ve katmanların ruhsal durumlarını belirleyen, son derece karmaşık ve çelişkili toplumsal koşul ve etkilerin, tarihsel geleneklerin bir yansımasıdır.

Bu nedenle Tolstoy hakkında kesin bir yargıda bulunmak, ancak bu çelişkilerin çözüme ilk kavuşturuluşu, yani devrim sırasındaki politik işlevi ve mücadelesiyle, halkın özgürlüğü ve sömürülen yığınların kurtarılması kavgasında önderliği gönülden üstlendiğini, demokrasi davasına sarsılmaz bağlılığını ve (köylü demokrasisi de içinde olmak üzere) burjuva demokrasisinin tutarsızlığı ve darlığıyla çarpışına gücünü kanıtlamış bir sınıfın bakış açısından olanaklıdır: Bu yargı, ancak sosyal demokrat işçi sınıfının bakış açısından olanaklıdır.

Hükümet gazetelerinin Tolstoy hakkındaki yargılarına bakın. Bir yandan "büyük yazar"a duydukları saygıya insanları inandırmaya çalışıp, öte yandan "Kutsal" Sinod'u[44] savunarak, timsah gözyaşları döküyorlar. Oysaki Tolstoy'un "pişmanlık getirdiğini" söylemek ve halkı kandırmak için din adamlarının, can çekişen hastanın yanına apar topar papaz yetiştirmek kadar aşağılık, çirkin bir davranışta bulunmalarının üstünden daha ne kadar zaman geçti? Kutsal Sinod Tolstoy'u aforoz etmiş. Daha iyi ya. Halkın cüppeli memurlarla, İsa Mesih jandarmalarıyla, çarcı Kara Yüzler[45] çetelerini Yahudi kıyımı ya da diğer marifetlerinde yüreklendiren uğursuz engizisyoncularla hesaplaşma günü geldiğinde, Kutsal Sinod'a da bu marifetinin hesabı sorulacaktır.

Liberal gazetelerin Tolstoy hakkındaki yargılarına bakın. "Uygarlaşmış insanlığın sesi," "dünya birliğinin yankısı," "hakikatin, iyinin düşünceleri" vb. üstüne bu kof cümlelerle, bu li-

---

[44] *Kutsal Sinod*: Başta Ortodoks Kilisesi olmak üzere Doğu kiliselerinde patrikle birlikte sürekli yönetim organını oluşturan piskoposlar kurulu.

[45] *Kara Yüzler*, devrimci harekete karşı savaşmak için, çarlık polisinin örgütlediği monarşist çeteler. Kara Yüzler devrimcileri katlediyor, ilerici aydınlara saldırıyor, Yahudi kıyımları düzenliyorlardı.

beral klişelerle, bu bilgiççe ve beylik sözlerle geçinip gidiyorlar. Oysa Tolstoy bunlar için şiddetle —ve haklı olarak— burjuva bilimini kınamıştı. Liberaller Tolstoy'un devletle, kiliseyle, özel toprak mülkiyetiyle, kapitalizmle ilgili görüşlerine nasıl baktıklarını açıkça ve dürüstçe *söyleyemezler*. Sansür onlara engel olduğu için değil; aksine, sansür onların bu güç durumdan yakayı sıyırmalarını sağlar! Söyleyemezler, çünkü Tolstoy'un eleştirisindeki her sav, burjuva liberalizminin yüzüne çarpılmış bir tokattır; söyleyemezler, çünkü çağımızın en acılı, en lanetli sorunlarıyla ilgili yiğitçe, dürüstçe, sözünü sakınmayan tek bir *açıklama* bile, bizim liberal (ve liberal narodnik) basınımızın basmakalıp cümlelerine, her zamanki kaypaklıklarına, kaçamaklı "uygar" yalanlarına *doğrudan bir darbedir*. Liberaller hem canla başla Sinod'a karşı olup, Tolstoy'dan yana çıkıyorlar, hem de aynı zamanda... *Vekhiciler*'i[46] destekliyorlar. Onlara bakacak olursanız, *Vekhiciler* ile "anlaşmazlıklar yaşanabilir", ama yine de aynı parti içinde uzlaşmak "gerekir," edebiyatta ve politikada birlikte çalışmak "gerekir". Oysa aynı *Vekhiciler*'i Antoni Volinski bağrına basıyor.

Liberaller Tolstoy'un "büyük bir bilinç" olduğunu ileri sürüyor. *Novoye Vremya*[47] ve benzerlerinin ters yüz ede ede söyleyip durdukları, içi boş cümlelerden bir farkı var mı bunun? Demokrasi ve sosyalizmin Tolstoy'un *ortaya koyduğu* somut sorunlarını tartışmaktan bir kaçış değil mi bu? Tolstoy'daki sağduyuyu değil, önyargıları; geleceğe değil, geçmişe ait olanı; onun her türlü sınıfsal egemenliğe şiddetle karşı çıkışını değil, politikayı yadsıyışını ve ahlâki özyetkinleştirmeyi vaaz edişini öne çıkarmıyor mu bu tutum?

Tolstoy öldü ve devrim öncesi Rusya, zayıflığını, güçsüzlüğünü felsefenin dile getirdiği, bu dâhi sanatçının da yapıtlarında canlandırdığı Rusya geçmişte kaldı. Ama Tolstoy'un mirasında

[46] 28 nolu dipnota bakınız.
[47] 4 nolu dipnota bakınız.

geçmişe gömülüp yitmeyecek, geleceğe ait olan bir şey var. Rusya işçi sınıfı bu mirası derleyecek ve işleyecek. Çalışan ve sömürülen yığınlara, Tolstoycu devlet, kilise, özel toprak mülkiyeti eleştirisinin anlamını anlatacak; ama yığınlar kendi özyetkinleşmeleriyle ve Tanrı'nın istediği gibi bir yaşam için yakaran iç çekişlerle yetinsinler diye değil, 1905'te yalnızca hafifçe sarsılmış ve artık yerle bir edilmesi gereken çarlık monarşisine ve büyük toprak sahipliğine yeni bir darbe indirmek için ayağa kalkabilsinler diye. Tolstoy'un kapitalizm eleştirisini kitlelere anlatacak işçi sınıfı; ama kitleler sermayeyi ve paranın gücünü lanetlemekle yetinsinler diye değil, yaşamlarının ve kavgalarının her adımında, kapitalizmin teknik ve toplumsal kazanımlarını arkalarına almayı öğrensinler, kapitalizmi devirecek ve halkın yoksulluk içinde yaşamadığı, insanın insanı sömürmediği yeni bir toplum yaratacak olan milyonlarca sosyalist savaşçının biricik ordusunda birleşmeyi öğrensinler diye.

"*Sosyal Demokrat.*" sayı 18,
16 (29) Kasım 1910

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c.16, sf. 340-345

LEV TOLSTOY VE ÇAĞDAŞ İŞÇİ HAREKETİ

RUSYA'NIN hemen hemen bütün büyük kentlerinde Rus işçileri, Lev Tolstoy'un ölümü karşısında sıcağı sıcağına harekete geçtiler ve son derece parlak sanat yapıtlarıyla dünyanın büyük yazarları arasına girmiş bir yazar karşısındaki, günümüz siyasal ve toplumsal düzeninin temel noktalarıyla ilgili çok sayıda sorunu şaşılacak bir güç, inanç ve içtenlikle *ortaya koymuş* bir düşünür karşısındaki tutumlarını bir biçimde gösterdiler. III. Duma'nın[48] işçi milletvekillerince gönderilen ve gazetelerde de yayımlanan telgraf bu tutumu genel olarak yansıtmaktadır.

Lev Tolstoy edebiyat yaşamına toprak köleliği rejimi altında, ama bu rejimin açıkça son günlerini yaşamakta olduğu bir dönemde başladı. Tolstoy'un asıl etkinliği, Rus tarihinde iki dönüm noktası arasında kalan zaman diliminde oldu: 1861 ve 1905. Bu zaman diliminde, toprak köleliğinin izleri, bu rejimin doğrudan kalıntıları, ülkenin bütün ekonomik (özellikle kırsalda) ve politik yaşamına derinlemesine işlemiş durumdaydı. Aynı zamanda bu dönem, kapitalizmin tabandan hızla geliştiği ve tepeden de yerleştirildiği dönemdi.

Toprak köleliğinin kalıntıları kendini nerelerde gösteriyordu? Her şeyden önce ve en açık biçimiyle, temelde bir tarım ülkesi olan Rusya'da tarımın o sıralarda, varını yoğunu yitirmiş, meteliksiz

[48] III. Duma'nın sosyal demokrat milletvekillerinin, Lev Tolstoy'un yakın dostu ve yandaşı, Astapovo'da yaşayan Çerkov'a gönderdikleri telgraftır. "Rus ve uluslararası işçi sınıflarının duygularına sözcülük eden Devlet Meclisi sosyal demokrat grubu, Resmi Kilise'ye karşı mücadelesinde eğilmez ve yenilmez olan bu savaşçının, idam cezasına karşı sesini yükselten, zorbalığın ve köleliğin bu düşmanının, tüm yoksulların dostu bu dâhi sanatçının ölümünden duyduğu acıyı belirtir."

köylünün elinde olması olgusunda... Köylü, tarımı, toprak köleliği döneminden kalmış ve 1861'de toprak sahipleri yararına orasından burasından kırpılmış eski toprak payları üstünde, babadan kalma, ilkel ekip biçme yöntemleriyle yapıyordu. Öbür yanda ise, orta Rusya bölgesinde, "otrezki"[49] karşılığında veya otlakları, yalakları kullanma hakkı karşılığında köylüyü, köylünün beygirini, köylünün sabanını çalıştırarak toprağı işleyen toprak ağalarının elindeydi tarım. Aslında bu, toprak köleliği döneminin eski ekonomik düzeniydi. Bu süre boyunca Rusya'daki siyasal rejim de baştan aşağı toprak köleliği ruhuyla doluydu. Bu durum, 1905'teki ilk değiştirme girişimleri öncesindeki devlet yapısının, toprak aristokrasisinin siyasetteki ağırlığının ve pek çok göreve —özellikle en tepedekilere— toprak aristokrasisince özel olarak getirilmiş memurların sınırsız güçlerinin bir sonucuydu.

Bu ataerkil eski Rusya, 1861'den sonra, dünya kapitalizminin etkisi altında hızla çözülmeye başladı. O güne dek görülmedik bir yıkıma uğramış, açlıktan kırılmış köylüler, topraklarını bırakarak kentlere doğru kaçıyorlardı. Ocağı batmış bu köylülerin "ucuz işçiliği" sayesinde harıl harıl demiryolları, fabrikalar, işletmeler kurulmaktaydı. Rusya'da büyük finans sermayesi, büyük ticaret ve büyük sanayi gelişiyordu.

İşte, sanatçı Tolstoy'un yapıtlarında ve düşünür Tolstoy'un görüşlerinde yansıyan, eski Rusya'nın bütün eski "temellerindeki" bu hızlı, çetin, şiddetli dönüşümdür.

Tolstoy, kırsal Rusya'yı, toprak sahibi ile köylünün yaşamını şaşılacak kadar iyi tanıyordu. Dünya edebiyatının başyapıtlarından olan yapıtlarında bu yaşamı betimledi. Kırsal Rusya'nın tüm "eski temelleri"nde yaşanan şiddetli dönüşüm onun dikkatini keskinleştirdi, çevresinde olup biten olaylara duyduğu ilgiyi derinleştirdi ve dünya görüşünde yüz seksen derecelik bir yön

---

[49]*Otrezki*, Rusya'da köleliğin kaldırılması sırasında, toprak sahiplerinin köylülerden kestikleri topraklardır.

değişikliği meydana getirdi. Tolstoy doğma büyüme Rus yüksek toprak soyluları sınıfındandı, gelgelelim bu çevrede genel kabul görmüş tüm görüşlerle bağını kopardı. Son yapıtlarında, kitlelerin köleliği ve yoksulluğu üzerine, köylülerin ve genel olarak küçük toprak sahiplerinin yıkımı üzerine, tepeden tırnağa tüm çağdaş yaşamın içine işlemiş şiddet ve ikiyüzlülük üzerine kurulmuş siyasal, dinsel, toplumsal ve ekonomik düzeni ağır bir eleştiriden geçirdi.

Tolstoy'un eleştirisi yeni değildir. Dünya edebiyatında olduğu gibi Rus edebiyatında da, emekçilerin yanında yer almış yazarların kendisinden önce söylediklerinden farklı bir şey söylememiştir. Ancak Tolstoy'un eleştirisinin özgünlüğü ve tarihsel önemi, işaret edilen dönemde Rusya'da, en geniş halk yığınlarının, özellikle de kırsal, köylü Rusya'nın düşünce biçimindeki dönüşümü, yalnız bir deha olan sanatçılarda olabilecek bir güçle aktarmış olmasındadır. Çünkü Tolstoy'un var olan düzene eleştirisi, çağdaş işçi hareketi temsilcilerinin aynı düzene yönelttikleri eleştiriden bir noktada farklıdır: Tolstoy ataerkil, saf köylünün ağzından konuşur, bu köylünün psikolojisini eleştirisine ve öğretisine taşır. Tolstoy'un eleştirisinin böylesine bir duygu gücü, böylesine bir tutkuyla benzerlerinden ayrılması, bu eleştirinin bu kadar inandırıcı, bu kadar diri, bu kadar içten, "kökünc kadar inme," kitlelerin acılarının gerçek nedenini bulma arzusunda bu kadar gözüpek olması, toprak köleliğinden kurtulup özgürlüğüne kavuşmuş milyonlarca köylünün görüşlerinde, bu özgürlüğün yeni zulümler, yıkım, açlıktan ölüm, kentlerin "kitrovluları"[50] arasında evsiz barksız bir yaşam vb. anlamına geldiğini görmeleriyle yaşanan büyük değişimi tam olarak yansıttığı içindir. Tolstoy, öğretisinde onların saflığına, politikadan uzak duruşlarına, gizemciliklerine, dünyadan kaçma isteklerine, "kötülüğe karşı koymayışlarına," kapitalizme ve

[50]*Kitrovlular*. Kitrov Pazarı'nda yaşayanlar. Kitrov Pazarı, Çarlık döneminde Moskova'da düşkünlerin yaşadığı bir semttir. —*ed*.

"paranın gücüne" cılız lanetler yağdırmalarına yer vermekle bu köylülerin ruh durumlarını birebir yansıtmıştır. Milyonlarca köylünün protestosu ve ümitsizliği... Tolstoy'un öğretisinin her noktasında işte bu vardır.

Çağdaş işçi hareketinin temsilcileri de protesto edilecek şeyler olduğu düşüncesindeler, ama ümitsizliğe kapılmak için bir nedenleri yok. Ümitsizlik, can çekişen sınıflara özgüdür, oysa ücretli çalışanlar sınıfı bütün kapitalist toplumlarda, her yerde olduğu gibi Rusya'da da, kaçınılmaz biçimde büyümekte, gelişip güçlenmektedir. Ümitsizlik, kötülüğün nedenlerini anlamayanlara, bir çıkış yolu görmeyenlere, mücadele etmekten aciz olanlara özgüdür. Çağdaş sanayi proletaryası bu sınıflardan değildir.

"*Nach Put*," sayı 7,
28 Kasım 1910
İmza: *V. I-ne*

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 16, sf. 349-352

TOLSTOY VE PROLETARYA MÜCADELESİ

TOLSTOY EGEMEN SINIFLARI olağanüstü bir güç ve açıksözlülükle eleştirdi. Kilisenin, yargının, militarizmin, "yasal" evliliğin, burjuva biliminin, yani bugünün toplumunu ayakta tutan kurumların hepsinin içindeki yalanı çarpıcı bir biçimde gözler önüne serdi. Ne var ki öğretisi yaşamla, emekle ve bugünkü düzenin mezar kazıcısı proletaryanın mücadelesiyle taban tabana bir karşıtlık içine düştü. Öyleyse Lev Tolstoy'un vaazı hangi bakış açısını yansıtıyordu? Onun ağzından konuşan Rus halk yığınlarıydı; bugünkü yaşamın efendilerinden *çoktandır* nefret eden, ama onlara karşı bilinçli ve tutarlı, sonuna dek acımadan sürdürülmesi gereken bir savaşı *henüz* başlatamamış olan bu milyonlarca insan.

Büyük Rus devriminin tarihi ve sonucu, bilinçli sosyalist işçi sınıfıyla, kararlı eski düzen savunucularının *arasında* bulunan kitlenin tam olarak bu nitelikte olduğunu göstermiştir. Bu kitle —özellikle de köylü sınıfı— eski işleyişten nasıl nefret ettiğini, süregiden rejimin olanca ağırlığını nasıl derinden duyduğunu, bu düzenden kurtulmayı ve daha iyi bir yaşama kavuşmayı ne denli ölçüsüzce istediğini devrim sırasında göstermiştir.

Aynı zamanda bu kitle, devrim sırasında, nefretinde yeterince bilinçli, mücadelesinde tutarlı olmadığını, daha iyi bir yaşam arayışını çok dar algıladığını da göstermiştir.

Dibine dek kaynaşmakta olan halk okyanusu bütün zayıflıkları ve bütün gücüyle Tolstoy'un öğretisinde yansır.

Lev Tolstoy'un yapıtlarını dikkatlice incelemekle Rus işçi sınıfı, düşmanlarını daha iyi tanımayı öğrenecekken, tüm Rus halkı da kurtuluş davasını sonuna vardıramamasına yol açan zayıflığının

nereden kaynaklandığını Tolstoy'un *öğretisinde* açık bir biçimde görerek anlayacaktır. İlerlemek için bu kavranmalıdır.

Tolstoy'u "ortak bilinç," "yaşam ustası" ilan eden herkes, bu ileri yürüyüşe taş koymaktadır. Tolstoy'un öğretisinin karşıdevrimci yanını kullanmak isteyen liberallerin bilinçli olarak yaydıkları bir yalandır bu. "Yaşam ustası" Tolstoy'la ilgili bu yalanı, liberallerden sonra kimi eski sosyal demokratlar da yinelemiştir.

Rus halkı kurtuluşa ancak, daha iyi bir yaşam için mücadeleyi Tolstoy'dan değil, Tolstoy'un işlevini anlamadığı, gelgelelim ona tiksinti veren eski dünyayı yıkabilecek tek güç olan sınıftan, işçi sınıfından öğrenmesi gerektiğini anladığında kavuşacaktır.

Raboçaya Gazeta sayı 2,
18 (31) Aralık 1910

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 16, sf. 375-376

LEV TOLSTOY VE DÖNEMİ

LEV TOLSTOY 1861-1905 döneminin yazarıdır. Bu dönemi hem öğretisinde hem yapıtlarında son derece canlı bir anlatımla yansıtmıştır. Tolstoy'un edebiyat alanındaki etkinliği kuşkusuz bu dönemden önce başlamış ve sonra sona ermiştir; ne var ki bir sanatçı ve düşünür olarak tam anlamıyla biçimlenmesi bu dönem boyunca olmuştur. Yapıtının ve Tolstoyculuk öğretisinin *tüm* ayırdedici özelliklerini bu dönemin geçici karakteri doğurmuştur.

L. Tolstoy, *Anna Karenina*'da, K. Levin'in ağzından, bu yarım yüzyıl boyunca Rus tarihinin neden bir güçsüzleşmeye uğradığını son derece açık seçik anlatmıştır.

"... Hasatla, işçi tutmakla vb. ilgili konuşmaların çok bayağı şeyler olarak görüldüğünü biliyordu Levin, ama bunlar şimdi ona biricik önemli şeylermiş gibi geliyordu. Şöyle diyordu kendi kendine: 'Toprak köleliği döneminde veya İngiltere'de bunların bir önemi olmamış olabilir. Her iki durumda da koşullar belirliydi; oysa bugün bizde, her şey altüst olmuş ve durmadan düzenlenmekteyken, bu koşulların nasıl oluşacağını bilme sorunu, Rusya'daki en önemli sorundur.' " (Tolstoy, *Eserler*, c.10, sf.137.)

"Bugün bizde, her şey altüst olmuş ve durmadan düzenlenmekteyken;" 1861-1905 döneminin daha doğru bir tanımlamasını tasarlamak güç. "Altüst olan" şey, bütün Ruslarca pek iyi bilinen ya da en azından tanıdık olan bir şeydir: Toprak köleliği ve ona bağlı tüm "eski düzen." "Durmadan düzenlenmekte olan" ise halkın büyük çoğunluğu için bilinmediktir, yabancı ve anlaşılmazdır. "Durmadan düzenlenmekte olan" bu burjuva rejimi Tolstoy'un gözüne belli belirsizce, bir umacıyı andırarak görünmüştür: İngiltere'yi. Evet umacı, çünkü Tolstoy, "İngiltere"nin toplumsal rejiminin temel özelliklerini, bu rejimin sermayenin egemenliğiyle, paranın

işleviyle, değiştokuşun ortaya çıkışı ve gelişimiyle ilişkisini aydınlığa kavuşturmaya yönelik her girişimi, sanki ilkesel olarak, elinin tersiyle itmiştir. Tıpkı narodnikler[51] gibi görmekten kaçmış, gözlerini yummuş, Rusya'da "düzenlenmekte olanın" burjuva rejiminden başka bir şey olmadığı gerçeğini düşüncesinden uzaklaştırmaya çalışmıştır.

Rusya'daki politik ve toplumsal etkinliğin ivedi görevleri açısından, 1861-1905 arası dönemde (gerçi bugün de) önemli sorunlardan biri ya da "en önemlisi," bu rejimin, yani "İngiltere"de, Almanya'da, Amerika'da, Fransa'da vb. çok çeşitli biçimler alabilen bu burjuva rejiminin burada "nasıl düzenleneceğini" bilmek olmuştur. Ne var ki sorunu, böyle açık seçik, somut ve tarihe bağlı olarak ortaya koymak Tolstoy'un içini bulandırır. O, soyut üzerinden düşünür. Bu bakış açısının, eski ("altüst olmuş") rejimin, yani toprak köleliği rejiminin ve Doğulu halkların yaşam biçiminin ideolojik yansıması olduğunun ayırdında bile olmadan, yalnızca ahlâkın "ebedi" ilkelerini, dinin ebedi hakikatlerini kabul eder.

L. Tolstoy, 1857'de yazdığı *Lucerne*'de, "uygarlığı" iyi bir şey olarak görmenin nedenini, "insan doğasının iyiye duyduğu yararlı, ilkel, içgüdüsel özlemi yıkan, düşsel bir bilgiyle" ilişkilendirmiştir. "Tek, yalnızca bir tek yanılmaz kılavuzumuz vardır, o da içimizdeki Evrensel Ruh'tur" diye haykırmıştır Tolstoy (*Eserler*, c.II, sf.125).

1900'de kaleme aldığı *Zamanımızın Köleliği*'nde, Evrensel Ruh'a çağrılarını daha büyük bir çabayla yineleyerek, ekonomi

[51] *Narodnikler*, Rusya'da 1870'li yıllarda ortaya çıkmış, politik ve ideolojik bir akım olan narodnizmin yandaşlarıdır. Narodnikler devrimci harekette işçi sınıfının önder işlevini yadsıyorlardı. Sosyalist devrime ilişkin görüşleri yanlıştı: devrimi küçük çiftçilerin, köylülerin yapacağını düşünüyorlar, derebeylik ve toprak köleliğinin Rus kırsalındaki kalıntısı olan köy komünlerinde sosyalizmin çekirdeğini görüyorlardı. Narodniklerin sosyalizmi ütopikti, çünkü toplumun gerçek gelişim çizgisinden kaynaklanmıyordu; yalnızca bir söz, bir düş, bir dilekti.

1880-1890 yıllarında narodnikler, çarlıkla uzlaşma yoluna gittiler. Kulakların çıkarlarını dile getirdiler ve marksizme karşı şiddetli bir mücadele yürüttüler.

politiğin "yanlış bir bilim" olduğunu, çünkü kendisine "model" olarak "tüm evrendeki insanların tarih boyunca durumlarını" değil, "tamamen ayrıksı bir durumu olan küçük İngiltere'yi" seçtiğini dile getirmiştir. Bu "tüm evren" nedir, bunu bize "Eğitimin Gelişimi ve Tanımı" (1862) başlıklı makale gösterir. Tolstoy, gelişimin "insanlığın genel yasası" olduğunu söyleyen "tarihçilerin" görüşünü, "Doğu denen ne varsa" onları örnek göstererek çürütmeye çalışmıştır (c.IV, sf.162). "Doğu'nun hareketsiz halkları bize, insanlığın ileri doğru hareketinin genel bir yasa olmadığını ispatlamaktadır."

Tolstoyculuk'un gerçek tarihsel içeriği, Doğulu, Asyalı sistemin ideolojisinin birebir yansımasıdır. Çilecilik de, kötülüğe şiddet kullanarak karşı koymama tavrı da, derin kötümserlik izleri de, "her şey hiçliktir, her şey maddi hiçliktir" kanısı da (*Yaşamın Anlamı*, sf.52), insanın, karşısında "ruhunun esenliğini gerçekleştirmekle görevli bir işçi"den başka bir şey olmadığı, "her şeyin kökeni" bir "Ruh"a duyulan inanç da vb. hep bu ideolojinin ürünleridir. Tolstoy, *Kröyçer Sonat*'ta "Kadının özgürleşmesi üniversitelerde ya da parlamentolarda değil, yatak odasında olur" derken de, 1862'de yazdığı bir makalede, üniversitelerden yalnızca, "halkın hiç de gereksinim duymadığı," "eski çevrelerinden boşuna çekip alınmış," "yaşamda yerlerini bulamamış," "hırçın ve hasta liberaller" çıktığını söylerken de (c.IV, sf. 136-137) hep bu ideolojiye sadık kalmaktadır.

Kötümserlik, şiddet karşıtlığı, "Ruh"a çağrı, eski rejimin bütünüyle "altüst olduğu" ve bu rejim altında büyümüş, anasının sütüyle birlikte bu rejimin ilkelerini, alışkanlıklarını, geleneklerini, inançlarını emmiş bir kitlenin, "düzenlenmekte olan" yeni rejimin *ne* olduğunu, *hangi* toplumsal güçlerce ve nasıl hazırlandığını, "şiddetli dönüşüm" dönemlerine özgü sayısız, korkunç kötülükten kendilerini hangi toplumsal güçlerin *kurtarabileceğini* görmediği, görmesinin de olası olmadığı bir dönemde, kaçınılmaz olarak bir ideoloji oluşturmuştur.

Rusya'da 1862-1904 arası dönemde, gerçekten şiddetli bir dönüşüm yaşanmıştır. Eski yapı herkesin gözleri önünde sonsuza dek yıkılmıştır; yeni olan ise düzenlenip durmaktadır. Bu dönüşüm için çalışan toplumsal güçler, ulusal ölçekte ilk kez, ancak 1905 yılında, çok çeşitli alanlarda yürütülen açık kitle eylemiyle kendini göstermiştir. Rusya'daki 1905 olaylarını, Tolstoy'un 1862'de "hareketsizliğinden" söz ettiği "Doğu'nun" bir dizi ülkesinde yaşanan benzer olaylar izlemiştir. 1905 yılı, "Doğu" hareketsizliğinin sonunun başlangıcı olmuştur. İşte tam da bu nedenle bu yıl, hem Tolstoyculuk'a hem de bir döneme konan tarihsel bir noktadır. O dönem ki Tolstoy'un öğretisini, bireysel bir olay, bir kapris, bir herkesten farklı olma isteği olarak değil, milyonlarca insanın belli bir zaman boyunca içinde bulundukları varoluş koşullarının bir ideolojisi olarak ve kaçınılmaz biçimde yaratmıştır.

Tolstoy'un öğretisi hiç kuşkusuz ütopiktir. İçeriği bakımından, kelimenin en açık ve derin anlamıyla gericidir. Ama bu, bu öğretinin sosyalist olmadığı ya da ilerici sınıfların eğitimi için değer taşıyan bilgiler sunacak eleştirel unsurlar içermediği anlamına gelmez.

Sosyalizmin çeşitleri vardır. Üretim biçiminin kapitalist olduğu bütün ülkelerde, bir, burjuvazinin yerini alacak sınıfın ideolojisini dile getiren sosyalizm vardır; bir de, burjuvazinin yerini aldığı sınıfların ideolojisine uygun düşen bir sosyalizm vardır. Örneğin feodal sosyalizm bu son kategori içindedir. Bu *çeşit* bir sosyalizmin niteliğini Marx çok önce, altmış yıldan fazla zaman önce, diğer sosyalizm çeşitlerini[52] tanımlarken tanımlamıştır.

Bir başka nokta. L.Tolstoy'un ütopik öğretisi, birçok ütopik sistem gibi, eleştirel unsurlar içerir. Ancak burada Marx'ın, ütopik sosyalizmde eleştirel unsurların öneminin "tarihsel gelişimle ters yönlü" olduğu yolundaki derin uyarısını unutmamak gerekir. Yeni Rusya'yı "düzenleyen" ve bugünkü toplumsal yaralardan kurtuluşu

[52]Lenin, *Komünist Parti Manifestosu*'nun III. bölümüne gönderme yapıyor.

getiren toplumsal güçlerin etkinliği gelişip belirginleştikçe, eleştirel ve ütopik sosyalizm de "bütün pratik değerini ve teorik haklılığını" yitirecektir.[53]

Çeyrek yüzyıl önce, ütopik ve gerici yanlarına *karşın*, Tolstoy'un öğretisindeki eleştirel unsurlar halkın kimi katmanlarına pratikte, zaman zaman yararlı olabilirdi. Son on yıl içindeyse örneğin, böyle olamadı, çünkü tarihsel gelişim, 1880'li yıllardan yüzyılın sonuna dek geçen sürede, ileriye doğru önemli bir adım attı. Günümüzde, yukarıda değinilen bir dizi olay "Doğu'nun" hareketsizliğine son verdikten *sonra*, *Vekhici*'lerin bilinçli olarak gerici —sözcüğün dar sınıfsal anlamıyla, bir sınıfın bencil çıkarları anlamında gerici— görüşleri liberal burjuvaziyi sarmış ve az buçuk marksist olanların bir bölümünü de zehirleyerek "tasfiyeci"[54] bir akımın doğmasına yol açmışken, Tolstoy'un öğretisini ülküleştirecek, onun "şiddet karşıtlığını," "Ruh"a yakarışlarını, "ahlâki özyetkinleştirme" çağrılarını, "bilinç" ve evrensel "aşk" öğretisini, çilecilik ve dingincilik öğütlerini onaylayan veya yumuşatan her girişimin, çok doğrudan ve derin bir zararı olacaktır.

"*Zvezda*," sayı 6, 22 Ocak 1911
İmza: *V. Iline*

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c.17, sf.43-47

---

[53]K. Marx ve F. Engels, *Komünist Manifesto* (Bkz. Marx ve Engels, *Seçme Eserler*, Cilt. I, Moskova, 1962, sf. 63).

[54]*Tasfiyeci akım*, 1905-1907 devriminin yenilgisinden sonra, Menşevik sosyal demokratlar arasında yayılan oportünist bir akımdır. Temsilcileri, proletaryanın yasadışı devrimci partisinin tasfiye edilmesini ve onun yerine, çarlık rejimi çerçevesinde yasal olarak hareket eden oportünist bir partinin kurulmasını istiyorlardı. Lenin ve öbür Bolşevikler, devrim davasına ihanet eden tasfiyecileri sürekli teşhir ediyorlardı. Tasfiyeci akım, işçi yığınlar arasında başarı kazanmadı. RSDİP'nin Ocak 1912'de yaptığı Prag konferansında, tasfiyeciler partiden uzaklaştırıldı.

HERZEN'İN ANISINA

BU YIL HERZEN'İN yüzüncü doğum yılı. Bütün liberal Rusya onu anıyor. Bu anmada, sosyalizmin ciddi sorunlarını tam bir sessizlikle geçiştirmekte ve *devrimci* Herzen'i liberal Herzen'den ayıran şeyi özenle gizlemekteler. Sağ basın da söz ediyor Herzen'den. Onun, yaşamının sonunda devrimden caydığı yalanına insanları inandırma uğraşındalar. Herzen'le ilgili yurtdışında verilen liberal ve narodnik söylevlere gelince, onlar da ağız kalabalığının ötesine geçmiyor.

İşçi partisi Herzen'in anısına saygı göstermeyi görevi bilmeli; ama onun anısını beylik övgülerle yüceltmek için değil, kendine düşen görevleri anlamak, Rus devriminin hazırlanmasında önemli payı olan bir yazarın tarihteki gerçek yerini kavramak için.

Herzen, geçtiğimiz yüzyılın ilk yarısında aristokrasiden, toprak sahipleri arasından çıkmış devrimciler kuşağındandır. Aristokratlar, Rusya'ya Bironlar ve Arakçeyevler, bir sürü "sarhoş subaylar, palavracılar, kumarbazlar, panayır kahramanları, av düşkünleri, kavgacılar, eli kırbaçlılar, 'harem' sahipleri" verdiği gibi, uysal Manilovlar[55] da vermiştir. "Ve onların arasından," diye yazmıştır Herzen," 14 Aralık'ı gerçekleştiren[56] insanlar yetişti. Romulus ve Romus gibi vahşi hayvan sütüyle beslenmiş bir ordu kahraman... Onlar, eşsiz bir soydan yiğitler, tepeden tırnağa çelik gibi şövalyelerdi. Genç kuşağı yeni bir yaşama uyandırmak, zorbalık ve uşaklık

[55] *Manilov*, Gogol'ün *Ölü Canlar*'ından bir karakter. Yapaylığı ve gerçeklikten kopuk bir hayal dünyasında yaşamasıyla, küçük burjuva düşünce yapısını kişileştirir.

[56] *14 Aralık'ı gerçekleştirenler* (Dekabristler): Aralık 1825'te, otokrasi ve toprak köleliğine karşı silahlı bir ayaklanmaya girişmiş olan Rus devrimcileri.

ortamında dünyaya gelmiş çocukları arıtmak için, kesin bir ölümü bile bile kabullenmiş kahraman savaşçılardı."[57]

Herzen işte bu çocuklardan biriydi. Dekabristlerin ayaklanması onu uyandırmış ve "arıtmış"tı. 1840-1850 yıllarının feodal Rusyası'nda, kendi zamanının en büyük düşünürleri arasına yükselmeyi başarmıştı. Hegel'in diyalektiğini özümsemiş, bu diyalektiğin "devrimin cebiri" olduğunu kavramıştı. Hegel'den daha da ileriye gitmişti; Feuerbach'ın izinden, materyalizme kadar. *Doğa İncelemesi Üstüne Mektuplar*'ının ilki olan, 1844 tarihli "Ampirizm ve idealizm," pek çok ampirik doğalcıyı, sayısız çağdaş idealist ve yarı idealist filozofu bugün bile bir gömlek aşan bir düşünürü gösterir bize. Herzen diyalektik materyalizmin yanıbaşına kadar gelmiş ve tarihsel materyalizmin eşiğinde durmuştur.

Herzen'in 1848 devriminin yenilgisinden sonraki inanç yıkımına, işte bu "durma" neden olmuştur. 1848'den önce Rusya'dan ayrılmış ve devrimi yakından izlemiş olan Herzen, bu sıralarda demokrat, devrimci, sosyalist idi. Ama onun "sosyalizmi" 1848 öncesinde sıkça rastlanan, ama Haziran günlerinin sonsuza dek sildiği, burjuva ve küçük burjuva sosyalizm biçimleri ve çeşitlerinden biriydi. Temelde sosyalizm değildi bu; burjuva demokrasisinin ve henüz onun etkisinden çıkmamış olan işçi sınıfının *o sıradaki* devrimci ruhunu dile getiren güzel bir söz, cömert bir düştü yalnızca.

Herzen'in inanç yıkımı, 1848'den sonraki derin kuşkuculuğu ve kötümserliği, sosyalizm içindeki *burjuva yanılsamalarının* da yıkımıydı. Herzen'in ruhsal dramı, burjuva demokrasisinin devrimci ruhunun (Avrupa'da) *çoktan* öldüğü, sosyalist proletaryanın devrimci ruhunun ise *henüz* olgunluğuna erişmediği bu büyük tarihsel dönemin bir yansıması, bir sonucuydu. Bugün, Herzen'in kuşkuculuğuna ilişkin söyledikleri süslü sözlerin altında

[57]Lenin burada A. Herzen'in "*Sonlar ve Başlangıçlar*" adlı yapıtından alıntı yapıyor.

karşıdevrimci ruhlarını gizleyen lafebesi Rus liberallerinin anlamadıkları ve anlayamayacakları şey, işte budur. 1905 Rus devrimine ihanet etmiş olan, bir zamanlar şanlı *devrimci* adını taşıdıklarını unutmuşa benzeyen bu lafebeleri için kuşkuculuk, demokrasiden liberalizme, 1848'de işçileri kurşuna dizen, devrik tahtları ayağa diken, III. Napolyon'a alkış tutan ve Herzen'in, sınıfsal doğasını anlamadan *lanetlediği* bu köle ruhlu, alçak, utanmaz, kan dökücü liberalizme bir geçiş biçimidir.

Herzen içinse kuşkuculuk, "sınıflarüstü" burjuva demokratlığının yanılsamalarından işçi sınıfının sert, amansız ve alt edilemez sınıf mücadelesine bir geçiş biçimiydi. Kanıtı: 1869'da, ölümünden bir yıl önce, Bakunin'e yazdığı *Eski Bir Yoldaşa* mektupları. Bu mektuplarda Herzen anarşist Bakunin'le yollarını ayırmıştır. Gerçi Herzen bu ayrılıkta, kendi sınıfının zaferine güvenen proletaryanın dünyaya bakışıyla, kurtuluşundan ümidi kesmiş küçük burjuvanın dünyaya bakışı arasındaki uçurumu değil, taktiksel bir farklılığı görmekteydi yalnızca. Yine bu mektuplarda Herzen'in, sosyalizmin "ayrılık gözetmeden, hem işçiye hem patrona, hem küçük tarım üreticisine hem küçük burjuvaya yönelik propaganda" yapması gerektiği gibi eski burjuva demokratik cümleleri yinelediği de doğrudur. Yine de Herzen, Bakunin'den ayrıldığında, bakışlarını liberalizme değil, *Enternasyonal*'e çevirmiştir. Marx'ın yönetimindeki *Enternasyonal*'e, işçi sınıfının "*taburlarını toplamaya*," "çalışmadan yaşayanların dünyasına hayır diyen" "*işçi dünyasını*" örgütlemeye başlamış olan *Enternasyonal*'e.[58]

* * *

Başından sonuna 1848 hareketindeki ve tüm marksizm öncesi sosyalizm biçimlerindeki demokratik burjuva özü anlamamış olan Herzen, doğal olarak, Rus devriminin burjuva niteliğini de hiç

[58] A. I. Herzen, "*Eski Bir Yoldaşa*" (dördüncü ve ikinci mektuplar).

anlayamadı. Herzen, "Rus" sosyalizminin, "narodnizmin" kurucusudur. "Sosyalizmi," eline *bir avuç toprak* bırakılacak köylünün özgürleşmesinde, toprağın ortaklıkçı sahipliğinde ve köylünün "toprak sahibi olma hakkı" düşüncesinde görmüştür. Bu konudaki düşüncelerini birçok kez özenle ortaya koymuştur.

Gerçekte, ne Herzen'in bu öğretisinde, ne de —bugünün "Sosyalist-Devrimciler"inin[59] rengi atmış narodnizmi de içinde olmak üzere— tüm Rus narodnizminde, *bir parçacık bile* sosyalizm vardır. Bunlarda da, Batı'da "1848 sosyalizmi"nin çeşitli biçimlerinde olduğu gibi, Rusya'daki burjuva köylü demokrasisinin *devrimci ruhundan* söz eden aynı güzel sözü, aynı cömert düşü görürüz. Köylüler 1861'de daha ucuza, daha çok toprak aldıkça ve feodal toprak sahiplerinin iktidarı zayıfladıkça, kapitalizm Rusya'da hızlı, geniş ve özgürce gelişecekti. "Toprak sahibi

[59]*Sosyalist Devrimciler* (SR): 1901 sonuyla 1902 başında, çeşitli narodnik çevre ve kümelerin bir araya gelmesiyle kurulan Rus küçük-burjuva partisi. SR'ler, proleterler ile küçük mülk sahipleri arasındaki sınıfsal farklılıkları görmüyor, köylü sınıfı içindeki çelişkileri ve sınıfsal ayrışmayı, proletaryanın devrimdeki öncü işlevini yadsıyordu.

1917 Şubat demokratik burjuva devriminin zaferinden sonra SR'ler, Menşevikler ve Kadetler, burjuvazi ile büyük toprak sahiplerinin Geçici Hükümeti'nin başlıca dayanağı oldular. SR'lerin önderleri (Kerenski, Avksentiev, Çernov) hükümete girdiler. SR'ler köylü sınıfının temel istemi olan toprak mülkiyetinin tasfiyesini desteklemeyerek, toprak mülkiyetinin devamından yana tavır aldılar. SR bakanlar, büyük toprak sahiplerinin topraklarına yerleşen köylülerin üstüne müfrezeler saldılar.

1917 Kasım ayı sonunda, SR'lerin sol kanadı bağımsız bir parti kurdu. Sol SR'ler köylü sınıfı içindeki etkilerini korumak için, biçimsel olarak Sovyet iktidarını tanıdılar ve Bolşeviklerin yandaşları olduklarını söylediler. Ama çok kısa süre içinde Sovyet iktidarına karşı bir mücadeleye giriştiler.

Dış müdahale ve iç savaş döneminde, karşıdevrimci bir kökten yıkım çalışmasına girişen SR'ler, müdahalecileri ve beyaz muhafızları canla başla desteklediler, karşıdevrimci komplolara karıştılar, Sovyetler içinden birtakım gözde kişilere suikastler örgütlediler. İç savaşın sona ermesinden sonra, bu bozguncu etkinliklerini gerek ülke topraklarında, gerekse beyaz göçmenlerin saflarında sürdürdüler.

olma hakkı" ve "toprağın eşitlikçi paylaşımı" düşünceleri, feodal toprak mülkiyetinin tamamen ortadan kalkması ve toprak sahipleri iktidarının kökünden kazınması için mücadele eden köylülerin devrimci eşitlik özlemlerinin bir anlatımından başka bir şey değildir.

1905 devrimi bunu büsbütün doğrulamıştır: Bir yanda işçi sınıfı, Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ni kurup, bağımsız bir güç olarak devrimci mücadelenin başına geçmişti. Öte yandan, "toprakta özel mülkiyetin kaldırılması" da içinde olmak üzere her çeşit toprak mülkiyetinin ortadan kaldırılması için uğraşan devrimci köylüler (Trudovikler[60] ve Köylü Birliği[61]), patronlar ve küçük girişimciler olarak çarpışmıştı.

Bugün, toprak sahibi olma hakkının vb. "sosyalist niteliği" üstüne tartışmalar yalnızca gerçekten ciddi ve önemli tarihsel bir sorunu *bulandırmaya* ve gizlemeye yarıyor. Bu sorun, Rus *burjuva* devriminde liberal burjuvazinin *çıkarlarıyla* devrimci köylü sınıfının *çıkarlarını* ayırdetmek; başka bir deyişle, bu devrimdeki liberal eğilimle demokratik eğilimi, "uzlaştırıcı" (monarşist) eğilimle cumhuriyetçi eğilimi ayırdetmek sorunudur. Eğer cümlelere takılıp kalmaz, öze bakarsanız, kuramları sınıf mücadelesinin değil, sınıf mücadelesini "kuramların" ve öğretilerin temeli olarak düşünürseniz, Herzen'in *Kolokol*[62] dergisinde ortaya koyduğu sorunun tam olarak bu olduğunu görürsünüz.

---

[60] 24nolu dipnota bakınız.

[61] *Rusya Köylü Birliği*, 1905'te kurulmuş devrimci demokratik bir örgüt. Siyasal özgürlüklerin tanınmasını, ivedilikle bir Kurucu Meclis toplanmasını, özel toprak mülkiyetinin ortadan kaldırılmasını, manastır, hassa, krallık ve devlet topraklarına el konmasını ve bu toprakların köylülere verilmesini istiyorlardı. Birlik, bu isteklerini ortaya koymada kimi tutarsızlıklar göstermiyor değildi. Polis baskılarına uğradı ve 1907 yılının başlarında dağıldı.

[62] *Kolokol* [Çan]: Sloganı "Vivos voco!" (Yaşayanlara Sesleniyorum!) olan siyasal dergi. Herzen ve Ogarev'ce, 1857'den 1865 Nisan'ına kadar Londra'da, 1865'ten 1868 Aralık'ına kadar Cenevre'de, aylık, birkaç kez de ayda iki sayı olarak çıkarılmıştır. 1868'de Fransızca olarak, Rusça eklerle basılmıştır. Otokrasi-

Herzen Rusya dışında özgür bir Rus basını yaratmıştır; onun büyük değeri buradadır. *Polyarnaya Zvezda*[63] Dekabristlerin geleneğini devralmıştır. *Kolokol* (1857-1867) vargücüyle köylülerin kölelikten kurtulmasına çalışmıştır. Uşakça suskunluk kırılmıştır.

Ne var ki Herzen, soyluların, derebeylerinin çevresinden bir kişiydi. Rusya'dan 1847'de ayrılmıştı. Devrimci halkı görmemişti ki ona inansın. O yüzden, toplumun "ileri gelenlerine" seslenmek gibi liberal bir tavrı vardı. O yüzden *Kolokol*'da, insan kasabı II. Aleksandr'a, bugün insanın midesi kalkmadan okuyamayacağı sayısız yapmacık, tatlı dilli mektup yazmıştı. Çernişevski, Dobrolyubov, Serno-Solovyeviç gibi yeni kuşak, halktan gelme devrimcilerin (*raznoçintsiler*)[64] temsilcileri, Herzen'i demokrasiden liberalizme gerilemekle eleştirmekte yerden göğe kadar haklıydılar. Bununla birlikte, gerçeği söylemek gerekirse, demokrasi ve liberalizm arasındaki tüm bocalamalarına karşın Herzen'in içindeki demokrat yine de ağır basmıştır.

Kolokol'a *liberal* eğilimlerinden ötürü önceleri hayranlık duyan, liberal yozluğun en iğrenç kişiliklerinden biri olan Kavelin, Anayasa'ya karşı çıktığında, devrimci ajitasyona dil uzattığında, "şiddete" ve şiddet çağrılarına cephe alıp sabır öğütlemeye koyulduğunda, Herzen bu akıllı uslu liberalle *ilişkisini kesmişti.*

nin keyfî yönetimini, memurların açgözlülüğünü ve rüşvetçiliğini, köylülerin derebeylerince acımasızca sömürülmesini eleştiren dergi, devrimci çağrılar yapıyor ve çarlık hükümeti ile iktidardaki sınıflara karşı bir mücadele uyandırılmasına çalışıyordu.

[63] *Polyarnaya Zvezda* [Kutup Yıldızı]: Edebi ve politik derleme. İlk üç fasikülünü Herzen, geri kalanları Herzen ve Ogarev birlikte, 1855-1862 yılları arasında Londra'da çıkarmışlardır. Son fasikül 1868'de Cenevre'de basılmıştır. Toplam sekiz forma çıkmıştır.

[64] *Raznoçintsiler*, aristokrat kökenli olmayan Rus aydınlarıdır. Çoğu, küçük memurların, rahiplerin, yoksullaşmış köy zenginlerinin çocukları olan ve geçimlerini çalışarak, kafa emekleriyle kazanmak zorunda bulunan bu kümenin kamu yaşamında boy göstermesi, Rusya'da önemli düşünsel ve kültürel değişimlere yol açmıştır.

Kavelin'in "liberalleşme yanlısı hükümete gizli kılavuzluk etmek için" yazdığı "ortalama, budalaca ve zararlı yergiyi," "Rus halkını bir hödük, hükümeti ise kurnaz" gösteren duygusal siyasal özdeyişlerini şiddetle eleştirmişti. *Kolokol*, "birer hikmet sandığı zavallıca düşüncelerinden kokuşmuş bir ağ ören profesörleri, bir zamanlar içlerinde kötülük olmayan, gelgelelim sağlıklı gençliğin kendi hastalıklı düşüncesine yakınlık duymadığını gördükçe yürekleri zehir bağlamış eski profesörleri" açıkça kınadığı "Cenaze Söylevi" başlıklı bir makale yayımlamıştı.[65] Burada çizilen portrenin Kavelin olduğu hemen anlaşılıyor.

Çernişevski tutuklandığında aşağılık liberal Kavelin şöyle yazdı: "Tutuklamalar bana pek de öyle çileden çıkarıcı gelmiyor. Devrimci parti hükümeti devirmek için her yolu uygun görüyor, beriki de kendi yöntemleriyle kendini koruyor." Herzen, Çernişevski davasıyla ilgili şunları söylerken, bu Kadet'e de yanıt verir gibidir: "Ve birtakım zavallı adamlar, bön bön sızlanmaktan başka şey bilmeyenler, sünepeler, bizi yöneten bu haydut, dolandırıcı çetesinin ipliğini pazara çıkarmamak gerektiğini söylüyorlar."[66]

Liberal Turgenyev II. Aleksandr'a, kendisinin bağlılığından kuşku duymamasını istediği özel bir mektup yazıp, Polonya ayaklanmasının bastırılması sırasında yaralanan askerler için iki altın bağışladığında, *Kolokol* "Çektiği vicdan azabını imparatorun bilmediği düşüncesiyle içi içini yiyen, bu nedenden gözüne uyku girmediğini bir mektupla Çar'a bildiren ak saçlı (erkek) bir Magdalen'den" söz etmişti.[67] Bunun da Turgenyev olduğu hemen anlaşılıyor.

---

[65] Makaleyi Ogarev kaleme almıştır.

[66] Lenin burada Herzen'in "N. G. Çernişevski" başlıklı makalesinden alıntı yapıyor.

[67] Lenin burada Herzen'in "Dedikodular, Karalamalar,..." başlıklı makalesinden alıntı yapıyor.

Bütün Rus liberalleri çetesi, Polonya'yı savunduğu için Herzen'den uzaklaştığında, bütün "kültürlü toplum" *Kolokol*'dan yüz çevirdiğinde, Herzen yolundan şaşmadı. Polonya'nın bağımsızlığını savunmayı ve II. Aleksandr'ın işkencecilerini, cellatlarını, insan kasaplarını yerden yere vurmayı sürdürdü. Rus demokrasisinin onurunu kurtarmıştır Herzen. Turgenyev'e "Rusya'nın onurunu, uşak ruhlu çoğunluğun saldırılarına uğramak pahasına kurtardık" diye yazmıştır.[68]

Gazetelerde bir toprak kölesinin, nişanlısının ırzına geçmeye kalkan bir derebeyini öldürdüğü haberi yayımlandığında, Herzen *Kolokol*'da "İyi yapmış, eline sağlık!" demiştir. Köylülerin "barış içinde" "azat edilmeleri"ni sağlamak üzere üst düzey askeri kadrolar atanacağı duyurulduğunda Herzen, "Köylüleri boğazlamak yerine, birliğiyle onlara katılan ilk aklı başında albay, Romanovlar'ın tahtına çıkacaktır" diye yazmıştır. Albay Reitern cellatlara hizmet etmemek için Varşova'da intihar ettiğinde (1860) Herzen, "Birilerini kurşuna dizmek gerekiyorsa, silahsız insanlara ateş açılması emrini veren komutanları kurşuna dizmek gerek" diye yazmıştır. Bezdna'da elli köylüyü katledip, önderleri Anton Petrov'u idam ettiklerinde (12 Nisan 1861), Herzen *Kolokol*'da şu satırları kaleme almıştır:

Ah! Keşke sözlerim sana ulaşabilse, ey Rus toprağının emekçisi ve çilekeşi! Saint-Petersburg Sinod'u ile bir Alman çarının sana dayattıkları ruhani çobanlarını hor görmeyi öğretirdim sana... Toprak sahibinden nefret ediyorsun, memurlardan nefret ediyorsun, onlardan korkuyorsun, bunda yerden göğe kadar da haklısın. Ama çara ve başpiskoposa inanıyorsun hâlâ... İnanma onlara. Çar onlarla birliktir: onlar çara hizmet ediyorlar. Sen bunu görüyorsun şimdi değil mi, sen, Bezdna'da kurşuna dizilen genç adamın babası, sen, Penza'da öldürülenin oğlu... Çobanların da senin kadar cahil, senin kadar yoksul... Kazan'da senin için acı çeken bu Anton (Piskopos Antoni değil, Bezdna'lı Anton) da öyleydi... Senin azizlerinin bedenleri kırk sekiz mucize yaratamaz, onlara edeceğin dua diş ağrını iyi

[68]Herzen'in Turgenyev'e yazdığı 10 Nisan 1864 tarihli mektuptan.

etmez: ama onların sende yaşayan anısı bir mucizeyi gerçekleştirebilir, senin kurtuluşunu.[69]

Böylece, uşak ruhlu "yasal" basında siperlenmiş liberallerimizin Herzen'e attıkları çamurun ne kadar ödlekçe ve ne kadar çirkin olduğu görülüyor; onun zayıf yanlarını övüyor, güçlü yanlarını sessizlikle örtüyorlar. Rusya topraklarında 1840-1850 yılları arasındaki devrimci halkı görememiş olması Herzen'in yanlışı değil, şanssızlığıdır. *1860-1870*'de gördüğünde cesaretle, liberalizme karşı devrimci demokrasinin yanında yer almıştır. Halkın çarlığı yenmesi için mücadele etmiştir Herzen, liberal burjuvaziyle toprak sahiplerinin çarı arasında bir uzlaşma sağlanması için değil. Devrimin bayrağını yükseltmiştir.

* * *

Herzen'i anarken, Rus devrimini etkilemiş üç kuşağı, üç sınıfı açıkça görüyoruz. İlkin, soylular ve toprak sahipleri, Dekabristler ve Herzen. Bu devrimciler dar bir çevreydi. Halktan çok uzaklardı. Ama eserleri yitmedi. Dekabristler Herzen'i uyandırdı. Herzen devrimci ajitasyonu geliştirdi.

Çemişevski'yle başlayıp Narodnaya Volya[70] kahramanlarıyla sona eren halktan gelme devrimciler (raznoçintsiler) bu ajitasyonu canlandırdı, yaydı, güçlendirdi, çelik gibi sertleştirdi. Savaşçıların sayısı arttı, halkla bağları sıkılaştı. "Yaklaşan fırtınanın genç kılavuzları" adını vermişti onlara Herzen. Ama henüz fırtınanın kendisi değildi bu.

Fırtına, kitlelerin harekete geçmesidir. Tam anlamıyla devrimci olan tek sınıf, işçi sınıfı, kitlelerin başına geçti ve tarihte ilk kez milyonlarca köylüyü bir devrimci mücadele amacıyla ayaklandırdı.

[69] Lenin burada Herzen'in "Fosilleşmiş Piskopos, Çağdışı Hükümet ve Ayakta Uyutulan Halk" başlıklı makalesinden alıntı yapıyor.

[70] 22 Nolu dipnota bakınız.

Fırtınanın ilk patlayışı 1905 yılıdır. İkincisi gözlerimizin önünde büyümekte.

İşçi sınıfı Herzen'i anarken, onun örneğine bakarak, devrimci kuramın büyük önemini görmeyi öğreniyor. Devrime mutlak adanmışlığın ve halk içinde yapılan devrimci propagandanın, hasat ekinden yıllar sonra alınsa bile, kaybolup gitmediğini görmeyi öğreniyor. Hem Rus devriminde hem de uluslararası devrimlerde farklı sınıfların işlevlerini saptamayı öğreniyor. Bu derslerle zenginleşen işçi sınıfı, bir pisliği, çarlık monarşisini ezdikten sonra, tüm ülkelerin sosyalist işçileriyle özgür bir bağlaşım kurmanın yolunu açacaktır. Herzen *özgür bir Rus'un sesini* kitlelere ulaştırmakla, çarlık monarşisine karşı büyük mücadele bayrağını ilk kaldıran kişi olmuştur.

Sosyal Demokrat, sayı 26,
8 Mayıs (25 Nisan) 1912

V. Lenin, *Eserler*.
Paris-Moskova,
c.18, sf. 18-25

DEMOKRASİYE KARŞI YENİ BİR KAMPANYA

DÖNEKLİK EĞİLİMLERİNİN adamakıllı içine işlediği liberal burjuva topluluk arasında büyük başarı kazanan ve bunca ünlenmesi utanılacak bir şey olan *Vekhi*[71] adlı yapıta, demokrasi kanadından ne hak ettiği yanıt geldi, ne de derinlemesine bir çözümleme.

Bunun bir nedeni, *Vekhi*'nin başarı kazandığı dönemle, demokrasinin "yasal" basınının neredeyse tümüyle susturulduğu dönemin çakışmasıydı.

Şimdi Bay Şçepetev, ağustos ayının *Ruskaya Mysl*'ında,[72] "*Vekhici* dünya görüşünün" tazelenmiş bir baskısını sunuyor bizlere. *Vekhi* yandaşlarının yayın organı olan, döneklerin başı Bay P. Struve'nin yönettiği bir gazete için son derece doğal bir şey bu. Ancak demokrasinin, özellikle de işçi demokrasisinin, *Vekhiciler* karşısındaki bu gecikmişliğini biraz olsun gidermeye çalışması da aynı biçimde doğal sayılmalı.

I

Bay Şçepetev, *Paris'teki Ruslar üstüne*, alçakgönüllü bir "Fransa mektubu" yazıyormuş havasında. Oysa bu alçakgönüllü havanın altında aslında 1905 Rus devrimi ve Rus demokrasisiyle ilgili çok belirgin bir "tartışma" gizli.

---

[71] Kitabın 43-53. sayfalarına bakınız.

[72] *Ruskaya Mysl* [Rus Düşüncesi]: 1880'den 1918'e kadar Moskova'da yayımlanmış, liberal-narodnik eğilimli, aylık politik edebi dergi. 1905 devriminden sonra dergi, P. Struve'nin yönetiminde, Kadet Partisi'nin yayın organı durumuna gelmiştir. Vekhi anlayışından, milliyetçilikten, kilise egemenliğinden yana bir politika gütmüş, büyük toprak sahipliğini savunmuştur.

"Onca endişe dolu (Öyle mi! *Kim için* endişe dolu acaba saygıdeğer Bay Liberal?), onca sıkıntılı ve onca karışık o 1905 yılı herkesin belleğinde hâlâ tazedir" diye yazıyor *Vekhicimiz*.

"Onca sıkıntılı ve onca karışık"! Bunu yazabilen bir insanın ruhunda çamur ve çirkeften başka bir şey olmasa gerek. 1848 devrimine karşı olan Almanlar, bu yılı "sağduyudan yoksun yıl" olarak adlandırmışlar. *Ruskaya Mysl*'ın yazarı olan bu Rus Kadet'i de aynı düşünceyi, daha doğrusu aynı aptalca ve ödlekçe korkuyu dile getiriyor.

Biz bu yazarın karşısına yalnızca çok nesnel ve çok "alçakgönüllü" birkaç olgu çıkaracağız. 1905 yılında işçilerin ücretleri daha önce hiç olmadığı kadar yükseldi. Çiftlik kiraları düştü. Uşaklarınki de içinde olmak üzere her çeşit işçi birliği görülmedik bir başarıyla gelişti. Halk, kitle, kalabalıklar, "küçük insanlar", Rusya'da o güne kadar benzeri görülmemiş bir açlıkla, milyonlarca ucuz fiyatlı, siyasal yayını yutarcasına okudu.

Nekrasov bir zamanlar haykırmıştı:

O günler gelecek mi
(Gel, gel artık, özlenen zaman!)
Halkın çarşıdan Blücher'i değil,
Sersem bir lordu değil,
Belinski'yle Gogol'ü getireceği?[73]

Eski Rus demokratlarından birinin özlediği o zaman gelmişti. Tüccarlar yulaf ticaretini bırakıp, çok daha yararlı bir ticarete, ucuz demokratik kitapçık ticaretine girişmişlerdi. Demokratik basın bir *pazar* ürünü olmuştu. Bu yeni pazar edebiyatı, Belinski ve Gogol'ün, Rusya'daki her namuslu insan gibi Nekrasov'un da değer verdiği görüşleriyle dolup taşıyordu.

[73]Lenin, Nekrasov'un "*Rusya'da Kim Mutlu Yaşar*" adlı şiirinden alıntı yapıyor.

Kendini kültürlü sanan, ama aslında yalnızca mide bulandırıcı, itici, kasıntı ve kendine âşık olan liberal domuz, bu "halkın" çarşıdan *gerçekten de* Belinski'nin Gogol'e mektubunu getirdiğini gördüğünde "Ne sıkıntı!" diye çığlığı bastı.

Oysa doğruyu söylemek gerekirse, Rozanov'un, *Novoye Vremya*'nın, Volini Piskoposu Antoni'nin yeri göğü inleten alkışlarıyla karşılanan *Vekhi*, Belinski'nin Gogol'e mektubuyla aynı şeydi, yani bir "aydın" mektubuydu.

Narodniklerin en iyileri arasındaki demokratlar "Ne utanç verici bir gösteri!" diyeceklerdir; bizse "Ne öğretici bir gösteri!" diye ekleriz. Demokrasinin sorunlarını *duygusallıkla* ele alanların akıllarını nasıl da başlarına getiriyor; kokuşmuş Oblomovcu yanılsamaları gözünü kırpmadan silip atarak, demokrasinin güçlü ve canlı tüm unsurlarını nasıl da *çelik* gibi sertleştiriyor!

Liberalizmin, kendisine bir zamanlar inanmış olanları düşkırıklığına uğratması son derece yararlıdır. Rus liberalizminin tarihini anımsamak isteyenler, liberal burjuvaların partisi Kadet'in Rus demokratik *kitle hareketi* karşısında takındığı tavrın en kesin ilkörneğini, liberal Kavelin'le demokrat Çernişevski arasındaki ilişkilerde bulabilirler. Rus liberal burjuvazisi "kendini bulmuştur;" daha doğrusu, kuyruğunu bulmuştur. Rus demokrasisinin de başını bulmasının zamanı gelmedi mi artık?

Şçepetev, Struve, Gredeskul, İzgoyev ve öbür Kadetler'in, Nekrasov'un, Şçedrin'in ve benzerlerinin eteğine yapıştığını görmek gerçekten katlanılır gibi değil. Nekrasov, zayıf yaradılışlı bir insan olduğundan, liberallerle Çernişevski arasında hep bocalamıştı, ama yine de Çernişevski'ye duyduğu yakınlık ağır basmaktaydı. Yine yaradılışındaki bu zayıflık nedeniyle ufak tefek liberal dalkavukluk yazıları yazma yanlışına da düşmüştü, ama bu "yanlışlara" yine kendisi acı acı yanmış ve bunlardan dolayı *herkesin önünde günah çıkarmıştı*:

Sazımı bir tüccar gibi satmadım
Ama gözümü korkuttuğunda acımasız yazgı
Elimin yanlış seslere bastığı oldu...[74]

"*Yanlış sesler*," liberal dalkavukluk yanlışlarını Nekrasov'un kendisi işte böyle adlandırıyor. Şçedrin'e gelince, o, liberallerle acımadan alay etmiş ve onları şu sözle sonsuza dek damgalamıştı: "Alçaklık için biçilmiş kaftanlar."[75]

Şçepetev, Gredeskul ve öteki[*] *Vekhi* yandaşlarına bakıldığında, bu sözün artık eskidiği görülüyor! Bu beyler alçaklığa *uyum sağlamakla* kalmıyorlar artık. Hayır! Yeni-Kantçılık[76] ve öteki gözde "Avrupalı" kuramlardan yola çıkarak, *kendi inisiyatifleri*, kendi yöntemleriyle, *kendi "alçaklık" kuramlarını* oluşturuyorlar.

II

"Onca karışık o 1905 yılı" diye yazıyor Bay Şçepetev. "Her şey birbirine girmiş ve ortalığı kasıp kavuran o kargaşa ve dağınıklık içinde eriyip gitmişti."

Bu konuyla ilgili de birkaç kuramsal karşı çıkışta bulunmak bizim için yeterli olacaktır. Bizler tarihsel olayları, bireylerin veya küçük kümelerin görüşlerine bakarak değil, bir bütün olarak *kitlelerin* ve sınıfların hareketlerine dayanarak değerlendirmek gerektiğini düşünüyoruz. Köylüler ve işçiler Rus nüfusunun en geniş kitlesini oluşturuyorlar. Nüfusun bu kesiminde "kargaşa ve

---

[74]Lenin, Nekrasov'un *Bana "Bu Olanaksız Adlı Şiiri Gönderen Tanımadığım Bir Dosta"* başlıklı şiirinden alıntı yapıyor.

[75]"Alçaklık için biçilmiş kaftanlar" deyişi, Saltikov-Şçedrin'in "*Liberal*" adlı yergili masalından alınmıştır.

[*]Gredeskul'un, Milyukov ve takımı gibi, *Vekhicilerle* takıştığını söyleyerek karşı çıkan olabilir. Öyle, ama yine de bu yayının *yanında yer aldılar*. Konuyla ilgili *Pravda*'nın 85. sayısına bakılabilir. (V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c.18, sf. 256-257) ---ed.

[76]*Yeni-Kantçılık*: Burjuva felsefesinde, Kant felsefesinin yeniden doğuşu kılıfı altında öznel idealizm yayan gerici bir akımdır.

dağınıklık" neredeydi? Tersine; nesnel olaylar, halk yığınları içinde, derinlemesine, daha önce bir benzeri yaşanmamış, "kargaşa ve genel dağınıklığı" sonsuza dek tarihe gömen bir çalışmanın olduğunu kesin olarak gösteriyor.

Bay Şçepetev'in yazılarında en geniş yeri, göçmenlerin yaşamından özetler tutuyor. Bu özetlerin benzerlerini görmek için Katkov döneminin *Ruski Vestnik*'lerini[77] bulmanız ve oradaki, aristokrasinin cömert mareşallerinden, kaderine şükreden yiğit köylülerden, hoşnutsuz hödüklerden ve devrimci adı verilen, ipten kazıktan kurtulmuş serseri ve canavarlardan söz eden romanlara bakmanız gerekir.

Bay Şçepetev, Paris'i, demokrasiye öfke duyan, Rusya'da ilk kez bir demokratik kitle edebiyatının ortaya çıkışında yalnızca "sıkıntı" gören bir küçük burjuvanın gözleriyle incelemiştir (incelediğini varsayıyoruz).

Herkesin yurtdışında görmek istediği şeyi gördüğü bilinir. Ya da başka biçimde söylersek: Herkes yeni bir dekor içinde *kendisini* görür. Bir Kara Yüz yurtdışında sevimli toprak sahipleri, generaller ve diplomatlar görür. Bir Gizli Polis üyesi, soylu polisler görür. Dönek Rus liberaliyse Paris'te, Rus devrimcisine "insancıl ve özgeci duygularının, bireyin gereksinimlerini boğmaktan başka işe yaramadığını, bunun da çoğunlukla bütün ülkenin[*] genel ilerlemesinin ve kültürel gelişiminin zararına olduğunu" öğreten iyi niyetli kapıcılar ve "çalışkan"[**] esnaflar görür.

Uşak ruhlu bir kimsenin ilgisini, her şeyden çok, kamu görevlileri arasında gözde olan söylentilerin, heyecan uyandırıcı dedikoduların çekmesi doğaldır. Uşak kapıcı ile esnaf, yerel

---

[77]*Ruski Vestnik* [Rus Ulağı]: 1856-1906 yılları arasında, Moskova ve Petersburg'da yayımlanan politik edebi dergi. 1856-1887 arasında yazı işleri müdürlüğünü Katkov yürütmüştür. Önceleri liberal eğilimli olan dergi, 1860'lı yıllarla birlikte gericiliğin yayın organı olmuştur.

[*]Bay Şçepetev'in makalesi, sayfa 153.

[**]Aynı makale, sayfa 139 (*Ruskaya Mysl*, 1912, sayı 8).

yazılarda ve Paris'te yayımlanan Rusça basında çözümlenen sorunların elbette farkında değildir. Sonraları, güçlendirilmiş bir Gizli Polis'in "koruması" altındaki basında, çarpıtılmış ve kuşa çevrilmiş olarak ele alınacak olan, örneğin 3 Haziran rejiminin[78] toplumsal özüyle, demokrasi içindeki yeni eğilimlerin sınıfsal kökleriyle vb. ilgili sorunların bu basında, 1908'den başlayarak ortaya konduğunu onlar elbette göremezler.

Esnafla uşak —bu anlayıştaki kimseler hangi "aydın" kılığa bürünmüş olursa olsun— bu soruları fark edecek ve kavrayacak durumda değildir. Eğer bu uşak liberal bir gazetede "yazar"sa, bu "yazar," Paris'te, hiçbir yerde olmadığı kadar çıplak ve anlaşılır olarak ortaya konmuş olan bu büyük sorunları tam bir sessizlikle geçiştirecektir. Buna karşılık, uşaklar arasında pek iyi bilinen şeyleri size ayrıntılarıyla anlatacaktır.

Soylu Bay Struve'nin gazetesindeki bu soylu Kadet size, "Paris'te çok tanınmış bir devrimcinin evinden," "polisin de yardımıyla" zavallı, göçmen bir fahişenin atıldığını; bir hayır balosunda "işsizlerin" yine rezalet çıkardığını; Bay Şçepetev'in tanıdığı bir firmada kopyacı olarak çalışan bir kimsenin "yüklü bir parayı avans olarak aldıktan sonra işini asmaya başladığını;" göçmenlerin "sabahın ikisinde üçünde yattıklarını, öğleye kadar uyuduklarını, bütün günlerini konuklarla, gürültü patırtıyla, tartışmalarla, düzensizlik içinde geçirdiklerini" anlatacaktır.

Kadet Struve uşağının gazetesi, bu konuların bütün ayrıntılarını, resimlemelerle, en merak gıdıklayacak noktalarla, en az Menşikov'la Rozanov'un *Novoye Vremya*'sı kadar iyi sunacaktır size.

"Para ver, yoksa suratını dağıtırım;" göçmenliğin alt katmanlarıyla üst katmanları arasındaki ilişkiler, bu pek açık, düşmanca yönteme göre belirlenir. Bu yöntem elbette fazla yaygın değildir; "alt katmanların aşırılıkçı

[78] 34 No'lu dipnota bakınız.

eğilimi" (Bay Struve'nin dergisinde, kültürlü bir Kadet aynen bunu yazıyor!) yalnızca durumları oldukça kuşkulu, dahası belki de usta bir elin gizlice yönettiği, sayıları iki elin parmaklarını geçmeyecek kişilerce temsil edilir.

Okur, bu düşünce biçimi üstünde durmalı ve sıradan bir uşakla yazar bir uşak arasındaki farkı düşünmeli. Sıradan uşaklar —yani yığınlar; elbette sınıfsal bakışı benimsemiş ve uşaklık durumundan çıkış yolunu arayan bilinçli unsurlar dışında— saf, kültürsüz, çoğu zaman eğitimsiz, az gelişmiş kimselerdir. Onların, kendilerine en kolay, en anlaşılır, en yakın gelen şeyleri anlatmaya safça bir düşkünlük duymaları bağışlanabilir. Uşak yazarlarsa "kültürlü" insanlardır, en iyi çevrelere girer çıkarlar, göçmenler arasında şantajcıların çok az sayıda (*binlerce* göçmen arasında "iki elin parmakları kadar") olduğunu anlarlar, dahası bu şantajcıları "*usta bir elin*" Rus Halk Birliği'nin[79] oturma odasından "belki de *yönettiğini*" bile anlarlar.

Peki bütün bunları anlayan uşak yazar ne yapar? "Kültürlü bir kimseye" yakışır biçimde davranır. Karda yürüyüp izini belli etmemeyi, malını değere bindirmeyi bilir o! Kara Yüzler'in[80] satılık bir yazar bozuntusu değildir o, ne ilgisi var! Şantajcıları *belki de* birinin yönettiğini *kendi ağzıyla* söylemiştir. Ama aynı zamanda bu şantajcılara, bu rezaletlere, işinin gereklerini yerine getirmeyen bu kopyacılara dikkati de çekmiş, bununla *yetinmiştir.*

Ruskaya Mysl'ın "yazarları" *Novoye Vremya* örneğini enine boyuna düşünmüş anlaşılan. *Novoye Vremya*'dan Suvorin asla para yememiş olmakla övünmüştü. O, gerektiği gibi konuşmayı "kendiliğinden biliyordu."

---

[79]*Rus Halk Birliği*, aşırı gerici bir monarşist örgüt. Devrimci harekete karşı savaşmak için 1905 Ekim'inde Petersburg'da kurulmuştur. 1917 Şubat devrimi sırasında tasfiye edilmiştir.

[80]45 No'lu dipnota bakınız.

Ruskaya Mysl da para yemez. Allah göstermesin! *Novoye Vremya* takımının ve Guçkov'un "ızbandutlarının" hoşuna gidecek biçimde konuşmayı "kendiliğinden" bilir.

Nevskaya Zvezda, sayı 24 ve 25,
2 ve 9 Eylül 1912,
İmza: V.I.

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 18, sf. 316-327

EUGÈNE POTTIER

(Ölümünün 25. Yıldönümü İçin)

1912 YILININ Kasım ayı, işçi sınıfının ünlü şarkısı *Enternasyonal*'i ("Yeryüzünün lanetlileri, ayağa kalkın") yazan işçi şair Eugène Pottier'nin ölümünün 25. yıldönümüydü.

Bu şarkı Avrupa'nın bütün dillerine çevrilmiştir, üstelik yalnız Avrupa'nın da değil. Bilinçli bir işçi hangi ülkeye ayak basarsa bassın, yazgı onu nereye sürüklemiş olursa olsun, yurdundan uzakta, anadilinden ve arkadaşlarından yoksun, nasıl bir yabancılık duyarsa duysun, *Enternasyonal* şarkısıyla kendisine yoldaşlar ve arkadaşlar bulabilir.

Bütün ülkelerin işçileri, kavgalarının öncüsü bu işçi şairin şarkısını almış ve işçi sınıfının evrensel şarkısı yapmıştır.

Bütün ülkelerin işçileri bugün Eugène Pottier'ye gönül borcu duymaktalar. Pottier'nin karısı ve kızı hâlâ hayatta. Yoksulluk içinde yaşıyorlar, *Enternasyonal* şairinin ömrü boyunca yaşadığı gibi. Eugène Pottier 4 Ekim 1816'da Paris'te doğdu. 14 yaşındayken *Yaşasın Özgürlük*! adlı ilk şarkısını besteledi. 1848'de, işçilerin burjuvaziye karşı büyük savaşında, barikatlarda yerini aldı.

Pottier yoksul bir ailede doğmuştu ve yaşamı boyunca da bir yoksul olarak, ekmeğini önce ambalaj işçiliğinden, sonra kumaş desenciliğinden kazanan bir işçi olarak kaldı.

1840'dan sonra Pottier, yazdığı kavga şarkılarında, Fransa'da yaşanan tüm önemli olayları işlemiştir. Mücadeleye gecikenlerin bilincini uyandırmış, işçilere birlik çağrısı yapmış, burjuvaziyi ve ülkesinin burjuva hükümetlerini kıyasıya eleştirmiştir.

1871'de, 3600 seçmenden 3352'sinin oyunu alarak büyük Paris Komünü üyesi seçilmiştir. İlk proleter hükümet olan Komün'ün tüm çalışmalarına katılmıştır.

Komün'ün çöküşüyle önce İngiltere'ye, sonra Amerika'ya sığınmak zorunda kalmıştır. Ünlü Enternasyonal şarkısını *Haziran 1871*'de, kanlı Mayıs bozgununun neredeyse ertesi günü yazmıştır.

Komün ezilmiştir... Ama Pottier'nin *Enternasyonal*'i, Komün'ün düşüncelerini tüm dünyaya yaymıştır ve bugün hiç olmadığı kadar canlıdır.

1876'da, sürgünlüğü sırasında Pottier, *Amerika'nın işçilerinden Fransa'nın işçilerine* adlı bir şiir yazmıştır. Bu şiirinde kapitalizmin boyunduruğu altındaki işçilerin yaşamını, yoksulluklarını, bir kürek mahkumu gibi çalışmalarını, sömürülmelerini, davalarının ilerideki zaferine duydukları sarsılmaz güveni dile getirmiştir.

Pottier, Fransa'ya ancak Komün'den dokuz yıl sonra dönebilmiştir. Döner dönmez İşçi Partisi'ne katılmıştır. Şiirlerinin ilk cildi 1884'te yayımlanmıştır. İkincisi, *Devrim Şarkıları* adıyla, 1887'de basılmıştır.

İşçi şairin öbür şarkılarıysa ölümünden sonra yayımlanmıştır.

8 Kasım 1887'de Parisli işçiler Pottier'nin naaşına, kurşuna dizilmiş Komüncülerin de yattığı Père Lachaise Mezarlığı'na kadar eşlik etmiştir. Polis gerginlik çıkarmaya, kızıl bayrağı indirmeye çalışmıştır. Cenaze törenine çok büyük bir kalabalık katılmıştır. Her yandan "Yaşasın Pottier!" sesleri yükselmiştir.

Pottier yoksulluk içinde öldü. Ama ardında gerçekten ölümsüz bir eser bıraktı. *Şarkı yoluyla propaganda yapanların* en büyüklerinden biriydi. İlk şarkısını bestelediğinde, sosyalist işçiler onlu rakamlarla sayılıyordu. Bugünse, Eugène Pottier'nin tarihi şarkısını bilen on milyonlarca proleter var.

Pravda, sayı 2, 3 Ocak 1913,
İmza: *N. L.*

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 36, sf. 212-213

ALMANYA'DA İŞÇİ KOROLARININ YAYILMASI

ALMANYA'NIN işçi koroları geçenlerde çarpıcı bir olayı kutladılar: İşçi şarkıcıların sayısı 100.000'e ulaşmış; derneklerin toplam üye sayısı, 11.000'i kadın olmak üzere, 165.000'e yükselmiş.

İşçi korolarının 1907'den beri düzenli olarak yayımlanan. *İşçi Şarkıcıların Gazetesi* adında bir yayın organları da var.

Bu dernekler yola 1860-1870 yıllarında çıkmıştı. Leipzig *Mesleki Eğitim Derneği*'nde bir şarkı kolu oluşturulmuştu. Yeri gelmişken söyleyelim, August Bebel de bu kolun bir üyesiydi.

Ferdinand Lassalle işçi korolarının örgütlenmesine büyük önem veriyordu. Onun üstelemeleriyle, Alman İşçileri Genel Birliği[81] üyeleri, 1863'te Frankfurt'ta Şarkı Kulübü adında bir işçi derneği kurdular. Dernek, bu kentteki pis bir hanın karanlık ve duman altı ardiyesinde, mumlarla aydınlatılan bir odada toplanıyordu.

Derneğin on iki üyesi vardı. Lassalle, propaganda yolculuklarından birinde Frankfurt'ta durmuştu. Lassalle'ın ünlü şair Herwegh'e üst üste ricalarda bulunarak koro için yazdırdığı bir şarkı vardı; işçiler bu şarkıyı kendisinin onuruna söylemişlerdi.

1892'de, Anti-Sosyalist Yasa'nın[82] yürürlükten kaldırılmasından sonra Almanya'da, toplam 4.300 üyesi olan 180 işçi korosu

[81] *Alman İşçileri Genel Birliği*, 1863 yılında, Leipzig'deki işçi dernekleri kongresinde, Lassalle'ın katkılarıyla kurulan Alman işçileri siyasal örgütü. Birlik'in kurulmasının, işçi hareketi için olumlu bir etkisi olmuştur, ancak başkan seçilen Lassalle, örgütü oportünist yola sürüklemiştir. 1875'e kadar varlığını sürdüren Birlik'in görevleri, herkese seçim hakkı ve parlamenter çalışmayla sınırlıydı.

[82] Anti-*Sosyalist Yasa*, 1878 yılında Almanya'da, Bismarck'ın, sosyalist hareketi ve işçi hareketini bastırmak için çıkardığı yasa. Bu yasa bütün sosyal demokrat parti örgütlenmelerini ve bütün kitlesel işçi örgütlerini yasaklıyordu. İşçi basınını kara listeye alıyor; sosyalist edebiyatı baskı altında tutuyor: sosyal demok-

bulunuyordu. Üye sayısı 1901'de 39.717'ye, 1907'de 93.000'e, 1912'de 165.000'e çıktı. Berlin'de 5.352, Hamburg'da 1.628, Leipzig'de 4.051, Dresden'de 4.700 üye vardı.

Fransa'nın ve Fransızca konuşulan öbür ülkelerin işçilerinin, ünlü *Enternasyonal*'in yazarı Eugène Pottier'nin (1816-1887) ölümünün 25. yıldönümünü nasıl andıklarını geçen yazıda anlatmıştık. İşçi şarkılarıyla sosyalizm propagandası yapmak Almanya'da çok daha yenidir. Bu ülkenin "junkerler" (aşırı gerici toprak ağaları) hükümeti, bu propagandaya çok daha alçakça polis engellemeleriyle karşılık veriyor.

Ancak polisin hiçbir baskısı, insanlığın ücretli köleliğine son verecek kurtuluşun proleter şarkısının dünyanın bütün büyük kentlerinde, bütün işçi semtlerinde ve giderek tarım işçileri kulübelerinde, hep bir ağızdan söylenmesine engel olamayacaktır.

3 (16) Ocak 1913'ten sonra yazılmış,
İlk olarak 1954'te, "*Kommunist*" dergisi,
6. sayısında yayımlanmıştır.
İmza: *T.*

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 36, sf. 214-215

---

ratları eziyor, sürgüne gönderiyordu. Ne ki bütün bu baskılar, çalışmalarını yeraltında sürdüren Sosyal Demokrat Parti'nin hakkından gelemedi. Marx ve Engels bu dönemde Alman sosyal demokratlarına çok büyük yardımlarda bulundular. İşçi hareketinin bastırmasıyla, yasa 1890'da iptal edildi.

ULUSAL SORUN ÜSTÜNE ELEŞTİREL NOTLAR

1. DİLLER SORUNUNDA LİBERALLER VE DEMOKRATLAR

GAZETELER, aşırı gerici olmama, ama çekingen bir "liberalizm" havası taşıma özelliği gösteren Kafkasya Genel Valisi'nin raporundan birçok kez söz etti. Genel vali bu raporda, özellikle, Rus olmayan nüfusun yapay olarak Ruslaştırılmasına karşı tavır almaktadır. Kafkasya'da, Rus olmayan halkların temsilcileri, çocuklara Rusça öğretmek için *kendileri* çaba göstermektedeler; örneğin Rus dili derslerinin isteğe bağlı olduğu Ermeni papaz okullarında olduğu gibi.

Rusya'daki en yaygın liberal gazetelerden biri olan *Russkoye Slovo*[83] 198. sayısında bu olguya işaret ederken, çok haklı olarak, Rus diline karşı düşmanca tutumun "yalnızca" bu dilin "yapay olarak" (zorla demek daha doğru olurdu) yerleştirilmesinden ileri geldiği sonucuna varıyor.

"Rus dilinin yazgısından kaygılanmaya hiç gerek yok. Bu dil kendiliğinden tüm Rusya'da benimsenecektir" diye yazıyor gazete. Haklı da, çünkü ekonomik gereklilikler her zaman, aynı devlet içinde yaşayan halkları (birlikte yaşamayı istedikleri sürece) çoğunluğun dilini öğrenmek zorunda bırakacaktır. Rusya'da rejim ne kadar demokratik, kapitalizmin gelişmesi ne kadar güçlü, ne kadar hızlı ve ne kadar yaygın olursa, ekonomik gereklilikler çeşitli halkları ortak ticari ilişkiler için en elverişli olan dili öğrenmeye o kadar zorlayacaktır.

[83] *Russkoye Slovo* [Rus Sözü]: 1895'den 1917 Kasım'ına kadar Moskova'da yayımlanan, liberal burjuva günlük gazete.

Gelgelelim liberal gazete ak dediğine kara demekte ve liberal tutarsızlığını sergilemekte gecikmiyor.

Kimse, Ruslaştırma karşıtlarından biri bile, Rusya kadar geniş bir devlette tek bir ortak dil bulunması gerektiğini ve bu dilin ancak Rusça olabileceğini yadsımayı düşünemez.

Mantık ters! Küçük İsviçre *tek bir* ortak devlet dili yerine, Almanca, Fransızca, İtalyanca olmak üzere üç dili olmasından hiç de zarar görmüyor, tersine, yarar sağlıyor. İsviçre'de nüfusun %70'i Alman (Rusya'da %43'ü Büyük-Rus), %22'si Fransız (Rusya'da %17'si Ukraynalı), %7'si İtalyan (Rusya'da %6'sı Polonyalı, %4.5'i Beyaz Rus). İsviçre İtalyanları ortak parlamentoda sıklıkla Fransızca konuşuyorlarsa, bunu birkaç barbarca polis yasasının baskısıyla yapmıyorlar (böyle yasalar yok İsviçre'de); çok basit bir nedenden, demokratik bir devletin uygar yurttaşları, çoğunluk için anlaşılır olan dili kendiliğinden yeğlediği için yapıyorlar. Fransız dili İtalyanlarda nefret uyandırmıyor, çünkü uygar ve özgür bir ulusun dili bu ve mide bulandırıcı polis önlemleriyle zorla benimsetilmeye çalışılmıyor.

Öyleyse, hem ulus yapısı çok daha karışık, hem de son derece geri kalmış olan "geniş" Rusya niçin dillerinden herhangi birine ayrıcalık vererek kendi gelişimini *frenlemek* zorunda olsun? Doğru olan bunun tersi değil mi Bay Liberaller? Rusya, eğer Avrupa'yı yakalamak istiyorsa, hangisi olursa olsun her türlü ayrıcalıktan, olabilecek en hızlı, en eksiksiz, en atak biçimde kurtulmak zorunda değil mi?

Eğer tüm ayrıcalıklar ortadan kaldırılır, dillerden birinin zorla kabul ettirilmesine bir son verilirse, bütün Slavlar aralarında anlaşmayı hızlıca ve kolayca öğrenecek ve ortak parlamentoda başka dillerde konuşmalar olması "korkunç" düşüncesinden dehşete düşmeyeceklerdir. Çoğunluğun ticari ilişkilerin çıkarı açısından öğrenmekten yarar *sağlayacağı* ülke dilini ekonomik

gereklilikler kendiliğinden *belirleyecektir*. Ve bu belirleme, çeşitli ulusların halklarınca özgürce benimsendiği oranda sağlam, demokratizmin daha tutarlı olduğu ve kapitalizmin de bundan dolayı daha hızlı geliştiği oranda hızlı ve yaygın olacaktır.

Tüm siyasal sorunlarda olduğu gibi diller sorununda da liberaller, bir ellerini (açıktan) demokrasiye, öbür ellerini (arkadan) gericilere ve polislere uzatan, ikiyüzlü küçük tüccarlar gibi davranmaktalar. Biz ayrıcalıklara karşıyız diye haykıran liberal, bir yandan da şu veya bu ayrıcalığı gericilerden el altından koparmaya uğraşıyor.

Bütün liberal burjuva milliyetçiliklerinin belirleyici bir özelliğidir bu; yalnızca Büyük-Rus milliyetçiliği için değil (baskıcı karakteri ve Purişkeviç'lerle yakınlığı yüzünden en kötüsü odur gerçi), Polonya, Yahudi, Ukrayna, Gürcü ve tüm diğer milliyetçilikler için de geçerlidir. Rusya'nın olduğu gibi, Avusturya'nın *tüm* uluslarının burjuvazisi de "ulusal kültür" sloganı altında *aslında* işçilerin bölünmesine, demokrasinin zayıflamasına çalışıyor; ticari anlaşmalara giriştiği gericilere halkın haklarını ve özgürlüğünü satıyor.

İşçi demokrasisinin sloganı "ulusal kültür" değil, demokratizmin ve dünya işçi hareketinin uluslararası kültürüdür. Burjuvazi çeşit çeşit "olumlu" ulusal programla halkı aldatmayı deneyebilir elbette. Bilinçli bir işçi ona şu yanıtı verecektir: Ulusal sorunun tek bir çözümü vardır (o da, kapitalizmin, yani kazanç hırsı, çelişki ve sömürünün dünyasında çözülebildiği kadarıyla), o da tutarlı demokrasidir.

Kanıtları: Batı Avrupa'da, eski bir kültürün ülkesi olan İsviçre; Doğu Avrupa'da, yeni bir kültürün ülkesi olan Finlandiya.

İşçi demokrasisinin ulusal sorunla ilgili programı mı, işte şu: Hangi ulus ve dil için olursa olsun, her çeşit ayrıcalığın kesinlikle ortadan kaldırılması; ulusların siyasal olarak kaderlerini belirlemeleri sorununun, yani tamamen özgür, demokratik bir yolla

ayrılmaları ve bağımsız bir devlet kurmaları sorununun çözüme kavuşturulması; uluslardan herhangi birine ayrıcalık tanıyan, ulusların hak eşitliğini ya da bir ulusal azınlığın haklarını ihlal eden her tür düzenlemeyi (zemstvolarda, belediyelerde, topluluklarda vb.) yasalara aykırı ve geçersiz sayacak, devletin her yurttaşına, böyle bir düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle yürürlükten kaldırılmasını isteme hakkı verecek ve bu tür bir düzenlemeyi hayata geçirmek isteyenlere yaptırım uygulayacak genel bir yasanın kabul edilmesi.

Çeşitli burjuva partilerinin dil vb. sorunlarla ilgili aralarında giriştikleri ulusal kavgaların karşısına, işçi demokrasisi şu istemle çıkar: Burjuva milliyetçilerinin öğütlediğinin tersine, *tüm* halklardan işçilerin, sendika, kooperatif, tüketim örgütleri, eğitim örgütleri ve diğer *tüm* işçi örgütlerinde mutlak birliği ve tam kaynaşması. Ancak böyle bir birlik ve böyle bir kaynaşma demokrasiyi koruyabilir; sermayenin karşısında —o sermaye ki şimdiden ulusal sınırları aşmış ve giderek daha da uluslararası olma yolundadır— işçilerin çıkarlarını koruyabilir; ayrıcalık ve sömürünün olmadığı yepyeni bir yaşama evrilen insanlığın çıkarlarını savunabilir.

2. "ULUSAL KÜLTÜR"

Okurun da gördüğü gibi *Severnaya Pravda*'daki[84] makale, devlet dili sorunu gibi bir örnekten yola çıkıp, ulusal sorunda feodallere ve polislere el uzatan liberal burjuvazinin oportünizmini ve anlayış kıtlığını ortaya seriyor. Burjuvazinin, benzer bir dizi sorunda aynı kaypakça, ikiyüzlüce ve (liberalizmin çıkarları açısından bakıldığında bile) aptalca tutumu sergilediğinin herkes farkında.

Sonuç? *Her çeşit* liberal burjuva milliyetçiliğinin işçi çevrelerini derinden yozlaştırması ve hem özgürlük, hem de işçi sınıfının mücadelesi davasına büyük zarar getirmesi. Burjuva eğilim (ve

---

[84] *Severnaya Pravda*, yasal Bolşevik günlük gazete olan Pravda'nın [Gerçek] adlarından biri, "Kuzeyin Gerçeği" anlamına geliyor.

feodal burjuva eğilim) "ulusal kültür" sloganının ardına *gizlendiği* için durum daha da tehlikeli oluyor. Kara Yüzler, kilise yanlıları, ayrıca *tüm* ulusların burjuvaları, ulusal kültür adına —Büyük-Rus, Polonyalı, Yahudi, Ukraynalı vb. ulusal kültürü— uğursuz bir gericilik işinde kolları sıvamış durumdalar.

Eğer marksistçe, yani sınıf mücadelesi bakış açısıyla düşünür ve sloganları, "genel ilkelerle," gösterişli sözlerle, anlamsız büyük cümlelerle değil de sınıfların çıkarları ve güttükleri siyasetle karşı karşıya koyarak anlamaya çalışırsak, bugünkü ulusal yaşamımız işte bu görünümdedir.

Ulusal kültür sloganı, (Kara Yüzler'le kilise yanlılarının esinlediği) bir burjuva aldatmacasıdır. Bizim sloganımız, demokratizmin ve dünya işçi hareketinin uluslararası kültürüdür.

Bu noktada, savaşa Bund[85] üyesi Bay Liebmann katılıyor ve şu kıyıcı söyleviyle üstüme yıldırımlar yağdırıyor:

Ulusal sorun üstünde az da olsa derinleşmiş olan herkes, uluslararası kültürün, ulusal olmayan (ya da ulusal biçimi olmayan) bir kültür olmadığını bilir. Ulusal olmayan, ne Rus ne Yahudi ne Polonyalı bir kültür, salt saf bir kültür bir saçmalıktır. Enternasyonalci düşünceler ancak işçinin konuştuğu dile ve içinde yaşadığı somut ulusal koşullara uyarlanabilirse işçi sınıfına yakın gelebilir. İşçi, kendi ulusal kültürünün durumuna ve gelişmesine kayıtsız olmamalıdır, çünkü o kültürle ve yalnız o kültürle, "demokratizmin ve dünya işçi hareketinin uluslararası kültürünün" bir parçası olma olanağını bulabilir. Bunlar uzun zamandan beri bilinen şeyler, ama V. I. bunlardan söz edildiğini bile duymak istemiyor...

Benim yukarıda dile getirdiğim marksist savı sözümona yıkacak, şu tipik Bundcu düşünme biçimine dikkatle bakın. Bay Bundcu, kendine son derece güvenli ve "ulusal sorunda

[85] *Bund*, "Litvanya, Polonya ve Rusya Yahudi İşçileri Genel Birliği" adından baş harfler kullanılarak yapılan kısaltma. 1897'de kurulmuştur. Rusya'nın batı bölgelerindeki yarı-proleter unsurların arasında yer alır. Bund, Rus işçi hareketi içinde, milliyetçi ve ayrılıkçı eğilimi yansıtır. 1921'de dağılmıştır.

derinleşmiş" bir insan havasıyla, o çok yinelenmiş burjuva kavramları "uzun zamandan beri bilinen" gerçekler olarak sunmakta bize.

Evet, Bundcu diyor ki uluslararası kültür ulusal olmayan bir kültür değildir. Öyle olduğunu söyleyen oldu mu? Polonyalı, Yahudi, Rus vb. ne olursa olsun, "saf" bir kültürün varlığından söz eden oldu mu? Sizin bu kof sözleri yanyana getirmeniz, okurun dikkatini başka yöne çevirmek ve sorunun özünü bir yığın cafcaflı söz altında gizlemekten başka amaç gütmüyor.

Her ulusal kültürde, demokratik ve sosyalist bir kültürün *öğeleri*, gelişmemiş durumda bile olsa bulunur, çünkü her ulusta, yaşam koşulları demokratik ve sosyalist bir ideolojiyi kaçınılmaz olarak doğuran, emekçi ve sömürülen bir kitle vardır. Ama her ulusta, (çoğu zaman aşırı gerici ve kilisenin devlet yönetimindeki varlığından yana olan) bir burjuva kültürü de bulunur; bu kültür yalnız "öğe" durumunda da değildir, *egemen* kültürdür. Bu nedenle, "ulusal kültür" genel olarak büyük toprak sahiplerinin, din adamlarının, burjuvazinin *kültürüdür*. Bir marksist için temel ve pek basit olan bu gerçeği, Bundcu karanlığa itiyor, ağız kalabalığında "boğuyor". Yani aslında, sınıf uçurumunu açığa çıkarmak yerine okurdan gizliyor. Pratikte, sınıflardışı bir ulusal kültür inancını yaymakta büyük çıkarı olan burjuvazinin tavrını benimsemiş oluyor böylelikle.

Biz "demokratizmin ve dünya işçi hareketinin uluslararası kültürü" sloganını oluştururken, *her* ulusal kültürden *yalnızca* demokratik ve sosyalist unsurlarını alıyoruz ve bu unsurları *yalnızca* ve *kesinlikle* burjuva kültürünün, her ulusun burjuva milliyetçiliğinin karşıtı olarak alıyoruz. Bir demokrat, hele ki bir marksist, dillerin eşitliğini veya "kendi" burjuvazisiyle ana dilinde tartışmanın, kilise ve burjuvazi karşıtı düşünceleri "kendi" köylü sınıfı ve "kendi" küçük burjuvazisi arasında yaymanın gerekliliğini yadsıyabilir mi? Bunu uzatmaya gerek yok: Bu apaçık gerçekler, Bundcu'nun, anlaşmazlığın asıl konusunu, yani sorunun gerçek özünü perdelemesine yarıyor.

Marksistlerin, ulusal kültür sloganını doğrudan ya da dolaylı olarak benimsemesi uygun olur mu, yoksa bu sloganın karşısına kesinlikle, her dilde, kendilerini yerel ve ulusal özelliklere "uyarlayarak", işçilerin enternasyonalizmi sloganıyla çıkmaları mı gerekir; sorun işte budur.

"Ulusal kültür" sloganının anlamı, bu sloganı "enternasyonal kültürü yaymanın bir aracı" olarak "yorumlamak" isteyen şu ya da bu çapsız aydının verdiği sözlere ya da iyi niyetine bağlı değildir. Sorunu böyle görmek çocukça bir öznelcilik olur. Bu sloganın anlamını, hem belirli bir ülkede, hem de dünyanın bütün ülkelerinde, bütün sınıfların nesnel durumları ve ilişkileri belirler. Burjuvazinin ulusal kültürü bir *olgudur* (ve yineliyorum, burjuvazi her yerde büyük toprak sahipleri ile ruhbanın suç ortağıdır). Günümüzün temel olgusu, işçileri burjuvazinin sözünden dışarı çıkmasınlar diye alıklaştıran, beyinsizleştiren, bölen militan burjuva milliyetçiliği olgusudur.

Kim işçi sınıfı için bir şeyler yapmak istiyorsa, bütün ulusların işçilerini bir araya getirmeli ve gerek "kendi ulusunun," gerek başka ulusların burjuva milliyetçiliğine karşı eksiksiz bir mücadeleye girişmelidir. Ulusal kültür sloganını savunan bir kimsenin yeri marksistlerin değil, milliyetçi küçük burjuvaların yanıdır.

Somut bir örnek ele alalım. Bir Büyük-Rus marksisti, Büyük-Rus ulusal kültürü sloganını benimseyebilir mi? Hayır. Benimserse, onu milliyetçiler arasında saymak gerekir, marksistler arasında değil. Bizim görevimiz, bizim demokratik hareketimizin ve işçi hareketimizin tarihinde de var olan filizleri, tamamen enternasyonalist bir anlayışla ve diğer ülkelerin işçileriyle sıkı bir bağlaşma içinde büyüterek, burjuvazinin ve Kara Yüzler'in egemen Büyük-Rus ulusal kültürüne karşı koymaktır. Bizim görevimiz ulusal kültür sloganını vaaz etmek ya da hoş görmek değil; kendimizi Purişkeviç'lerin, Struve'lerin özelliklerine "uyarlayarak," kendi toprak sahiplerimizle ve Büyük-Rus burjuvalarımızla, onların "kültürleriyle" enternasyonalizm adına mücadele etmektir.

Aynı şey, en fazla ezilen, köşe bucak sıkıştırılan Yahudi ulusu için de geçerlidir. Yahudi ulusal kültürü, hahamlarla burjuvaların, yani bizim düşmanlarımızın sloganıdır. Ama Yahudi kültüründe ve Yahudi tarihinde başka unsurlar yok mudur, elbette vardır. Dünya üstündeki on buçuk milyon Yahudi'nin yarıdan biraz fazlası, Yahudileri *zorla* bir kast konumunda tutan, geri, yarı yabanıl ülkeler olan Galiçya ve Rusya'da yaşar. Diğer yarısı ise, Yahudi topluluğunun bir kast konumunda tutulmadığı ve Yahudi kültürünün, enternasyonalcilik gibi, dönemin ilerici hareketlerine katılma çabası gibi, evrensel olarak ilerici, soylu niteliklerinin açıkça görüldüğü uygar dünyada yaşamaktadır. (Demokratik hareketlerde ve işçi sınıfı hareketlerindeki Yahudilerin oranı, her yerde, genel nüfus içindeki Yahudilerin oranından yüksektir)

Yahudi "ulusal kültürü" sloganını doğrudan ya da dolaylı olarak dillendiren herkes, (niyeti ne kadar iyi olursa olsun) işçi sınıfının düşmanıdır; *eski* ve Yahudi topluluğunu *kast olarak görmekten kurtulamamış* unsurların yandaşıdır; hahamlarla burjuvaların suç ortağıdır. Oysaki, işçi hareketinin uluslararası kültürünün yaratılmasından alçakgönüllü katkılarını (Rusça ve Yahudice) esirgemeyerek, Rus, Litvanyalı, Ukraynalı vb. işçilerle uluslararası marksist örgütlerde kaynaşan Yahudi marksistleri, yani Bund ayrılıkçılığının tersini savunan Yahudiler, "ulusal kültür" sloganına karşı savaşmakla en iyi Yahudi geleneklerini sürdürenlerdir.

Burjuva milliyetçiliği ve proleter enternasyonalizmi, kapitalist dünyadaki iki büyük sınıfa karşılık gelen ve ulusal sorunda *iki* ayrı politikayı (dahası, iki ayrı dünya görüşünü) yansıtan, uzlaşmazca zıt iki slogandır. Bundcular, ulusal kültür sloganını savunmakla, "ulusal kültürel özerklik" denen şeyin bütün tasarısını ve pratik programını bu slogana dayandırmakla, *aslında*, işçi çevrelerinde burjuva milliyetçiliğini yaymaktadırlar.

3. MİLLİYETÇİ BİR UMACI: "ÖZÜMLEMECİLİK"

Özümlemecilik, yani ulusal nitelikleri yitirme ve başka bir ulusa karışma sorunu, Bundcular'la yandaşlarının milliyetçi dalgalanmalarının doğuracağı sonuçları gözümüzde açıkça canlandırmamızı sağlıyor.

Bundcuların alışılageldik kanıtlarını —daha doğrusu yöntemlerini— bağlılıkla yineleyen Bay Liebmann, belli bir devletin tüm halklarından işçilerin, yalnızca işçi örgütlerinde birlik olmaları ve kaynaşmaları istemini (Bkz. *Severnaya Pravda*'daki makalenin yukarıda alıntılanmış olan son bölümü) "*özümlemeci eski bir masal*" olarak niteliyor.

Severnaya Pravda'nın makalesinin sonucuyla ilgili şöyle diyor Bay F. Liebmann: "Demek, hangi ulustansınız sorusuna, işçi 'sosyal demokratım' yanıtını vermeli."

Bundcumuz bunu son derece nükteli sanıyor. Oysa aslında tek yaptığı, tutarlı, *marksist*, demokratik bir sloganla bir tuttuğu "özümlemeciliğe" karşı *bu tür* iğneli sözler ve ateşli saldırılarla, kendi gerçek yüzünü kesin olarak ortaya koymaktır.

Kapitalizm, gelişmesi boyunca ulusal sorun konusunda iki tarihsel eğilim göstermiştir. Bunlardan birincisi, ulusal yaşamın ve ulusal hareketlerin uyanışı, her çeşit ulusal baskıyla mücadele ve ulus devletlerin yaratılmasıdır. İkincisi ise, uluslar arasındaki her türlü ilişkinin gelişmesi ve artması, ulusal duvarların yıkılması ve sermayenin, genel anlamda ekonomik yaşamın, siyasetin, bilimin vb. uluslararası birliğinin yaratılmasıdır.

Bu iki eğilim kapitalizmin evrensel yasasını oluşturur. İlki, kapitalist gelişmenin başlangıcında egemen olan eğilimdir; ikincisiyse olgunluğa erişmiş ve sosyalist topluma dönüşme yolundaki kapitalizmin belirgin niteliğidir. Marksistlerin ulusal programı, önce, ulusların ve dillerin eşitliğini, bu alanda her tür *ayrıcalığa* karşı olmayı (ve ileride üstünde duracağımız, ulusların kendi

kaderlerini belirleme haklarını) savunarak; sonra, enternasyonalizm ilkesini ve en inceltilmiş biçimiyle de olsa burjuva milliyetçiliğinin işçi sınıfını zehirlemesine karşı uzlaşmazca mücadeleyi savunarak, her iki eğilimi de dikkate almaktır.

Bu noktada bir soru akla geliyor: Bundcumuz dört bir yanda "özümlemeciliğe" karşı bağırıp çağırırken, acaba neye işaret ediyor? Herhalde uluslara uygulanan şiddete ya da uluslardan birine tanınan ayrıcalıklara *değil*, çünkü "özümlemecilik" sözcüğü bu durumlara hiç de uygun değil; çünkü ister ayrı ayrı ele alınsın, ister resmi bir bütün gibi hepsi birlikte düşünülsün, bütün marksistler, ulusal alanda en küçük baskıyı, zulmü veya hak eşitsizliğini bile, çok açık olarak ve hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde mahkum etmişlerdir. Bundcumuzun şimşeklerini üstüne çeken *Severnaya Pravda*'daki makale de tüm marksistlerin paylaştığı bu görüşü yinelemektedir.

Hayır. Burada bir kaçamak olasılığı görmüyorum. Bay Liebmann "özümlemeciliği" mahkum ederken, bu terimden ne baskıyı, *ne* eşitsizliği, *ne* ayrıcalıkları anlıyor. Peki bütün şiddeti ve eşitsizliği çıkarırsanız, özümlemecilik düşüncesinden geriye elle tutulur bir şey kalır mı?

Evet, kalır tabii. Kapitalizmin, ulusal duvarları yıkma, ulusal farklılıkları silme ve ulusları *özümleme* yönündeki evrensel, tarihsel eğilimi kalır. O eğilim ki her geçen gün daha büyük bir güçle kendini göstermekte ve kapitalizmin sosyalizme dönüşümünün en önemli etmenlerinden birini oluşturmaktadır.

Ulusların ve dillerin eşitliğini tanımayan ve savunmayan, her türlü ulusal baskı ve eşitsizlikle mücadele etmeyen bir kimse ne marksisttir, ne de demokrat. Buna hiç kuşku yok. Gelgelelim bir başka ulusun marksistini "özümlemecilikle" suçlayan ve ona sövgüler yağdıran bir sözde marksistin, aslında yalnızca basit bir *küçük burjuva milliyetçisi* olduğuna da kuşku yoktur. Bütün Bundcular ve (birazdan söz edeceğimiz) Yurkeviç gibi, Dontsov ve

ortakları gibi Ukraynalı milliyetçi sosyalistler, bu pek de saygıdeğer olmayan kimseler kategorisindeler.

Bu milliyetçi küçük burjuvaların dünya görüşlerindeki gerici yanları somut olarak göstermek için üç tür kanıta başvuracağız.

Ortodoks Rus marksistlerinin "özümlemeciliğine" en sert eleştiriler, genel olarak Rusya'nın Yahudi milliyetçilerinden, özel olarak da Bundculardan gelir. Oysa yukarıda da gördüğümüz gibi, dünyadaki on buçuk milyon Yahudi'nin *yaklaşık yarısı uygar* dünyada, *çok daha büyük* "özümlemecilik" koşullarında yaşamaktadır. Rusya ve Galiçya'nın ezilen, haklarından yoksun bırakılan, Rus ve Polonyalı Purişkeviçler'den zulüm gören, zavallı Yahudileri ise, *en hafif* "özümlemecilik" koşullarında; Yahudiler için "zorunlu ikamet bölgesi"nden tutun, *numerus clausus*[86] ve başka Purişkeviç'vari güzelliklere varıncaya dek en yüksek yörecilik (partikülarizm) koşullarında yaşamakta olan biricik Yahudi topluluğudur.

Uygar dünyada Yahudiler bir ulus oluşturmazlar; Karl Kautsky ve Otto Bauer'in söylediğine göre, başka uluslardan çok daha fazla özümlenmişlerdir. Galiçya ve Rusya'nın Yahudileri de bir ulus oluşturmazlar; ne yazık ki (kendilerinin *değil*, Purişkeviçler'in suçu yüzünden) henüz bir *kasttırlar.* Yahudi tarihini iyi bilen ve yukarıda belirttiğimiz olguları göz önünde bulunduran kişi, bu apaçık yargıya mutlaka varacaktır.

Bu neyi kanıtlar? "Özümlemecilik yapılıyor" diye bağırıp çağıranların, yalnızca tarihin tekerleğini tersine, yani Rusya ve Galiçya rejiminden Paris ve New York rejimine değil de ters yöne döndürmek isteyen Yahudi küçük burjuva gericileri olduğunu kanıtlar.

Şanlı adlarını tarihe yazmış, dünyaya demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde kılavuzlar vermiş en iyi Yahudiler, özümlemeciliğe

---

[86] *Sınırlı sayı.* Çarlık Rusyası'nda Yahudilerin çeşitli görevlere ve eğitim kurumlarına kabulünde uygulanan sayı sınırlaması.

asla hor bakmamışlardır. Özümlemeciliğe karşı çıkanlar yalnızca Yahudi geçmişinin hayran izleyicileridir.

Amerika Birleşik Devletleri'ne olan göçle ilgili verilere bakarsak, ileri kapitalizmin bugünkü çerçevesinde, ulusların özümlenme sürecinin genel temposuyla ilgili yaklaşık bir fikir edinebiliriz. Avrupa'dan ABD'ye 1891-1900 arasındaki on yılda 3.7 milyon, 1901-1909 arasındaki dokuz yılda ise 7.2 milyon kişi göç etmiştir. 1900 yılında yapılan sayım, Birleşik Devletler'de 10 Milyondan fazla yabancı saptamıştır. Aynı sayımın verilerine göre 78.000 Avusturyalı, 136.000 İngiliz, 20.000 Fransız, 480.000 Alman, 37.000 Hollandalı, 425.000 İrlandalı, 182.000 İtalyan, 70.000 Polonyalı, 166.000 Rusya kökenli (çoğunluğu Yahudi), 43.000 İsveçli vb.'nin yaşadığı New York eyaleti, ulusal farklılıkları öğüten bir değirmen gibidir. New York'ta geniş uluslararası oranlarla yaşanmakta olan bu durum, *her* büyük kentte ve *her* sanayi yerleşiminde de yaşanmaktadır.

Yaşanmakta olan süreç, yani ulusların kapitalizmce özümlenmesi süreci, milliyetçi önyargılara boğulmamış bir kimsenin gözünde ancak çok büyük bir tarihsel ilerleme olabilir; dünyanın gözden ırak köşelerinde, özellikle Rusya gibi geri kalmış ülkelerde ulusal göreneklerin bir yıkılışı olabilir.

Rusya'ya ve Büyük-Rusların Ukraynalılara karşı tutumuna bir bakın. Değil marksistler, demokrat olan herkes, hiç kuşkusuz, Ukraynalıların uğradıkları akıl almaz aşağılanmalarla vargücüyle mücadele edecek ve onlar yararına tam bir hak eşitliği isteyecektir. Ne var ki aynı devletin çatısı altında, Ukrayna işçi sınıfıyla Büyük-Rus işçi sınıfı arasında şu anda var olan ilişkiyi ve bağlaşımı *gevşetmek*, sosyalizme doğrudan bir ihanet ve Ukraynalıların burjuva "ulusal görevleri" açısından bile kısa vadeli bir siyaset olacaktır.

Bay Lev Yurkeviç, ki o da kendisini "marksist" olarak tanımlayanlardandır (Zavallı Marx!), bu kısa vadeli siyasetin bir örneğini

sunmaktadır. 1906 yılında, Sokolovski (Bassok) ve Lukaşeviç'in (Tuçapski) Ukrayna işçi sınıfının tamamen Ruslaştığını ve ayrı bir örgüte gerek olmadığını ileri sürdüklerini yazıyor Bay Yurkeviç. Ve *sorunun özüne* ilişkin tek bir olgu bile ortaya koymaya çalışmadan, —tam bir dar, niteliksiz, gerici milliyetçilik anlayışı içinde— bunun "ulusal edilginlik," "ulusunu yadsıma" olduğunu, Sokolovski'yle Lukaşeviç'in "Ukraynalı marksistler arasında bölünmeye (!!) yol açtıklarını" vb. gözü dönmüşçesine haykırarak, bu iki yazara demediğini bırakmıyor. Bugün "işçiler arasında Ukraynalı ulusal bilincinin artmasına" karşın, bizim işçilerimizin arasında ancak bir *azınlığın* "ulusal bilinci" vardır, büyük çoğunluk "hâlâ Rus kültürünün etkisi altındadır" diyor Bay Yurkeviç. Ve bizim görevimiz, diye sesleniyor milliyetçi küçük burjuva, "kitlelerin peşinden gitmek değil, onları peşimizden sürüklemektir, ulusal görevleri konusunda onları aydınlatmaktır" (*Dzvin*,[87] sf. 89)

Bay Yurkeviç'in bu düşünme biçimi, başından sonuna bir burjuva milliyetçisinin düşünme biçimidir. Ne var ki kimisi Ukrayna'nın tam eşitliğini ve özerkliğini, kimisiyse bağımsız bir Ukrayna devletini isteyen burjuva milliyetçilerinin açısından bile, neresinden tutsanız elinizde kalan bir düşünme biçimidir bu. Ukraynalıların özgürlük isteklerine karşı çıkanlar Büyük-Rus ve Polonyalı toprak sahibi ve burjuva sınıflarıdır. Bu sınıfların direnişini kırabilecek toplumsal güç acaba hangisidir? 20. yüzyılın başı bu soruya somut bir yanıt vermiştir: Bu güç ancak köylü sınıfının demokrat unsurlarını da yanına alan işçi sınıfı olabilir. Zaferi ulusal baskıya son verecek, gerçekten demokratik bir gücü bölmeye ve dolayısıyla zayıflatmaya uğraşarak, yalnızca genel anlamda demokrasinin değil, kendi yurdunun, Ukrayna'nın da çıkarlarına ihanet etmektedir Bay Yurkeviç. Büyük-Rus ve Ukray-

[87] *Dzvin* [Çan]: Milliyetçi Menşeviklerin aylık yasal dergisi. 1913'ten 1914'e kadar Kiev'de, Ukraynaca yayımlanmıştır.

nalı işçi sınıfları birlik içinde hareket ederlerse özgür Ukrayna *olası* olabilir; bu birlik olmazsa, sözü bile edilmeyecektir.

Ama marksistler ulusal burjuvanın bakış açısıyla yetinmezler. Güney, yani Ukrayna, yıllardan beri çok daha hızlı bir ekonomik gelişme içindedir. Bu gelişme Büyük-Rusya'dan yüz binlerce köylü ve işçiyi kapitalist bölgelere, madenlere, kentlere çekiyor. Büyük-Rus ve Ukraynalı işçi sınıfının "özümlenmesi" (bu sınırlar içinde), gün gibi açık bir olgudur. Ve bu olgu *tartışılmaz biçimde* ilericidir. Kapitalizm, dar görüşlü, gelenekçi, doğduğu yerden hiç çıkmamış, korkunç derecede cahil Büyük-Rus ya da Ukraynalı köylünün yerine, yaşam koşulları, ister Büyük-Rus, ister Ukraynalı olsun, özellikle ulusal darlığı kıran, etkin proleteri geçirmektedir. Günün birinde Rüyük-Rusya ile Ukrayna arasında bir devlet sınırı olduğunu düşünelim: Bu durumda bile, Büyük-Rus ve Ukraynalı işçilerin "özümlenmesinin" tarihsel olarak ilerici niteliğinden kuşku duyulamaz, tıpkı Amerika'da ulusların birbiriyle karışmasından duyulmadığı gibi. Büyük-Rusya ve Ukrayna ne kadar özgür olursa, kapitalizmin gelişmesi *o kadar yaygın* ve *o kadar hızlı* olacaktır. Böylece kapitalizm, hem devletin tüm bölgelerindeki uluslardan, hem de komşu devletlerden (eğer Rusya, Ukrayna için bir komşu devlet olsaydı) daha fazla işçiyi kentlere, madenlere, fabrikalara çekecektir.

Bay Lev Yurkeviç, iki ulusun *işçi sınıflarının* birliğini, kaynaşmasını, özümlenmesini, Ukrayna ulusal görevlerinin bir anlık başarısı için gözden çıkarırken, tam bir burjuva, üstelik de miyop, dar görüşlü, ufuksuz bir burjuva, yani bir küçük burjuva gibi davranmaktadır. Önce ulusal görevler, sonra proleter görevleri diyor burjuva milliyetçileri ve onların ardından Yurkeviçler, Dontsovlar ve öbür sözde marksistler. Bizse her şeyden önce proleter görevleri diyoruz, çünkü bu görevler, yalnızca emeğin ve insanlığın değil, demokrasinin de sürekli ve yaşamsal çıkarları içindir; demokrasi olmadan Ukrayna ne özerk ne de bağımsız olabilir.

Son olarak, Bay Yurkeviç'in milliyetçi incileri pek bol olan düşünme biçiminde üstünde durulması gereken bir nokta daha var. Ulusal bilinç taşıyan Ukraynalı işçiler azınlıktadır, diyordu kendisi, "çoğunluk hâlâ Rus kültürünün etkisi altındadır."

İşçi sınıfı söz konusu olduğunda, bir bütün olarak ele alınan Büyük-Rus kültürünün karşısına, yine bir bütün olarak ele alınan Ukrayna kültürünü çıkarmak, işçi sınıfının çıkarlarına, burjuva milliyetçiliği yararına, en utanmaz biçimde ihanet etmektir.

Bütün milliyetçi sosyalistler, her çağdaş ulusun, içinde iki ulus barındırdığını bilmelidir. Her ulusal kültür iki ulusal kültür içerir. Bir Purişkeviçler'in, Guçkovlar'ın, Struveler'in Büyük-Rus kültürü vardır; bir de Çernişevski'nin, Plehanov'un adlarıyla anılan Büyük-Rus kültürü. Ukrayna kültürü de *aynı biçimde* ikidir, tıpkı Almanya'da, Fransa'da, İngiltere'de, Yahudilerde de iki kültür olduğu gibi. Eğer Ukraynalı işçilerin çoğu Büyük-Rus kültürünün etkisi altındaysa, biz çok iyi biliyoruz ki kilisenin ve burjuvazinin Büyük-Rus kültürünün düşüncelerine koşut olarak, Büyük-Rus demokrasisi ve sosyal demokrasisinin düşüncelerinin de onlar üstünde bir etkisi vardır. Birinci tür "kültüre" savaş açan Ukraynalı bir marksist, bu ikisi arasında her zaman bir ayrım yapacak ve Ukraynalı işçilere şöyle diyecektir: "Bilinçli Büyük-Rus işçisiyle, onun edebiyatıyla, düşünce dünyasıyla birleşmek için bulduğumuz her olanağı kesinlikle yakalamalı, kullanmalı, sağlamlaştırmalıyız. *Hem* Ukrayna *hem* Büyük-Rus işçi hareketinin yaşamsal çıkarları bunu gerektirir."

Ukraynalı bir marksist, Büyük-Rus zorbalarına duyduğu *tamamen meşru ve doğal* nefrete, Büyük-Rus işçilerin proleter kültürüne ve proleter yapıtlarına bu nefretin ucuyla veya düşmanca bir duyguyla bakacak *kadar* kapılırsa, burjuva milliyetçiliğinin pislik çukuruna yuvarlanmış demektir. Aynı biçimde, eğer bir Büyük-Rus marksisti. Ukraynalılar için tam bir hak eşitliği istemeyi ya da onların bağımsız bir devlet kurma haklarını bir an olsun unutursa,

o da milliyetçiliğin, hem de yalnız burjuva değil, aşırı gerici milliyetçiliğin pislik çukuruna yuvarlanmış olur.

Büyük-Rus ve Ukraynalı işçiler, propagandanın hangi dilde yapıldığına ve bu propagandaya bağlı, tamamen yerel ya da tamamen ulusal, ayrıntı niteliğindeki sorunlara en eksiksiz hoşgörüyle yaklaşarak, proleter hareketin ortak veya uluslararası kültürünü beraberce —ve tek bir devlet çatısı altında yaşadıkları sırada, en sıkı birlik ve organik kaynaşma içinde— savunmalıdırlar. Bu, Marksizmin mutlak bir gereğidir. Bir ulusun işçileriyle öbürleri arasında ayrılık oluşturmaya yönelik her girişim, marksist "özümlemeciliğe" karşı her saldırı, —işçi sınıfını ilgilendiren sorunlarda— bir bütün olarak görülen bir kültürün karşısına, sözümona bir ve bölünemez, başka bir ulusal kültürle her dikiliş, esinini burjuva milliyetçiliğinden almaktadır; burjuva milliyetçiliğiyle ise amansızca savaşmak zorunludur.

Ekim-Aralık 1913'te yazılmış,
Kasım-Aralık 1913'te,
"*Prosveşçenye*" dergisinin
10, 11, 12 numaralı
sayılarında basılmıştır.
İmza: V. Iline

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 20, sf. 12-26

ZORUNLU BİR RESMİ DİL GEREKLİ MİDİR?

LİBERALLER, gericilerden en azından *ilkokulda* anadilde eğitim hakkını tanımalarıyla ayrılıyorlar. Ama resmi bir dilin zorunlu olduğunu söylerken onlarla tamamen birlikler.

Zorunlu bir resmi dil ne demektir? Uygulamada, Rusya nüfusunun içinde bir *azınlık* olan Büyük-Rusların dilinin, nüfusun geri kalanına dayatılması demektir. Her okulda resmi dil öğretiminin *zorunlu* olmasıdır. Tüm resmi işlerin yöre halkının diliyle değil, resmi dille görülmesidir.

Bunu savunan partiler, bu zorunlu resmi dilin gerekliliğini nasıl haklı göstermekteler?

Kara Yüzler'in "kanıtları", kolayca akıl edebileceğimiz gibi, kısa ve kesin: Büyük-Ruslar dışındaki halkların dizginleri sıkıca tutulmalı, "açılmalarına" göz yumulmamalıdır. Rusya bölünmez olmalı ve bütün halklar, —Kara Yüzler'e göre— Rusya'nın kurucusu ve birleştiricisi olan Büyük-Rusların yetkesine boyun eğmelidir. Bu yüzden, iktidardaki sınıfın dili zorunlu resmi dil olmalıdır. Rusya nüfusunun yaklaşık %60'ını oluşturan Büyük-Rus olmayanların konuştuğu bu "jargonlar" kestirmeden yasaklansa, Bay Purişkeviçler bunu olumlu bile karşılarlar.

Liberallerin yaklaşımı ise daha "damıtılmış"tır, daha "ince ayrımlar" içerir. Belli sınırlar içinde (örneğin ilkokulda) anadilin kabul edilmesi gerektiğini söylerler ama aynı zamanda "kültürün," "bir" ve "bölünmez" Rusya'nın vb. çıkarı için gerekli olduğunu düşündükleri resmi bir dilin zorunlu kullanımını da salık verirler.

Devlet örgütlenmesi, kültürel bir birliğin doğrulanmasıdır. Devlet ölçeğinde kültür, bir resmi dilin varlığını zorunlu olarak içerir. Devlet diyen, iktidar birliği demiş olur ve resmi dil bu birliğin bir aracıdır. Bir

devlet yapısını belirten tüm diğer şeyler gibi resmi dil de, aynı zorlayıcı güçte ve aynı zorunlu niteliktedir.

Eğer Rusya bir ve bölünmez kalacaksa, devletin çıkarları açısından, edebi Rus dilinin zorunlu kullanımını salık veren ilke kararlılıkla savunulmalıdır.

Resmi bir dilin gerekliliğiyle ilgili liberallerin tipik felsefesi işte budur.

Bu satırları Bay Patraşkin'in, liberal *Diyen*[88] gazetesindeki (7. sayı) makalesinden aldık. Son derece anlaşılır nedenlerden ötürü, Kara Yüzler'in gazetesi *Novoye Vremya* bu satırların yazarının boynuna atladı. Menşikov'un gazetesi (sayı 13.588), Bay Patraşkin'in "son derece sağlıklı görüşler" dile getirdiğini söyledi. Bu son derece "sağlıklı" görüşlerden dolayı Kara Yüzler, ulusal-liberal gazete *Ruskaya Mysl*'ı öve öve bitiremedi. Eh, *Novoye Vremyacıların* bu kadar hoşuna giden şeyleri bir sürü "kültürel" kanıtı arkalarına alarak salık veren liberalleri övmesinler de ne yapsınlar!

Rus dili büyük ve güçlüdür, diyor liberaller bize. Rusya'nın sınır bölgelerinde yaşayan herkesin bu kadar büyük ve güçlü bir dili bilmesine karşı mı çıkacaksınız yani siz? Rus dilinin Rus olmayan halkların edebiyatını zenginleştireceğini, onlara daha yüksek kültürel değerlere erişme olanağı sağlayacağını görmüyor musunuz vb. vb.?

Bu söylediklerinizin hepsi doğru Bay Liberaller, diye yanıt veriyoruz biz de. Turgenyev'in, Tolstoy'un, Dobrolyubov'un, Çernişevski'nin dilinin büyük ve güçlü olduğunu biz sizden daha iyi biliriz. Sizden fazla olarak, hiçbirini dışarıda tutmaksızın Rusya'da yaşayan bütün ulusların ezilen sınıfları arasında, en sıkı ilişkilerin ve kardeşçe bir birliğin kurulduğunu görmeyi de isti-

[88] *Diyen* [Gün]: 1912'den 1917 Ekim'ine kadar Petersburg'da yayımlanan liberal burjuva günlük gazete. Tasfiyeci Menşevik yazarlar, Şubat 1917'den sonra gazeteyi egemenlikleri altına almışlardır.

yoruz. Ve doğal olarak, Rusya'da yaşayan her insanın büyük Rus dilini öğrenebilme olanağının olmasını da isteriz.

İstemediğimiz tek bir şey var: *Baskı*. İnsanları cennete sopayla itelemek istemiyoruz. Çünkü, "kültür" üstüne dilediğiniz kadar güzel cümle sıralayın, *zorunlu* bir resmi dil yerleştirmek, onu kafalara zorla sokmak demektir. Bizce, büyük ve güçlü Rus dilinin herhangi bir kişiye *sopa tehdidi altında* öğretilmeye gereksinimi yoktur. Rusya'da kapitalizmin gelişmesinin ve genel anlamda toplumsal yaşamın bütün akışının, uluslar arasında karşılıklı bir yakınlaşma getireceğine inanıyoruz biz. Yüzbinlerce insan Rusya'nın bir ucundan diğer ucuna açılıyor, farklı milliyetlerden insanlar birbirine karışıyor, ıssızlıklarında kabuk tutmuş ulusların yöreciliği yok olmaya yüz tutmuş durumda. Yaşam ve çalışma koşulları gereği Rusça'yı bilmesi gerekenler, sopadan geçirilmeden de öğreneceklerdir bu dili. Zorlamaya (sopaya) gelince, doğuracağı tek sonuç, büyük ve güçlü Rus dilinin öteki ulusal kümeler arasında yayılmasını güçleştirmek olacaktır; her şeyden önce, düşmanlığı azdıracak, bin tane yeni sürtüşme noktası yaratacak, öfkeyi, karşılıklı anlayışsızlığı vb. güçlendirecektir.

Peki ya kimin işine yarayacaktır bu? Rusya halkının değil, Rus demokrasisinin değil. Rusya halkı, "Rus kültürü ve devletinin çıkarına" da olsa, *hiçbir* ulusal baskıyı kabul etmeyecektir.

İşte bu nedenle Rus marksistleri diyorlar ki zorunlu resmi bir dil *olmamalıdır*; halka yerel dillerin tümünde eğitim veren okullar sağlanmalıdır; uluslardan herhangi birine tanınmış, ne olursa olsun her tür ayrıcalığı yok edecek, bir ulusal azınlığın haklarına yapılmış, ne olursa olsun her tür saldırıyı ortadan kaldıracak temel bir yasa anayasaya konmalıdır.

Proletarskaya Pravda, sayı 14,
18 Ocak 1914

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 20, sf. 67-69

RUSYA'DA İŞÇİ BASININ GEÇMİŞİ ÜSTÜNE

RUSYA'DA İŞÇİ BASINININ TARİHİ, demokratik ve sosyalist hareketin tarihine kopmaz bağlarla bağlıdır. Bu yüzden, işçi basınının hazırlanması ve doğuşunun niçin başka bir yol değil de bu yolu izlediğini kavramak, ancak özgürleşme hareketinin temel aşamalarını bilmekle olasıdır.

Rusya'da özgürleşme hareketi, Rus toplumuna damgasını vurmuş üç temel sınıfa karşılık gelen üç ana aşamada gerçekleşmiştir: 1) Yaklaşık 1825'ten 1861'e dek süren soyluluk dönemi; 2) 1861'den aşağı yukarı 1895'e, *raznoçintsi* dönemi, başka bir deyişle demokratik burjuva dönem; 3) 1895'ten günümüze, proletarya dönemi.

Soyluluk döneminin en sivrilen eylem adamları Dekabristler ve Herzen olmuştur. O zamanlar, toprak köleliği döneminde, toprak köleleri kitlesinden, yani haklarından yoksun bırakılmış, "aşağı," "ayak takımı" sayılan bu *kasttan*, bir işçi *sınıfı* çıkması söz konusu olamazdı. İşçi basınının (demokratik proleter ya da sosyal demokrat basının) öncülüğü, başta Herzen'in yönettiği *Kolokol*[89] olmak üzere genel demokratik ülküleri savunan yasadışı basına düşmüştü.

Nasıl Dekabristler Herzen'i uyandırdıysa, Herzen ve *Kolokol*'ü de *halktan gelme aydınların* uyanışına yardımcı olmuştur. Liberal ve demokratik burjuvazinin bu okumuş temsilcileri, soylular sınıfından değil, memur tabakasından, küçük burjuvaziden, tüccarlar loncasından, köylü sınıfındandı. Toprak köleliği döneminde,

---

[89] 62 No'lu dipnota bakınız.

halktan gelme aydınların özgürleşme hareketimizden soyluları silmesi işine ilk girişen V. G. Belinski olmuştur. Belinski'nin yazınsal çalışmalarının özeti olan ünlü *Gogol'e Mektup*, yasadışı demokratik basının geniş kapsamından ve güncelliğinden bugün bile bir şey yitirmemiş olan yapıtlarının en iyilerinden biridir.

Toprak köleliğinin çöküşü, *halktan gelme aydınları*, genelde kitlesel özgürleşme hareketinin, özelde ise yasadışı demokratik basının başlıca öncüleri durumuna getirmiştir. Bu aydınların dünyaya bakışına karşılık gelen narodnizm, egemen yönelim olmuştur. Bir toplumsal akım olarak narodnizm, asla sağından liberalizmin, solundan anarşizmin etkisi altında kalmaktan kurtulamamıştır. Ne ki Herzen'in ardından narodnik düşünceleri geliştiren Çernişevski, Herzen'e göre çok daha ileri bir adım atmıştır. Çernişevski çok daha tutarlı ve mücadeleci bir demokrattır. Yapıtları sınıf mücadelesinin ruhunu solur. Çernişevski, liberalizmin ihanetlerini gözünü kırpmadan ortaya dökmüş, Kadetlerle tasfiyecilerin her zaman nefretini toplamış olan bu politik çizgiden sapmamıştır. Ütopik sosyalizm anlayışına karşın, kapitalizmin yabana atılamaz derinlikte eleştirmenlerinden biri olmuştur.

1860-1870 döneminde, mücadeleci nitelikte, demokratik veya ütopik sosyalist, çok sayıda yasadışı yayın ortaya çıkmış ve "yığınlar" arasında yayılmaya başlamıştır. Bu dönemin militanları arasında Piyotr Alekseyev, Stepan Kalturin gibi işçiler seçkin bir yerdedir. Ama yine de demokratik proleter akım, genel narodnizm dalgası içinden henüz sıyrılıp çıkabilmiş değildir. Bu ancak Rus marksist akımının ("Emeğin Kurtuluşu" Grubu, 1883)[90] ideolojik düzlemde kendini ortaya koyması ve işçi hareketinin sosyal

[90] *"Emeğin Kurtuluşu" Grubu*: İlk Rus marksist gruptur. Plehanov'un 1883 yılında Cenevre'de kurduğu grup, RSDİP'nin ikinci kongresine (1903) kadar varlığını sürdürmüştür. Rusya'da marksizmin yayılması konusunda büyük yararlılık göstermiştir. Plehanov ve grubun öbür üyeleri, marksizmin kurucularının yapıtlarını Rusça'ya çevirip, yurtdışında basmış ve Rusya'da gizlice dağıtmıştır. Narodnizme öldürücü son darbeyi vuran Emeğin Kurtuluşu Grubu olmuştur.

demokrasiyle bağlantı içinde aralıksız gelişmeye başlamasıyla (1895-96'da Petersburg grevleri) olabilmiştir.

Rusya'da sosyal demokrasiyi kuran, 1883'te yurtdışında oluşturulan Emeğin Kurtuluşu Grubu olmuştur. Bu grubun yurtdışında sansürsüz basılan yayınları, dünya deneyiminin de kanıtladığı üzere, işçi hareketinin özünü ve amaçlarını doğrulukla aktaran tek görüş olan marksist görüşleri, bu görüşlerden doğan tüm pratik sonuçlarla birlikte, yöntemli olarak sergileyen ilk yayındır. Bizce, 1883'ten 1895'e uzanan 12 yıl içinde Rusya'da, sosyal demokrat bir işçi basını yaratmak yönünde bir tek girişim olmuştur; o da 1885'te Petersburg'da yayımlanan *Raboçi* gazetesidir. Yalnızca iki sayı çıkabilen *Raboçi*, sosyal demokrat ve elbette yasadışı bir gazeteydi. Kitlesel bir işçi hareketinin olmayışı işçi basınının genişçe yayılmasını olanaksız kılıyordu.

Kitlesel bir işçi hareketi, sosyal demokrasinin de katılımıyla, 1895-1896'dan, ünlü Petersburg grevlerinden sonra başlamıştır. Rusya'da işçi basınının ortaya çıkışı da, doğrusu, bu tarihlere rastlar.

Bugünden yirmi yıl geriye uzanan bu dönemde, işçilere yönelik el duyuruları ve sosyal demokrat gazeteler, bütün olarak bakıldığında, bugünkü işçi basınının ilk ve doğrudan öncüleridir. Bu yayınlarda da tıpkı bugünküler gibi, fabrikalardaki durumla ilgili aynı suçlayıcı "duyurular," "ekonomik" mücadelenin aynı günlük yazıları, işçi hareketinin amaçlarının marksizm ve tutarlı demokratizm açısından aynı ilkesel yorumu ve son olarak işçi basını içinde *aynı iki eğilim*, marksizm ve oportünizm görülmektedir.

Dikkate değer ama henüz hak ettiğince değerlendirilmemiş bir olgudur bu: Rusya'da *kitlesel* bir işçi hareketi ortaya çıkar çıkmaz (1895-1896), anında, marksist akım ve oportünist akım olarak

bölünmüştür. Bu bölünme, biçim, görünüş vb. değiştirmekle birlikte özü aynı kalarak 1894'ten 1914'e kadar süregelmiştir. Bu tür bir bölünmeyi, sosyal demokratlar arasında bu türden bir kavgayı açıklayacak derin toplumsal kökenler, sınıfsal kökenler elbette yok değildir.

Yukarıda adı geçen *Raboçaya Mysl*, o zamanların *oportünist* akımı olan "ekonomizmin"[91] temsilcisiydi. Bu eğilim, 1894-95'den hemen sonra, Rusya'da işçi hareketinin militanları arasında yaşanan tartışmalar sırasında ortaya çıkmıştı. Rus işçilerin uyanışının 1896'yla başlayarak sosyal demokrat basına parlak bir canlanma getirdiği yurtdışında, "ekonomistlerin" ortaya çıkması ve birlik oluşları, 1900 ilkbaharında (yani ilk sayısı 1900'ün sonunda çıkan *Iskra* 'nın[92] kuruluşundan daha önce) bir bölünme getirmiştir.

1894-1914 yılları arasında işçi basınının tarihi, Rus (daha doğrusu Rusya) marksizmi ve sosyal demokrasisinin iki akımının tarihidir. Rusya'da işçi basınının tarihini *anlamak* için, çeşitli gazetelerin adlarını bilmek yeterli değildir, dahası gerekli bile sayılmaz, bu adlar kafa karıştırmaktan başka bugünün okuruna hiçbir şey söylemez. Bilinmesi gereken, sosyal demokrasinin çeşitli kesimlerinin *içeriği*, niteliği, ideolojik eğilimidir.

---

[91]*Ekonomizm*, Rus sosyal demokrasisinde 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başında çok revaçta olan oportünist akım. "Ekonomistler" çarlığa karşı siyasal mücade yürütmesi gerekenin liberal burjuvazi olduğunu düşünüyorlardı. İşçilere gelince, onlar, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, ücretlerin yükseltilmesi gibi konular için ekonomik mücadele yapmakla yetinmeliydi. İşçi hareketi için partinin öncü işlevini ve devrimci kuramın önemini yadsıyan "ekonomistler", işçi hareketinin kendiliğinden gelişmesi gerektiğini ileri sürüyorlardı. Lenin, *Ne Yapmalı* kitabında, "ekonomist" kuramların çürüklüğünü ve zararlı niteliğini göstermiştir.

[92]*Iskra* [Kıvılcım]: 1900 yılında Lenin'in kurduğu, ilk Rus yasadışı marksist gazete. İlk sayısı 11 (24) Aralık'ta Leipzig'de, sonraki sayıları Münih'te, (1902 Nisan'ından sonra) Londra'da, (1903 ilkbarından sonra) Cenevre'de basılmıştır. RSDİP'nin 1903'teki ikinci kongresinde *Iskra*, partinin merkez yayın organı olarak kabul edilmiştir. Kongreden kısa bir süre sonra, Menşevikler gazeteyi ele geçirmiş ve kendi yayın organlarına dönüştürmüştür.

"Ekonomistlerin" başlıca yayın organları *Raboçaya Mysl* (1897-1900) ve *Raboçeye Dyelo* (1898-1901) idi. Bu sonuncunun başında, sonradan sendikacılara katılan B. Kriçevski, şu an tasfiyeci olan ünlü Menşevik A. Martinov ve şu an "bağımsız sosyal demokrat" olup, tüm temel sorunlarda tasfiyecilerle aynı görüşleri paylaşan Akimov vardı.

Ekonomistlerle mücadeleyi önce yalnız Plehanov ve bütün Emeğin Kurtuluşu Grubu (*Rabotnik*[93] dergisi vb.), daha sonra ise (1900'den 1903 yılının ağustosuna, RSDİP'nin ikinci kongresine kadar) *Iskra* sürdürmüştür.

1903 yılında, *Iskra*'nın "ekonomizm" üzerinde, tutarlı proleter taktiğin oportünist aydınların taktiği üzerinde tam bir zafer kazanması, sosyal demokrasi saflarında yeni bir "yol arkadaşları" akınını doğurmuş ve oportünizm, *Iskracılık zemininde*, Iskracılık'ın ayrılmaz bir parçasıymış gibi, "Menşevizm" görüntüsü altında dirilmiştir.

Menşevizm, RSDİP'nin ikinci kongresinde (Ağustos 1903), "Iskracıların" bir azınlığından (Menşevizm(*) adı buradan gelir) ve "*Iskra"nın bütün oportünist muhaliflerinden* meydana gelmiştir. "Menşevikler," elbette bir parça yenilenmiş bir biçim altında "ekonomizme" geri dönmüştür. Hareketin içinde kalmış bütün "ekonomistler," başta A. Martinov, "Menşevik" saflarını sıklaştırmaya koşmuştur.

Kasım 1903'te, değiştirilmiş bir yazı kuruluyla yayımlanan *yeni Iskra*, "Menşevizm'in" temel yayın organı durumuna gelmiştir. O sıralar ateşli bir Menşevik olan Troçki açıkça "Eski *Iskra* ile yeni Iskra arasında dünya kadar fark var" demiştir. Bu dönemde, eski *Iskra*'ya bağlı kalarak tutarlı olarak Marksizm taktiğini savu-

[93]*Rabotnik*, "Yurtdışındaki Rus Sosyal Demokratları Birliği"nce düzensiz yayımlanan bir derleme. 1896'dan 1899'a kadar Cenevre'de yayımlanmıştır.

nan "Bolşeviklerin" başlıca yayın organları *Vperyod*[94] ve *Proletari*[95]'dir.

1905-1907, devrim yılları, sosyal demokrasinin ve işçi basınının bu iki ana akımını, yani Bolşevizm ve Menşevizm'i, kitlelerle bağlarının gerçek gücü bakımından, proleter yığınların taktiğinin sözcülüğü bakımından bir sınamadan geçirmiştir. Kitlelerle sıkı bağları olan öncü işçilerin çalışmaları elverişli ortamı hazırlamamış olsaydı, yasal sosyal demokrat basının hemen 1905 sonbaharıyla birlikte ortaya çıkması asla gerçekleşemezdi. Yasal sosyal demokrat basın, 1907'de olduğu gibi 1905'te, 1906'da da *iki* akımın ve iki fraksiyonun basınıysa, bu ancak bu dönemin işçi hareketi içinde küçük burjuva çizgiyle proleter çizgiyi ayıran bir farklılıkla açıklanabilir.

Yasal işçi basını, üç ilerleme ve görece "özgürlük" döneminde ortaya çıkmıştır: 1905 sonbaharında (Bolşeviklerin *Novaya Zhizn*'i ve Menşeviklerin Naçalo'su[96] —birçok yayın arasından yalnızca başlıcalarını anıyoruz—), 1906 ilkbaharında (Bolşeviklerde *Volna*,[97] *Echo*[98] vb., Menşeviklerde *Narodnaya Duma*[99] ve diğerleri) ve 1907 ilkbaharında.

---

[94] *Vperyod* [İleri]: 22 Aralık 1904'ten (4 Ocak 1905) 5 (18) Mayıs 1905'e kadar Cenevre'de yayımlanan yasadışı Bolşevik gazete. Toplam 18 sayı çıkmıştır. Lenin gazetenin örgütleyicisi ve yöneticisidir. Yazı kurulunda V. Vorovski, M. Olminski ve A. Lunaçarski bulunmaktadır.

[95] 19 No'lu dipnota bakınız.

[96] *Naçalo* [Başlangıç]: Kasım-Aralık 1905'te Petersburg'da yayımlanan yasal, Menşevik, günlük gazete.

[97] *Volna* [Dalga]: 26 Nisan (9 Mayıs) – 24 Mayıs (6 Haziran) 1906 arası Petersburg'da yayımlanmış yasal, Bolşevik, günlük gazete. Toplam 25 sayı çıkmıştır. 5 (18) Mayıs 1906'da çıkan 9. sayıdan sonra, gazeteyi neredeyse baştan aşağı Lenin kaleme almaya başlamıştır. Vorovski ve Olminski de yazı işlerinde görevlidir. Polisin yakasını bırakmadığı gazeteyi hükümet yasaklamıştır. Yasaklanınca *Volna*'nın yerini, yasal Bolşevik gazete *Vperyod* almıştır.

[98] *Echo*: 22 Haziran (5 Temmuz) — 7 (20) Temmuz 1906 tarihleri arasında Petersburg'da, hükümetin yasakladığı *Vperyod* yerine yayımlanan yasal, Bolşevik,

Bu dönemki Menşevik taktiğin özünü yakın zaman önce L. Martov'un kendisi şöyle tanımladı: "Menşevizm, proletaryanın, bu bunalımdan kazançla çıkabilmesi için, varlıklı sınıfların gerici partisini devlet yönetiminden uzaklaştırmaya çabalayan liberal burjuva demokrasisini desteklemesinden başka yol görmüyordu; proletarya siyasal bağımsızlığını bütünüyle koruyarak bu desteği vermeliydi." (Rubakin,[100] *Kitaplar Arasında* , c.II, sf.772) Oysa bu liberallere "destek" taktiği aslında işçilerin onlara *bağımlılığı* anlamına geliyordu; liberal bir işçi politikasıydı bu. Oysa Bolşevik taktik, bunalımı sonuna vardırmayı amaçlayan bir mücadeleyle, liberalizmin ihanetlerini bir bir ortaya dökmekle, küçük burjuvaziyi (özellikle kırsal kesimdeki) bu ihanetler karşısında aydınlatmayı ve toparlamayı hedefleyen çabalarla, bu burjuva bunalımı içinde proletaryanın bağımsız durabilmesinin güvencesini veriyordu.

Bu yıllar boyunca (1905-1907) işçi yığınlarının Bolşeviklerle birlikte yürüdüğünü herkes biliyor; Koltsov, Levitski gibi bugünün tasfiyecileri de içinde olmak üzere Menşeviklerin kendileri de bunu kaç kez kabul etti. Bolşevizm, hareketin proleter özünü dile getiriyordu, menşevizm ise onun oportünist, küçük burjuva ve aydın kanadının temsilcisiydi.

İşçi basınındaki iki akımın taktiklerinin içeriğini ve anlamını burada daha ayrıntılı olarak belirtemeyiz. Başlıca olguları vurgulamakla, tarihsel gelişimin temel çizgilerini tanımlamakla yetinmeliyiz.

---

günlük gazete. Toplam 14 sayı çıkabildi. Yazı işleri müdürü Lenin'di. Her sayıda makaleleri bulunuyordu.

Birinci Devlet Meclisi'nin dağılmasının hemen öncesinde yasaklandı.

[99]*Narodnaya Duma* [Halk Meclisi]: Mart-Nisan 1907'de Petersburg'da yayımlanan, Menşevik, günlük gazete.

[100]Rus bibliograf N. Rubakin'in *Kitaplar Arasında* adlı yapıtından söz ediliyor. Bu yapıt, bilginin çeşitli alanlarıyla ilgili olan kitapların uzun listelerini içermektedir. Yazar, yapıtının ikinci cildinde Lenin'in "Bolşevizm üstüne" başlıklı makalesine yer vermiştir.

Rusya'da işçi basınının yaklaşık yüz yıllık bir tarihi vardır. Önce bir hazırlık aşaması, yani işçi *olmayan*, proleter *olmayan*, ama "genel demokratik" kapsamlı bir özgürleşme hareketi aşaması, yani bir burjuva demokratik hareket dönemi geçirmiştir. Daha sonra ise işçi basınının kendi tarihine, yirmi yıllık proleter hareket, proleter demokrasisi veya sosyal demokrasi tarihine karşılık gelen dönem yaşanmıştır.

Proleter hareket, dünyanın hiçbir yerinde "birdenbire," saf bir sınıfsal biçim altında, bütün kesitleriyle birlikte, Jüpiter'in başından çıkıveren Minerva gibi ortaya çıkmamıştır, çıkamaz da. İşçi sınıfı hareketinin güçlenebilmesi, bütün küçük burjuva boş inançlardan, kısıtlamalardan, dar görüşlülükten ve çarpıtmalardan sıyrılabilmesi, ancak öncü işçilerin, tüm bilinçli işçilerin uzun mücadelesi ve çetin çalışmaları sonucunda olmuştur. İşçi sınıfı, kendisi battıkça proletaryaya yeni üyeler veren küçük burjuvaziyle yan yana yaşar. Gelgelelim İngiltere'nin 17. yüzyılda, Fransa'nın 18. yüzyıl ve 19. yüzyılın ilk yarısında aştığı burjuva devrimleri dönemini ancak şimdi yaşayan Rusya, tüm kapitalist ülkeler arasında en küçük burjuva olanıdır.

Bilinçli işçi bugün, kendisini yakından ilgilendiren, yürekten önemsediği, yaşamsal bir göreve, yani işçi basınının ayağa kaldırılması, sağlamlaşması ve gelişmesi görevine ciddiyetle girişirken, Rusya'da marksizmin ve sosyal demokrat basının yirmi yıllık tarihini de unutmayacaktır.

İşçi hareketinin, sosyal demokrasi içindeki mücadeleden kaçan, bu mücadeleden uzak durma çığlıkları ve çağrılarıyla yeri göğü inleten, zayıf sinirli aydın dostları, harekete çok büyük zarar getirmektedir. Bunlar yiğit olmasına yiğit kimselerdir, ama kafaların içi koftur, çağrıları da öyle.

Öncü işçiler, ancak marksizmin oportünizmle mücadelesini öğrenerek, bağımsız proleter demokrasisinin küçük burjuva kafa karışıklığından nasıl kurtulduğunu bütün ayrıntılarıyla, derinleme-

sine kavrayarak, bilinçlerini ve işçi gazetelerini sarsılmazca güçlendireceklerdir.

Raboçi, sayı 1,
22 Nisan 1914

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 20, sf. 255-263

ŞAHİNİN TÜRKÜSÜ YAZARINA

BÜTÜN BİLİNÇLİ İŞÇİLERİN, Alman vahşetine karşı yobaz ve şoven bir anlayışla kaleme alınmış bir protestonun altında, Gorki'nin imzasını P. Struve'nin imzasıyla karşılıklı okuyacak olması, insanın içini acıtıyor.[101]

Bir gün, söz Şalyapin'den ve onun çara duyduğu büyük hayranlıktan açılmışken, Gorki şöyle demişti: "Çok da katı yargılamamak gerekir onu, biz sanatçıların kimselere benzemeyen bir düşünme biçimimiz vardır." Başka türlü söylersek, sanatçılar çoğu zaman içlerinden geldiği gibi davranmaya eğilimlidir ve bu, kimileyin, bütün öteki düşünceleri bastıracak güçte olabilir.

Öyle olduğunu varsayalım. Şalyapin'i çok katı yargılamamak gerektiğini varsayalım. O bir sanatçı, bundan fazlası değil. Proletaryanın davasına yabancı. Bir gün işçilerin dostudur, ertesi gün bakmışsınız Kara Yüz olmuş, içinden nasıl gelirse...

Yalnız şu var: İşçiler Gorki'yi kendilerinden biri gibi görmeye alıştılar. İşçi sınıfının davasını onun da kendileri kadar önemsediğini, yeteneğini bu davanın yararına adadığını düşündüler her zaman.

Bu yüzden ona bu kadar saygı gösteriyorlar, bu yüzden adı onlar için bu kadar ulu. Bilinçli işçilerin kendisine duydukları bu güven Gorki'ye bir *yükümlülük* getiriyor; adına titizlik gösterme ve onun, yeteri kadar bilinçli olmayan işçileri yanlış yollara sürükleyebile-

---

[101] Burjuva yurtseverliği anlayışıyla, Rus-Alman savaşını haklı göstererek kaleme alınmış, "Yazarlar, Ressamlar ve Aktörlerden" başlıklı bildiridir. Bildiriyi imzalayanlar: Akademi üyeleri, ressamlar A. Vasnetsov, V. Vasnetsov, K. Korovin, yontucu S. Merkulov, F. Şalyapin ve öbür Moskova tiyatroları sanatçıları, yazarlar M. Gorki, A. Serafimoviç, Skitaletz, dergi yazarları P. Struve, N. Mihaylov, D. Tikomirov, vb.

cek, niteliksiz, şoven protestoların altında bulunmasına izin vermeme yükümlülüğü. Pek çok sorun üstüne henüz kendi düşüncesini oluşturacak durumda olmayan bu işçiler, Gorki'nin adına kapılıp yollarını şaşırabilirler. Struve'nin adı kimseyi şaşırtmaz, ama Gorki'nin adı başka bir şeydir.

"Alman vahşetine" karşı bu ikiyüzlü protestonun uydurukluğunu ve bayağılığını gören bilinçli işçilerse, *Şahinin Türküsü* yazarına sitem etmekte gecikmeyeceklerdir. Şöyle diyeceklerdir ona: "Rus işçi sınıfının yaşadığı bu kaygı verici günlerde, herkesin daha fazla sorumluluk duyması gerekirken, sizden öncü savaşçılarla el ele yürümenizi beklerdik, Struve ve ortaklarıyla değil!"

Sosyal Demokrat, sayı 34,
5 Aralık 1914

V. Lenin, *Eserler*,
4. Rus Baskısı
c. 41, sf. 301-302

BÜYÜK-RUSLARIN ULUSAL GURURU ÜSTÜNE

BUGÜNLERDE ulusallık konusunda, yurt konusunda, söz üstüne sözden, söylevden, gürültü patırtıdan başka bir şey işitmez olduk! İngiltere'nin liberal ve radikal bakanları, Fransa'da (gerici yazarlarla tam bir görüş birliği içinde olan) bir sürü "ilerici" yazar, Rusya' da (kimi narodnik ve "marksist" yazarcıklara varıncaya dek) yığınla Kadet ve ilerici resmi yazar bozuntusu, "yurdun" özgürlüğünü ve bağımsızlığını, ulusal bağımsızlık ilkesinin büyüklüğünü türlü türlü biçimde göklere çıkarmakla uğraşıyor. Cellat Nikolay Romanov'un satılık pohpohçusu veya zencilerle Hindistan'daki yerli halkın işkencecileri nerede bitiyor, aptallığından ya da içi geçmişliğinden kendini "suyun akışına" bırakmış, bayağı küçük burjuva nerede başlıyor, bilebilene aşkolsun. Hem zaten pek bir önemi de yok bunun. Kökleri emperyalist ulusların kapitalistleriyle büyük toprak sahiplerinin çıkarlarına sımsıkı bağlı, çok yaygın ve çok derin bir düşünce akımıyla karşı karşıyayız. Bu sınıfların yararına olan görüşlerin propagandası için her yıl yüz milyonlar harcanıyor. Akıl almaz bir değirmen bu, inançlı şoven Menşikov' dan, oportünizmden ya da içi geçmişlikten şoven Plehanov ve Maslov'a, Rubanoviç ve Smirnov'a, Kropotkin ve Burtsev'e kadar, dört bir yandan su çeken bir değirmen.

Büyük-Rus sosyal demokratlar olarak biz de, bu düşünce akımı karşısındaki tutumumuzu tanımlamaya çalışacağız. Avrupa'nın doğu ucuyla Asya'nın büyük bölümünü kaplayan bir emperyalist ulusun temsilcileri olarak bizlerin, ulusal sorunun önemini unutması hiç de uygun olmayacaktır; hele ki haklı olarak "halkların hapishanesi" adı verilen bir ülkede; tam da Avrupa'nın doğu ucunda ve Asya'da kapitalizmin, küçüklü büyüklü bir sürü "yeni" ulusu canlandırdığı ve bilinçlendirdiği bir zamanda; çarlık monarşisinin

bir dizi ulusal sorunu Birleşik Soylular Konseyi'nin,[102] Guçkovlar ve Krestovnikovlar'ın, Dolgorukovlar'ın, Kutlerler'in, Rodiçevler'in çıkarlarına uygun olarak "çözmek" için milyonlarca Büyük-Rus ve "Büyük-Rus olmayan halkı" silah altına aldığı şu sırada.

Ulusal gurur duygusu bize, biz bilinçli Büyük-Rus proleterlerine yabancı mıdır? Elbette ki hayır! Dilimizi ve yurdumuzu seviyoruz. Uğruna en fazla ter akıttığımız şey, *bu yurdun* emekçi yığınlarını (yani nüfusunun onda dokuzunu) demokrat ve sosyalist bilinç düzeyinde bir yaşama kavuşturmaktır. Bizim için en acısı, çarlık cellatları, soylular ve kapitalistler elinden güzel yurdumuzun çektiği şiddeti, zulmü ve aşağılamaları görmek ve duyumsamaktır. Bu şiddetin bizim içimizde, Büyük-Ruslar arasında da direnişle karşılanmasından, *bu* çevreden Radişçev'in, Dekabristler'in, 1870-1880 arasının halktan gelme devrimcilerinin çıkmasından, Büyük-Rus işçi sınıfının 1905 yılında güçlü bir devrimci kitle partisi oluşturmasından, aynı dönemde Büyük-Rus köylüsünün demokratlaşmaya başlaması ve papazla büyük toprak sahibini devirmeye girişmesinden gurur duyuyoruz.

Yaşamını devrim davasına adamış Büyük-Rus demokratı Çernişevski'nin, bundan yarım yüzyıl önce, "Zavallı ulus, köleler ulusu; baştan aşağı, hepsi köle" deyişini anımsıyoruz.[103] Açık veya gizli köle Büyük-Ruslar (çarlık monarşisine göre köle), bu sözleri anımsamaktan pek hoşlanmazlar. Oysa bizce bunlar, yurt için duyulan sahici bir aşkın, Büyük-Rus halk yığınlarında devrimci bir ruhun yokluğundan acı duyan bir aşkın sözleridir. Bu devrimci ruh o zamanlar yoktu. Bugün de çok büyük değil, ama var. Ulusal gurur duygusuyla dopdolu içimiz, çünkü Büyük-Rus ulusu *da* devrimci

[102] *Birleşik Soylular Konseyi*: Büyük toprak sahiplerinin karşıdevrimci örgütü (Mayıs 1906-1917). Başlıca amacı otokratik rejimin, büyük toprak sahipliğinin ve aristokrasinin ayrıcalıklarının korunmasıydı. Konseyin, hükümetin yürüttüğü siyaset üstünde büyük bir etkisi vardı. III. Devlet Meclisi döneminde Konsey'in birçok üyesi Danıştay'ın ve Kara Yüzler örgütlerini yöneten merkezlerin içindeydi.

[103] Alıntı Çernişevski'nin *Önsöz* adlı romanındandır.

bir sınıf yarattı; insanlığa büyük Yahudi kıyımlarından, darağaçlarından, zindanlardan, büyük kıtlıklardan, papazlara, çarlara, büyük toprak sahiplerine ve kapitalistlere uşaklıktan başka verecek şeylerinin olduğunu, özgürlük ve sosyalizm uğruna büyük mücadele örnekleri verebileceğini *o da* kanıtladı.

Ulusal gurur duygusuyla dopdolu içimiz; işte bu yüzden (derebeylerinin Macaristan'ın, Polonya'nın, İran'ın, Çin'in özgürlüğünü boğmak için mujikleri savaşa sürüklediği) kölece geçmişimize ve yine bu aynı toprak sahiplerinin, kapitalistlerin de omuz vermesiyle, Polonya'yla Ukrayna'yı gırtlaklamak, İran'daki ve Çin'deki demokratik hareketleri ezmek, Büyük-Rus ulusal onurumuza gölge düşüren Romanovlar, Bobrinskiler, Purişkeviçler çetesinin gücüne güç katmak için bizleri savaşa sürüklediği kölece bugünümüze *özel* bir nefret besliyoruz. Kimse köle doğduğu için suçlu değildir; ama özgürlüğünü kazanmaya can atmayan, köleliğini haklı göstermeye ve güzelleştirmeye çalışan (örneğin Polonya'nın, Ukrayna'nın vb. gırtlaklanmasını Büyük-Ruslar'ın "yurt savunması" olarak niteleyen) bir köle, insanın kanına dokunan, insanda haklı bir horgörü ve tiksinti duygusu uyandıran, onursuz bir uşak ve bir kafasızdan başka bir şey değildir.

19. yüzyıl tutarlı demokrasisinin en büyük temsilcileri, devrimci işçi sınıfının öğretmenleri Marx ve Engels, "Başka ulusları ezen bir halk asla özgür olamaz" demişti.[104] Ve biz, içleri ulusal gurur duygusuyla dopdolu Büyük-Rus işçileri, her ne pahasına olursa olsun, gururlu, özgür ve bağımsız, demokratik, cumhuriyetçi, komşularıyla ilişkilerini büyük bir ulus için küçültücü olan feodal ayrıcalıklar ilkesine değil, insanca eşitlik ilkesine dayandıran bir Büyük-Rusya istiyoruz. Bunu bu kadar çok istediğimiz için diyoruz ki: 20. yüzyılda Avrupa'da (bu Avrupa'nın uzak doğusu bile olsa) "yurdu savunmak," *kendi* yurdunun monarşisiyle, büyük toprak sahipleriyle, kapitalistleriyle, yani yurdumuzun *en kötü* düşman-

---

[104] Bkz. F. Engels, *Göçmenlerin Edebiyatı.*

larıyla, bütün devrimci yöntemlerle mücadele etmekten başka bir yolla olamaz. Büyük-Ruslar, Büyük-Rusya nüfusunun onda dokuzunun iyiliği için, çarın girdiği her savaşta bozguna uğramasını dilemekten başka bir yolla "yurdu savunamazlar" çünkü çarlık, nüfusun bu onda dokuzunu ekonomik ve politik olarak ezmekle kalmıyor, başka halkları ezmeye ve utançlarını sözde yurtseverce ikiyüzlü cümleler ardına gizlemeye alıştırarak onları ahlâksızlaştırıyor, küçültüyor, onursuzlaştırıyor, kirletiyor.

Belki bize, çarlık dışında ve onun kanatları altında bir başka tarihsel gücün, geniş bölgeleri ekonomik olarak merkezileştirmek ve birleştirmekle ilerici bir işlevi yerine getiren Büyük-Rus kapitalizminin ortaya çıktığı ve şimdiden bayağı güç kazandığı söylenerek karşı çıkılabilir. Ama böylesi bir karşı çıkış, Marx'ın Lassalle'cıları Prusya Kralı'nın sosyalistleri diye nitelediği gibi bizim de çarın ve Purişkeviç'in sosyalistleri adını takmamız gereken şoven sosyalistlerimizi haklı çıkarmak şöyle dursun, daha çok suçlandırır. Tarihin bu sorunu küçük ulusların zararına, emperyalist Büyük-Rus kapitalizminin yararına çözüp noktaladığını kabul etsek bile... Ki olmayacak şey değildir bu, çünkü sermayenin bütün tarihi bir şiddet ve yağma, kan ve çirkef tarihidir. Ayrıca biz ille küçük uluslardan yanayız diye bir şey de asla yoktur; biz, *öteki tüm koşulların eşit olduğu durumda*, kesinlikle merkeziyetçilikten yana, federatif ilişkileri yücelten küçük burjuva ülküsünün karşısındayızdır. Ama yine de, bu durumda bile, her şeyden önce, bizim işimiz değildir bu; Romanov-Bobrinski-Purişkeviç'in Ukrayna'yı gırtlaklamasına vb. yardım etmek demokratların (hele hele sosyalistlerin) işi değildir. Bismarck da kendi çizgisinde, toprak ağaları çizgisinde, tarihte ilerici bir işlev yerine getirmiştir, ama böyle diye, tutup da sosyalistlerin Bismarck'a yardım etmesi gerektiğini düşünen bir "marksist" olabilir mi! Kaldı ki Bismarck başka halkların ezdiği, dağınık durumdaki Almanları bir araya getirerek ekonomik gelişmeye katkı yapmıştır. Oysaki Büyük-Rusya'nın ekonomik olarak kalkınması ve hızla

gelişmesi, bu ülkenin Büyük-Rusların diğer halklara uyguladığı şiddetten kurtulmasını gerektirmektedir. Bizim "yüzde yüz" Rus Bismarcklar'ın hayranları, işte aradaki bu ayrımı unutuyorlar.

İkincisi, eğer tarih, sorunu Büyük-Rus emperyalist kapitalizmi yararına noktalarsa, bundan çıkacak sonuç, kapitalizmden doğacak olan komünist devrimin temel itici gücü olarak Büyük-Rus işçi sınıfının *sosyalist* işlevinin daha da büyük olacağıdır. Bir proletarya devrimi için, işçilerin uzun süre *tam bir* eşitlik ve ulusal kardeşlik ruhu içinde eğitilmesi gerekir. Dolayısıyla kitleleri, Büyük-Ruslar'ın ezdiği tüm ulusların tam eşitliği ve kendi kaderlerini belirleme hakkı için, en kararlı, en tutarlı, en atak ve en devrimci mücadele ruhu içinde eğitmek, Büyük-Rus işçi sınıfının kendi çıkarları açısından da gereklidir. Büyük-Rusların —uşakça olmayan türden— ulusal gururu, Büyük-Rus işçi sınıfının (ve bütün öteki ulusların işçi sınıflarının) *sosyalist* çıkarlarıyla örtüşür. Bizim örneğimiz, yıllarca İngiltere'de yaşayıp yarı İngiliz'e döndüğü halde, İngiliz işçilerin sosyalist hareketinin çıkarı açısından İrlanda'nın özgürlüğünü ve ulusal bağımsızlığını savunan Marx olarak kalacaktır.

Oysa ele aldığımız bu son varsayımda, bizim sosyal şovenlerimiz —Plehanov ve ötekiler— yalnızca yurtlarına, özgür ve demokratik Büyük-Rusya'ya değil, Rusya'nın tüm halklarının proleterce kardeşliğine, yani sosyalizm davasına da ihanet etmiş olduklarını görecekler.

Sosyal Demokrat, sayı 35,
12 Aralık 1914

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 21, sf. 98-102

İNGİLİZ BARIŞSEVERLİĞİ VE İNGİLİZLERİN KURAMDAN TİKSİNTİSİ

...SOYUT KURAMLARA duydukları tiksinti ve övündükleri pratik zekâlarıyla İngilizler, siyasal sorunları çoğu zaman *dobra dobra* ortaya koyarlar. Başka ülkelerdeki sosyalistlerin, türlü cilalı sözlerin ("marksist" cila da içinde) kılıfı *altındaki* somut içeriği sezinlemelerine yardımcı olan bir şeydir bu. Bu açıdan bakıldığında, şoven gazete *Clarion*'un yayınlarından savaştan önce çıkmış olan *Sosyalizm ve Savaş*(*) kitapçığı son derece öğreticidir. Kitapçık, Amerikan sosyalisti Upton Sinclair'in savaşa karşı "manifestosunu" ve uzun zamandan beri Hyndman'ın emperyalist bakış açısını benimsemiş olan şoven Robert Blatchford'un yanıtını içermektedir.

Sinclair, kafasından çok yüreğiyle sosyalist, hiçbir kuramsal eğitimi yok. Eli kulağındaki savaş karşısında içi öfkeyle dolu ve kurtuluşu sosyalizmde arayarak sorunu "basitçe" ortaya koyuyor. Şöyle yazıyor Sinclair:

Bize sosyalist hareketin henüz çok zayıf olduğunu, gelişmesini beklememiz gerektiğini söylüyorlar. Oysa gelişme insanların yüreğinde olur, gelişimin araçları bizleriz, eğer biz savaşmazsak gelişim gerçekleşmez. Bize (savaş karşıtı) hareketimizin ezileceğini söylüyorlar; oysa ben, yüksek insancıl nedenlerle savaşı önlemeyi amaçlayan herhangi bir başkaldırının ezilmesinin, sosyalizmin bugüne kadar kazandığı en büyük utku olacağına, bu ezilişin uygar dünyanın bilincini harekete geçireceğine ve bütün dünya işçilerini tarihte hiç olmadığı kadar sarsacağına yürekten inanıyorum. Hareketimizin hesabını yaparken fazla ödlek olmayalım,

gücün sayısına ve dış görünüşüne fazla önem vermeyelim. Ateşli bir inanç ve kararlılığın harekete geçirdiği bin kişi, sakınımlı ve "saygın" bir milyon kişiden daha güçlüdür. Sosyalist hareket için, donuk bir kuruma dönüşmekten daha büyük tehlike olamaz.

Bu sözlerde, sosyalizmin soysuzlaşmasına karşı saf, derin kuramsal düşünceden yoksun, ama yerden göğe kadar haklı bir uyarı ve devrimci mücadeleye bir çağrı olduğu ortada.

Peki Blatchford ne yanıt veriyor Sinclair'e?

"Savaşa neden olan kapitalist ve militarist çıkarlardır, bütün bunlar doğru," diyor. Barışı ve sosyalizmin kapitalizmi alt etmesini ben de herhangi bir sosyalistten daha az istemiyorum. Ama yine de Sinclair beni inandırmayı başaramayacak, "güzel cümleleriyle, retoriğin benzetmeleriyle" olguları yokmuş gibi gösteremeyecek. "Olgular, Sinclair dostum, inatçıdır ve Alman tehlikesi de bir olgudur." Ne Alman sosyalistlerinin ne de bizim savaşa engel olacak gücümüz var. Sinclair bizim gücümüzü aşırı büyütüyor gözünde. Birlik olmuş değiliz; ne paramız, ne silahlarımız, ne "disiplinimiz" var. Yapılacak tek şey, Britanya hükümetinin donanmasını büyütmesine *yardım etmek*, çünkü barışın başka bir güvencesi yok, olamaz.

Savaşın ne öncesinde ne de patlak verdiği günden bu yana, Kara Avrupası'nın şovenleri hiç bu kadar açıkyüreklilikle tavırlarını ortaya koymamışlardı. Almanya'da açıkyüreklilik yerine safsata cambazlıkları ve Kautsky'nin ikiyüzlülüğü egemen; aynı şey Plehanov için de geçerli. Daha gelişmiş bir ülkedeki ilişkileri incelemek bu nedenle öğretici oluyor. Buralarda safsatalarla, Marksizm karikatürüyle kimse kimseyi kandıramaz. Sorunlar daha dobra ve daha gerçek ortaya konuyor. "İlerlemiş" İngilizlerden biz de bir şeyler öğrenelim.

Özü son derece doğru olmakla birlikte, Sinclair bu çağrıyı yaparken saflık etmektedir. Saftır, çünkü kitle sosyalizminin yarım

yüzyıllık gelişiminden ve sosyalizm içindeki akımların çarpışmalarından habersizdir. Nesnel devrimci bir durum ve devrimci bir örgütün var olmasıyla birlikte, devrimci eylemlerin yoğunluk kazanmasını sağlayacak koşullardan habersizdir. Bütün bunları kaldırıp, yerine "duyguyu" koyamazsınız. Sosyalizmin bağrındaki güçlü oportünist ve devrimci eğilimlerin sert, amansız mücadelesine retoriğin benzetmeleriyle yan çizemezsiniz.

Blatchford düşündüğünü dolambaçsız söylüyor. Doğruyu söylemeye çekinen Kautsky ve ortaklarının gizli savlarını açığa vuruyor. Henüz zayıfız, işte hepsi bu, diyor Blatchford. Gelgelelim açıkyürekliliğinden, oportünizmini ve şovenizmini hemen ele verip, çırçıplak ortaya seriveriyor. Burjuvazinin ve oportünistlerin hizmetindedir Blatchford, bu ilk bakışta görülüyor. Sosyalizmin "*zayıflığını*" teslim ederken, sosyalizm karşıtı, burjuva bir politikanın propagandacılığına girişerek *onu doğrudan doğruya kendisi zayıflatıyor*.

O da tıpkı Sinclair gibi, ama ters yönden, yani bir mücadeleci değil bir korkak olarak, "mangal yürekli" bir adam değil bir hain olarak, devrimci bir durumun yaratılmasına yön veren koşullardan habersizdir.

Haziran 1915'te yazılmış,
ilk olarak 27 Temmuz 1924'te,
Pravda'nın 169. sayısında basılmıştır.

V. Lenin, Eserler,
Paris-Moskova,
c. 21, sf. 271-273

GAZETELERİMİZİN NİTELİĞİ ÜSTÜNE

GEÇİP GİTMİŞ KONULAR üstüne siyasal propagandaya, siyasal patırtıya çok geniş yer ayrılırken, yeni bir yaşamın kurulmasına, bu yolda her geçen gün sayısı artan yeni olaylara kısacık yer veriliyor.

Burjuvazinin uşağı Menşevikler'in alçakça ihaneti gibi, sermayeye pek kutsal haklarını yeniden vermek için girişilen İngiliz-Japon istilası gibi, Amerikalı milyarderlerin Almanya'ya dişlerini gıcırdatarak bakmaları gibi basit, herkesçe bilinen, açık, halkın da büyük ölçüde özümsediği şeyler, neden 200-400 satır yerine 10-20 satırda işlenip geçilmiyor? Bunlardan da konuşulması gerekir, bu alandaki her yeni olayın belirtilmesi gerekir, ama üstüne makaleler yazarak, aynı düşünceleri bir kez daha sıralayarak değil. Ne olduğu bilinen, yargısı verilmiş, eski bir politikanın yeni göstergelerini birkaç satırla, "telgraf biçiminde" eleştirmek yeterlidir.

"Burjuvazinin bir zamanlarki iyi günleri"nin burjuva basını, "kutsalların kutsalına", fabrikalar ve özel işletmelerin iç durumlarına hiç değinmezdi. Bu gelenek burjuvazinin çıkarlarına uygundu. Bizler bu gelenekten kökten kurtulmalıyız. Bu henüz *olmadı.* Gazetelerimizin niteliği, kapitalizmden sosyalizme geçen bir toplumda olması gerektiği kadar *değişmedi* henüz.

Biraz daha az siyaset. Siyaset bütünüyle "berraklaşmış" ve iki kanadın mücadelesine gelip dayanmış durumda: Bir yanda başkaldırmış işçi sınıfı, bir yanda ise (peşlerinde Menşevikler vb.'nin de içinde olduğu sürüleriyle) bir avuç köleci kapitalist. Bu siyaset üstüne, yineliyorum, çok kısaca konuşulabilir ve çok kısaca konuşulmalı.

Biraz daha fazla ekonomi. Ama ekonomi derken, "genel" incelemeler, yüksek bilimsel çalışmalar, entelektüel tasarılar ve benzeri boş sözler —ne yazık ki çoğu zaman boş sözden başka bir şey olmuyor bunlar— değil. Hayır, ekonomi bize yeni bir yaşamın kâğıt üstünde kalmayan kuruluşuyla ilgili olayları bir araya toplamak, *özenle doğrulamak* ve çözümlemek için gereklidir. Büyük fabrikalar, tarım komünleri, yoksul köylü komiteleri,(*) yerel ekonomi konseyleri yeni bir ekonomik rejim örgütlenmesi işinde ulaşılan başarılardan *gerçekten* haberdar mı? Bu başarılar nedir tam olarak? Doğrulukları kesin midir? Aydın milletinin gevezelikleri, palavraları, verdikleri sözler (Hani şu "İşler yoluna girmeye başladı," "Tasarı kararlaştırıldı," "İşe koyulduk," "Şu an için güvence veririz," "İyileştirme zorunlu" gibi, "bizlerin" ustası olduğumuz şarlatanca cümlelerden) olmasınlar? Başarılar nasıl kazanılmış? Nasıl genişletilebilirler?

Değişimde geri kalmış, kamulaştırma sonrası bir şaşkınlık, parçalanmışlık, pislik, haydutluk, asalaklık örneği olarak duran fabrikaların kara listesi nerede? Yok. Ama bu fabrikalar, *varlar*. "Kapitalizm geleneklerinin bu bekçilerine" karşı *savaş* açmadığımıza göre, görevimizi yerine getiremiyoruz. Bu fabrikaların varlığını gıkımızı çıkarmadan hoş gördükçe, komünist değil, çapulcuyuz demektir. Gazeteleri, burjuvazinin yaptığı gibi, sınıf mücadelesine güç vermek için kullanmasını bilmiyoruz. Anımsayın, burjuvazi *kendi* sınıf düşmanlarını basın yoluyla *sıkıştırmayı*, onlarla alay etmeyi, adlarını lekelemeyi, yaşamlarını cehenneme çevirmeyi nasıl da iyi bilirdi. Ya biz? Kapitalizmden

(*) *Yoksul köylü komiteleri* [*Kombedi*]: İaşe Halk Komiserliği'nin yönetiminde yerel İşçi ve Köylü Delegeleri Sovyeti'nin örgütlediği, yoksul köylülerin bucak ve köy komiteleridir. 11 Haziran 1918 tarihli kararnameyle resmen tanınmıştır. Görevleri, *kulakların* ve zenginlerin elinden tahıl fazlasını almak, bu tahılı dağıtmak ve Sovyet Hükümeti'nin tarım politikalarının yaşama geçmesine yardımcı olmaktır. 2 Aralık 1918'de Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin yayımladığı bir kararnameyle lağvedilmişlerdir. —*çev.*

sosyalizme geçiş döneminde sınıf mücadelesi yapmak, inatla kapitalizmin geleneklerine, göreneklerine sarılan ve Sovyet devletini eski devleti gördüğü gibi gören, yani "ona" olabilecek en az ve en düşük kalite çalışmayı sunup, "ondan" olabilecek en fazla parayı koparma anlayışında olan bir avuç, bir küme, bir katman işçiye karşı, işçi *sınıfının* çıkarlarını savunmak değilse nedir? Örneğin Sovyet basımevlerinde çalışanlar arasında, Sormovo ve Putilov işçileri arasında bu serserilerden az mı var? Onlardan kaçını yakaladık, kaçının maskesini düşürdük, kaçını herkesin önünde rezil ettik?

Basının bu konularda ağzını bıçak açmıyor. Ola ki konuşursa, yönetsel, bürokratik bir dille konuşuyor; *devrimci* bir basın gibi, eylemleriyle kapitalistlerin ve kapitalist asalaklığın alışkanlıklarını sürdürenlerin direnişini demir bir yumrukla kıracağını gösteren bir sınıfın *diktatörlüğünün* yayın organı gibi değil.

Savaş için de aynı şey. Yüreksiz komutanların, asker bozuntularının rahatına çomak sokuyor muyuz? Hiçbir işe yaramayan alayları Rusya karşısında gözler önüne serdik mi? Yetersizlik, görevi savsaklama, geç kalma vb. yüzünden ordudan kızılca kıyametle atılması gereken iğrenç askerlerden yeterli sayıda "yakaladık" mı? Kötülüğün gerçek taşıyıcılarına karşı ciddi, amansız, gerçekten devrimci bir savaş yürütmüyoruz. Yaşamın her alanından alınmış, canlı, somut örneklerle kitle eğitimi yapmıyoruz pek, oysa kapitalizmden komünizme geçiş sırasında basının temel görevidir bu. Fabrikaların, kırsal kesimin, asker alaylarının *gündelik* yaşantılarına pek dikkat etmiyoruz, oysa yeni yaşam her yerden çok buralarda kuruluyor. Buralara daha dikkatle bakmalı, propaganda yapmalı, açıktan eleştirilerde bulunmalı, kusurları kınamalı, herkesi olumlu örneği izlemeye çağırmalıyız.

Daha az siyasal patırtı yapalım. Entelektüellere özgü, kılı kırk yaran düşünceler içinde daha az kaybolalım. Yaşama daha yakın duralım. İşçi ve köylü kitleleri, gündelik çabaları içinde, *yenilikçi* çalışmayı *gerçekten* nasıl hayata geçiriyorlar, buna daha dikkatli

bakalım. Bu "yeni"nin ne kadar *komünist* nitelikte olduğunu daha yakından *yoklayalım.*

Pravda, sayı 202,
20 Eylül 1918,
İmza: *N. Lenin*

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 28, sf. 95-97

BÜYÜK SORUNLARIN AYDINLIĞA KAVUŞMASI İÇİN KÜÇÜK BİR SAPTAMA

BİYEDNOTA'NIN[105] yazarı yoldaş Sosnovski bana dikkat çekici bir kitap getirdi. Olabildiğince çok sayıda işçi ve köylü bu kitabı okumalı. Sosyalist yapılanmanın can alıcı sorunlarını yaşamdan alınmış örneklerle son derece güzel açıklayan bu kitaptan ciddi dersler çıkarmak gerek. Kitap, küçük Vessiyegonsk ilinin merkez yürütme komitesince Ekim Devrimi'nin yıldönümü için yayımlanmış, yazarı yoldaş Aleksandr Todorski, adı *Tüfek ve Sabanla Bir Yıl.*

Yazar, Vessiyegonsk bölgesinde Sovyet iktidarını kurmaya çalışan yöneticilerin bir yıllık çalışma deneyimini anlatıyor: Önce iç savaş, yerli kulakların ayaklanması ve ayaklanmanın bastırılışı, sonra da "yaşamın barış içinde kuruluşu." Devrimin bu ücra bölgedeki yürüyüşü bu yazarın kaleminde öyle yalın ve aynı zamanda öyle canlı görünüyor ki buraya aktarmak aynı güçlü etkiyi yaratmayacak. Bu kitabı en yaygın biçimde dağıtmalı ve yaşamın kalbinin attığı yerde, kitlenin içinde ve kitleyle birlikte çalışma yürüten olabildiğince çok sayıda militanın kendi deneyimlerini anlatmalarını dilemeliyiz. Bu anlatımların en iyilerinden, gerçeğe en uygun, en yalın, somut içerikleriyle en zengin olanlarından yüzlercesini, yüzlercesi olmazsa da onlarcasını yayımlamak, sosyalizm davasına, adlı sanlı, gelgelelim çoğu zaman kâğıdının

[105] *Biyednota*: 27 Mart 1918-31 Ocak 1931 arasında Moskova'da yayımlanmış günlük köylü gazetesi. 1 Şubat 1931'de *Sotsialistitşeskoye Zemledelye* [Sosyalist Tarım] gazetesiyle birleşmiştir.

arkasından yaşamı görmeyen edebiyatçıların gazetelerde, dergilerde ve kitaplarında yayımladıkları sürüyle yazıdan çok çok daha yararlı olacaktır.

Yoldaş A. Todorski'nin bu anlatısından küçük bir örnek alıntılayacağım. Konu, "tüccar emeğinin" "işsiz" bırakılmaması ve "çalışmaya başlamaya" yüreklendirilmesi.

...Bu amaçla, enerjik ve son derece yetenekli üç genç sanayici, E. Efremov, A. Loguinov ve N. Kozlov yürütme komitesine çağrıldı. Bu sanayicilere, özgürlüklerinin ellerinden alınacağı ve bütün mallarına el konacağı gözdağıyla, gerekli araç gereç hemen sağlanarak, bir bıçkı fabrikası ile bir tabakhane (box-calf)(*) kurduruldu.

Sovyet iktidarı, sorumluların seçiminde yanılmamıştı. Sanayiciler de, haklarını yemeyelim, "bir iki haftalık, geçerken uğramış konuklarla" değil, iktidarı kararlı ellerine almış, gerçek yöneticilerle karşı karşıya olduklarını şıp diye anladılar.

Bunu pek doğru anladıktan sonra, vargüçleriyle, yürütme komitesinin yönergelerini yerine getirmeye koyuldular ve bugün Vessiyegonsk'un, yerel halkın tüm gereksinimlerine yanıt veren, ayrıca yapımı süren demiryolunun siparişlerini de karşılayan, tam verimle çalışan bir bıçkı fabrikası var.

Tabakhaneye gelince, gerekli donanım yerine yerleştirildi: motorun, kasnakların ve Moskova'dan gelen öbür makinelerin kurulumu yapılıyor. En fazla bir buçuk-iki ay içinde, Vessiyegonsk'un kendi box-calf fabrikası da olacak.

Bu iki Sovyet fabrikasının "Sovyet olmayan" ellerce düzenlenmesi, düşman sınıfla nasıl mücadele etmemiz gerektiğinin güzel bir örneğidir.

Sömürücüleri tepelediğimiz, ellerini kollarını bağlayıp zarar vermelerini ya da sözümüzden dışarı çıkmalarını engellediğimizde, işin yalnızca yarısını yapmış oluyoruz daha. Onları çalışmaya zorladığımız ve onların elinden çıkanlarla yeni yaşamın iyileştirilmesine ve Sovyet iktidarının güçlenmesine katkıda bulunduğumuz gün, görevimiz başarıyla tamamlanmış olacak.

(*)Kromla sepilenmiş dana derisi, ayakkabı, çanta vb. yapımında kullanılır. —çev.

Bu yetkin ve derinlemesine doğru mantığı levhalara kazıyıp, bütün ulusal ekonomi konseylerinde, bütün iaşe organlarında, bütün fabrikalarda, bütün tarım seksiyonlarında, herkesin göreceği yerlere asmalı. Çünkü Vessiyegonsk'un ücra bir köşesindeki yoldaşların anladıkları şeyi, büyük kentlerdeki Sovyet militanları çoğu zaman anlamamakta diretiyor. Kooperatifler denince tepeden bakıp burun kıvıran, bu kooperatiflerde Sovyet elinin olmadığını, bunların burjuvalar, esnaflar, Menşevikler olduğunu; kooperatifçilerin falanca zamanda filanca yerde beyaz muhafızlara yardım için para verdiğini; sosyalist cumhuriyetimizde, gerekenleri karşılama ve bölüştürme çarkının temiz ellerde, Sovyetlerin elinde olması gerektiğini kasıla kasıla ve bir o kadar aptallıkla söyleyip duran Sovyet yandaşı bir aydına veya işçiye, bir komüniste rastlamak hiç de ender değil.

Bu düşünme biçimi şu anlamda tipiktir: Gerçek yalanla öylesine karışmıştır ki komünizmin görevlerine ilişkin en tehlikeli saptırmayı doğurabilir. Bu da bizim davamız için son derece zararlı olur.

Evet, kooperatifler burjuva toplumunun bir aygıtıdır, "merkantilizm" ortamında doğmuştur, burjuva siyaset anlayışını ve burjuva dünya görüşünü paylaşan yöneticiler doğurmuş, dolayısıyla yüksek oranda beyaz muhafız ya da beyaz muhafız yardımcısı yaratmıştır. Bunlar tartışılmaz. Ama kötü olan, tartışılmaz bir gerçekten, basitleştirmeler ve kaba bir uygulamayla, aptalca sonuçlar çıkarmaya çalışmaktır. Komünizmi, kapitalizmin yarattığı gereçlerden başka hangi gereçlerle kuracağız? Burjuva bir çevrede gelişmiş ve dolayısıyla —insanı da bu kültürel aygıtın bir parçası olarak düşünürsek— burjuva psikolojisiyle yıkanmış bu kültürel aygıtı kullanmak zorundayız. Komünist toplumu kurmaktaki bir güçlüktür bu, ama aynı zamanda bu toplumun kurulabileceğinin, başarıya ulaşabileceğinin de güvencesidir. Marksizmi eski ütopik sosyalizmden ayıran, ütopik sosyalizmin, yeni toplumu, çıkarcı, soyguncu, iğrenç, kanlı kapitalizmin doğurduğu insanlarla değil, fanusta

ya da özel seralarda yetişmiş, son derece erdemli varlıklarla kurmak istemesidir. Bu düşünce bugün herkes için gülünçtür, herkes bu düşünceyi bir yana bırakmıştır. Peki ama ya karşıt öğreti, yani Marksizm nasıl yapacak; esirlikle, toprak köleliğiyle, kapitalizmle, her yandan ve küçük küçük sömürülerek geçmiş yüzlerce, binlerce yıllık tarihin çürüttüğü; pazardan küçücük bir pay kapmak, ürünleri ya da emeği karşılığında daha yüksek ücretler koparmak için herkesin herkesle savaşının kokuşturduğu bu insan gereciyle komünizm nasıl kurulabilecek (ve nasıl kurulmalı), bunları kimse düşünmek istemiyor veya düşünmesini bilmiyor.

Kooperatifler kuşkusuz burjuva aygıtlarıdır. Buradan, bu aygıtların *siyasal* güvene değer olmadıkları sonucu çıkar, ama yeni bir toplumun kurulması ve işletilmesi amacıyla kullanılmalarından vazgeçilebileceği sonucu kesinlikle çıkmaz. Siyasal güvensizlik, *siyasal* sorumluluk taşıyan görevleri Sovyet karşıtlarına kesinlikle emanet etmemeyi gerektirir. Olağanüstü Komisyon(*) üyelerini beyaz muhafızlar çevresindeki sınıfların, katmanların veya kümelerin temsilcilerini dikkatle izlemeye iter. (Konu açılmışken parantez içinde söyleyeyim, en iyi komünistlerden biri, deneyimli bir komünist olan yoldaş Latsis'in, Kazan'da çıkardığı *Kızıl Terör* dergisinde yazdığı türden saçmalıklar yumurtlamak da şart değildir hani. Yoldaş Latsis, kızıl terör egemenliklerini yeniden kurmak isteyen sömürücülerin şiddet kullanılarak bastırılmasıdır demek isterken, onun yerine, dergisinin birinci sayısının ikinci sayfasında "Suçlamaya kanıt ararken, Sovyet'e silahla mı yoksa sözle mi başkaldırıldığına bakmayın (!!?)" diye yazmış.)

Burjuva çarkının temsilcilerine siyasal güvensizlik duymak meşru ve gereklidir. Bu çarkın aygıtlarını yeni toplumun kurulması ve işletilmesinde kullanmaya karşı çıkmaksa, komünizme zarar veren çok büyük bir budalalıktır. Her kim ki bir Menşevik'i sosya-

(*) Tam adı Tüm Rusya Karşıdevrim ve Sabotajla Mücadele İçin Olağanüstü Komisyon'dur, ÇeKa kısaltmasıyla anılır. —çev.

list olarak, siyasal yönetici, dahası siyasal danışman olarak bile salık verir, çok büyük bir yanlış yapmış olur, çünkü Rus Devrimi'nin tarihi göstermiştir ki Menşevikler (ve Sosyalist Devrimciler) sosyalist değil, burjuvaziyle proletarya arasındaki sınıf mücadelesinin her şiddetlenişinde soluğu *burjuvazinin* yanında alan küçük burjuva demokratlardır. Ne ki küçük burjuva demokrasisi rastlantıyla ortaya çıkmış bir politik oluşum ya da bir kuraldışılık değil, kapitalizmin *kaçınılmaz* bir ürünüdür. Ve bu ülkede bu demokrasiyi tek "sunan" da, kapitalizm öncesinin, ekonomik olarak gerici orta sınıf köylülüğü değildir; büyük kapitalizmin toprağında büyüyen kooperatifler, yani bu kapitalist kültürel kuruluşlar da sunar aynı şeyi, aydınlar da. Şu geri kalmış Rusya'da, Kolupayev ve Razuvayev' lerin[106] yanında, kültürlü, Menşevik, Sosyalist Devrimci ya da partisiz aydınları emrine almasını bilen kapitalistler çoktan türedi bile. Biz bu kapitalistlerden daha mı kafasızca davranacağız? Komünist Rusya'yı kurmak için bu "yapı gerecini" kullanmayı beceremeyecek miyiz?

1918 sonu veya 1919 başında yazılmıştır.
İlk olarak 7 Kasım 1926'da, *Pravda*'nın 258. sayısında yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c. 28, sf. 403-407

---

[106] *Kolupayev* ve *Razuvayev*: Rus yergi yazarı Saltikov-Şçedrin'in yarattığı açgözlü kapitalist tipleri.

YETİŞKİNLERİN EĞİTİMİ BİRİNCİ RUSYA KURULTAYI SELAMLAMA KONUŞMASI

6 Mayıs 1919

YOLDAŞLAR, Yetişkinlerin Eğitimi Kurultayı'nı selamlamaktan büyük mutluluk duyarım. Benden, bir önceki konuşmacı, bu konuyu en iyi bilen ve kendini özellikle bu alana adamış bulunan yoldaş Lunaçarski gibi, sorunu derinlemesine ele alan bir konuşma yapmamı doğal olarak beklemezsiniz. İzninizle ben kendi adıma, sizleri kısaca selamlamak ve Halk Komiserleri Konseyi'nde çalışmalarınızı yakından inceleme fırsatı bulduğumda gözlemlediğim ve düşündüğüm birkaç şeyi sizlerle paylaşmakla yetineceğim. Sovyetlerin bir buçuk yıllık etkinliğinde, yetişkinlerin öğretim ve eğitimi alanındaki kadar dikkate değer başarıların kazanıldığı başka bir alan daha bulmak zordur, bundan eminim. Hiç kuşkusuz, hem bizim çalışmamız hem de sizinki, bu alanda öbür alanlarda olduğundan daha kolay oldu. Burada, yolumuzu tıkayan eski engelleri yarmamız gerekti. Burada, herkesten çok işçi ve köylü yığınlarınca duyulan o büyük bilgi, özgür eğitim ve özgür gelişim gereksinimine yön vermek daha kolaydı çünkü kitlelerin güçlü desteğini arkamıza alarak, emekçilerin yoluna çıkan dış engelleri kolayca devirebildik, bizi emperyalist savaşa göbekten bağlayan ve Rusya'yı bu savaşın getirdiği ağır yükleri taşımaya mahkum eden geleneksel burjuva kurumları parçalayabildik. Buna karşın, kitlelerin yeni baştan eğitimi, örgütlenmesi ve yetiştirilmesi gibi, bilginin dağıtımı gibi, kapitalizmden miras aldığımız cehalet, kültürsüzlük, barbarlık ve alıklaştırmayla mücadele gibi konulardaki güçlükleri olanca ağırlıklarıyla omuzlarımızda duyduk. Burada, mücadele bütünüyle farklı yöntemlerle yürütülmeliydi. Burada,

ancak uzun erimli bir başarıya ve kitlelerin sevgiyle bağrına bastığı, ilerici halk katmanlarının aralıksız ve direşken çalışmasına güvenebilirdik. Çoğu zaman, verebileceğimizden azını vermekle suçluyuz. Bana öyle geliyor ki yetişkin nüfusun özlemle beklediği, özgür, geçmişin kalıplarından ve uzlaşımlarından kurtulmuş bir eğitim verme işinin bu ilk adımlarında, ilk zamanlar, özellikle iki engelle mücadele etmek durumunda kaldık. Bu engellerin ikisi de, bugün hâlâ yakamıza yapışmış bulunan ve binlerce, milyonlarca ip, halat ve zincirle bizi aşağı doğru çekmeye çalışan kapitalizmden bize mirastır.

Birinci engel, köylüler ve işçiler için, yeni anlayış uyarınca kurulan eğitim kurumlarını, çoğu zaman felsefe ya da kültür alanlarında kendi kişisel hevesleri için en elverişli ortam olarak gören burjuvazi kökenli aydınların çokluğudur. Gün geçmemiştir ki en aptalca çarpıtmalar yeni bir şeymiş gibi gösterilmesin, saf proleter sanat ve kültür etiketi altında uçuk ve ipe sapa gelmez şeyler sunulmasın.[107] (*Alkışlar*) Gerçi ilk başlarda bunların yaşanması doğal, belki bağışlanabilir bir şeydir; suçu, koca bir hareketin tümüne yükleyecek değiliz. Umuyorum ki her şeye karşın, sonunda bu sorunu geride bırakmaktayız ve bırakacağız.

İkinci engel de yine kapitalizmden bir mirastır. Bilgiye susamış geniş küçük burjuva emekçi kitleleri, eskiyi yıkarken, hiçbir örgütleyici ya da örgütlenmiş unsur getirememiştir. Eğitim görmüş

---

[107]Lenin, "Proletkult" (Kültürel ve Eğitsel Örgüt) üyelerinin yaydığı, marksizme taban tabana zıt "proleter kültür" kuramlarına göndermede bulunuyor. Bu örgüt aslında geçmişin kültürel mirasının önemini yadsıyor, "laboratuarda," yaşamdan kopuk bir "proleter kültür" yaratmaya çalışıyordu. *Proletkult*'un ideoloğu Bogdanov kendine marksist demeyi sürdürdüğü halde, Mach'ın öznel idealist öğretisini yayıyordu. Türdeş bir örgüt değildi Proletkult. Birçok birimin başında bulunan burjuva aydınların yanı sıra, Sovyet devletinin kendi kültürel yolunu çizmesine içtenlikle yardımcı olmak isteyen genç işçiler de vardı örgütün içinde. Proletkult örgütleri özellikle 1919 yılında yaygınlık kazanmıştır. 20'lerin başında gerilemeye başlamış ve 1932'de dağılmıştır. Lenin kaleme aldığı "Proleter kültürle ilgili" başlıklı karar taslağında ve öbür çalışmalarında Proletkult'u şiddetle eleştirmiştir.

kişilerin ve kütüphanelerin bütün olanaklarıyla harekete geçirilmesi sorunu Halk Komiserleri Konseyi'nde görüşülürken, birkaç gözlemde bulunmuştum. Bu küçük gözlemlerimden, bu alandaki acıklı durum üstüne kimi sonuçlar çıkardım. Doğal olarak bir selamlama konuşmasında kötü giden şeylerden söz etmek alışılmış bir şey değildir. Sizlerin yaygın kabul görmüş bu tür biçimsel kurallardan sıyrılmış olduğunuzu ve kimi üzücü gözlemlerimi sizinle paylaştığım için bana kızmayacağınızı umuyorum. Eğitim görmüş kişilerin harekete geçirilmesi sorununun tartışılması sırasında en göze çarpan nokta, devrimimizin parlak bir başarı elde etmiş olmasına karşın, bunu bir burjuva devrimi çerçevesinden hemen çıkmadan yapmış olması olgusuydu. Devrimimiz var olan güçlerin serbestçe gelişmesine olanak vermekte, oysa bu güçlerin hepsi küçük burjuva. Sloganları dün de bugün de "Herkes kendi için, Tanrı hepimiz için;" yani insanı Kolçak'tan ve eski burjuva anlayışının canlanmasından başka bir yere götürmeyecek olan o aşağılık kapitalist slogan. Okuma yazma bilmeyenlerin eğitimi alanında yapılanlara baktığımda, bu konuda pek az şey yapıldığını görüyorum. Bu noktada, hepimizin ortak görevi, proleter unsurların örgütlenmesinin mutlaka gerekli olduğunu kavramaktır. Önemli olan, kağıt üstünde kalan gülünç cümleler sıralamak değil, şu andan başlayarak, halkın yararına alınması gereken ivedi önlemleri, eğitimli her bireyin okuma yazma bilmeyenleri eğitmeyi kendi ödevi olarak görmesini sağlayacak önlemleri almaktır. Kararnamelerimizden biri bu zorunluluğu getiriyor.[108] Ancak bu alanda hemen hemen hiçbir şey yapılmadı.

[108] 10 Aralık 1918'de Halk Komiserleri Konseyi'nde kabul edilmiş ve 12 Aralık'ta *Izvestiya*'nın 272. sayısında duyurulmuş olan "*Okuryazarların Harekete Geçirilmesi ve Sovyet Rejimi Propagandasının Örgütlenmesi*" başlıklı kararnameden söz ediliyor. Bu kararnamede okuma yazma bilen bütün kişilerin bir sayımı yapılarak, bu kişiler arasından konuşmacı kümelerin oluşturulması öneriliyordu. Konuşmacılar "ilk olarak okuma yazma bilmeyen yurttaşları hükümetin aldığı önlemler konusunda bilgilendirmek, ikinci olaraksa tüm nüfusun politik gelişimine katkıda bulunmak" ile görevliydiler.

Halk Komiserleri Konseyi'nde öbür sorunu, kütüphaneler sorununu ele aldığımızda, kendi kendime şöyle dedim: Sürekli kulağımıza gelen şikayetler demek doğruymuş. Burada kusur, üretimimizin gecikmesindedir. Az sayıda kitabımız var ve yeterli sayıda da kitap basamıyoruz. Elbette, yakıtımız yok, fabrikalar durdu, kâğıt yok, dolayısıyla kitaplar basılamıyor. Bunların hepsi doğru, ama doğru olan bir şey daha var, o da var olan kitapları almasını bilmediğimiz. Bu işte, derebeyinin kitaplığını yağmaladıktan sonra, biri elindekileri alır korkusuyla koşup evine saklanan mujikin saflığı ve zayıflığıyla uğraşıyoruz hâlâ; çünkü mujik, hakça bir bölüşüm olabileceği, kamu malının nefret edilecek bir şey olmadığı, bütün işçi ve emekçilerin malı olduğu düşüncesini henüz kavrayamıyor. Az gelişmiş köylü yığınlarının suçu diyemeyiz buna; devrimin gelişimi açısından, tamamen haklı, kaçınılmaz bir aşamadır. Köylü bir kitaplık ele geçirince onu saklıyorsa, bu, başka türlü davranamayacağı içindir çünkü Rusya'nın bütün kütüphanelerinin birleştirilebileceğini ve böylelikle bilgili kişiyi besleyecek, bilgisiz kişiyi eğitecek yeterli sayıda kitabın olacağını aklı almamaktadır. Gün, örgütsüzlük kalıntılarıyla, kargaşayla, gülünç yönetsel tartışmalarla mücadele günüdür. Bu bizim başlıca görevimiz olmalıdır. Eğitimli insanları harekete geçirme ve okuma yazma bilinmemesiyle savaşma işine, bu basit ve ivedi işe girişmeliyiz. Elimizdeki kitapları kullanmalı, halkın bu kitaplardan yararlanmasını sağlamak için örgütlü bir kütüphane ağı oluşturmalıyız. Paralel örgütler yerine tek bir planlı örgüt kurulması daha doğru olur. Bu gösterişsiz çalışma alanı, devrimimizin temel görevini yansıtmaktadır. Eğer devrimimiz bu görevi yerine getiremezse, eğer Rus işi kargaşa ve saçmalık yerine, gerçekten planlı tek bir örgüt yaratma yoluna giremezse, bu devrim bir burjuva devrimi olarak kalacaktır çünkü ne de olsa komünizme yürüyen bir proleter devriminin ayırıcı niteliği burada gizlidir. Oysa burjuvazi için, eskiyi yıkmak ve yerine yine aynı kapitalizmi doğuracak köylü

sömürüsünü serbest bırakmak yeterli olmuştur, tıpkı bütün eski devrimlerde olduğu gibi.

Eğer biz kendimize komünistlerin partisi diyorsak şunu anlamalıyız: Şimdi, dış engelleri aştığımız, eski kurumları yıktığımız bugün, ilk kez olarak, günümüz proleter devriminin ilk görevi bütün gerçekliği ve ağırlığıyla karşımızda duruyor: Milyonlarca insanı örgütlemek. Bu alanda hep birlikte yaşadığımız bir buçuk yıllık deneyimden sonra, acısını bugün ve her zaman çektiğimiz kültürsüzlük, cehalet ve barbarlığı alt edecek doğru yola girmemizin artık zamanıdır. (*Coşkulu alkışlar*)

Selâmlama Konuşmaları
7 Mayıs 1919'da,
Pravda'nın 96. sayısında
yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 29, sf. 337-340

III. ENTERNASYONAL'İN GÖREVLERİ

(Ramsay Macdonald ve III. Enternasyonal)

...HENRI BARBUSSE'ÜN *Ateş* ve *Aydınlık* adlı romanları, kitlelerde devrimci bilincin yükselmesi olgusunun son derece çarpıcı bir doğrulamasıdır; bu olgu bugün her yanda gözlenmektedir. Bu romanlardan ilki şimdiden bütün dillere çevrilmiş ve Fransa'da 230.000 adet satmıştır. Düşünceler ve önyargılar altında adamakıllı ezilmiş, kör cahil, sıradan, sokaktaki bir adam, savaşın etkisi altında nasıl bir devrimciye dönüşür, Barbusse bunu olağanüstü bir güç, yetenek ve doğrulukla gösteriyor...

"*Komünist Enternasyonal*" dergisinin
4. sayısında, Ağustos 1919'da
yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 29, sf. 514

AMERİKALI BİR GAZETECİNİN SORULARINA YANIT

...ÖRNEĞİN BAŞKIR halkına Rusya içinde özerk bir cumhuriyet kurma hakkını tanıdık. Bütün ulusal toplulukların özgür, özerk gelişimlerini, edebiyatın bütün ulusal dillerde serpilmesini ve yayılmasını her biçimde destekliyoruz. Anayasamızı başka dillere çevirip dağıtıyoruz. Bizim Sovyet anayasamız, köleleştirilmiş, ezilmiş, haklarından yoksun bırakılmış bir milyardan fazla sömürge insanına, "demokratik" burjuva devletlerin, toprağın ve sermayenin özel mülkiyetini tanıyan, yani küçük bir küme "uygar" kapitalistin, kendi yurtlarının emekçileri ile Asya, Afrika vb. sömürgelerindeki yüz milyonlarca kişi üstünde egemenliğini kabul eden "batılı" ya da Amerikan anayasalarından çok daha uygun geliyor ne yazık ki!

...Kapitalizmin yıkılışı kaçınılmazdır. Kitlelerin devrimci bilinci her yerde büyümekte. Buna tanıklık eden binlerce belirti var. İşte onlardan biri, ikincil önemde, ama darkafalılar için çarpıcı: Cepheye gitmeden önce son derece barışçı, ılımlı, yumuşak başlı bir darkafalı küçük burjuva olan Henri Barbusse'ün romanları (*Ateş* ve *Aydınlık*)...

20 Temmuz 1919
Pravda, sayı 162
25 Temmuz 1919

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 29, sf. 521

RK(B)P MERKEZ KOMİTESİNİN UKRAYNA SOVYET İKTİDARI İLE İLGİLİ KARARI

DENİKİN ÇETELERİNİN geçici işgalinden kurtulmakta olan Ukrayna emekçi halkına karşı izlenecek tutuma ilişkin, RKP Merkez Komitesi bir kararname ile bildirir:

1. Ulusların kendi kaderlerini belirleme hakkı ilkesini titizlikle uygulayan Merkez Komite, RKP'nin, Ukrayna Sosyalist Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını tanımakta kararlı olduğunu bir kez daha belirtmeyi gerekli görür.

2. Bütün Sovyet cumhuriyetlerinin, dünya emperyalizminin korkunç güçleriyle mücadelelerinde sıkı bir birlik içinde olması gerekliliğini tüm komünistler ve bilinçli işçiler için tartışılmaz gören RKP, bu birliğin alacağı biçimlerin Ukrayna işçi ve köylülerince kararlaştırılması gerektiği görüşündedir.

3. Şu an, Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ile RSFSC arasındaki ilişkiler federatiftir; Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin 1 Haziran 1919 ve Ukrayna Merkez Yürütme Komitesi'nin 18 Mayıs 1919[109] tarihli kararlarına dayanarak oluşturulmuştur.

4. Ukrayna kültürünün (dil, okul vb.) Rus çarlığı ve sömürücü sınıflarınca yüzyıllar boyu baskılanmış olması nedeniyle, RKP Merkez Komitesi, bütün parti üyelerini, Ukrayna dili ve kültürünün

---

[109] 18 Mayıs 1919'da Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Merkez Yürütme Komitesi, Sovyetler iktidarının düşmanlarıyla mücadelede, bütün Sovyet cumhuriyetlerinin silahlı güçlerini birleştirmesi yönünde bir karar alınmıştır. Benzer öneriler Letonya, Litvanya ve Beyaz Rusya Sovyet hükümetlerince de dile getirilmiştir. 1 Haziran 1919'da Merkez Yürütme Komitesi "Dünya emperyalizmiyle mücadelede Rusya, Ukrayna, Letonya, Litvanya ve Beyaz Rusya Sovyet Cumhuriyetleri'nin birleşmesi üstüne" başlıklı kararnameyi resmi olarak duyurmuştur.

özgür gelişiminin karşısında duran bütün engelleri, elden gelen her yolla, ortadan kaldırmakla görevlendirir. Yüzyıllarca sürmüş baskının doğurabileceği milliyetçi eğilimlerin Ukrayna halkının geri kalmış katmanları arasında başgöstermesi durumunda, RKP üyeleri bu kişilere en büyük hoşgörüyü göstermekle, onları sakınmakla ve kardeşçe açıklamalarla onlara, Ukrayna ve Rusya emekçi kitlelerinin çıkarlarının özdeş olduğunu anlatmakla yükümlüdür. RKP üyeleri, Ukrayna topraklarında, emekçi halkın okulda ve tüm Sovyet kuruluşlarında anadilini kullanma hakkını hayata geçirmeye çalışmalı; Ukrayna dilini birtakım yapay önlemlerle ikinci plana itmeyi amaçlayan tüm girişimlere her yolla karşı durmalı; tersine, bu dili emekçi kitlelerin komünist eğitiminde bir araç yapmalıdır. Tüm Sovyet kuruluşlarında Ukraynaca bilen yeterli sayıda çalışan olması ve gelecekte tüm görevlilerin bu dili konuşabilmesi için gereken önlemler ivedilikle alınmalıdır.

(B) RKP Merkez Komitesi Izvestiya'sı,
Sayı 8, 2 Aralık 1919

V. Lenin, *Eserler*,
5. Rus baskısı,
c. 39, sf. 334-335

JOHN REED'İN *DÜNYAYI SARSAN ON GÜN* KİTABINA ÖNSÖZ

JOHN REED'İN *Dünyayı Sarsan On Gün* kitabını canlı bir ilgi ve bir an bile eksilmeyen bir dikkatle okudum. Bu yapıtı dünyanın bütün işçilerine tüm kalbimle öneriyorum. Bu kitabın milyonlarca nüsha dağıtılmasını ve bütün dillere çevrilmesini diliyorum, çünkü bu kitap, proleter devriminin ve proletarya diktatörlüğünün ne olduğunun anlaşılması bakımından son derece önem taşıyan olayları, olağanüstü canlı bir dille ve gerçeğe tıpatıp uygun olarak anlatmaktadır. Proleter devrim ve proletarya diktatörlüğü sorunları bugün yaygın bir biçimde tartışılmaktadır; ancak bu görüşlere evet ya da hayır demeden önce, verilecek kararı bütün kapsamıyla kavramak zorunludur. John Reed'in kitabı, hiç kuşku yok ki, uluslararası işçi hareketinin bu temel sorununun aydınlatılmasına yardımcı olacaktır.

N. Lenin

1919 sonunda yazılmış,
İlk olarak 1923 yılında,
John Reed'in *Dünyayı Sarsan On Gün*
(Krasnaya Novi yayınları, Moskova)
kitabında kısaltılmadan yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 36, sf. 534

BÜYÜK YETENEK ESERİ BİR KİTAP

ÖFKEDEN NEREDEYSE aklını kaçırmış bir beyaz muhafızın, Arkadi Averçenko'nun, 1921'de Paris'te yayımlanan, *Devrimin Sırtına On İki Hançer* adlı kitabından söz ediyorum. Doruğa varmış bir nefret, bu usta işi kitapta nasıl hem son derece cılız, hem son derece güçlü bölümler ortaya çıkarmış, bunu gözlemlemek ilginç. Yazar, bilmediği konularda kalem oynattığında sonuç hiç de sanatsal değil. Sözgelimi Lenin'le Troçki'nin özel yaşamlarının gösterildiği bölüm. Kötü yürekliliğinizin büyüklüğüne diyecek yok, ama ne yazık ki yazdıklarınızın gerçeğe benzerliği sıfır, sevgili yurttaş Averçenko! Lenin'le Troçki'nin de yaşamlarında —özel yaşamları da içinde— elbette kusurları vardır, inanın bana. Yalnız, bu kusurları ustalıkla betimlemek için, onları tanımak gerekir. Ve siz onları tanımıyorsunuz.

Buna karşılık, kitabın büyük bölümü, Arkadi Averçenko'nun son derece iyi tanıdığı, yaşadığı, üstünde uzun uzun düşündüğü ve derinden duyumsadığı konulara ayrılmış. Bu bölümlerde eski Rusya'nın, derebeyleri ve büyük fabrikatörlerin Rusya'sının, o varlıklı, karnı tıkabasa tok, semirmiş Rusya'nın bir sözcüsünün izlenimleri ve düşünce yapısı akıllara durgunluk verecek bir yetenekle anlatılıyor. Yönetici sınıfların temsilcileri devrimi gerçekten de böyle görüyor olmalı. Onların azgın nefreti Averçenko'nun anlatısını kimi zaman, kimi zaman değil çoğu zaman, şaşılacak kadar parlak kılıyor. Kitapta gerçekten nefis şeyler var, örneğin iç savaşı yaşamış ve hâlâ yaşamakta olan çocukların ruhsal durumlarıyla ilgili "Çizmelerin Çiğnediği Ot" bölümü.

Ama yazarın gerçekten dokunaklılığa eriştiği bölüm, yemekten, eski Rusya'da zenginlerin nasıl yemek yediklerinden, Petrograd'da —Petrograd değil, Petersburg'da— on dört buçuk veya elli rubleye

yenen akşam yemeklerinden vb. söz ettiği bölüm. Yazar bunları sözcüğün tam anlamıyla zevkle anlatıyor: İşte yazarın tanıdığı, yaşadığı, derinden duyumsadığı, işte asla yanlış yapmayacağı konular. Bu bölümlerdeki içtenlik ve bilginin bir eşi daha yok.

"Yerle Bir Edilmiş Bir Geçmişten Artakalanlar" başlıklı son anlatıda, Kırım'ın Sivastopol kentinde yaşayan eski bir senatörden söz ediliyor, "bir zamanlar zengindi, cömertti, nüfuzluydu" "şu an, bir silah deposunda sabahtan akşama kadar cephane boşaltıyor ve ayıklıyor". İşte "Vyborg'un en önemli demir çelik fabrikasının" eski müdürü, "şu an bir ikinci el mallar mağazasında işçi; satılmak üzere mağazaya getirilen kullanılmış kadın bornozlarıyla pelüş ayıların fiyatını saptamada da bayağı ustalaşmış üstelik."

İki yaşlı, birlikte geçmiş günleri anıyorlar, Petersburg'da güneşin batışlarını, Petersburg sokaklarını, tiyatrolarını ve elbette "Medved"de, "Vienne"de, "Maly Yaroslavetz"deki akşam yemeklerini. Ve anıları haykırışlarla kesiliyor: "Biz onlara ne yaptık?" "Kime zararımız vardı?" "Bütün bunların onlara ne zararı vardı?" "Rusya'ya bunu neden yaptılar?"

Arkadi Averçenko bunu anlayamaz. Ama görünüşe bakılırsa işçiler ve köylüler hiç zorluk çekmeden anlıyorlar, bir açıklamaya gereksinimleri yok.

Bana sorarsanız, bu anlatılardan kimileri yeniden yayımlanmayı hak ediyor. Yeteneği yüreklendirmek gerekir.

Pravda, sayı 263,
22 Kasım 1921,
İmza: *N. Lenin*

V. Lenin, Eserler,
Paris-Moskova,
C.33, sf. 123-24

SOVYETLER CUMHURİYETİNİN İÇ VE ULUSLARARASI DURUMU

Lenin'in Rusya Madencileri Kurultayı Komünist Fraksiyonu Oturumunda Yaptığı Konuşma, 6 Mart 1922

DÜN *IZVESTİYA*'LARDA rastlantıyla Mayakovski'nin[110] siyasal bir konuya değinen bir şiirini okudum. Şiir alanında fazla bilgili olmadığımın kesinlikle bilincinde olmakla birlikte, kendisinin şiir yeteneğinin hayranlarından biri sayılmam. Ama uzun zamandır, politik ve yönetsel açıdan, bana böyle zevk veren bir şeyle karşılaşmamıştım. Şair, şiirinde, toplantıları gülünçleştiriyor ve boyuna toplantı yapan komünistlerle alay ediyor. Bu şiir, şiir açısından nedir bilemem, ama politik açıdan kesinlikle doğru olduğunu onaylarım. Bizler gerçekten de bütün zamanını toplantı yapmakla, komisyonlar kurmakla, tasarılar hazırlamakla, böyle sonsuzca uğraşıp durmakla geçiren insanlar konumundayız şu an (ve bunun çok aptalca bir konum olduğunu da söylemek gerek). Bir zamanlar Rusya'da Oblomov adında bir tip vardı. Sabahtan akşama kadar yatağında uzanıp kafasında bir şeyler kurardı. O günlerden bu günlere çok zaman geçti. Rusya üç devrim yaptı, ama Oblomov'lar hâlâ duruyor. Çünkü Oblomov yalnızca bir toprak sahibi değildi, köylüydü de; yalnızca bir köylü de değildi, aydındı da; yalnızca bir aydın da değildi, işçi ve komünistti de. Bizi toplantı

[110]Lenin, *Mayakovski*'nin ateşli toplantı meraklılarıyla ilgili bir şiirinden söz ediyor. Şairin bir çağdaşının aktardığına göre, Mayakovski Lenin'in şiirine değinmesini şu sözlerle yorumlamış: "Eğer İlyiç (Lenin) politik yolumun doğru olduğunu söylüyorsa, demek ki komünizm konusunda ilerlemeler kaydediyorum. Bizim gibiler için temel olan, asıl önemde olan budur."

yaparken, komisyonlarda çalışırken gören biri, *kırk yıllık Oblomov'un hâlâ buralarda olduğunu* şıp diye görür. *Oblomov'dan bir şey çıkması için, onu uzun uzun yıkayıp paklamak, sarsmak ve pataklamak gerektiğini* de görür. Bu konuda, kendimizi en ufak bir yanılsamaya kapılmadan görebilmeliyiz. Bizler, Sosyalist-Devrimciler gibi, "devrim" sözcüğünü büyük harfle yazanları kopya etmedik hiçbir zaman. Devrim sırasında daha az aptallık yapılmadığını, hatta kimi zaman daha çok yapıldığını, Marx'la birlikte, bir kez daha söyleyebiliriz.[111] Bu aptallıklara soğukkanlılıkla ve korkusuzca bakabilmek gerekiyor; biz devrimciler bunu öğrenmeliyiz.

Pravda, sayı 54,
8 Mart 1922

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 33, cf. 226-27

---

[111]Lenin Engels'in "Göçmenlerin Edebiyatı" adlı yazısından bir bölümü anıyor.

MİLİTAN MATERYALİZMİN KAPSAMI

...ENGELS, 18. yüzyıl sonu tanrıtanımazlarının militan edebiyatını çevirtip halka dağıtmalarını çağdaş işçi sınıfının önderlerine her zaman öğütlemişti.[112] Bunu bugüne kadar yapmamış olmak bizim utancımız (Devrimci bir dönemde iktidarı ele geçirmenin, bu iktidari gereğince kullanmasını bilmekten çok daha kolay olduğunun sayısız kanıtından biri). Bu cansızlığımızı, uyuşukluğumuzu, beceriksizliğimizi çeşit çeşit "gösterişli" düşünceyle haklı çıkarmaya çalışanlar var. Bu kimseler, örneğin, 18. yüzyılın tanrıtanımaz yazını artık çok eskimiştir, bilimsel değildir, çocukçadır gibi şeyler söylemeye bayılıyorlar. Bilgiçliği değilse, marksizmden hiçbir şey anlamamış olmayı gizleyen, bu tür sözde bilimsel safsatalardan daha beter bir şey yoktur. Elbette 18. yüzyıl devrimcilerinin tanrıtanımaz yapıtlarında bilimsel olmayan ve çocukça şeyler bulacağız. Ama yayıncıları bu yapıtları kısaltmaktan, 18. yüzyılın sonlarından bugüne, dinlerin bilimsel eleştirisinde insanlığın aldığı yola işaret eden, yakın zamanda bu konuyla ilgili yayımlanmış yapıtları anan kısa sonsözler eklemekten alıkoyan bir şey mi var! Bir marksistin yapabileceği yanlışların en büyük ve en kötüsü, çağdaş toplumun karanlığa, cehalete, önyargılara mahkum ettiği milyonlarca insandan oluşan halk yığınlarının (özellikle de köylüler ve zanaatçıların) bu karanlıklardan, yalnızca doğrudan, saf marksist bir eğitim yoluyla çıkacaklarına inanmaktır. Bu yığınlara tanrıtanımaz propagandanın çok çeşitli örneklerini sunmak; yaşamın çok çeşitli alanlarından olaylar aktarmak; ilgilerini çekebilmek, onları din uykularından uyandırmak, sarsmak için akla gelen her biçimde onlarla konuşmak şarttır.

[112] F. Engels, "Göçmenlerin Edebiyatı."

18. yüzyıl tanrıtanımazlarının toplumda egemen olan papazlar takımına açıkça saldıran, ateşli, ele avuca sığmaz, ustaca, tinsel yazıları, insanları din uykularından uyandırmakta, bugün edebiyatımızda baskın olan ve (saklamaya gerek yok) Marksizmi çoğu zaman çarpıtan, marksist düşünceleri yaşamdan ustaca seçilmiş olaylarla resmederek açıklamaktan aciz, bunaltıcı, yavan yinelemelerden bin kat daha başarılı olacaktır. Marx ve Engels'in önemli yapıtlarının tümü dilimize çevrilmiş durumda. Eski tanrıtanımazlık ve eski materyalizmin ülkemizde Marx ve Engels'in onlara getirdiği düzeltmelerden eksik kalacağından korkmak için en ufak bir neden yok. Bizim güya marksist, ama pratikte Marksizmi saptırmaktan başka bir şey yapmayan komünistlerimizin sıkça atladığı temel nokta, dinle ilgili sorunlar karşısında bilinçli bir tutum sergileyerek, dinlerin aydın bir eleştirisini yapmayı bilerek, hâlâ kapkara cahil olan halk yığınlarının ilgisini çekebilmektir.

Öte yanda, çağdaş, bilimsel din eleştirisinin temsilcilerini bir inceleyin. Burjuvazinin kültürlü kesiminin bu sözcüleri, hemen hemen her zaman, kendi çürüttükleri bir dinsel önyargıyı, burjuvazinin ideolojik köleleri olduklarını, "papazlar takımının diplomalı uşakları" olduklarını açığa vuran bir akıl yürütmeyle tamamlayıveriyorlar.

İki örnek. Profesör R. Y. Vipper 1918 yılında küçük bir kitap yayımladı: *Hristiyanlığın Doğuşu* (Pharos Yay., Moskova). Yazar kitabında çağdaş bilimin kazanımlarını bir kez daha sıralıyor; ancak, bir siyasal örgütlenme olarak Kilise'nin silahı olan önyargılar ve yalanla mücadele etmekten kaçınarak, bu sorunlara yan çiziyor ve iki "ucun," idealizm ve materyalizmin üstünde olmak gibi gerçekten gülünç ve gerici bir savda bulunuyor. Bu tutum, bütün dünyada, emekçilerin sırtından kazandıkları paradan yüz milyonlarca rubleyi dini ayakta tutmaya harcayan egemen burjuvaziye uşaklıktır.

İsa Efsanesi adlı kitabında dini masallarla önyargılara karşı çıkan ve İsa'nın hiçbir zaman var olmadığını kanıtlayan tanınmış

Alman bilgini Arthur Drews, yapıtının sonunda, kendisinin dinden yana, ama yenilenmiş, arıtılmış, inceltilmiş, "günden güne güçlenen doğalcılık seline" (Almanca 4. baskı, sayfa 238, 1910) kafa tutabilecek bir dinden yana olduğunu söylüyor. Eski, küflenmiş dinsel önyargıların yerine yepyeni, çok daha iğrenç ve çok daha alçakça önyargılar koymakta sömürücülere yardımcı olan, bilinçli, ne olduğu ortada bir gericidir Drews.

Ama bu, Drews'in kitaplarının hiç çevrilmemesi gerektiği anlamına gelmiyor. Komünistlerin ve bütün tutarlı materyalistlerin, burjuvazinin ilerici kesimiyle bir ölçüde ittifak yaparken, gerici düşünce biçimine yuvarlandıklarını gördükleri anda bu kesimleri yılmadan teşhir etmeleri gerektiği anlamına geliyor. Burjuvazinin devrimci olduğu 18. yüzyılın burjuvazi temsilcileriyle kopmak, marksizme ve materyalizme ihanet etmek anlamına gelir, çünkü dinsel karanlıkçıların egemenliğiyle mücadele eden bizler için, Drewslerle belli biçimlerde, belli ölçülerde "ittifak" yapmak kaçınılmazdır.

Militan materyalizmin yayın organı olma amacındaki *Marksizmin Bayrağı Altında*[113] dergisi, tanrıtanımaz propagandaya, basının bu sorunlarla ilgili yaklaşımına ve devletimizin bu alandaki çalışmalarında yapılan büyük yanlışları düzeltmeye geniş yer vermelidir. Çağdaş burjuvazinin sınıf çıkarları ve sınıf örgütlenmeleriyle, dinsel kuruluşlar ve dinsel propaganda örgütleri arasındaki bağı gösteren pek çok somut olay ve karşılaştırma içeren kitapları, kitapçıkları kullanmak özellikle önemlidir.[114]

---

[113]*Marksizmin Bayrağı Altında*: Tanrıtanımazlığın ve militan materyalizmin propagandasını yapmayı, bu görüşleri halka yaymayı amaçlayan, felsefe ve ekonomi dergisi. Ocak 1922'den Haziran 1944'e kadar her ay (1933-35 arasında ayda iki kez), Moskova'da yayımlanmıştır.

[114]Başlangıçta bu bölüm şöyle kaleme alınmıştır: "Bir gün Upton Sinclair'in *The Profits of Religion* (Dinin Yararları) adlı yapıtını karıştırma fırsatım oldu. Yazarın soruna yaklaşımında ve çözümleme biçiminde elbette kimi kusurlar var, ama gerekli bir kitap bu, çünkü canlı bir dille yazılmış ve çok sayıda olay ve somut örnek sunuyor."

Dinle sermaye arasındaki resmi, yönetsel, devlet bağının çok daha az görünür olduğu Amerika Birleşik Devletleri'ne ilişkin bütün malzemeler son derece büyük önem taşımaktadır. Biz Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (Menşeviklerin, Sosyalist-Devrimcilerin ve bir kısım anarşistin önünde bilinçsizce yerlere kapandıkları) "çağdaş demokrasi"nin, en gerici düşünceler, din, karanlıkçılık, sömürücülerin savunusu gibi, burjuvazinin vaaz edilmesinde çıkarı olan şeylerin vaaz edilmesi özgürlüğünden başka bir şey olmadığını açık seçik görüyoruz.

Militan materyalizmin yayın organı olma amacındaki derginin okurlarımıza tanrıtanımaz yazını toplu bir biçimde, hangi yapıtın hangi okur çevresine hangi anlamda uygun olacağını da belirterek sunmasını umuyoruz. Ülkemizde bu alanda yayımlanmış olan (yalnızca düzgün çevirileri. ki bunlardan fazla yok) ve daha yayımlanması gereken yapıtları belirtmeye dikkat etmesi de yerinde olacaktır.

Marksizmin Bayrağı Altında,
sayı 3, Mart 1922,
İmza: *N. Lenin*

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 33, sf. 232-35

Krupskaya, bu kitabın, Lenin adına, yazarın bir mektubuyla birlikte postalandığını anlatır. Sinclair mektubunda "romanları aracılığıyla sürdürmeye çalıştığı mücadeleden söz etmiş"tir. Lenin "elinin altında bir İngilizce sözlükle kitabı akşam okumaya başladı. Tanrıtanımaz propaganda açısından bu kitap onu pek doyurmamıştı, ama burjuva demokrasisi eleştirisini beğenmişti." (*Marksizmin Bayrağı Altında*, sayı I, 1933).

DEVRİMİMİZ ÜSTÜNE

(N. Sukhanov'un Anılarıyla İlgili)

I

BUGÜNLERDE SUKHANOV'UN devrimle ilgili anılarını şöyle bir karıştırdım. Bu anılarda özellikle göze çarpan şey, bizim bütün küçük burjuva demokratlarımızın, tıpkı II. Enternasyonal'in[115] şövalyeleri gibi, bilgiçlikleri. İnanılmaz derecede tabansız oluşlarını, Alman modelinden en ufak bir sapma söz konusu olduğunda, içlerinden en iyilerinin bile açık davranmaktan kaçmasını bir yana bıraktım. Bütün küçük burjuva demokratların, devrim boyunca yeterince sergiledikleri bir karakter özelliğidir bu. Ama bunlar bir yana, anılarda en göze çarpan şey, geçmişe uşakça öykünmeleri.

Hepsi kendine marksist diyor, ama marksizmi kavrayışları alabildiğine bilgiççe. Marksizmde temel olan şeyi, onun devrimci diyalektiğini hiç anlamamışlar. Marx'ın devrim zamanlarında en üst noktada esneklik gerektiğini kesin bir dille belirttiği sözlerini[116]

[115] *II. Enternasyonal*: Sosyalist partilerin 1889'da kurulmuş birliğidir. Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde, II. Enternasyonal'in önderleri sosyalizm davasına ihanet ettiler ve kendi emperyalist hükümetlerinin yanında yer aldılar. II. Enternasyonal dağıldı. Sol parti ve gruplar, 1919'da Moskova'da kurulan III. Enternasyonal'e (Komünist Enternasyonal) katıldılar. Aynı yıl Bern'de yapılan bir konferansla II. Enternasyonal yeniden kuruldu. Buraya yalnızca sosyalist hareketin oportünist kanadını temsil eden partiler katıldı.

[116] Lenin büyük olasılıkla Marx'ın Paris Komünü'nü "en yüksek noktada esnek bir politik biçim" olarak nitelemesini (K. Marx, *Fransa'da İç Savaş*) ve 12 Nisan 1871'de L. Kugelmann'a yazdığı bir mektupta "Parislilerin esnekliği"ni övgüyle değerlendirmesini göz önünde bulundurmaktadır.

anlamamışlar. Marx'ın, anımsadığım kadarıyla 1856 tarihli mektubunda, devrimci bir durum yaratabilecek güçte olan köylü savaşının, işçi hareketiyle birleşmesi umudundan söz ettiğini[117] bile fark etmemişler. Bu kesin söze bile yan çiziyor; kedi, sıcak bir yemeğin çevresinde nasıl dönerse, onlar da bu sözlerin çevresinde öyle dönüyorlar.

Bütün davranışlarından, burjuvaziyle köprüleri atmak şöyle dursun, ondan uzaklaşmaktan ödü kopan, yüreksiz reformistler oldukları anlaşılıyor; ama onlar bu korkaklıklarını dizginsiz bir lafebeliği ve tafrayla gizliyorlar. Yalnızca kuramsal olarak bakıldığında bile, hepsinin, marksizmin şu görüşünü kavramakta tamamen yetersiz olduğu göze çarpıyor: Kapitalizmin ve burjuva demokrasisinin Batı Avrupa'da bugüne dek belirli bir yol izleyerek geliştiğini gözlemlemişler. Bu yolun, yalnızca *mutatis mutandis*, yani kimi değişiklikler (evrensel tarihin genel hareketi açısından tamamen önemsiz değişiklikler) yapılması koşuluyla bir model olarak görülebileceğini kavrayamıyorlar.

Birincisi, devrim birinci emperyalist dünya savaşına bağlıydı. Böyle bir devrimde, bu savaştan kaynaklanan, kimi yeni ya da en azından değişikliğe uğramış çizgilerin ortaya çıkması doğaldı, çünkü benzer koşullar altında böyle bir savaş dünya üzerinde daha önce hiç olmamıştı. Bu savaşın ardından, bugün hâlâ, en zengin ülkelerin burjuvazileri "olağan" burjuva ilişkileri yeniden kurmayı başaramıyorlar. Oysa bizim reformistlerimiz, kendilerini devrimci sanan bu küçük burjuvalar, olağan burjuva ilişkilerin bir sınır (aşılamayacak bir sınır) oluşturduğunu düşündüler ve hâlâ da düşünmekteler. Bu "olağanlığı" da son derece bayağı ve dar bir anlamda anlıyorlar.

İkincisi, şunu kesinlikle bilmiyorlar ki evrensel tarihte, genel gelişimin kurallılığı, gerek biçimde, gerek bu gelişimin düzeninde

[117] Bkz. K. Marx'ın Engels'e yazdığı 16 Nisan 1856 tarihli mektup. (Marx ve Engels, *Seçilmiş Yazışmalar*, Moskova, 1966, s. 92).

özgünlük gösteren kimi dönemleri, reddetmek şöyle dursun, içerir. Örneğin uygarlaşmış ülkelerle, ilk kez bu savaşın kesin bir biçimde uygarlık yörüngesine soktuğu ülkelerin, yani bütün Doğulu, Avrupa dışı ülkelerin tam arasında yer alan Rusya'nın, bu durumun sonucu olarak, kendine özgü kimi nitelikler taşıyabileceği ve taşımak zorunda olduğu akıllarına bile gelmiyor. Bu nitelikler, evrensel evrimin genel çerçevesi içinde elbette yeri olan, ama Rusya'nın kendine özgü devrimini bütün önceki Batı Avrupa devrimlerinden ayıran ve Doğu ülkeleri söz konusu olduğunda birtakım kısmi yenilikler getiren niteliklerdir.

Bunu kavramadıkları için, batı sosyal demokrasisinin gelişimi sırasında ezbere öğrendikleri "sosyalizm için olgunlaşmamış olduğumuz" görüşünden, aralarındaki kimi "çok bilgili" kimselerin sözleriyle, "sosyalizm için gerekli nesnel ekonomik öncüllerimizin olmadığı" görüşünden ibaret, son derece sıradan bir kanıtı ileri sürüp duruyorlar. Ve hiçbirisinin aklına şunu sormak gelmiyor: Birinci emperyalist savaş sırasında kendini gösteren bir devrimci durumun içinde bulunan bir halk, çıkışı olmayan bir durumla yüz yüzeyken, kendisine, uygarlığın alışılagelmiş ilerleyiş çizgisine uymasa da, hiç olmazsa kimi elverişli koşullar elde etme şansını verebilecek bir savaşa atılamaz mı?

"Rusya'nın üretici güçleri, sosyalizmi kurmak için gerekli gelişim derecesine varmamıştır." II. Enternasyonal'in bütün şövalyeleri, elbette Sukhanov da, açıkça bu savı duyuruyor. Bu karşı konulamaz savı akla gelen her biçimde yinelemekte ve devrimimizin değerini belirlemede bu savın başat önemde olduğunu düşünmekteler.

Evet ama, ya koşulların özel bir çakışması Rusya'yı önce, güçlüsü güçsüzü tüm Batı ülkelerinin girdiği emperyalist bir dünya savaşına sürüklemişse; ya Rusya'nın evrimini, Doğu'nun doğmakta olan ya da kısmen başlamış devrimleri çizgisine oturt-

muş ve bunu, Marx gibi bir "marksistin" 1856'da Prusya'nın geleceğiyle ilgili olası seçeneklerden biri olarak düşündüğü, "köylü savaşı" ile işçi hareketininin birleşimini gerçekleştirebileceğimiz koşullarda yapmışsa?

Ya çözümsüz bir durumda kalmak, işçi ve köylülerin güçlerini on kat arttırarak, uygarlığın temel öncüllerini Batı Avrupa devletlerinin yaptığından farklı bir biçimde yaratmaya kalkmak olanağını bize sunmuşsa? Evrensel tarihin genel evrim çizgisi bu olgu yüzünden değişmiş mi olur? Evrensel tarihin genel hareketine göre ilerleyen ya da ilerlemiş devletlerdeki başlıca sınıflar arasındaki temel ilişkiler bu olgu yüzünden değişmiş mi olur?

Eğer sosyalizmi yaratmak için belli bir kültür düzeyine erişmek zorunluysa (kaldı ki bu "kültür düzeyinin" ne olduğunu tam olarak kimse söyleyemiyor, çünkü bu düzey Batılı ülkelerin birinden ötekine değişiyor), niçin önce bu belli düzeyin ön koşullarını devrim yoluyla kazanmakla işe başlamayalım. ve sonra, bir işçi-köylü iktidarı ve sovyetler rejimiyle güçlenmiş olarak harekete geçip, diğer uluslara yetişmeyelim?

16 Ocak 1923

II

Sosyalizmi yaratmak için uygarlaşmış olmak gerektiğini söylüyorsunuz. Çok güzel. Peki ama neden ülkemizde uygarlığın ön koşullarını yaratmaya toprak sahiplerini, Rus kapitalistlerini kovarak başlamayalım ve sonra sosyalizme yürümeyelim? Tarihin alışılagelmiş düzeninde bu tür değişikliklerin kabul edilemez ya da olanaksız olduğunu hangi kitapta okudunuz?

Napolyon'un bir sözü geliyor aklıma: "*Önce başlanır. sonra... bakılır.*" Bizim yaptığımız da buydu. Önce, 1917 Ekim'inde ciddi bir mücadeleye başladık, sonra gelişimin akışı bize ayrıntıları,

Brest-Litovsk Barışı[118] gibi, NEP[119] gibi ayrıntıları gösterdi (evrensel tarih açısından kesinlikle ayrıntıdır bunlar, başka bir şey değil). Ve şu anda, işin belkemiğinde, zaferi kazandığımıza hiç kuşku yok.

Sukhanovlarımız, hele hele onlardan daha sağdaki sosyal demokratlar, devrimlerin genel anlamda başka türlü yapılamayacağını düşünmüyorlar bile. Avrupalı küçük burjuvalarımız, nüfusu çok daha yoğun ve toplumsal koşulları çok daha çeşitli olan Doğu ülkelerinde bundan sonra olacak devrimlerin, Rus devrimi için olduğundan çok daha fazla özgün çizgi taşıyacağını düşünmüyorlar.

Elbette Kautsky'ci çizgide yazılan kitap, yazıldığı sırada çok gerekliydi. Ama bu kitabın dünya tarihinde olabilecek bütün gelişme biçimlerini öngördüğünü düşünmeyi bir yana bırakmanın zamanıdır. Öyle düşünenleri, sözü hiç dolandırmadan, avanak kefesine koymak uygun olacaktır.

17 Ocak 1923

30 Mayıs 1923'te
Pravda'nın 117. sayısında basılmıştır.
İmza: *Lenin*

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 33, sf. 489-494

---

[118] *Brest-Litovsk Barış Anlaşması*: Sovyet Rusya'yla Almanya arasında Mart 1918'de imzalanan anlaşmadır. Anlaşma Rusya için çok ağır koşullar içermektedir.

Sovyet hükümeti bu anlaşmayı imzalamak zorunda kalmıştır çünkü bir yandan çarlık ordusu dağılırken, öte yanda Kızıl Ordu yeni yeni kurulmaktadır. Ne kadar ağır olursa olsun, Brest-Litovsk Barışı Sovyetlere, gereken soluk alma zamanını vermiş, burjuva karşıdevrimini ve iç savaş sırasındaki dış müdahaleyi ezmek için gücünü toplamasını sağlamıştır.

Almanya'daki Kasım 1918 devriminin ardından Brest-Litovsk Barışı iptal edilmiştir.

[119] NEP: Genç Sovyet devletinin kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde benimsediği Yeni Ekonomik Politika. Sovyet Rusya'nın, dış müdahale ve iç savaş sırasında sürdürdüğü ve savaş komünizmi politikası olarak bilinen politikadan (1918-1920) farklı oluşu nedeniyle "yeni" adını almıştır.

A. M. GORKİ'YE

2 Şubat 1908

...İKİNCİ NOKTA. Şu anda üç kişi, Rusya'dan buraya *Proletari*'yi[120] düzene koymak için gönderilmiş bulunuyoruz (Bogdanov, ben ve bir "teknisyen"[121]). Her şey ayarlandı, önümüzdeki günlerde duyuruyu yapacağız. Sizi de gazeteye katkı yapanlar arasına yazıyoruz. İlk sayılar için bir şeyler (*Novaya Zhizn'deki Küçük Burjuvazi Üstüne Notlar*[122] ya da yazmakta olduğunuz romandan parçalar gibi) gönderip gönderemeyeceğinizi bize bildirin.[123]

Elinizi coşkuyla sıkıyorum. M. Fe'ye çok selam.

Sizin V. Ulyanov

Cenevre'den Capri'ye (İtalya) gönderilmiştir. İlk olarak 1924'te *Lenin Derlemesi I*'de basılmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c. 34, sf. 391-92

---

[120] 27 No'lu dipnota bakınız.

[121] I. Dubrovinski. (Adlar Dizini'ne bkz.)

[122] M. Gorki'nin "Küçük Burjuvazi Üstüne Notlar"ı, Ekim-Kasım 1905'te yasal Bolşevik gazete *Novaya Zhizn*'de yayımlanmıştır.

[123] 1908 başlarında M. Gorki "*İtiraf*" adlı romanını bitirmektedir.

A. M. GORKİ'YE

7 Şubat 1908

Sevgili A. M.,

AÇIKLAMANIZLA ilgili, A. A.'nın görüşünü soracağım. Bence, onu kişisel olarak tanımadığınıza göre, yayımlanmaması daha iyi olur.[124]

Kinizmle ilgili makalenizi hangi b-k(*) derlemeye gönderdiniz?[125] Ne düşüneceğimi şaşırdım, çünkü bana mektuplarda b-k derlemelerden düzenli olarak söz ediyorlar, ama bundan söz edildiğini hiç duymadım. Umarım Petersburg'dakinedir. Sizde bir kopyası varsa Sienkiewicz'e[126] mektubunuzu (*ne zaman* yol-

---

[124]N. Semaşko'nun Cenevre'de tutuklanmasıyla ilgili Gorki'nin basına bir açıklama yapması olasılığından söz ediliyor.

(*)Bolşevik sözcüğünün ilk ve son harfleri. —çev.

[125]Gorki, "Kinizm üstüne" başlıklı makaleyi bir Fransız dergisi olan *Documents du progrès* için kaleme almıştır. *Önce Edebiyatta Kafa Karışıklığı* adlı derlemede (Zveno Yay., St. Petersburg, Ocak 1908), sonra Fransız dergisinin Mart sayısında yayımlanan makale, Tanrı-yapıcılık'a ilişkin yanlış savlar içermektedir.

[126]Sienkiewicz, Prusya hükümetinin Poznanlı toprak beylerinin arazilerine el koyması karşısında kamuoyunun tavrını ortaya koymak amacıyla bir anket hazırlamıştır. Gorki, 30 Ocak 1908 tarihinde gönderdiği bir mektupla bu ankete yanıt vermiştir. Sienkiewicz, 252 yanıtı, Gorki'ninkine yer vermeden, Paris'te kitapçık olarak bastırmıştır.

Gorki, mektubunda, Poznanlı toprak beylerinin mülk sahipliğini savunmanın yanlışlığını belirtmektedir.

Sienkiewicz'e, kendisinin bir yazar olarak yeteneğine çok değer verdiğini, ne var ki bir sanatçının "halkın düşmanının kim olduğunu bilmesi gerektiğini" düşündüğünü yazmıştır. Sienkiewicz'in, "devrim ateşini tutuşturmayan", vergilerini düzenli ödeyen, Prusya ordusuna asker yollayan Polonyalıların "barışçı" tutum sergiledikleri gibi kanıtlarla destekleyerek II. Guillaume'a yaptığı çağrıyı protesto

landığını belirterek) bize gönderin. Gerçi bu bir anket olduğuna göre, Sienkiewicz kesin yayımlayacaktır.

Tasarılarınız çok ilginç, yanınıza gelebilmeyi çok isterdim. Ama kabul edersiniz ki bir an önce yoluna konması gereken bir parti işini bırakamam. Yeni bir işi yoluna koymak kolay değil. Onu bırakamam. Yaklaşık bir iki ay içinde işleri düzene sokmuş oluruz, o zaman bir iki haftalığına kolaylıkla ayrılabilirim buradan.

Politikadaki bu çöküş havasına, dönekliğe, sızlanmalara karşı *sistemli* bir mücadele yürütmenin gerekliliği konusunda sizinle tamamen aynı düşüncedeyim. "Toplum" ve "gençlik" konularında aramızda bir görüş ayrılığı olduğunu sanmıyorum. Partimizde aydınların ağırlığı azalmakta, her yerden partiye sırt çevirdikleri haberi geliyor. Cehennemin dibine gitsinler, pis herifler. Parti küçük burjuva döküntülerden kurtuluyor. İşçiler giderek daha etkin oluyorlar. İşçi militanların işlevi artıyor. Bütün bunlar harika, sizin "sert ve acı sözlerinizi" de bu anlamda anlamak gerektiğine inanıyorum.

Şu sıra, nasıl etki yaratmalı, tam olarak ne tür "edebiyat yapmalı"? Derlemeler mi çıkarmalı, yoksa *Proletari*'yi mi? Elbette en kolay yanıt, ya birini ya ötekini değil, ikisini birden çıkarmak; kusursuz, ama uygulamada olmayacak bir yanıt. Yasal derlemeler elbette olmalı, Petersbug'daki yoldaşlarımız bunun için ter döküyor, ben de Londra'dan sonra, Kuokkala'dayken[127] epey güçlük çekmiştim. Olanak varsa, onlara destek olmak ve bu derlemeleri sürdürmek için her şeyi yapmalı.

Gerçi Londra'dan[*] 1907 Kasım'ına kadar (altı ay!) yaşadığım deneyime baktığımda, şu an *sistemli* bir yasal edebiyat yaratamayacağımız kanısına varıyorum. *Parti*'nin şu anda, düzenli çıkan,

etmiştir. Mektubunun sonunda "Bu sözler, Polonya halkına duyduğunuz sevgiden kuşkulanma hakkını veriyor bana" diye yazmıştır (Gorki'nin arşivi).

[127]Finlandiya'da, Lenin'in 1906 Eylül'ünden 1907 Kasım'ına kadar yaşadığı yer.

[*]1907 Mayıs ayında Londra'da RSDİP'nin V. Kongresi yapılmıştır. —*çev.*

parçalanma ve yılgınlığa karşı soğukkanlı ve kararlı bir mücadele politikası güden bir siyasal yayın organını, bir parti yayın organını, bir siyasal gazeteyi gereksindiğinden hiç kuşkum yok. Yurtdışında çıkan bir yayın organına inanmayan bir sürü Rus var. Oysa bu bir yanılgı, yazı kurulumuz *Proletari*'yi durup dururken buraya taşıma kararı almadı. Gazeteyi yoluna koymak, düzenli çalışır duruma getirmek, canlandırmak güç bir iş. Ama yapmak gerek ve yapılacak.

Edebiyat eleştirisini bu gazetede niye yapmıyoruz? Yeterince yer mi yok? Sizin çalışma yönteminizi hiç bilmiyorum. Ne yazık ki karşılıklı görüşmelerimizde ciddi konulardan konuşmak yerine, gevezelik edecek fırsatımız oldu daha çok. Düzenli (haftada bir ya da iki), küçük, kısa makaleler sizin için anlamlı değilse, büyük bir yapıta çalışıyor olmaktan hoşnutsanız, doğal olarak size çalışmanızı bölmenizi söylemeyeceğim. Büyük yapıtınız çok daha gerekli olacaktır!

Ama bir yandan da bizimle birlikte bir siyasal gazetede çalışmak isterseniz, neden *Novaya Zhizn*'de yayımladığınız, bence başarılı da olan "Küçük burjuvazi üstüne notlar" türünden yazılarla devam etmeyelim, niye bu türü alışkanlık edinmeyelim? İlk mektuplarımda size bundan söz ederken "niyetim önceden belliydi;" şöyle düşünmüştüm: İlgisini çekerse, sarılır bu öneriye. Son mektubunuzda sarılmış gibisiniz, yanılıyor muyum? Böyle bir işten, hem parti çalışması kazançlı çıkacaktır çünkü eskisinden daha çok alanda söz söyleyen bir gazetesi olacaktır, hem edebi çalışma kazançlı çıkacaktır çünkü partinin çalışmasına sıkıca bağlanacak ve parti üstünde sistemli ve sürekli bir etkide bulunacaktır! Artık "akınlara" çıkmak yerine, her alanda, aralıksız, gediksiz, sürekli bir saldırıya girişilmeli ki Bolşevik sosyal demokratlar, her tür sersemin defterini parça parça dürmek yerine, Japonların Ruslardan Mançurya'yı alışları gibi, kesinlikle her alanı ele geçirebilsinler.

Derlemeler için düşündüğünüz üç ana konudan (felsefe, edebiyat eleştirisi ve güncel taktik) bir buçuğu siyasal gazeteye, *Proletari*'ye uyar: Güncel taktik ve edebiyat eleştirisinin büyük bölümü. Edebiyat eleştirisinde, yarı partili ya da parti dışı çeşitli dergilere dağılmış, uzun, uzman işi makaleler asla işe yaramamıştır! Bu eski, pek saygıdeğer büyük entelektüeller havasından uzaklaşmak, yani edebiyat eleştirisini partinin çalışmasına, partinin doğrultusuna daha sıkıca bağlamak için bir adım atmaya çalışmak daha yerinde olacak. Avrupa'nın olgunlaşmış sosyal demokrat partileri böyle yapıyor. Biz de yapmalıyız bunu; böyle bir girişimde, gazetecilerin ortaklaşa çalışmaları ilk adımlarında güçlüklerle karşılaşabilir, gözümüz korkmamalı.

Ben diyorum ki edebiyat eleştirisiyle ilgili kapsamlı yazılar kitaplarda, kısmen de dergilerde yer alsın. Sistemli, periyodik, parti çalışmasına bağlı, *Novaya Zhizn*'de başlamış olan türden makaleler de siyasal gazete kapsamında değerlendirilsin. Ne dersiniz, size uyar mı?

Üçüncü konu felsefe. Bu alanda yeterince donanımlı olmadığımın çok iyi farkındayım, o yüzden ortaya çıkıp bir şey demiyorum. Ama, basit bir marksist olarak, bizim parti düşünürlerimizi dikkatle okuyorum, ampiriomonist Bogdanov'u, ampiriokritisist Bazarov, Lunaçarski ve öbürlerini dikkatle okuyorum; onları okudukça *Plehanov*'a daha çok yakınlık duyuyorum! Plehanov, günün egemen anlayışına kapılıp sürüklenmiyor, bunu yapabilmek için insanda fizik güç olmalı! Plehanov'un taktik anlayışı bayağılıkta ve alçaklıkta son nokta. Ama felsefede doğru davayı savunuyor. "Ampirio"ya karşı materyalizmden yanayım, vb.

Parti çalışmasının doğrultusuyla felsefeyi birbirine bağlayabilir miyiz, bağlamalı mıyız? Bolşevizmle? Şu sıra bunun olası olmadığını düşünüyorum. Varsın bizim parti düşünürlerimiz kuram üstüne biraz daha kafa yorsunlar, biraz daha tartışsınlar ve *bir görüş birliğine* ulaşmayı başarsınlar. Bence şimdilik materyalistlerle

"ampirio"lar arasında yaşanan türden felsefe tartışmalarını parti çalışmasının bütününden uzak tutmak gerekiyor.

Yanıtınızı bekleyeceğim, burada kesmek zorundayım.

Sizin, *Lenin*

Cenevre'den Kapri'ye
(İtalya) gönderilmiştir.
İlk olarak 1934'te
Lenin Derlemesi XXVI'da basılmıştır.

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 34, sf. 393-96

A. V. LUNAÇARSKİ'YE

Anat. Vas-ç.'e

13 Şubat 1908

Sevgili An. Vas.

DÜN SİZE BRİNGMANN'LA ilgili kısa bir mektup yolladım. 11 Şubat tarihli mektubunuzu yanıtlamak için sabırsızlanıyorum.

Mektubumun sizi niçin üzdüğünü pek anlayamadım. Felsefe yüzünden değil herhalde!

Proletari'de A. M.'nin hazırlayacağı bir edebiyat bölümü olması tasarınız enfes, beni de çok neşelendiriyor. Ben de *Proletari'de edebiyat eleştirisi* bölümünün sürekli olmasının ve A. M.'ye bırakılmasının hayalini kuruyordum. Ama ona bunu açıkça önermekten korkuyordum, çok korkuyordum, çünkü A. M.'nin çalışma biçimini (ne de çalışırkenki eğilimlerini) hiç *bilmiyorum.* Önemli, büyük bir işle uğraşıyorsa, eğer çalışması önemsiz şeyler, gazete, gazetecilik için kesilmekten zarar görecekse, onu rahatsız etmek ve dikkatini dağıtmak hem aptallık hem suç olur! Bunu çok iyi anlıyor ve hissediyorum.

Siz onun yanındasınız, bunu daha iyi değerlendirebilirsiniz sevgili An. Vas. Eğer Al. M.'yi düzenli bir parti çalışmasıyla görevlendirmekle (ki parti çalışması bundan çok şey kazanacaktır) elindeki çalışmaya *zarar vermeyeceğimize karar verirseniz,* o zaman işi ayarlamaya çalışın.

Proletari'nin 21. sayısı 13 (26) Şubat'ta çıkıyor. Demek oluyor ki daha zamanımız var. Çarşamba günü çıkacak sayıyı rahat rahat

yetiştirmek için, baskıya verilecek metinlerin *cuma* elimizde olması iyi olur. Bu sıkışıklık yaratacaksa, metinler pazar günü gelse de yetiştirebiliriz (daha çabuk olması için doğrudan benim adresime yazıp yollayın), hatta pazartesi gelse bile (mecbur kalırsak!).

Siz de bir şeyler yazmayı boşlamayın sakın. 21. sayıya Rusya' daki sorunlarla ilgili (10-16 bin harflik) politik bir yazı dizisi ya da Ferri'nin ayrılışıyla ilgili[128] (8-10 bin harflik) bir makale göndermeyecek miydiniz? Hatta "ya o, ya o" değil de "hem o, hem o" olursa çok daha iyi olur.

Coşkuyla elinizi sıkıyorum ve A. M.'nin *Proletari*'yle birlikte çalışması işinin çözülüp çözülmediğini bildirmenizi rica ediyorum. Eğer tamamsa, "kurultayı"[129] ve onayı *beklemeden* hemen başlasın.

Cenevre'den Kapri'ye
(İtalya) gönderilmiştir.
İlk olarak 1924'te
Lenin Derlemesi I'de basılmıştır.

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 34, sf. 397-98

---

[128] O dönemde İtalyan Sosyalist Partisi'nin merkezci çoğunluğunun lideri olan E. Ferri'nin parti yayın organı *Avanti*'yi çıkarmayı reddetmesinden söz ediyor.

[129] Gorki'nin, yurtdışında yaşayan Bogdanov ve yandaşları ile Lenin arasında bir görüşme ayarlama girişiminden söz ediliyor. Bu görüşme Nisan 1908'de, Lenin, Gorki'yi görmeye Kapri'ye geldiği sırada gerçekleşmiştir.

A. M. GORKİ'YE

13 Şubat 1908

Sevgili Al. M.

ARAMIZDAKİ AYRILIKLARLA ilgili ortaya attığınız sorunlardan kimilerinin yalnızca bir yanlış anlama olduğunu düşünüyorum. Çünkü benim, ne aptal sendikacıların yaptığı gibi "aydınları kovmak" ne de aydınların partiye gerekli olduklarını yadsımak gibi bir düşüncem var. Bütün *bu* sorunlarla ilgili aramızda bir ayrılık olmasına olanak yok, buna kesinlikle inanıyorum; şu anda karşılıklı görüşme olanağımız da olmadığına göre, birlikte çalışmaya hemen başlamamız zorunlu. Birbirimizi daha iyi ve daha kolayca anlamamızın yolu birlikte çalışmak.

Sizin *Proletari* için küçük bir şeyler yazma tasarınız (duyuru size gönderildi) beni inanılmaz sevindiriyor. Ama elbette büyük bir yapıta çalıştığınız zamandan *çalmayın.*

Troçki'yle ilgili konuda size geçen mektupta yanıt vermek istiyordum, ama unuttum. Biz (yani burası, *Proletari*'nin yazı kurulu, Al. Al., ben ve "Keşiş,"[130] çok iyi bir çalışma arkadaşı kendisi, Rus Bolşeviklerinden) onu hemen *Proletari*'ye çağırma kararı aldık. Ona yazdık, bir konu saptadık ve önerdik. İşleri daha ortaklaşa bir biçimde yürütmeyi istediğimizden (örneğin kendi adıma benim, Troçki'yle çok şiddetli bir kavgam olmuştu; 1903-1905 arasında, kendisi Menşevikken, adamakıllı birbirimize girmiştik), *ortak bir kararla*, "*Proletari* yazı kurulu" diye imzaladık. Troçki o imzaya mı gücendi bilmiyorum, ama üçüncü bir kişi tarafından yazılmış bir

---

[130]Keşiş (Innokenti): I. Dubrovinski.

mektup gönderdi. Bu kişi "yoldaş Troçki tarafından," işlerinin yoğun olması nedeniyle, yazı yazmayı geri çevirdiğini *Proletari* yazı kuruluna bildirmekle görevlendirildiğini yazmış.

Bana sorarsanız, çalım yapıyor. Londra'daki kurultayda da çok çalımlıydı. B-k'lerle yürüyecek mi, doğrusu bilmiyorum.

M-k'ler(*) aylık *Goloss Sotsial-Democrata*'nın[131] Plehanov, Akselrod, Dan, Martov, Martinov imzalı duyurusunu çıkardılar. Size göndermek için bir tane bulmaya çalışacağım. Mücadele şiddetlenebilir. Bir yanda da "çatışan hiziplerin üstünde" kalmak isteyen Troçki...

Bir dünya görüşü olarak materyalizm konusunda sizinle, öze ilişkin bir görüş ayrılığım olduğunu düşünüyorum. Daha açık olarak, "materyalist tarih görüşü" konusunda değil (bizim "ampirio"lar da yadsımıyor bunu), ama felsefi materyalizm konusunda ayrı düşüyoruz. Anglosaksonlarla Almanların küçük burjuva karakterlerini, Romalıların da anarşizmlerini "materyalizme" borçlu oldukları görüşüne kesinlikle katılmıyorum. *Onlarda*, felsefe olarak materyalizm *her yerde geri plana atılmıştı.* En ılımlı ve bilgili yayın organı *Neue Zeit*[132] felsefeye kayıtsızdır, hiçbir zaman felsefi materyalizmin ateşli yandaşı olmamıştır; bu son zamanlarda ampiriokritisistleri çarşaf çarşaf basıyor. Marx'la Engels'in öğrettiği *gibi* bir materyalizmden, ölü doğmuş bir küçük burjuva ideolojisi çıkmaz, yanlış bu, yanlış! Sosyal demokrasinin bütün küçük burjuva akımları her şeyden önce felsefi materyalizme karşı düşmanca tavır alıyor, Kant'a, yeni-Kantcılık'a,(**) eleştirel

(*)Menşevikler. —*çev.*

[131]*Goloss Sotsial-Democrata* [Sosyal Demokratın Sesi]: Yurtdışındaki tasfiyeci Menşeviklerin yayın organı olan gazete. Şubat 1908'den Aralık 1911'e kadar, önce Cenevre'de, sonra Paris'te yayımlanmıştır.

[132]*Neue Zeit* [Yeni Zamanlar]: Alman sosyal demokrasisinin kuramsal dergisi. 1883'ten 1923'e kadar Stuttgart'ta yayımlanmıştır. Engels'in 1895'te ölümünden sonra, revizyonistlerin yazıları düzenli olarak dergiye girmiştir.

(**)76 No'lu dipnota bakınız.

felsefeye yöneliyorlar. Hayır, Engels'in *Anti Dühring*'de tanımladığı felsefe, küçük burjuva ideolojisinin eşikten içeri adımını atmasına bile izin vermez. Plehanov bu konudaki mücadeleyi fraksiyonel mücadeleye bağlayarak, bu felsefeye zarar veriyor; hoş, hiçbir Rus sosyal demokratı bugünkü Plehanov'u bir zamanlarki Plehanov'la karıştırmamalı.

Al. Al. şimdi yanımdan ayrıldı. "Kurultay"la ilgili yeniden konuşacağım onunla. Eğer ısrar ediyorsanız, bir iki günlüğüne ve hızlıca ayarlayabiliriz bunu.

Elinizi sıkarım.
Lenin

Cenevre'den Kapri'ye (İtalya) gönderilmiştir. İlk olarak 1924'te *Lenin Derlemesi I*'de basılmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c. 34, sf. 399-400

A. M. GORKİ'YE MEKTUP

25 Şubat 1908

Sevgili A. M.,

MEKTUBUNUZA hemen yanıt veremedim, çünkü, kulağa ilk anda tuhaf gelse de, yazı kurulunda Al. Al. ile oldukça can sıkıcı bir tartışma yaşadık, sizin makaleniz üstüne ya da makalenizle bağlantılı...[133] Nasıl desem... Ben sizin düşündüklerinizden *başka* bir yerde, başka bir konuşmada söz etmiştim!

Olaylar şöyle gelişti:

Marksist Felsefe Denemeleri'nin[134] yayımlanması, Bolşeviklerin, felsefe sorunları üstünde öteden beri var olan anlaşmazlıklarını iyice derinleştirdi. Ben, kendimi yeterince donanımlı görmediğimden, bu tartışmalara basın yoluyla hemen karışmak istemedim. Ama *partimizin* içindeki felsefe tartışmalarını her zaman dikkatle izledim, Plehanov'un önce Mihaylovski ve takımına karşı 80'li yılların sonundan 1895'e kadar sürdürdüğü mücadeleyi, sonra 1898'de ve sonraki yıllarda Kantcılara karşı yürüttüğü mücadeleyi (izlemekle kalmadığım, 1900'den sonra, *Zaria*'nın[135] yazı kurulu

[133]Lenin, Gorki'nin "Kişiliğin yıkımı" başlıklı makalesini önce notlar biçiminde Proletari'de basmaya niyetlenmiştir. Makale *Kolektivizm Felsefesi Üstüne Denemeler* başlıklı derlemede yayımlanmıştır (Znanye Yay, St. P., 1909)

[134]Lenin, V. Bazarov, Berman, Lunaçarski,Yuşkeviç, Bogdanov, I. Guelfond ve S. Suvorov'un makalelerinden derlenen *Marksist Felsefe Denemeleri*'nden söz ediyor.

[135]*Zaria* [Şafak]: Iskra yazı kurulunca 1901-1902 yılları arasında Stuttgart'ta yasal olarak çıkarılan marksist bilim ve siyaset dergisidir. 4 sayı (3 fasikül) yayımlanmıştır. Dergi, enternasyonal ve Rus revizyonizmlerini, özellikle de "yasal Marksizm" ve "ekonomizm"i eleştirmiş, Marksizmin kuramsal temellerini savunmuştur.

üyesiyken kısmen de katıldığım bir tartışmadır bu), son olarak da ampiriokritisistler ve takımına karşı giriştiği mücadeleyi izledim.

Sibirya'da kaldığım sırada enine boyuna incelediğim *Doğanın Tarihsel Kavranışı* adlı o atak yapıtından bu zamana, Bogdanov'un bütün felsefi yapıtlarını izledim. Bogdanov'un andığım yapıtında sergilediği anlayış, başka felsefi anlayışlara bir geçişti yalnızca. Kendisiyle 1904'te tanıştım. Tanışır tanışmaz birbirimize armağan vermeye giriştik, ben ona "Adımlar"ı,[136] o da bana *o sıradaki* felsefi yapıtını verdi.[137] Zaman geçirmeden (1904 ilkbahar ya da yaz başında), Cenevre'den Paris'e bir mektup yazdım ona; çalışmasını okuyunca, onun görüşlerinin yanlışlığından, Plehanov'unkilerinse doğruluğundan iyiden iyiye emin olduğumu söyledim.

Birlikte çalıştığımız sıralarda Plehanov'la ben, sık sık Bogdanov'dan konuşurduk. Plehanov bana Bogdanov'un nerede yanıldığını açıklar, ama onun bu sapmasını hiçbir zaman çok derin görmezdi. 1903 yazında Cenevre'de, Plehanov'la birlikte, *Zaria* yazı kurulu adına, *Gerçekçi Bir Dünya Görüşünün Taslakları*[138] yazı kurulundan bir temsilciyle görüştüğümüzü çok iyi anımsıyorum; biz de bu dergiyle işbirliği yapmaya karar vermiştik, ben tarım sorunuyla ilgili yazacaktım, Plehanov ise *Mach karşıtı felsefe* konusunda. Mach'a karşı bu mücadeleyi, Plehanov dergiye katılımının koşulu olarak ileri sürmüştü, *Taslaklar*'ın temsilcisi de duraksamadan imzayı basmıştı. Plehanov o zamanlar Bogdanov'u bir müttefik, ama Ostwald'ı, hatta Mach'ı izlediği ölçüde yanlışa düşen bir müttefik olarak görürdü.

1904 yaz ve sonbaharında Bogdanov'la, *Bolşeviklik* çatısında, kesin olarak uzlaştık ve örtük bir birlik oluşturduk; birlik, felsefeyi

[136]Lenin'in 1904 Mayıs'ında Cenevre'de yayımlanmış *Bir Adım İleri. İki Adım Geri* yapıtından söz ediliyor.

[137]Bogdanov'un *Ampiriomonizm* adlı yapıtı, fasikül I, Moskova, 1904.

[138]*Gerçekçi Bir Dünya Görüşünün Taslakları*, A. Lunaçarski'nin, V. Bazarov'un, A. Bogdanov'un, P. Maslov'un, A. Finn'in, V. Şulyatikov'un, V. Friş'in vb. makalelerinin toplandığı, 1904'te Petersburg'da yayımlanmış bir derlemedir. Plehanov ve Lenin'in makaleleri bu derlemede yer almamıştır.

yansız bir alan olarak görerek, örtük bir biçimde tartışma dışı bırakmıştı. Varlığı bütün devrim boyunca süren bu birlik, devrim sırasında sosyal demokrasinin (yani Bolşevizm'in) taktiğini, ki bunun o sırada tek doğru taktik olduğuna yürekten inanıyorum, birlikte uygulamamıza olanak veriyordu.

Devrimin ateşi içinde, felsefeyle ilgilenmek olanağını pek az bulabildik. Bogdanov, 1906 yılı başında hapisteyken bir şey daha yazdı, *Ampiriomonizm*'in üçüncü fasikülü yanılmıyorsam. Bu kitabı bana 1906 yazında armağan etti, ben de dikkatle okudum. Kitabı okuyunca müthiş bir öfkeye kapıldım, çileden çıktım. Bogdanov'un son derece yanılgılı ve kesinlikle marksist olmayan bir yola girdiği hiç olmadığı kadar ortadaydı. O zaman ben de kendisine bir "ilan-ı aşk" kaleme aldım, üç defter dolduran küçük bir felsefi mektup. Benim felsefe alanında elbette *sıradan bir marksist* olduğumu, ne var ki kendisinin açık, herkesin anlayacağı ve dikkat çekici bir dille kaleme aldığı çalışmalarının sonunda beni, onun büsbütün yanıldığına, haklı olanın Plehanov olduğuna ikna ettiğini söyledim. Bu defterleri bir iki arkadaşa (Lunaçarski de içinde) gösterdim. "Sıradan bir marksistin felsefe üstüne notları" adıyla yayımlamayı düşünüyordum, ama yapmadım. Şimdi o defterleri sıcağı sıcağına yayımlamadığım için pişmanım. Geçen gün Petersburg'a bir mektup yazdım, bu defterleri arayıp, bana yollamalarını istedim.[139]

Şimdi, *Marksist Felsefe Denemeleri* yayımlandı. Suvorov'unki dışında (onu daha okuyorum) bütün makaleleri okudum. Açıkçası, makalelerin her biri beni öfkeden yerimden sıçrattı. Hayır, bu marksizm değil! Ampiriokritisistlerimiz, ampiriomonistlerimiz ve ampiriosembolistlerimiz bir bataklığa gömülmekteler. Okuru "dış dünyanın gerçekliğine" duyulan "inancın" bir "gizemcilik"

[139] *Defterler (Sıradan Bir Marksistin Felsefe Üstüne Notları)*: Lenin'in 1906 yılında, Bogdanov'un *Ampiriomonizm* (fask. III) kitabının yayımlanması üstüne kaleme aldığı yapıttır. Lenin'in bu yapıtı bulunamamıştır.

olduğuna inandırmak (Bazarov), materyalizmle Kantçılık'ı insanı çileden çıkaracak biçimde birbirine karıştırmak (Bazarov ve Bogdanov), bir bilinemezcilik çeşitlemesi (ampiriokritisiszm) ile bir idealizm çeşitlemesi (ampiriomonizm) vaaz etmek, işçilere "dinsel tanrıtanımazlığı" ve en yüksek insani yetilere "tapmayı" öğretmek (Lunaçarski), Engels'in diyalektik üstüne öğretisini gizemcilikle bir görmek, "bilginin sembolik kuramıyla" bilmem hangi, yerin dibine batasıca, bilinemezci ya da metafizikçi Fransız "pozitivistin" mide bulandırıcı kaynağından su çekmek (Yuşkeviç)! Yok artık, bu kadarı gerçekten fazla. Tamam, bizler sıradan marksistleriz, felsefe konusunda çok bilgili insanlar değiliz, ama bunları marksist felsefe diye karşımıza koyacak kadar da hakaret etmelerine gerek yok bize! Ben bu tür şeyler öğütleyen bir yayın organı ya da kurula katılmayı kabul etmektense işkence görürüm daha iyi.

"Sıradan Bir Marksistin Felsefe Üstüne Notları"yla ilgili yeniden çalışmak istiyorum, yazmaya başladım.[140] Al. Al.'e gelince, *Denemeler*'i okurken izlenimlerimi, çekinmeden ve aklımdan geçen en ufak şeyi gizlemeden onunla paylaştım elbette.

Siz şimdi sizin makalenizin bütün bunlarla ne ilgisi olduğunu soracaksınız. Şöyle; tam da Bolşevikler arasındaki bu ayrılıkların çok ciddi bir yola girecek gibi göründüğü sırada siz, *Proletari* için hazırladığınız çalışmada, açık açık bir eğilimin görüşlerini sergiliyorsunuz. Bunun, toplamda bakıldığında ne anlama geleceğini elbette bilemem. Ayrıca bir sanatçının her çeşit felsefeden kendisi için gerekli şeyler çıkarabileceğini de düşünürüm. Sonuçta, sanatsal yaratımla ilgili bütün sorunlarda en iyi kararı sizin vereceğinize ve hem kendi sanatsal deneyiminizden, hem de *idealist de olsa bir felsefeden* çıkardığınız *bu* tür görüşlerden, işçi partisi için çok büyük yarar taşıyacak sonuçlara varabileceğinize tamamen ve kesinlikle inanıyorum. Buraya kadar sorun yok. Bununla birlikte

---

[140] Lenin o sırada *Materyalizm ve Ampiriokritisizm* adlı kitabını yazmaya başlamıştır.

Proletari, felsefi ayrılık noktalarımız konusunda tamamen yansız kalmak ve okurun. Rus sosyal demokratlarının devrimci kanadının bir eğilimi, bir taktik çizgisi olarak Bolşeviklerle, ampiriokritisizm veya ampiriomonizm arasında bir bağ kurmasına *hiçbir biçimde olanak vermemek* zorunda.

Makalenizi döne döne okuduktan sonra A.A.'ya bu makalenin dergiye konmasına karşı olduğumu söyledim, yüzünden düşen bin parça oldu. Bir bölünme tehdidi başımızda dönüp duruyor. Dün, yazı kurulunun üç üyesi olarak, sorunu incelemek için özel bir toplantı yaptık. Orada, *Neue Zeit* dergisinde çıkan aptalca bir uyarı, beklenmedik bir biçimde imdadımıza yetişti. Bu derginin 20. sayısında, Bogdanov'un Mach'la ilgili makalesi basılırken, tanınmadık bir çevirmen, önsözde, Plehanov'la Bogdanov arasındaki anlaşmazlığın Rus sosyal demokrasisi içinde bir Bolşevik-Menşevik hizip ayrımına dönüşmeye doğru gittiğini söylemek gibi bir aptallıkta bulunmuş! Budala, bu yolda bir önsöz kaleme alınca, bizi de aynı görüşte ortaklaştırmayı başarmış oldu. *Proletari*'nin bir dahaki sayısına yansızlığımızla ilgili bir açıklama koyma kararı aldık hemen. Bu benim, *Denemeler*'in basılmasından sonraki ruh durumuma çok uygun düşüyor. Açıklama hazırlandı, oybirliğiyle onaylandı ve yarın, *Proletari*'nin size de ulaştıracağımız 21. sayısında yayımlanacak.

Sizin makalenizle ilgili olarak, konuyu sonraya bırakmaya karar verdik: *Proletari*'nin üç yazı kurulu üyesi de size durumu bir mektupla açıklayacak ve Bogdanov'la benim sizinle bir araya gelmek üzere yapacağımız yolculuğun tarihini öne alacağız.

Yani Al. Al.'den ve size daha önce sözünü ettiğim üçüncü yazı kurulu üyemizden birer mektup alacaksınız.

Size kendi görüşümü dürüstçe söylemeyi gerekli görüyorum. Bugün, Bolşevikler arasında felsefe sorunları üstüne çok sert bir tartışmayı kesinlikle kaçınılmaz görüyorum. Ama bunun bir bölünmeye varması bence aptallık olur. İşçi partisi içinde, enine boyuna

tanımlanmış bir taktiği ilerletmek için bir birlik oluşturduk. Bugüne kadar bu taktiği *bir anlaşmazlık çıkmaksızın* uyguladık ve uyguluyoruz (bir tek III. Duma'nın boykotu konusunda ayrılık çıkmıştı, ama bu anlaşmazlık, öncelikle, bir bölünmenin gölgesinden söz etmeyi gerektirecek kadar bile ciddileşmemişti; sonra, materyalistlerle Mach yandaşları arasında bir ayrılık değildi, çünkü örneğin Machcı Bazarov da benim gibi boykota karşıydı ve *Proletari*'ye bu anlamda uzun bir makale yazmıştı).

Bana göre, işçi partisi içinde, materyalizm mi Machcılık mı tartışmaları yüzünden, devrimci sosyal demokrasi taktiğinin uygulanmasını engellemek, bağışlanmaz bir aptallıktır. Felsefi sorunlarla karşılaştığımızda, *Proletari*'nin ve Parti'nin fraksiyonu olarak Bolşeviklerin, *bundan hiçbir biçimde zarar görmemesini sağlayarak* yapmalıyız ne yapacaksak. Ve bu da son derece olanaklı.

Bence, siz de bunun böyle olması için bir şeyler yapmalısınız. Edebiyat eleştirisinin, politik ve toplumsal edebiyatın, sanatsal yaratımın vb. yansız (yani felsefeyle bağlantısı olmayan) sorunlarında *Proletari*'ye katkıda bulunarak yapabilirsiniz bunu. Makalenize gelince, eğer bölünmenin önüne geçmek ve yeni bir tartışmanın yayılmasını önlemek istiyorsanız, makalenizde değişiklik yapmalısınız: Bogdanov'un felsefesine dolaylı bile olsa bağlı olan her şeyi başka bir yayın organında yayımlatın. Yazılarınızı *Proletari*'den başka yerlerde de yayımlatma olanağınız var tanrıya şükür. Buna karşın, Bogdanov'un felsefesiyle ilişkisi olmayan her şeyi, yani makalenizin *büyük bölümünü*, bir makale dizisi olarak *Proletari*'de sunabilirsiniz. Sizden gelecek bunlar dışında bir davranış, yani makalenizi değiştirmeyi ya da *Proletari*'yle işbirliğini geri çevirmeniz, benim görüşüme göre, Bolşevikler arasındaki çatışmanın şiddetlenmesinden, bu yeni tartışmanın belli sınırlar içinde tutulmasını engellemekten, Rusya devrimci sosyal demokratlarının pratik ve politik olarak

vazgeçilmez, yaşamsal davasını zayıflatmaktan başka sonuç getirmeyecektir.

Benim görüşüm böyle. Şimdi, ne düşündüğümü tam olarak biliyorsunuz; bana da sizin yanıtınızı beklemek kalıyor.

Bugün sizi görmek için yola çıkmak istiyorduk, ama bunu en az bir, olmadı iki, üç hafta ertelememiz gerekti.

Elinizi dostça sıkarım.
Sizin, N. Lenin.

Cenevre'den Kapri'ye
(İtalya) gönderilmiştir.
İlk olarak 1924'te
Lenin Derlemesi I'de basılmıştır.

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 13, sf. 469-76

A. M. GORKİ'YE

16 Kasım 1909

Sevgili Aleksey Maksimoviç,

SİZİN VE YOLDAŞ MİHAİL'İN yeni hizbin en kararlı üyeleri olduğunuzdan ve sizlerle arkadaşça konuşmaya kalkmanın benim açımdan tamamen saçma olacağından emindim hep. Bugün ilk kez yoldaş Mihail'i gördüm, işlerle ve sizinle ilgili kendisiyle içtenlikle çene çaldım ve korkunç bir biçimde yanıldığımı anladım. Filozof Hegel gerçekten haklı: Hayat çelişkiler yoluyla ilerliyor ve yaşamdaki çelişkiler, insan zihninin ilk bakışta anlayamayacağı kadar zengin, çeşitli ve bol. Okul, benim için *yalnızca* yeni fraksiyonun merkeziydi.[141] Oysa bu doğru değil; okul yeni fraksiyonun merkezi değil demek istemiyorum (merkeziydi ve hâlâ da merkezi), ama hepsi bu değil; bu, gerçeğin bütünü değil. Öznel olarak, kimileri okulu öyle bir merkez durumuna sokuyordu, nesnel

[141] A. Bogdanov, G. Aleksinski ve A. Lunaçarski'nin, 1909'da Kapri adasında, M. Gorki'nin de katılımıyla kurdukları okuldan söz ediliyor. Lenin, otzovistlerin, ültimatomcuların ve Tanrı-yapıcılarının hizipsel merkezi olan Kapri okulunda konferans vermeyi kabul etmemiştir. Okul varlığını 4 ay sürdürmüştür.

Kasım 1909'da başta N. Vilonov olmak üzere öğrencilerin bir kısmı, Bogdanov'dan kesin bir biçimde ayrılmıştır. *Proletari*'ye öğretmenlerinin parti karşıtı tutumlarını eleştiren bir protesto göndermiş ve bu yüzden okuldan atılmışlardır. Lenin'in çağrısı üstüne, Paris'e gelerek derslere katılmış ve Lenin'in pek çok konferansını dinlemişlerdir. Kapri'de kalan öğretmen ve öğrenciler Aralık 1909'da parti karşıtı grup "*Vperyod*"u kurmuştur.

Proletari yazı kurulu geniş toplantısında Kapri okulunu "Bolşeviklerden ayrılan hizbin yeni merkezi" olarak nitelemiştir.

olarak, okul merkezdi. Bunlar dışındaysa okul, işçi yaşamının için-den, gerçek öncü işçiler çekip çıkardı. Eski ve yeni fraksiyon arasındaki çelişki dışında, Kapri'de bir kısım sosyal demokrat aydınla Rusya'dan gelen işçiler arasında bir başka çelişki daha boy attı. Bu işçiler sosyal demokrasiyi *ne pahasına olursa olsun*, başlarına ne gelirse gelsin, yurtdışındaki bütün geçimsizliklere, dümenlere, "hikâyelere" vb. vb. karşın, doğru yola sokacaklar. Mihail gibiler bunun güvencesidir. Bir başka çelişki de anlaşılan Kapri'nin sosyal demokrat aydın unsurları arasında büyümüş.

Mihail'in anlattıklarından, şu an manevi bir bunalım içinde olduğunuzu çıkarıyorum sevgili A. M.. İşçi hareketini ve sosyal demokrasiyi bir anda, Rusya ve Batı Avrupa tarihinde kuşkucu aydınların bunlardan çok kez ümidi kesmelerine yol açan belirtiler arasından, öyle bir biçim ve görünümde görmüş olmalısınız. Aynı şeyin sizin başınıza gelmeyeceğine inanıyorum, Mihail'le konuştuktan sonra elinizi vargücümle sıkmak istedim. Yazarlık yeteneğinizle Rusya işçi hareketi için çok yararlı oldunuz — yalnızca Rusya için de değil üstelik—, daha da çok yararlı ola-caksınız, o yüzden yurtdışındaki mücadelede dönem dönem yaşananların doğurduğu karamsar düşüncelere kapılıp kendinizi bırakmaya hiç hakkınız yok. İşçi hareketinin yaşamı, yurtdışında mücadeleyi de, bölünmeleri de, çekişmeleri de, küçük çevrelerin kavgalarını da kaçınılmaz olarak doğuruyor, ama bu, işçi hareke-tinin içten zayıf olmasından ya da sosyal demokrasinin içten sorun-lu olmasından kaynaklanmıyor, işçi sınıfının birlikte partisini oluşturması gereken unsurların aşırı ayrışık ve kendi içinde uyum-suz olmasından kaynaklanıyor. İşçi sınıfı ne olursa olsun oluştura-cak bu partiyi, Rusya'da kusursuz bir devrimci sosyal demokrasi kuracak. Hem de bu başbelası göçmenlik durumunda insanın sezemediği kadar çabuk kuracak, bir iki dış belirtiye ve birbirinden kopuk olaylara bakarak yargı verenlerin kafasında canlandırama-yacağı kadar kesinlikle kuracak. Mihail gibi insanlar bunun güvencesidir.

Hem sizin hem Maria Fedorovna'nın elini coşkuyla sıkıyorum, çünkü birbirimize düşman olmadan görüşebileceğimiz umudunu taşıyorum şimdi.

Sizin,
Lenin

Wl. Ulyanov
4, Marie-Rose Sokağı, 4.
Paris XIV

Kapri'ye (İtalya) gönderilmiştir.
İlk olarak 15 Ekim 1924'te
Krasnaya Gazeta, sayı 236'da
yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 34, sf. 422-23

MAKSİM GORKİ'YE

22 Kasım 1910

Sevgili A. M.,

BİRKAÇ GÜN ÖNCE, size *Raboçaya Gazeta*'yı[142] yollarken bir de mektup yazmıştım; bu yaz konuştuğumuz, bana mektup yazarak söz edeceğinize söz verdiğiniz dergi ne oldu diye sormuştum.

Bugün Reç'te *Sovremennik*[143] dergisinin duyurusunu okudum, "Amfiteatrov'un doğrudan ve *ayrıksı* katılımı" (Aynen böyle yazıyor! Bu, doğruluğuna doğru değil, ama ondan geçtim, ne kadar kibirli ve anlamlı) ve sizin sürekli katkınızla yayımlanacak *Sovremennik* dergisinin.

---

[142]*Raboçaya Gazeta* [İşçi Gazetesi]: 1910'dan 1912'ye kadar Paris'te yayımlanan Bolşevik yayın organı. Partiden yana olan Menşevikler de (Plehanovcular) gazeteye katkıda bulunuyorlardı. RSDİP'nin Prag Konferansı bu gazeteyi, RSDİP Merkez Komite'nin (Bolşevik MK) resmi yayın organı olarak ilan etmiştir. M. Gorki gazeteye para yardımında bulunmaktadır.

[143]*Sovremennik* [Çağdaş]: 1911'den 1915'e kadar Petersburg'da yayımlanmış aylık edebiyat ve politika dergisi. İşçi yığınlarıyla hiçbir bağı olmayan bu derginin çevresinde tasfiyeci Menşevikler, Sosyalist-Devrimciler, sosyalist-narodnikler ve sol liberaller toplanmıştır.

Gorki, I. Bunin'e yazdığı (19 Kasım (2 Aralık) 1910'dan sonra yazılmış) mektupta "*Sovremennik* ciddi bir şey gibi görünmüyor bana, benim bu dergiye "sürekli" katkım da bir uydurma. Doğrusunu söylemek gerekirse, benim açımdan çok can sıkıcı bir uydurma" yazmıştır (*Yıllıklarla M. Gorki'nin Yaşamı ve Yapıtları*, 2. fasikül, sf. 167). A. Amfiteatrov'a yazdığı mektuplarda Gorki, tanıtım duyurusundan "sürekli katkı" sözcüklerinin çıkarılması için üstelemiştir.

Bu da neyin nesi şimdi? Nasıl yani? "Politikadan, bilimden, tarihten, toplumsal yaşamdan" başlıklarla, aylık bir "büyük" dergi. Edebiyatın en güçlü kalemlerini bir araya getirmeyi amaçlayan derlemelerle hiç de aynı şey değil bu dergi, hem de hiç! Çünkü bu tür bir derginin ya çerçevesi belli, ciddi, ağırbaşlı bir *eğilimi* olur, ya da bu dergi kaçınılmaz olarak alçalır ve katılımcılarını da alçaltır. *Vestnik Evropi*'nin[144] berbat, kaypak, yetenek yoksulu bir eğilimi var, ama yine de belli bir topluluğa hizmet eden bir eğilim bu; belli çevreleri, örneğin öğretmenleri, memurları, "saygın" (ya da daha doğrusu, saygın olmak isteyen) liberaller arasında aydın bilinenleri de bir araya getirerek, burjuvazinin kimi katmanlarına hizmet eden bir eğilim. *Ruskaya Mysl*'ın[145] da bir eğilimi var, aşağılık bir eğilim, ama yine de bir eğilim, karşıdevrimci liberal burjuvaziye büyük hizmetlerde bulunan bir eğilim. *Ruskoye Bogatstvo*'nun[146] narodnik, narodnik-Kadet bir eğilimi var, halkın belli katmanlarına zarar veren aynı doğrultuyu yıllardır sürdüren bir eğilim. *Sovremenni Mir*'in[147] de genelde Kadet-Menşevik (şu sıra partili Menşevikler'in(*) ağır bastığı) bir eğilimi var, ama ne olursa olsun bir eğilim. Eğilimsiz bir dergi gülünç, budalaca, utanç verici ve

---

[144] *Vestnik Evropi* [Avrupa Postası]: 1866'dan 1918 yazına kadar Petersburg'da yayımlanmış olan aylık dergi. Rus liberal burjuvazisinin görüşlerini yayan dergi, 1890'lı yılların başından başlayarak, Marksizme karşı sistemli bir mücadele sürdürmüştür.

[145] 72 No'lu dipnota bkz.

[146] 1 No'lu dipnota bkz.

[147] *Sovremenni Mir* [Çağdaş Dünya]: 1906'dan 1918'e kadar Petersburg'da yayımlanan aylık edebiyat, bilim, politika dergisi. Menşevikler, özellikle Plehanov, bu dergiye etkin katkı yapıyorlardı. Plehanov başta olmak üzere parti yanlısı Menşevikler grubuyla bir birlik oluşturulduğu dönemde, Bolşevikler de dergiye katkıda bulunmuştur.

(*) Partili Menşevikler: Başta Plehanov olmak üzere, yasadışı parti ve çalışmaya son verilmesine karşı çıkarak tasfiyecilerden ayrılan Menşevik küme. —*çev.*

zararlı bir şey. Amfiteatrov'un "ayrıksı katılımı"yla ne eğilimi olabilir ki? Lopatin de eğilim verebilecek biri değil; Kaçorovski'nin katılacağı yönündeki (görünüşe göre gazetelerde bile söylenen) duyuru doğruysa eğer, bu bir "eğilim"dir, ama darkafalıların bir eğilimi, Sosyalist-Devrimci eğilim.

Bu yaz görüştüğümüzde size, *İtiraf* ile ilgili üzüntümü dile getiren bir mektup yazmaya kalktığımı, ama o sırada başlayan, Mach yandaşlarıyla bölünme yüzünden mektubu göndermediğimi söylediğimde, "Göndermemekle yanlış yapmışsınız" demiştiniz bana. Sonra, Kapri'deki okula gelmediğim için de bana yine siz sitem etmiştiniz; eğer olaylar başka türlü gelişseydi, otzovistlerle Machcıların gidişi bana bu kadar kızgınlığa ve boşa harcanmış bunca emeğe mal olmazdı demiştiniz. Dergi haberini alır almaz bu konuşmaları anımsadım ve şimdi size ertelemeden, doğru mu değil mi öğrenmeyi beklemeden, hemen düşündüklerimi yazmaya karar verdim.

Amfiteatrov'un ayrıksı katılımıyla çıkacak büyük bir politika ve ekonomi dergisinin, Machcılık'ı yayan otzovistlerin ayrı hizbinden çok daha kötü bir şey olduğunu düşünüyorum. Bu hizipte gerek önceden gerekse bugün kötü olan şey, marksizmden, sosyal demokrasiden uzaklaşmış ve uzaklaşmayı da sürdüren *ideolojik* eğilimdir; ancak bu uzaklaşma marksizmden kopma noktasına hiç varmamış, yalnızca kafaları karıştırmıştır.

Amfiteatrov'un çıkardığı bir dergi ise (*Krasnoye Znamya*'sı[148] iyi ki zamanında yok oldu), dünyadan haberi olmayan politik bir gösteri, politik bir işletmedir. Öyle genel bir "solculuğun" politika yapmaya yeterli olmadığının, 1905'ten sonra, marksizm ve sosyal demokrasiye yaklaşımını açıkça ortaya koymadan hiç kimsenin

[148] *Krasnoye Znamya* [Kızıl Bayrak]: 1906'da Paris'te yayınlanan burjuva politika ve ekonomi dergisi.

politikadan ciddi ciddi söz etmeye hakkının olmadığının, bunun olanaksız, akıl almaz bir şey olduğunun bile farkında değildir.

İyi gitmiyor anlayacağınız. Hüzünlüyüm.

Sizin,
Lenin

M.F.'ye *salut et fraternité*!

Paris'ten Capri'ye (İtalya) gönderilmiştir. İlk olarak 1924'te *Lenin Derlemesi I*'de yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c. 34, sf. 454-56

MAKSİM GORKİ'YE

Sevgili A. M.,

1 MAYIS İÇİN BİR EL DUYURUSU YAPMAYI kabul etmenize çok sevindim.

Konferans kararlarını ilişikte gönderiyorum.

Jivoye Dyelo'yu[149] gördüm. Tasfiyecilere ait, "kıvırtan," küçük, pis bir şey. Liberalizmi öğütlüyor. Polisin, parti sorununun açık açık ortaya konmasına engel olmasından hoşnutlar.

Zvezda[150] ya haftalık, ya da *bir kopek fiyatına günlük* olarak çıkmaya devam edecek. Tadına doyum olmayan "*Öyküler*"inizle *Zvezda*'ya çok yardımınız dokundu, bu beni çok sevindirdi. O kadar ki, sevinç, açık söylemek gerekirse, Çernovlar ve Amfiteatrovlar'la "flörtünüzün" bana verdiği üzüntüyü bastırdı... Öyle ki, düşündükçe ürperiyorum! İtiraf edeyim, onlarda işlerin "çatırdamasından" hoşnutum.

Para sıkıntısı çekmeniz ve kimsenin sizin yapıtlarınızı basmaması çok can sıkıcı. O kan emici Piatnitski'yi çok önce kovmalı, onun yerine *Znanye* için basit, dürüst bir çalışan bulmalıydınız (belki de artık çok geçtir, bilmiyorum)!!! Eğerlerle keşkelerle iş yürüseydi... Hayat bayram olurdu...

149*Jivoye Dyelo* [Yaşayan Yapıt]: 1912'de Petersburg'da yayımlanan, tasfiyeci Menşeviklerin yasal yayın organı. Toplam 16 sayı çıkmıştır.

150*Zvezda* [Yıldız]: Aralık 1910'dan Nisan (Mayıs) 1912'ye kadar, önce haftalık, sonra haftada iki üç kez olmak üzere, Petersburg'da yayımlanan, yasal Bolşevik gazete. Partiden yana olan Menşevikler (Plehanovcular) 1911 sonbaharına kadar Zvezda'ya katkıda bulundular. Lenin dergiyi yurtdışından yönetiyordu.

Bolşevikler, günlük gazete *Pravda*'nın baskısını *Zvezda* üzerinden hazırladılar. *Zvezda*'nın hükümetçe kapatıldığı gün, *Pravda*'nın ilk sayısı çıktı.

Rojkov'un *İrkutskoye Slovo*'sunu[151] çok ender görüyorum. Tasfiyeci oldu o. Çuyak'a gelince, kendini dev aynasında gören, eşsiz bir alık.

Sizin,

Lenin

Moskova'ya gönderdiği mektup için Maria Fedorovna'ya teşekkür ve binlerce selam!

Şubat-Mart 1912'de yazılmış,
Paris'ten Kapri'ye (İtalya) gönderilmiştir.
İlk olarak 21 Ocak 1927'de
"*Bakinski Raboçi*" gazetesinin
17. sayısında yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 35, sf. 12

---

[151] *İrkutskoye Slovo* [İrkutsk'un Sözü]: Tasfiyeci Menşeviklerin 1911-12'de İrkutsk'ta yayımlanan gazetesi.

PRAVDA YAZI KURULUNA

...BU FIRSATTAN YARARLANARAK, yoldaş Vitimski'yi, bugün elime geçen *Pravda*'daki (sayı 98)[152] olağanüstü iyi makalesi için kutlamak isterim (bu mektubu ona ulaştırmak size yük olmaz umarım). Bu konu daha uygun bir zamanda ele alınamazdı; ayrıca kısa ama berrak, son derece güzel işlenmiş. Şçedrin'i ve "eski" narodnik demokrasinin diğer yazarlarını *Pravda*'da zaman zaman anımsatmak, alıntılamak ve yorumlamak genel anlamda iyi olacaktır. *Pravda*'nın okurları için —25.000 kişi— hem uygun hem de ilginç bir şey olur bu; işçi demokrasisinin bugünkü sorunlarına, başka bir yerden bakıp. başka bir sesle konuşarak, bir açılım getirir...

8 Eylül 1912'de yazılmış,
Krakov'dan Petersburg'a
gönderilmiştir. İlk olarak 1923'te
"*Zvezda ve Pravda* zamanlarında
(1911-1914)" adlı kitapta
basılmıştır (III. fask.)

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 35, sf. 47

---

[152]M. Olminski'nin (A. Vitimski) 23 Ağustos 1912'de, *Pravda*'nın 98. sayısında yayınlanan "Bilgili Kimseler ve Bulanık Bilinç" başlıklı makalesinden söz ediliyor.

MAKSİM GORKİ'YE

Sevgili A. M.,

NASIL OLUYOR DA, eski dostum, bu kadar kötü yaşıyorsunuz? Şu duruma bakın, yorgunsunuz, bitkinsiniz, sinirleriniz hasta. Bu kadar düzensizlik olmaz. Kapri gibi bir yerde, üstelik de kışın, "istila"nın kuşkusuz daha az olduğu günlerde, düzgün bir yaşam sürmeniz gerekir. Size göz kulak olan kimse olmadığı için mi kendinizi böyle saldınız? Gerçekten, gerçekten hiç iyi değil bu. Kendinizi toparlayın ve daha sıkı bir yaşam disiplini (düzeni) uygulayın kendinize, gerçekten! Böyle günlerde hasta düşmek kesinlikle kabul edilemez bir şey. Geceleri mi çalışmaya başladınız? Bir de ben Kapri'deyken, düzensizliğin benden kaynaklandığını, benim gelişimden önce geceleri tam saatinde yattığınızı söylüyordunuz. Dinlenmeniz ve kendinize tam bir disiplin uygulamanız zorunlu.

Troyanovski ve karısına onlarla bir araya gelmek istediğinizi yazacağım. İyi olur gerçekten. Değerli insanlar. İşbaşında nasıllar, daha görmedik, ama bugüne kadar haklarında öğrendiklerimizin tümü olumlu şeyler. Gelirleri de var. Para harcayabilir ve dergi için çok şey yapabilirler. Troyanovskaya yakında Rusya'ya gidecek.

Prosveşçenye ile *ilgileneceğinizi* öğrenince ne kadar sevindim bilemezsiniz, buradaki herkes de öyle. Ben de kendi kendime —itiraf ediyorum— bu bizim dergiyi, dergiciğimizi A.M.'ye birazcık çıtlatsam da onun da kanına girsem diyordum. Aklımdan bu tür şeyler geçirdiğim için suçumu kabul ediyorum.

Eğer edebiyatçıları yavaş yavaş bir araya getirmeyi ve *Prosveşçenye*'yi çıkarmayı başarabilirsek gerçekten harika olacak! Harika! Okur yeni bir okur, proleter —ucuz bir dergi yapacağız—.

Mızmızlanmayan, dönеklik etmeyen, demokratik bir edebiyata yer vereceksiniz yalnızca. İşçileri çelik gibi yapacağız. Şimdiki işçiler de yatkın buna. İşçi seçmenleri Duma'da temsil eden altı kişilik grubumuz, *parlamentodışı* çalışma için öyle bir sıvadı ki kolları, görünce zevkten dört köşe oluyor insan. İşte insanların işçi partisini, gerçek işçi partisini nerede kuracağı sorusunun yanıtı! III. Duma'da bunu asla elde edemezdik. *Luç*'un[153] 24. sayısında dört milletvekilinin istifa mektuplarını okudunuz mu? İyi mektup, değil mi?

Ya *Pravda*'da, gördünüz mü? Aleksinski'nin kalemi kusursuz ve şimdilik gürültü patırtı da çıkarmıyor! Şaşırtıcı! Bir "manifesto" göndermişti (*Pravda*'ya niye girdiğine ilişkin). Dergiye konmadı. Buna karşın, şimdilik, sesini çıkarmadan duruyor. Şa-şır-tı-cı! Bogdanov'a gelince, onun patırtısı eksik olur mu: *Pravda*'nın 24. sayısında, koca bir aptallık yapılmış. Yok, onunla anlaşmak olası değil! "Mühendis Menni"sini okudum. Hep aynı Machcılık= idealizm, ama üstü öyle iyi örtülmüş ki işçiler de *Pravda*'nın sersem redaktörleri de görememişler. Hayır, bu Machcı'dan hiç umut yok artık, tıpkı Lunaçarski gibi (makalesi için teşekkür). Aleksinski nasıl politika konusunda ayrılmaya başladıysa Lunaçarski'yi de estetikte Bogdanov'dan öyle ayırsak... ölme eşeğim ölme...

Madde ve yapısıyla ilgili öğreti konusunda sizinle tamamen aynı görüşteyim, bence de bu konuda yazılması gerekiyor çünkü "biçimsiz Rus ruhunun emdiği zehire" karşı iyi bir ilaç olacaktır bu. Ama bu zehire "metafizik" adını vermekle yanlış yapıyorsunuz. *İdealizm* ve bilinemezcilik demek gerek.

Machcılar materyalizme metafizik diyor çünkü! Ve *bir sürü* en seçkin, çağdaş fizikçi de, radyumun, elektronların vb. "mucizeleri"

---

[153]*Luç* [Işın]: 1912-1913'de Petersburg'da yayımlanan, tasfiyeci Menşeviklerin yasal günlük gazetesi. Gazete "burjuva çevrelerden varlıklı dostların para yardımlarını" alıyordu (Lenin).

dolayısıyla, felsefi idealizm görüntüsü altında, o kaba saba *Tanrı babayı* çaktırmadan incelikli bir Tanrı olarak sunuveriyorlar.

15-26 Şubat 1913'te yazılmış, Krakov'dan Kapri'ye (İtalya) gönderilmiştir. İlk olarak 1924'te *Lenin Derlemesi I*'de basılmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c. 35, sf. 78-80

PRAVDA YAZI KURULUNA

...DEMYAN BEDNİ'YLE ilgili ben hâlâ *olumlu düşünüyorum.* İnsani zayıflıklar yüzünden hır çıkarmayın dostlarım. Yetenek ender bir şeydir. Yeteneğe sistemli ve önlemi elden bırakmadan destek olmak gerekir. Eğer yetenekli bir çalışma arkadaşını kendinize çekmez, ona *yardım etmezseniz,* pişmanlık duyacağınız bir günah, işçi demokrasisi huzurunda büyük (çeşitli "kişisel" günahlardan —varsa böyle şeyler— yüz kat daha büyük) bir günah işlemiş olursunuz: Konu ciddiyse, çekişmeler önemsizdir. Düşünün bunu![154]

25 Mayıs 1913'ten sonra yazılmış,
Petersburg'a gönderilmiştir.
İlk olarak 1933'te, *Lenin Derlemesi XXV*'te yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler,*
Paris-Moskova,
c. 35, sf. 91

---

[154]Demyan Bedni ile Bolşevikler arasındaki bağlar 1911 yılında, şairin *Zvezda*'da yazdığı dönemde kurulmuştur. *Pravda* gazetesinden Olminski'nin tanıklığı şöyle: "Demyan Bedni gazetecilikte yeni değildi. E. Pridvorov imzalı şiirleri narodniklerin ve Kadetlerin yayınlarında çıkıyordu. Kendisi marksist olmamakla beraber, daha soldaki akımlara ilgi duyuyordu. Katıksız Bolşevik gazete *Zvezda* çıktığında, Bedni ona büyük yakınlık duydu. Başlangıçta şiirleri postayla elimize geçiyordu, sonra şairin kendisi yazı kuruluna gelmeye başladı. Kısa zaman içinde, hemen hemen her akşam matbaaya uğrar oldu. Orada, konuşmaların ve baskı makinalarının gürültüsü ortasında E. Pridvorov, edebiyatta kendi sözünü söylemesinin gerekliliğini hissetti. Demyan Bedni adıyla tanınan fabl yazarı işte böyle doğdu. Öbür yoldaşlar kendisini istenmeden gelen bir konuk olarak görürken, Lenin ondan hemen hoşlandı."

MAKSİM GORKİ'YE

Sevgili Aleksey Maksimoviç,

NE YAPIYORSUNUZ SİZ? Gerçekten, en basit sözcükle, korkunç bu.

Dün *Reç*'te Dostoyevski destekçisi "ulumalara"[155] verdiğiniz yanıtı okudum, tam sevinmek üzereydim, ama bugün makalenizin *Reç'te olmayan bir paragrafının yayımlandığı* tasfiyeci gazete geldi. İşte bu paragraf:

"Ama "Tanrı arayışını" *geçici olarak* (geçici olarak, o kadar mı?) sonraya bırakmak gerekir, yararsız bir uğraş bu: Bir şey koymadığınız yerde arayacak bir şeyiniz de yoktur. Ekmeden biçilmez. Tanrınız yok, onu *daha* (daha!) yaratmadınız. Tanrılar aranmazlar, *yaratılırlar*; yaşam bulunmaz, yaratılır."

Buradan "tanrı arayışına" yalnızca "geçici olarak" karşı olduğunuz sonucu çıkıyor!! Tanrı arayışına karşı olma nedeninizin *yalnızca*, onun yerine tanrı-yapıcılığı koymak olduğu sonucu çıkıyor!!

Eh şimdi, siz söz konusu olduğunuzda *böyle bir sonuç çıkması* korkunç değil mi yani?

---

[155] M. Gorki, Dostoyevski'nin romanı "*Ecinniler*"in Moskova Sanat Tiyatrosu'nda sahneye konmasını basın yoluyla protesto etmiştir. Konuya ilişkin "Karamazovlar Kafası Üstüne" ve "Bir Zamanlar Karamazovlar Kafası Üstüne" başlıklı makaleler kaleme almıştır. Lenin'in eleştirdiği bölüm, 27 Ekim 1913'te *Ruskoye Slovo* gazetesinde yayımlanan ikinci makalenin sonuç bölümüdür. 1917'de basılan *1905-1916 Makaleleri* derlemesinde Gorki bu bölümü çıkarmıştır.

Gorki'nin protestosu, işçilerin ve öncü aydınların Kasım-Aralık aylarında *Pravda*'da yayımlanan çok sayıda mektubunda, aynı zamanda bu konuda düzenlenen halka açık tartışmalarda desteklenmiştir. Gerici gazete yazarları (D. Merejkovski vb.) M. Gorki'ye karşı bir kara çalma kampanyası başlatmıştır.

Tanrı arayışının, tanrı-yapıcılıktan, veya tanrı-kuruculuktan, veya tanrı yaratımından vb. farkı, sarı bir şeytanın mavi bir şeytandan farkından daha çok değildir. Eğer tanrı arayışından konuşurken amacımız, her çeşit şeytan ve tanrıya, *her çeşit* ideolojik ölüseviciliğe (bütün tanrılar ölüseviciliktir, isterse tanrıların en temizi, en ideali olsun, aranan değil, kurulan olsun, hiç fark etmez) karşı olduğumuzu söylemek değil, mavi şeytanı sarı şeytana yeğlemekse, hiç konuşmayalım daha iyi.

En özgür ülkelerde, "demokrasiye, halka, kamuoyuna, bilime" çağrı yapmanın *tümüyle* yersiz olduğu ülkelerde (Amerika, İsviçre, vb.), halkı ve işçileri, tam da böyle temiz, tinsellik dolu, insanın kendisinin kurduğu bir tanrı düşüncesiyle, hem de ne yaman biçimde aptallaştırıyorlar. Aptallaştırıyorlar çünkü her dinsel görüş, hangisi olursa olsun her tanrı düşüncesi, iyi bir tanrıya bile olsa kendini beğendirme endişesi, sözle anlatılamaz bir iğrençliktir. *Demokratik* burjuvazi bu iğrençliği özel bir hoşgörüyle karşılar (dahası çoğu zaman olumlar); işte bu nedenle bu, en tehlikeli iğrençlik, en aşağılık "salgın"dır. Bir milyon fiziksel günah, alçaklık, şiddet ve salgın, kalabalıklarca çok daha rahat fark edilir; o yüzden, *inceltilmiş*, tinsellik dolu, en güzel "ideolojik" süslerle donatılmış bir tanrı düşüncesinden çok daha az tehlikelidir. Genç kızların ırzına geçen bir Katolik papaz (raslantıyla bir Alman gazetesinde okudum böyle bir papazı), "demokrasi" açısından, cübbesiz bir papazdan, kaba bir din görüşü olmayan, bir ideolojisi olan ve iyi bir tanrının yaratılmasını ve yapılmasını vaaz eden demokrat bir papazdan *çok daha* tehlikesizdir. Çünkü ilkinin maskesini düşürmek, onu mahkum etmek ve kovmak *kolayken*, ikincisini o kadar kolay kovamazsınız, onun maskesini düşürmek bin kat daha zordur, hiçbir "kırılgan ve acınacak ölçüde kararsız" darkafalının gönlü onu "mahkûm etmeye" razı gelmez.

Ve siz de, *küçük burjuva* ruhunun (Rus? Niye Rus olsun? İtalyan'ı daha mı iyi?) "zayıflığını ve acınası kararsızlığını" bile

bile, bu ruhu en tatlı, en şekerli, ambalajı en yaldızlı zehirle bulandırıyorsunuz!!

Bu gerçekten korkunç.

"Bizde özeleştirinin yerini alan bu kendini yerme, yeter artık."

Peki ya tanrı-yapıcılık kendini yermenin *en kötü* biçimi değil mi? Tanrı-yapıcılığa girişen, hatta böyle bir yapıcılığı yalnızca kabullenen her birey, *gırtlağına kadar tükürüğe batmıştır*, çünkü "eylemli" bir yaşama baş koyacağına, kendini seyre, kendine hayranlığa kapılmıştır. Bu durumda, böyle bir birey, kendi "ben"inin, tanrı-yapıcılıkla yüceltilen, en pis, en çapsız, en uşakça özelliklerini "seyretmektedir".

Kişisel değil, toplumsal bir bakış açısıyla, *her çeşit* tanrı-yapıcılık, tamı tamına, çapsız bir hamhalatlığı, sınırlı, cılız ruhları, "ümitsiz ve yorgun" darkafalılarla küçük burjuvaların, akılları beş karış havada, "kendi kendilerini yermelerini" *âşıkça seyretmek* demektir (*Ruh* konusunda "ümitsiz ve yorgun" demekte haklısınız, iyi söylemişsiniz, ancak "Rus" ruhu değil, *küçük burjuva* ruhu demeliydiniz, bu ruh ister Yahudi olsun, ister İtalyan, İngiliz, hiç fark etmez, hepsi aynıdır, iğrenç darkafalılık her yerde aynı derecede aşağılıktır, hele ki ideolojik ölüseviciliğe kapılan "demokratik darkafalılık" özellikle aşağılıktır).

Makaleniz üstüne derinlemesine düşündüğümde ve *dil sürçmenizin* nereden kaynaklanabileceğini anlamaya çalıştığımda, şaşırıp kalıyorum. Nedir bütün bunlar? Sizin *kendinizin bile* beğenmediği "İtiraf" yapıtınızın kalıntıları mı? Yan etkileri mi?

Ya da başka bir şey mi, örneğin sizi, proleter bakış açısı yerine *genel anlamda demokrasi* bakış açısına düşüren yersiz bir deneme mi? Belki "genel anlamda demokrasi"yle söyleşmek için, nasıl demeli, yarım yarım konuşmak istediniz, hani çocuklarla yapıldığı gibi? Belki *darkafalıların* anlaması için bir "vulgarize etme" amaçladınız ve bir an onların (darkafalıların) önyargısını ya da önyargılarını kabul ettiniz?

Ama ne olursa olsun, her bakış açısından ve her bağlamda hatalı bir yöntem bu!

Yukarıda, *demokratik* ülkelerde proleter bir yazarın "demokrasiye, halka, kamuoyuna, bilime" çağrı yapmasının *tamamen* yersiz olacağını söyledim. Peki ya bizde, Rusya'da? Bizde de böylesi bir çağrı *tam anlamıyla* yerinde *olmaz*, çünkü yine bir biçimde küçük burjuva önyargılarını okşar. Çağrı, insanın sislerin içinde kendi kendisini yitirmesine varacak kadar genel olur; *Ruskaya Mysl*'ın İzgoyev'i bile bu çağrıyı bayıla bayıla imzalar bizde. Durum buyken, *sizin*, İzgoyev'in görüşlerinden elbette pek güzel ayırdetmesini bildiğiniz, ama *okurun* bu ayrımı yapamayacağı sloganları neden kullanıyorsunuz? Niçin (kırılgan, acınacak derecede kararsız, yorgun, ümitsiz, kendine hayran, tanrıya hayran, tanrı yapıcısı, tanrıya hoşgörülü, kendi kendini yerip duran, *kim kime dum duma anarşizan*, ne harika söz!! vb. vb.) *küçük burjuvalarla*, (ataklığı konuşmakla sınırlı olmayan, *burjuvazinin* "bilimini ve toplumsal anlayışını" kendininkinden, burjuva demokrasisini proleter demokrasisinden ayırmasını bilen) *proleterler* arasında *açık seçik* bir ayrım oluşturmak yerine, okurun gözüne demokrasiden bir perde çekiyorsunuz?

Neden yapıyorsunuz bunu?

Bu, çok can yakıcı.

Sizin V.I.

EK: Romanı taahhütlü gönderdik. Elinize geçti mi?

SON EK: Kışın *soğuk almadan* yolculuk edebilmek için, kendinize daha ciddi özen gösterin (Kışın, tehlikeli).

Sizin, *V. Ulyanov*

13 veya 14 Kasım 1913'te yazılmış, Krakov'dan Kapri'ye (İtalya) gönderilmiştir. İlk olarak 2 Mart 1914'te *Pravda*'nın 51. sayısında yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c. 35, sf. 116-199

İNESSA ARMAND'A

VİNNİÇENKO'NUN bana gönderdiğin romanını[156] yeni okudum, my dear friend.(*) Bir sürü zırva ve zevzeklik işte! Her türden, olabildiğince çok "korkuyu" bir araya getirmek; bütün "ahlâkdışılığı," "frengiyi," şantajlı romantik bir cinayeti (soyulan kişinin metres olan kızkardeşini), mahkemeye verilen doktoru bir romanda birleştirmek. Hem de bunu histeri bunalımlarıyla, aşırılıklarla ve "kendi" fahişe örgütlenmesi kuramı savlarıyla iç içe yapmak. Böyle bir örgütlenmenin kendi içinde hiçbir kötü yanı yok; onu bir aptallığa, bir "dada"ya dönüştüren ve bundan *büyük zevk alan* doğrudan doğruya yazar Vinniçenko'nun kendisi.

Reç, romanın bir Dostoyevski öykünmesi ve iyi bir öykünme olduğunu söylüyor. Bana kalırsa, çok kötü bir Dostoyevski'nin çok kötü bir öykünmesi. Kuşkusuz Vinniçenko'nun "korkularla" ilgili betimlediği her şey yaşamda bulunabilir. Ama bunları *bu* biçimde bir araya getirmek, korkuları *çok çiğ resimlemektir,* hem kendi düşgücünü hem okuru ürkütmek, okuru "serseme çevirirken" kendini de "sersemleştirmek"tir.

Bir keresinde hasta bir yoldaşla (delirium tremens) bir gece geçirmek durumunda kalmıştım, bir keresinde de intihara kalkışmış (ilk denemesiydi) bir yoldaşı "yaşamaya isteklendirmek" durumunda, gerçi birkaç yıl sonra intihar etmişti bu kişi. Bu iki anım da Vinniçenko'vari. Ama her iki olayda da bunlar, o iki yoldaşın yaşamlarının küçük birer kesitiydi. Bu kendine hayran, burnu büyük ve salakların şahı Vinniçenko da bunlardan bir korku yumağı, "iki paralık dehşet" gibi bir şey çıkarıyor. Vay, vay... Bir çıfıt çarşısı, saç-

[156]Ukraynalı burjuva milliyetçisi yazar V. Vinniçenko'nun *Babalarımızın Öğütleri* adlı romanı.

(*)Sevgili dostum (İng).

malık üstüne saçmalık... Bu kitabı okumakla kaybettiğim zamana yanıyorum.

5 Haziran 1914'ten önce yazılmış, Poronin'den (Polonya) Lovran'a (Hırvatistan) gönderilmiştir. İlk olarak 1950'de *Lenin'in Eserleri* 4. baskıda yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c. 35, sf. 138-139

İNESSA ARMAND'A

Dear friend,

DAHA AYRINTILI bir kitapçık planı yapmanızı özellikle salık veririm size.[157] Yoksa çok fazla nokta belirsiz kalacak.

Bu düşüncemi hemen biçimlendireyim:

3. bölümü tamamen kaldırmanızı öneririm: "(Kadınlar için) özgür aşk istemi"

Bu gerçekten de burjuva bir istem gibi geliyor kulağa, proleter değil.

Özgür aşk isteminden ne anlıyorsunuz siz? Ne *anlaşılabilir* bundan?

1. Aşkta maddi (parasal) düşüncelerden kurtulmak mı?
2. Keza parasal endişelerden?
3. Dinsel önyargılardan?
4. Babanın koyduğu yasaklardan vb.?
5. "Toplumun" önyargılarından?
6. Dar çevre ortamından (köylü, küçük burjuva, aydın-burjuva)?
7. Yasanın, yargının, polisin zincirlerinden?
8. Aşkta ciddiyetten?
9. Çocuk yapmaktan?
10. Aldatma özgürlüğü? vb.

İnce ayrımları numaraladım (hepsini değil elbette). Siz, doğal olarak, 8-10 numaraları değil, 1-7 numaraları ya da onlara *benzer* bir şeyleri anlıyorsunuz özgür aşk deyince.

Ama 1-7 numaralar için başka bir tanım seçmek gerekiyor, çünkü özgür aşk buradaki düşünceyi tam olarak karşılamıyor.

---

[157] İnessa Armand'ın işçiler yararına yazmayı tasarladığı bir kitapçıktır, ancak yazılmamıştır.

Gelgelelim halk, kitapçığın okurları, "özgür aşk"tan *kaçınılmaz olarak. sizin niyetiniz bu olmasa bile*, 8-10 numaralar türünden bir şeyler anlayacak genel olarak.

Çağdaş toplumda en geveze, en gürültücü ve en "göz önünde" olan sınıflar "özgür aşk"tan 8-10 numaraları anladığı için, bu istem proleter değil, burjuva bir istem olacak.

Proletarya için 1 ve 2 numaralar en önemlileri, sonra da 3-7 numaralar; oysa bunların adı, özünde, "özgür aşk" değil.

Sizin *öznel olarak* bundan "ne anlamak istediğiniz" konumuz değil. Aşkla ilgili sorunlarda sınıf ilişkilerinin *nesnel mantığı* burada önemli olan.

Friendly shake hands!(*)

W.I.

17 Ocak 1915'te yazılmış, Bern'e postalanmıştır. İlk olarak 1939'da "*Bolşevik*" dergisinin 13. sayısında yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c. 35, sf. 176-177

(*)Dostça elinizi sıkarım. Başlangıçta bulunan "Sevgili Arkadaşım" gibi bu sözcükleri Lenin İngilizce yazmıştır. —*Ed.*

İNESSA ARMAND'A

Sevgili dostum,

YANIT VERMEKTE geciktiğim için özür dilerim. Dün yapmak istiyordum bunu, ama bir iş için alıkoydular beni, sonra da oturup yazacak zaman bulamadım.

Kitapçık planınızda "özgür aşk istemi"ni belirsiz bulmuş ve bu istemin sizin iradenizden ve isteğinizden bağımsız olarak (sizin öznel isteklerinizin değil, nesnel sınıf ilişkilerinin söz konusu olduğunu belirterek bu noktanın altını çizmiştim), bugünkü toplumsal iklimde, proleter bir istem olarak değil, burjuva bir istem olarak görüleceğini söylemiştim.

Siz aynı fikirde değilsiniz.

Güzel. Konuyu bir daha inceleyelim.

Belirsizliğe açıklık getirmek için, *olası* (ve bir sınıfsal çatışma ikliminde kaçınılmaz) on farklı yorumu numaralandırdım ve bence, 1-7 arasındaki yorumların proleter kadınlar için, 8 ile 10 arasındakilerinse burjuva kadınlar için tipik veya karakteristik olacağını belirttim.

Eğer buna karşı çıkılıyorsa, bu yorumların (1) yanlış olduğunu (o zaman da onların yerine yenilerini yazmak veya hangilerinin yanlış olduğunu açıklamak gerekir) veya (2) eksik olduğunu (o zaman eksikleri tamamlamak gerekir) veya (3) böyle proleter ve burjuva olarak ayrılamayacağını göstermek gerekir.

Siz ne birinciyi, ne ikinciyi, ne üçüncüyü yapıyorsunuz.

1-7 arasındaki noktalara hiç değinmiyorsunuz. Demek ki bunların (genel olarak) doğru olduğunu kabul ediyorsunuz? (Proleter kadınların fahişelik yapmalarıyla ve boyun eğmek zorunda oluşlarıyla ilgili yazdıklarınız, "hayır demenin olanaksızlığı," 1-7

arasındaki noktalara tamamen uygun düşüyor. Bu konuda aramızda bir ayrılık göremiyorum.)

Bunun *proleterce* bir yorum olduğuna da itiraz etmiyorsunuz.

Geriye 8-10 numaralar kalıyor.

Bunları "tam olarak anlamıyorsunuz" ve "yanıt veriyorsunuz:" "özgür aşkın nasıl olup da 10 numarayla *bir tutulabileceğini* (aynen böyle !!??) anlamıyorum."

Buradan, *benim* ikisini "bir tuttuğum," sizin de beni topa tutmaya, doğduğuma pişman etmeye hazırlandığınız sonucu çıkıyor.

Nasıl yani? Bu da ne şimdi?

Burjuva kadınlar özgür aşktan 8-10 numaralı yorumları anlarlar, benim tezim bu.

Bu tezi red mi ediyorsunuz? O zaman *burjuva* hanımların özgür aşktan ne anladıklarını söyleyin.

Bunu söylemiyorsunuz. Edebiyat da yaşam da burjuva kadınların tam olarak bunu anladıklarını *kanıtlamıyor mu*? Evet, harfiyen! Siz de bunu üstü kapalı biçimde kabul ediyorsunuz.

Bu durumda, burada konu, onların sınıfsal konumlarıdır, bunun "tersini söylemek" hem olası değildir, hem de biraz saflıktır.

Bundan açık olarak *uzak durmak* gerekir, onların karşısına proleter bakış açısını getirip koymak gerekir. Bu nesnel olgu dikkate alınmalı; yoksa *onlar* sizin kitapçığınızdan kendilerine uygun düşen bölümleri yakalayacak, istedikleri gibi yorumlayacaklar, sizin kitapçığınız onların değirmenine su taşımış olacak. İşçilerin gözünde sizin düşüncelerinizi çarpıtacaklar, (işçiler arasında, sizin onlara yabancı düşünceler taşıdığınız korkusunu yayarak) işçilerin "kafalarını bulandıracaklar." Hem ellerinde bir yığın da gazeteleri var.

Sizse nesnel sınıf bakış açısını tamamen unutup, size göre, özgür aşkla 8-10 noktalarını "bir tutan" bana karşı saldırıya geçiyorsunuz. Garip, gerçekten garip...

"Geçici bir tutku ve ilişki bile", (acınası, zavallı) karı kocaların "aşksız öpücüklerinden" "daha şiirsel ve daha temizdir." Böyle

yazıyorsunuz. Kitapçığa da bunları yazmayı düşünüyorsunuz. Çok güzel.

Karşıtlık mantıklı mı? Acınası karı kocaların aşksız öpücükleri pistir. Tamam. Bunun karşıtı bir şey olmalı... ne?... Aşk dolu öpücükler olabilir. Ama siz "geçici" (niye geçici?) bir "tutku"yu (niye aşk değil de tutku?) getiriyorsunuz karşıt olarak. Bunun mantıksal sonucu, evli çiftlerin aşksız öpücüklerinin karşısına, evli olmayanların aşksız (geçici) öpücüklerini koymak oluyor... Garip. Halka yönelik yazdığınız bir kitapçıkta, acınası ve erdemsiz, aşksız bir küçük burjuva-aydın-köylü (benim 5. veya 6. noktamdı bu sanırım) evliliğinin karşısına, medeni nikahlı, aşkla yapılmış bir proleter evliliğini koymak daha iyi olmaz mıydı? (*Eğer ille istiyorsanız*, geçici bir ilişki-tutkusunun da pis veya temiz olabileceğini eklersiniz). Sınıfsal türden bir karşıtlık getirmiyorsunuz, "özel durum" gibi bir şeyden söz ediyorsunuz. Özel bir durum elbette olasıdır. Ancak belirleyici olan özel durumlar mıdır? Eğer özel bir durumu, yani evlilikte pis, geçici bir ilişkideyse temiz olan öpücüklerin bireysel durumunu konu edeceksek, bu bir romanın konusu olmalıdır (çünkü orada *temel olan, bireysel* ortamdır, *verili* tiplerin psikolojilerinin ve *karakterlerinin* çözümlenmesidir). Ama bir kitapçıkta?

"Aşk hocası" geçinmenin "saçma olduğunu" söylerken, benim Key'in uygunsuz durumuyla ilgili düşüncemi pek güzel anladığınız anlaşılıyor. Aşk hocalığı yapmak gerçekten saçma. Peki ya geçici ilişkiler hocalığı?

İnanın, polemiğe girmeyi hiç istemiyorum. Şu mektubu seve seve bırakır ve konuyu da karşılıklı görüşeceğimiz güne ertelerim. Ama kitapçığın iyi olmasını istiyorum, kimse sizin sözlerinizi çarpıtamasın, kimse bu kitapçıktan sizi kıracak cümleler *çekip çıkaramasın* istiyorum (kimileyin bir tek cümle bir parmak acı...(*) olmaya yeter). Burada bana yazdıklarınızı da "istemeyerek"

(*) "Bir parmak acı bir çanak balı bozar" atasözüne gönderme yapıyor. —*çev.*

yazdığınıza eminim; ben de size bu mektubu yalnızca, planınızı, karşılıklı görüşmelerden çok mektuplarla, daha iyi gözden geçirirsiniz belki diye gönderiyorum, bir plan çok önemli bir şey çünkü.

Sosyalist bir Fransız kadın arkadaşınız yok mu? Benim yazdığım 1'den 10'a kadar noktaları ve kendi "geçicilik" eleştirinizi vb. çevirin ona (sanki İngilizceymiş gibi). Ve bakın bakalım yüzüne, söylediklerini dikkatle dinleyin; *dışarıdan* kimselerin neler diyecekleriyle, izlenimleriyle, kitapçıktan neler beklediklerilyle ilgili küçük bir deneyim olur.

Baş ağrılarınızın azalmasını ve bir an önce iyileşmenizi dileyerek, elinizi sıkarım.

V. U.

EK: Baugy[158] ile ilgili hiçbir bilgim yok... My friend(*) biraz fazla şey vaat etti galiba... Acaba ne? Bilmiyorum. İş ertelendi, demek oluyor ki çatışma da ertelendi, giderilmedi. Savaşmak, savaşmak gerekecek. Onları caydırmayı başaracak mıyız? Ne dersiniz?

24 Ocak 1915'te yazılmış, Bern'den gönderilmiştir. İlk olarak 1939'da, *Bolşevik* dergisinin 13. sayısında yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova c. 35, sf. 178-181

---

[158]Buharin, Rozmiroviç ve Krilenko'nun kurduğu, parti karşıtı Baugy (İsviçre) grubundan söz ediliyor.

(*)Bu iki sözcüğü Lenin İngilizce yazmıştır· —*Ed.*

A. V. LUNAÇARSKİ'YE TELGRAF

18 Eylül 1918

Petrograd
Halk Komiseri Lunaçarski

Bir kopyası Pokrovski'ye, Moskova, *53*, Ostojenka Sokağı

BUGÜN VİNOGRADOV'UN büstler ve anıtlarla ilgili raporunu dinledim. Kan beynime sıçradı. Aylardır hiçbir şey yapılmıyor, bu zamana kadar tek bir büst bile. Radişçev'in büstünün kaybolması bir komedi. Marx'ın sokağa konacak büstü yok ortada. Sokaklara yazılacak propaganda yazıları konusunda hiçbir şey yapılmamış. Bu, suçtan farksız, savsaklayıcı tutumu kınıyorum. Bütün sorumluların adlarının adalete verilmek üzere elime ulaştırılmasını istiyorum. Sabotajcılara ve aylaklara yazıklar olsun.

Lenin
Halk Komiserleri Konseyi Başkanı

İlk olarak 1933'te,
Lenin Derlemesi XXI'de
yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 35, sf. 367

A. M. GORKİ'YE

31 Temmuz 1919

Sevgili Aleksey Maksimiç,

MEKTUBUNUZA DALDIKÇA ve orada vardığınız sonuçların, mektupta (ve karşılıklı görüşmelerimizde) anlattıklarınızla ilgisini düşündükçe, bu mektubun da, vardığınız sonuçlar ve bütün izlenimleriniz gibi, kesinlikle hasta bir insanın ürünü olduğu kanısına daha çok varıyorum.

Petrograd, bu son zamanların en dayanıksız yerlerinden biri. Bu da anlaşılır bir durum, ne de olsa en çok acıyı Petrograd halkı çekti, işçiler orada her yerdekinden fazla özveride bulundular, kıtlık çok ağır, askeri tehlike ciddi. Doğal olarak sinirleriniz artık kaldırmıyor. Bunda şaşacak bir şey yok. Ama size yaşadığınız yeri değiştirmeniz söylendiğinde inat ediyorsunuz; oysa hasta düşecek kadar sinirlerinizi bozmanızı kollarımızı kavuşturup izleyecek değiliz; bu, her şey bir yana, insanın insana gösterdiği en temel ilgi açısından bakıldığında bile mantıklı değil.

Tıpkı konuşmalarınız gibi mektubunuz da, sizi hastalıklı sonuçlar çıkarmaya götüren bir dizi acılı izlenim içeriyor.

Dizanteri ve kolerayla başlıyorsunuz sözlerinize, sonra bir anda hastalıklı bir öfke beliriyor: "kardeşlik, eşitlik." Bilincinde değilsiniz ama, söyledikleriniz aşağı yukarı, kuşatma altındaki bir kentin yoksulluğundan, yoksunluğundan ve hastalıklarından komünizm sorumludur demeye varıyor!!

Sonra edepsiz edebiyata karşı (hangi edebiyat? Kalinin'in bununla ne ilgisi var?), anlayamadığım, hırçın alaylar. Ve en sonda, "bir elin parmakları kadar kalmış sağduyulu işçiler," kendilerinin,

"mujike, esir olarak" "elleri kolları bağlı teslim edildiklerini" söylüyorlar.

Hiçbir anlamı yok bunların. Kalinin mi işçileri mujike teslim etmekle suçlanıyor? Yazdıklarınızdan bu çıkıyor.

Böyle bir şeyi ya kafalarında akıl yerine "sol" lafebelikleri olan, aptal, dünkü çocuk işçiler düşünebilir, ya dengesi bozulmuş, gücü tükenmiş, açlık çeken, hasta işçiler, ya da her şeyi çarpıtmayı çok iyi bilen, Sovyet iktidarına duydukları kuduruk öfkeyi kusmak için en küçücük şeylere bile ustalıkla yapışan "aristokrasi kalıntıları." Bu kalıntıları burada, mektubunuzda bile anıyorsunuz. Onların duyguları sizin üzerinizde sağlıksız bir etki yapıyor.

"Çok çeşitli çevrelerden insanlar" gördüğünüzü yazıyorsunuz. Görmek başka şey, o insanlarla yaşamın her alanında, her gün yan yana olmayı duyumsamak başka şey. Siz daha çok bu "kalıntılarla" yan yana olmalısınız; yalnızca mesleğiniz bile sizi bir sürü ekşi yüzlü burjuva aydınını "ağırlamak" zorunda bırakıyordur, gündelik yaşam koşulları da öyle.

Sanki "kalıntılar" "Sovyet iktidarına karşı yakınlığa benzer bir duygu beslerken", "işçilerin çoğundan" hırsızlar, partiye sızmış "komünistler" vb. çıkıyor! Ve siz de buradan şu "sonuca" varıyorsunuz: Devrimi hırsızlarla yapamayız, aydınlar olmadan yapamayız.

Hiçbir şeyden hoşnut olmayan burjuva aydınlarının ortamında bulunmanın iyice azdırdığı, tümden hastalıklı bir bakış bu.

Aydınları (beyaz muhafız olmayanları) hırsızlarla mücadeleye katmak için elden gelen her şey yapılıyor. Ve Sovyet Cumhuriyeti, *her ay*, homurdanmayı ve ortalığa kin dolu sözler saçmayı bırakan, işçi ve köylülere *içtenlikle* yardıma girişen burjuva aydınların sayısının *arttığını* görüyor. Petrograd'dan "görülemez" bu, çünkü Petrograd hiçbir yerde olmadığı kadar büyük bir burjuva kitlenin (ve "aydınların"), konumlarını (ve akıllarını) yitirdikleri bir kent. Ama bütün Rusya için tartışılmaz bir olgudur.

Bu söylediğime Petrograd'da ya da Petrograd'dan bakıp inanabilmek için, kişinin *politik olarak* çok bilgili olması, çok zengin bir politik deneyiminin olması gerekir. Sizin durumunuz bu değil. Kaldı ki kendinizi ne politikaya veriyorsunuz, ne de politik kuruluş çalışmasını gözlemlemeye. Onun yerine, olan bitenden hiçbir şey anlamamış, hiçbir şeyi unutmamış, hiçbir şey öğrenmemiş ve *en iyi olasılıkla*, ki bu olasılık da seyrektir, şaşkın, ümitsiz, sızlanan, eski önyargıları yineleyip duran, ödü patlamış ve kendi kendinin ödünü patlatan, ekşi yüzlü burjuva aydınların çevrenizi sarmalarına yol açan özel bir işe ayırıyorsunuz günlerinizi.

Eğer *gözlemlemek* istiyorsanız, bunu aşağıda, yeni bir yaşam kurma çalışmasını *gözlerinizle kucaklayabileceğiniz* taşralı bir işçi mahallesinde ya da bir köyde yapmalısınız. Oralarda, son derece karmaşık unsurlar bütününü politik görüntüsü altında kucaklamak gerekmez, yalnızca gözlem yapmak yeter. Sizse bunun yerine, profesyonel çeviri denetçiliği görevinde çöreklenmiş kalmışsınız; bu konum, yeni yaşamın yeni kuruluşunu gözlemlemenize izin vermiyor. Bu konumda, bütün gücünüz, hasta aydınların hastalıklı inildemelerini dinlemeye, "eski" başkenti(*) akıl almaz bir askeri tehlike ve tüyler ürpertici bir yoksulluk karşısında gözlemeye harcanıp gidiyor.

İşçilerle köylülerin, yani Rusya nüfusunun onda dokuzunun yaşamlarındaki yeniyi doğrudan *gözlemleyemeyeceğiniz* bir konumda bulunuyorsunuz. Orada, en seçkin işçilerin cephelere ya da kırsal alanlara gittiği, geride, kendine yeni toplumda yer ve iş bulamayan, çok fazla sayıda aydının kaldığı eski başkentin yaşamından kesitler gözlemlemek durumunda kalıyorsunuz. Bu aydınlar sizi *özellikle "bunaltıyorlar."* Oradan başka yere taşınma öğütleriniyse, inatla geri çeviriyorsunuz.

Artık hastalanma noktasına geldiğiniz anlaşılıyor, yaşamın sizin için yalnızca bir yük değil, "son derece çekilmez" olup çıktığını

(*)Petrograd, Mart 1918'de Başkent olmaktan çıkarıldı. Moskova Başkent oldu. —*ed.*

yazıyorsunuz!!! Tabii öyle olacak, ne bekliyordunuz! Böyle bir zamanda, çeviri denetçisi olarak (bir sanatçı için, insanları gözlemlemek için güzel bir uğraş doğrusu!), sinir bozukluğuna en açık noktada çivilenip kalmak ne demek biliyor musunuz! Orada, ordudaki, kırsaldaki, fabrikalardaki yeniyi, bir sanatçı gözüyle gözlemleyemiyor, öğrenemiyorsunuz. Bir sanatçıyı doyurabilecek şeylerle uğraşma olanağından yoksunsunuz. Petrograd'da bir politikacı yapacak iş bulabilir, ama siz politikacı değilsiniz. Bugün nedensiz kırılan camlar, yarın bir hapishaneden gelen silah sesleri ve çığlıklar, sonra Petrograd'da kalmış işçi olmayan unsurların en bezginlerinin çektikleri söylevlerden kulağınızda kalanlar, sonra aydınlardan, başkentliği kalmamış bir başkentin aydınlarından topladığınız bir milyon izlenim, sonra hakaret görmüş birilerinden yüzlerce yakınma, çalışmalarınızdan artakalan boş zamanınızda yaşamın kuruluşunu görmenizin *olanaksızlığı* (bu yaşam Petrograd'da, başka yerler kadar yoğun olmayan, özel bir biçimde kurulmakta); bunlardan sonra insan nasıl olur da yaşamı çekilmez bulmaz.

Ülke, yenilgisinin öcünü gözü dönmüşçesine almaya çalışan dünya burjuvazisiyle mücadelenin yangın yeri. Bu doğal. İlk Sovyet Cumhuriyeti, *her yandan* ilk darbeleri yiyor. Bu doğal. Bu durumda, ya etkin bir politik militan yaşamı sürmek gerekli, ya da, eğer politika ilginizi çekmiyorsa, yeni bir yaşamın kurulduğu yerleri sanatçı gözüyle gözlemlemek. Bu yerler de, başkente karşı öfkeli saldırının, komplolara karşı öfkeli mücadelenin, başkent aydınlarının köpürmelerinin merkezi olan yerler değil, kırsal bölgeler, taşra fabrikaları veya cephedir. Oralarda açık zihinle yapılan bir gözlem, eskinin çözülüşüyle yeninin tomurcuklanışını ayırdetmeyi kolayca gösterecektir insana.

Yaşam sizi iğrendirmekte, komünizmle "ayrılık derinleşiyor." Bu ayrılığın ne ayrılığı olduğunu anlamak olası değil. Politikada ya da düşüncelerde bir ayrılığın gölgesini bile göremiyorum. Politikayla uğraşan, kafası zorlu bir mücadele ile dopdolu olanların

duygu dünyasıyla, kendisini yeni yaşamı gözlemlemesine izin vermeyen bir konuma yapay gerekçelerle hapsetmiş, koca bir burjuva başkentinin çürümesinden doğan izlenimlerin baskın çıktığı bir yaşam süren bir adamın duygu dünyası arasında *ayrılıklar* görüyorum.

Mektubunuzun bana düşündürdüklerini size açıkyüreklilikle yazdım. Sizinle görüşmelerim bana uzun zamandır benzer şeyler düşündürüyordu, ama mektubunuz görüşmelerimizden edindiğim izlenimleri somutladı, tamamladı, noktaladı. Size öğütlerimi zorla benimsetmeye çalışmak istemem, ama şunu söylemekten de kendimi alamıyorum: Ortamınızı, çevrenizi, yaşadığınız yeri, işinizi kökten değiştirin. Yoksa yaşam sizi temelli iğrendirecek.

Sevgiyle elinizden sıkarım.

Sizin, *Lenin*

Petrograd'a gönderilmiştir.
İlk olarak 1925'ye
Krasnaya Letopis dergisinin
1. sayısında yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 35, sf. 422-26

A. GORKİ'YE

15 Eylül

Sevgili Aleksey Maksimoviç,

TONKOV beni görmeye geldi, evet. Biz, daha onunla görüşmeden ve sizin mektubunuzu almadan, MK'de, Kamenev ve Buharin'i Kadetlere yakın burjuva aydınların tutuklanmaları işiyle ilgilenmek üzere görevlendirmeyi kararlaştırmıştık zaten. Yanlışlıklar yapılmış olabilir, anlıyoruz.

Bunu nasıl anlıyorsak, Kadet (ve Kadet-benzeri) kişilerin tutuklanmalarının gerekli bir önlem olduğunu da aynı biçimde anlıyoruz.

Bu konudaki görüşünüzü içtenlikle açıkladığınız satırları okurken, karşılıklı görüşmelerimizde (Londra'da, Kapri'de ve daha sonraları) sizin ağzınızdan çok sık duyduğum, o yüzden işte böyle aklıma kazınmış kalmış bir cümleyi anımsadım:

"Bizler, sanatçılar, bizler cinliyizdir."

Gerçekten öyle! Korkunç derecede ağır sözler savuruyorsunuz ve ne için? Sayıları onlarla (veya yüzlerle) sayılan Kadet ya da Kadet-benzeri beyefendi, *Krasnaya Gorka*'nın[159] *elden gitmesini hedefleyen komplo* türünden, on binlerce işçi ve köylünün ölümüne yol açabilecek komplolar *düzenlemeye yönelik her türlü girişime bir son verilebilsin diye* birkaç günlüğüne içeri atıldığı için.

---

[159]Krasnaya Gorka Kalesi komplosu, 13 Haziran 1919 gecesi, Sovyet karşıtı kümelerin ve casusluk örgütlerinin çalışmalarını yöneten, "Ulusal Merkez" adlı karşıdevrimci örgütçe düzenlenmiştir. İsyancılar, Krasnaya Gorka'yı ele geçirerek, güçlendirilmiş Kronştadt bölgesini safdışı bırakmayı ve cephede isyanlarla desteklenmiş genel bir saldırıya geçerek Petrograd'ı ele geçirmeyi hesaplıyordu.

İsyan 16 Temmuz gecesi bastırıldı.

Ne güzel iş! Haksızlık ha, anlatsanıza neymiş haksızlık! On binlerce işçi ve köylünün katledilmesini önlemek için, aydınlara birkaç günlük, hatta birkaç haftalık hapislik mi haksızlık!

"Sanatçılar cinlidir"

Halkın "aydın güçleriyle" burjuva aydınların "güçlerini" birbirine karıştırmak bir yanılgıdır. Bu sonunculara bir örnek olarak Korolenko'yu anacağım. Geçenlerde onun Ağustos 1917'de yazdığı *Savaş, Vatan ve İnsanlık* adlı kitapçığı okuma fırsatım oldu. Korolenko, "Kadet-benzerlerinin" en iyilerinden biri, neredeyse bir Menşevik sayılır. Oysa işte yazdığı ortada, yapmacık, gösterişli sözlerin gerisinde, emperyalist savaşın aşağılık, ucuz, alçakça bir övgüsü! Burjuva önyargıların pençesine düşmüş zavallı bir burjuva! Onun gibi insanlar için, emperyalist bir savaşta 10.000.000 kişinin öldürülmesi savunulacak bir şeydir (*eylemlerle* savunmaktan söz ediyorum tabii, öte yanda savaş "karşıtı" içli sözler savurmayı da boşlamazlar çünkü), gelgelelim yalnızca toprak sahipleri ve kapitalistlere karşı yürütülen bir iç savaşta ölen birkaç yüz bin kişi, ahlayıp vahlamalara, hıçkırıklara, histeri nöbetlerine neden olur.

İyi ya, hayır, eğer komploların (Krasnaya Gorka) ve on binlerce insanın hayatını kaybetmesinin *önüne geçmek* için gerekli bir önlemse, bu tip "yeteneklerin" birkaç hafta hapiste kalmalarında hiçbir kötülük yok. Ortaya çıkardığımız komplolar, Kadetlerin ve Kadet-benzerlerinin komplolarıydı. Kadet-benzeri profesörlerin komploculara her dakika *yardımda bulunduklarını* adımız gibi biliyoruz. Bu bir olgu.

İşçi ve köylülerin aydın güçleri gelişmekte; burjuvaziyi ve onun kötülük ortaklarını, yani sermayeye uşak oldukları halde ulusun beyni olduklarını (beyinleri de beyin olsa, beyin değil b...) ileri süren küçük aydınları devirme mücadelesinde güçleniyorlar.

Sermayeye dalkavukça hizmet etmeyi değil, halka bilgi götürmeyi isteyen "aydın güçler" bizden *ortalamanın üstünde* bir

davranış görüyorlar. Bu bir olgu. Buna özen gösteriyoruz. Bu bir olgu. On binlerce subay Kızıl Ordu'da hizmet veriyor ve yüzlerce haine karşın zaferler kazanıyor. Bu bir olgu.

Sizin "parlamalarınıza" gelince, onları elbette "anlıyorum" (madem sizi anlayıp anlamadığımla bu kadar ilgileniyorsunuz). Kapri'de ve daha sonraları, size kaç kez şunu söylemedim mi: Çevrenizin, burjuva aydın takımının en beterleriyle sarılmasına izin veriyorsunuz, onların ağlaşmalarına kulak veriyorsunuz. Kimi kişilerin birkaç haftalığına "korkunç" tutuklanması konusunda birkaç yüz aydının bastığı çığlığı duyuyorsunuz, ama Denikin'in, Kolçak'ın, Liyanozov'un, Rodziyanko'nun, Krasnaya Gorka komplocularının ve diğer *Kadet* komplocularının tehdidi altında bulunan kitlelerin, milyonlarca işçi ve köylünün sesini duymazlıktan geliyorsunuz. Bu işin sonunda yalnız "kızıllar da beyazlar kadar halk düşmanı" (kapitalistleri ve toprak sahiplerini devirmek için savaşanlar, kendi düşmanları kadar halk düşmanı) yazmakla kalınmayacağını, Tanrı'ya ve Çar babacığımıza duyulan inancı açık açık dile getirmeye varılacağını tamamen, ama tamamen anlıyorum. Hem de çok iyi anlıyorum.

Evet, eğer bu burjuva aydınlar çevresinden kurtulmazsanız kayıpsınız! Bunu en kısa zamanda yapmanızı bütün kalbimle diliyorum.

İçten selamlar — Sizin, *Lenin*

NOT: Artık yazmıyorsunuz da! Kokuşmuş aydınların ağlaşmalarını dinleyerek günlerini tüketmek ve yazmamak bir yazar için yıkım değil midir? Bir utanç değil midir bu?

15 Eylül 1919'da yazılmış,
Petrograd'a yollanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*,
5. Rus baskısı
c. 51, sf. 47-49

A. V. LUNAÇARSKİ'YE

18 Ocak 1920

Yoldaş Lunaçarski,

DAHL'IN ünlü sözlüğünü[160] ilk kez daha geçenlerde okudum, kendi hesabıma bir pişmanlık ve utanç bu.

Olağanüstü bir sözlük, ama *bölgeci* ve biraz da eskimiş. *Çağdaş* Rus dilinin, şöyle söyleyelim, hem *bugün* kullanılan, hem de Puşkin'den Gorki'ye, *klasiklerce* kullanılmış olan sözcüklerin bir sözlüğünü yapmanın zamanı gelmedi mi artık?

Kızıl Ordu savaşçılarının tayınlarından kendilerine ayırarak 30 bilimciyi bu işe versek?

Ne dersiniz bu düşünceye?

Klasik Rus dilinin bir sözlüğü?

Eğer sizin için zor olmazsa, fazlaca gürültü çıkarmadan, uzmanlarla konuşun bu konuda. Sonra da bana görüşünüzü bildirin.

Sizin, *Lenin*

İlk olarak 21 Ocak 1940'ta, *Pravda*'nın 21. sayısında yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova c. 35, sf. 447

---

[160] Vladimir Dahl'ın, 1863-1866 yılları arasında dört cilt olarak yayımlanan, *Yaşayan Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü*'nden söz ediliyor. (Sovyet iktidarında, bu sözlük iki kez basılmıştır.) Eğitim Halk Komiserliği, Lenin'in yol göstermesiyle, yeni bir sözlük yayımlatacaktı, ama o dönemde bu çalışma tamamlanamadı.

A. S. SERAFİMOVİÇ'E

21 Mayıs 1920

Yoldaş Serafimoviç'e

Sevgili yoldaş,

BAŞINIZA GELEN korkunç acıyı biraz önce kız kardeşimden öğrendim.[161] İzninizle elinizi kuvvetle sıkmak, size cesaret ve dayanıklılık dilemek istiyorum. Sizi daha sık görme ve daha yakından tanıma isteğimi gerçekleştirememiş olmaktan dolayı sonsuz üzgünüm. Ama yapıtlarınız ve kız kardeşimin anlattıkları size derin bir yakınlık duymamı sağladı. Çalışmalarınızın işçilere ve hepimize ne kadar *gerekli* olduğunu; şimdi, acınızı yenmek için sağlam durmanızın, yeniden çalışabilmek için kendinizi *zorlamanızın* ne kadar önemli olduğunu size söylemek benim için çok önemli. Çabuk çabuk yazdığım için beni bağışlayın. Bir kez daha olanca gücümle elinizi sıkıyorum.

Sizin, *Lenin*

İlk olarak 1924'te, V. Veşnev'in "*Serafimoviç, usta bir yazar*" kitabında yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c. 35, sf. 461

[161] Yazar Serafimoviç'in oğlu Mayıs 1920'de iç savaşta öldürülmüştür.

KIRIM DEVRİMCİ KOMİTESİNE TELGRAF

Sivastopol

26 Şubat 1921

YALTA SARAYLARI ile şu an Sağlık Halk Komiserliği'nin sağlık evine dönüştürdüğü öbür özel binalardaki sanatsal değer taşıyan eşyaları, tabloları, çinileri, tunç ve mermer yontuları korumak için sıkı önlemler almanız rica edilir. Bize gelen haberler yağmalar olduğu yönünde. Şu andan başlayıp, sorunu incelemek üzere Moskova'dan özel bir komisyonun orada olacağı güne dek, sözü geçen eşyaların korunmasıyla ilgili tüm sorumluluk sizdedir.

Lenin,
Çalışma ve Savunma Konseyi Başkanı

26 Şubat 1921'de yazılmış, ilk olarak 1945'te *Lenin Derlemesi XXXV*'de yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, 5. Rus bas. c. 52, sf. 309-310

A. LUNAÇARSKİ'YE

MAYAKOVSKİ'NİN 150.000.000'undan 5.000 adet basılmasına onay vermek bir utanç değilse nedir?

Budalalıktan, saçmalıktan, uçukluktan, kendini beğenmişlikten başka bir şey değil bu şiir.[162]

Bana kalırsa onun yazdığı on şeyden biri basılmayı hak ediyor, *o da ancak* 1.500 adet, kütüphaneler ve kaçıklar için.

Lunaçarski'ye gelince, fütürizmi için, kendisini doğru yola getirecek bir eleştiriyi hak ediyor.

Lenin

6 Mayıs 1921'de yazılmış, ilk olarak 1957'de *Kommunist* dergisinin 18. sayısında yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, 5. Rus bas. c. 52, sf. 479

---

162 "150.000.000" adlı şiirinde Mayakovski, eski fütürizm hayranlığının etkisinden kurtulamamıştı. Şiirin tarzı gösterişli, biçimi karmaşıktı. Şair, klasik mirası reddediyor ve kendi çağına uyan tek edebi akım olarak fütürizmi övüyordu.

MİASNİKOV'A MEKTUP

5 Ağustos 1921

Yoldaş Miasnikov,

HER *İKİ* makalenizi de ancak bugün okudum. Perm örgütünde (sanırım bu örgütten söz ediyorsunuz) ne gibi etkileriniz oldu, karşınıza çıkan anlaşmazlık neydi bilmiyorum. Bunlarla ilgili bir şey diyemem. Örgütlenme Bürosu, işittiğime göre özel bir komisyon kurmuş, dosyayı inceleyecekmiş.

Benim görevim başka: Ben sizin mektuplarınızı edebi ve siyasal belgeler olarak değerlendirmekle yükümlüyüm.

İlginç belgeler bunlar!

Bana kalırsa, "Sinirsel sorunlar" başlıklı makale temel yanılgınızı en açık biçimde ortaya koyuyor. Sizi ikna edebilmek için elimden geleni yapmam gerektiğini düşünüyorum.

Makalenin başında diyalektiği doğru uyguluyorsunuz. Evet, "iç savaş" sloganının, yerini "iç barış" sloganına bırakması gerektiğini anlamayanlar en hafif deyimle gülünçler. Evet, burada haklısınız.

Zaten burada haklı olduğunuz için, bu kadar doğru uyguladığınız diyalektiği makalenizin sonuç bölümünde unutmanız şaşırtıyor ya beni.

..."Monarşistlerden anarşistlere varıncaya dek basın özgürlüğü"... Pek güzel! Ama kusura bakmayın, devrimci mücadeleyle geçen dört yıllık deneyimimizi şöyle bir aklından geçiren bütün marksistler ve işçiler şunu söyleyecektir: *Hangi* basın özgürlüğüymüş bu, bir inceleyelim. *Ne* için? *Hangi sınıf* için?

Bizler "mutlaklara" inanmıyoruz. "Saf demokrasiye" gülüp geçiyoruz.

"Basın özgürlüğü" sloganı, Ortaçağ'ın sonlarından 19. yüzyıla kadar, evrensel bir önem kazandı. Neden? Çünkü papazlarla, krallarla, feodallerle, derebeyleriyle mücadele içinde olan ilerici burjuvazinin sloganıydı.

Dünyada, Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti kadar, kitleleri *papazların* ve *toprak sahiplerinin* etkisinden kurtarmaya uğraşmış ve uğraşan bir ülke daha yoktur. Biz dünyanın *bütün* ülkelerinden *daha iyi* yerine getirdik ve getiriyoruz "basın özgürlüğünün" bu görevini.

Kapitalistlerin var olduğu bütün ülkelerde basın özgürlüğü, gazeteleri *satın almak*, yazarları *satın almak*, "kamuoyunu" *yozlaştırmak*, satın almak ve *burjuvazinin isteklerine uygun olarak* oluşturmaktır.

Bu bir olgu.

Bunun böyle olmadığını kimse asla gösteremez.

Peki ya bizde? Burjuvazinin yenildiğini, *ama yok edilmediğini* kim yadsıyabilir? *Pusuda bekliyor olduğunu*? Kimse yadsıyamaz.

Tüm dünyanın burjuva düşmanlarıyla çevrili olan RSFSC'de basın özgürlüğü, burjuvazinin ve onların en sadık uşakları Menşevikler ve Sosyalist-Devrimcilerin *siyasal örgütlenme* özgürlüğü olacaktır.

Bu çürütülemez bir olgudur.

Şu an için burjuvazi (dünya burjuvazisi) bizden güçlüdür, hem de kat kat fazla. Ona *bir de* siyasal örgütlenme özgürlüğü (=basın özgürlüğü, çünkü basın siyasal örgütlenmenin merkezi ve temelidir) gibi bir silah vermek, düşmanın işini kolaylaştırmak, sınıf düşmanımıza yardım etmek olacaktır.

Biz intihar etmek istemiyoruz; o yüzden bunu yapmayacağız.

Şu *olguyu* açıkça görüyoruz: "Basın özgürlüğü" *gerçekte*, uluslararası burjuvazinin hiç zaman kaybetmeden yüzlerce binlerce Kadet, Sosyalist-Devrimci, Menşevik yazarı satın alması ve bize karşı propagandalarının, mücadelelerinin artık örgütlü olması demektir.

Bu bir olgudur. "Onlar" bizden daha zenginler ve bizim gücümüzden on kat daha büyük bir "gücü" satın alacaklardır.

Hayır. Bunu yapmayacağız, uluslararası burjuvaziye yardım etmeyeceğiz.

Nasıl olup da sınıfsal değerlendirmeyi, yani olaylara *tüm* sınıfların aralarındaki ilişkiler çerçevesinden bakmayı bırakıp, duygusal küçük burjuva değerlendirmelerin *kucağına düştünüz*? Bu benim için bir bilmece.

"İç barış ya da iç savaş" sorununda, köylüleri (proletaryanın davasına) nasıl *kazandığımız* ve "kazanmaya" *devam edeceğimiz* sorununda, (dünya politikasını *temelden ilgilendiren* ve *iki* makalenizin de konusu olan) bu iki can alıcı, temel, evrensel sorunda, duygusal küçük burjuva bakışıyla değil, marksist bakış açısıyla bakmayı *başarmışsınız*. *Tüm* sınıfların aralarındaki ilişkileri ciddiyet ve ileri görüşlülükle *inceleyebilmişsiniz*.

Ama sonra bir anda duygusallığın çukuruna yuvarlanıveriyorsunuz.

... "Ülkemizde bir yığın skandal ve görevi kötüye kullanma var. Basın özgürlüğü bunları ortaya çıkaracaktır"...

İşte, iki makalenize birden bakılarak değerlendirildiğinde, vardığınız nokta burası. Can sıkıcı ve üzücü birkaç *olay* sizi *bunaltmış* ve güçleri *ileri görüşlülükle* inceleme yetinizi yitirmişsiniz.

Basın özgürlüğü dünya burjuvazisinin *gücünü* artıracaktır. Bu bir olgu. "Basın özgürlüğü" Rusya'nın *komünist partisini* zayıflıklarından, başındaki belalardan, hastalıklarından (bir yığın hastalığı var, orası kesin) *arıtmaya* yaramayacaktır, çünkü dünya burjuvazisi bunu istemiyor. Basın özgürlüğü *bu dünya burjuvazisinin* elinde bir silah durumuna gelecektir. Burjuvazi ölmedi. Hâlâ yaşıyor. Burada, çok yakınımızda ve bizi gözlüyor. Şimdiden Milyukov'u *hizmetine aldı*. Çernov ve Martov da ona çaba ve sadakatle yardım ediyor (kısmen aptallıklarından, kısmen bizim

fraksiyona duydukları nefretten, ama hepsinden fazla kendi küçük burjuva demokratik konumlarının nesnel mantığından).

"Kaş yapayım derken göz çıkardınız."

Komünist partiyi *iyileştirmek* istiyordunuz, kesinlikle öldürecek bir ilaç yakaladınız. Öldüren siz olmayacaksınız tabii, uluslararası burjuvazi (+Milyukov +Çernov + Martov) olacak.

Bir ayrıntıyı, minicik bir ayrıntıyı unuttunuz: Dünya burjuvazisi ve onun gazeteleri satın almak, *politik örgütlenme merkezlerini* satın almak "özgürlüğü".

Hayır. Biz bu yolu izlemeyeceğiz. *Bin* bilinçli işçiden *dokuz yüzü* bu yola girmeyecektir.

Hastalıklarımız az buz değil. Hatalar (hepimizin *ortak* hataları, herkes yanıldı, *Çalışma ve Savunma Konseyi, Halk Komiserleri Konseyi*, Merkez Komite), sözgelimi 1920 sonbahar ve kışında yakacakların ve besin maddelerinin dağıtımında işlenen hatalar (hem de ne hatalar!!) durumumuzu daha da ağırlaştırdı.

Yoksulluk ve belalar çok, çok büyük.

1921 kıtlığı da onların üstüne *tüy dikti.*

Bu işin altından zor kalkacağız, ama kalkacağız! Kalkmaya başladık da!

Kalkacağız çünkü politikamız doğru bir temele dayanıyor, *bütün* sınıfsal güçleri *uluslararası* ölçekte değerlendiriyor. Kalkacağız çünkü durumumuzu olduğundan güzel göstermeye çalışmıyoruz. Bütün zorlukları biliyoruz. *Bütün* hastalıkları görüyoruz. Onları direngenlikle, ürküye kapılmadan, sistemli bir biçimde iyileştireceğiz.

Siz ürküye kapılmışsınız, yokuş aşağı öyle bir kayış kaymışsınız ki yeni bir parti gibi bir şeyler kurmaya veya intihar etmeye kadar varmışsınız.

Ürküye kapılmamak gerek.

Partiden kopuk, komünist hücreler mi? Var. Bir mikrop bu, bir bela, bir hastalık.

Varlar, evet. Ciddi hastalık.

Bunu görüyoruz.

Bunu partinin proleterce önlemleriyle iyileştirmeliyiz, (*burjuvazi için*) "özgürlük" önlemleriyle değil.

Ekonomide kalkınmayla, "traktörle" vb., köylüler üstünde "etki yapmak" için mücadele etmekle ilgili söyledikleriniz bir sürü doğru ve yararlı görüş içeriyor.

Neden onları *hayata geçirmeyelim*? Birbirimizle anlaşacağız ve bir partinin içinde güzel güzel geçinerek çalışacağız. Kazancımız çok büyük olacak, *bir anda değil ama, yavaş yavaş*.

Sovyetleri canlandırmak, partisizleri yanımıza çekmek, parti üyelerinin yaptıklarını *partisizlere* denetletmek gerekiyor, bunlar kesinlikle doğru. Bu, işin, üstünde çalışılması gereken bir *bölümü*. Ekilmeden duran koca bir tarla.

Niçin *bütün bunları somut bir biçimde*, kongreye yönelik bir kitapçıkta geliştirmiyorsunuz?

Niçin girişmiyorsunuz bu işe?

Bu *ağır* iş (Merkez Denetleme Komisyonu,[163] parti basını, *Pravda* yoluyla görevi kötüye kullanmaları *bulup* çıkarmak) karşısında neden korkuya bırakıyorsunuz kendinizi? Ağır, çetin ve yorucu olan büyük çalışmaya inanmayanlar ürküye kapılıyor ve "kolay" bir çözüm arıyorlar: "Basın özgürlüğü" (*burjuvazi için*).

Neden yanlışınız üstünde, *proleterce olmayan* ve partinin ilkelerine aykırı olan "basın özgürlüğü" sloganında ısrar ediyorsunuz, apaçık bir yanlış bu. Neden daha az "parlak" (burjuva bir parıltıyla parlak) bir çalışmaya, bu büyük işe, yani görevi kötüye kullanmaların fiilen ortadan kaldırılmasına, bunlarla eylemli mücadeleye, partisizlere eylemli *yardıma* girişmiyorsunuz?

MK'ye ne zaman *kesin* bir görevi kötüye kullanma bildirdiniz? Ve bunu önlemek, bunun kökünü kazımak için *kesin* bir yol?

Hiçbir zaman.

Bir kez olsun yapmadınız.

---

[163]Merkez Denetleme Komisyonu partinin en üst denetim organıdır.

Bir yığın bela ve hastalık saptadınız, kendinizi ümitsizliğe bıraktınız ve başka kucaklara, burjuvazininkine (*burjuvazi için* "basın özgürlüğü") düştünüz. Ben size kendinizi ümitsizliğe ya da ürküye koyvermemenizi öneririm.

Bizim ve sempatizanlarımızın, işçiler ve köylülerin, hâlâ sonsuz güçleri var. Hâlâ çok sağlıklıyız.

Hastalıklarımızı iyi tedavi etmiyoruz.

"Partisizleri ilerletin, parti üyelerinin çalışmalarını partisizlere denetlettirin" sloganını kötü uyguluyoruz!

Ama bu alanda bugünkünden yüz kat daha fazla şey yapabiliriz ve yapacağız.

Umarım iyice düşünüp taşındıktan sonra, yanlış bir gururla, bu apaçık politik hatanızda ("basın özgürlüğü") ısrar etmezsiniz ve sinirlerinize egemen olup ürküyü yendikten sonra somut bir işe, partisizlerle *bağları* güçlendirmek, partisizlerin parti üyelerinin çalışmasını *denetlemelerine* yardımcı olmak işine kendinizi verirsiniz.

Bu alanda yapılacak yığınla şey var. "Basın özgürlüğü" denen bu "parlak" ışıltıyla kafamızı bulandırmak yerine, ancak böyle bir çalışmayla hastalığımızı ağır ağır, ama başarıyla iyileştirebiliriz ve iyileştirmeliyiz.

Komünist selamlar.
Lenin

1921'de yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*,
Paris-Moskova,
c. 35, sf. 536-41

"AYDINLIK" TOPLULUĞUNA[164]

15 Kasım 1922

Sevgili arkadaşlar,

FIRSATTAN YARARLANARAK size en içten selamımı gönderiyorum. Ağır hastaydım ve bir yıldan uzun zamandır topluluğunuzun bir tek yapıtını göremedim. Umarım *des anciens combattants*(*) örgütünüz ayaktadır ve yalnız sayıca değil, ruh olarak da, yani emperyalist savaşla mücadeleyi derinleştirmek ve genişletmek anlamında da büyüyüp güçlenmektedir. Bu savaşla mücadeleye insan yaşamını adasa değer. Bu kavgada acımasız olmak ve savaştan yana çıkan bütün safsataları köşe bucak kovalamak gerekiyor.

İçten selamlar
Sizin, *Lenin*

İlk olarak 1925'te, Fransızca olarak, *Clarté* (Aydınlık) dergisinin 71. sayısında yayımlanmıştır.

V. Lenin, *Eserler*, Paris-Moskova, c. 33, sf. 446

---

[164] *Aydınlık*: 1915'te Barbusse'ün kurduğu, ilerici yazarlar ve aydınlar topluluğu. *Topluluk. Eski Savaşçılar Cumhuriyetçi Birliği* ve başka ülkelerden Birlik'e katılan benzer topluluklar temelinde kurulmuştur. Amaç, ana sloganı "savaşa savaş açmak" olan, eski savaşçılar Enternasyonal'ini oluşturmaktır. Toplulukta III. Enternasyonal'in yandaşları H. Barbusse, A. France, P. Vaillant-Couturier ve barışçı yazarlar R. Rolland, S. Zweig, H. Wells, T. Hardy, U. Sinclair, J. Romains vb. bulunmaktadır. Topluluk, Ekim 1919'dan Ocak 1928'e kadar yayımlanan aylık *Clarté* (Aydınlık) dergisini çıkarmış, dergi ilk yıllarda Fransa'da ve yurtdışında başarı kazanmıştır. Ama su yüzüne çıkan ideolojik ayrılıklar ve örgütlenme alanındaki zayıflık, topluluğun, ağırlığı olan bir örgüt olmasını ve geniş bir saygınlık kazanmasını engellemiştir. Barbusse'ün yazı işleri müdürlüğü görevinden ayrılmasından (Nisan 1924) sonra Aydınlık, ilerici dergi kapsamını yitirmiş ve 1928'de yayın hayatından çekilmiş, topluluk da dağılmıştır.

(*) Eski savaşçılar. (Rusça metinde Fransızca yazılmıştır). —*ed.*

V. LENİN'İN İMZASINI TAŞIYAN KARARNAMELER VE KARARLAR

POLONYA HALKINA AİT ESKİ NESNELER VE SANAT YAPITLARININ KORUNMASIYLA İLGİLİ

RUSYA CUMHURİYETİ'NİN Batı ve Kuzeybatı yörelerinde, Polonyalıların yaşadığı kent ve yurtluklarda, Polonya halkı için çok yüksek tarihsel ve sanatsal değer taşıyan, büyük çoğunluğu Rus birliklerinin geri çekilmesi sırasında ve öncesinde Polonya dışına götürülmüş nesneler bulunduğu göz önünde tutularak, bu nesnelerin zarar görmeden Polonya halkına geri verilmesi işini üstlenen Halk Komiserleri Konseyi, ilgili devrimci kuruluşlara bir kararname ile bildirir:

1. Eski nesneler ve sanat yapıtları, kitaplıklar, arşivler, tablolar ve müzelik parçalar, Polonya halkının ulusal mülkü olarak ve nerede bulunurlarsa bulunsunlar, Polonya müzelerine teslim edilişlerine dek, Polonya İşleri Komiserliği ve "Eski Eserleri Koruma Derneği" şahsında işçi ve köylü hükümetinin koruması altındadır.

2. Bütün nesnelerle ilgili tutanak tutulacaktır. Polonya yurtluklarında bulunan nesnelerin Polonya müzelerine teslimi sırasında tutulacak tutanaklar, mülk sahibi veya bir yetkilice imzalanacaktır. Her tutanak iki nüsha olarak düzenlenecektir: Nüshaların biri Halk Komiserleri Konseyi'ne bağlı Polonya Komiserliği'nde, öbürü "Eski Eserleri Koruma Derneği" Petrograd Şubesi'nde (Rusya'daki Polonya sanat ve tarih kurumlarının resmi temsilcisi) kalacaktır.

3. Tutanaklara ek olarak, bütün nesnelerin tam dökümü dört nüsha halinde çıkarılacaktır. Nüshalardan biri mülk sahibinde kala-

cak, biri Polonya İşleri Komiserliği'ne. üçüncüsü eski nesnelerin korunmasıyla ilgili bölge komiserliğine veya Polonya askerleri birliği yürütme kuruluşunun en yakın bürosuna, sonuncusu ise Petrograd'da bulunan, "Eski Eserleri Koruma Derneği" müdürlüğüne gönderilecektir.

4. Polonya Komiserliği; bu tutanakları tutmak, dökümleri çıkarmak, mevcut kararnamenin uygulamaya konmasıyla etkin biçimde ilgilenmek ve bölgelerdeki uygulamayı denetlemek üzere, işçi ve köylü hükümeti komiserlerinin yetkilerine benzer özel yetkilerle donanmış bölge komiserleri atamıştır.

5. Yukarıda adı geçen tüm kuruluş ve kişiler, yerel devrimci yetkililerle, yani İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'yle bağlantı içinde çalışacaktır. İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri, Polonya kültür değerlerinin korunması ve taşınmasıyla ilgili her konuda birincilere tam ve kesin bir yardımda bulunmakla yükümlüdür.

12 (25) Ocak 1918

Sovyetler İktidarı Kararnameleri
c. I, 1957, sf. 343-344
Rus baskısı

CUMHURİYET ANITLARIYLA İLGİLİ

Halk Komiserleri Konseyi, Rusya'yı dönüştüren yüce devrime önemle işaret etme amacıyla, bir kararname ile bildirir:

1. Çarlar ve uşakları anısına dikilmiş, tarihsel veya sanatsal önem taşımayan anıtlar, bulundukları meydan ve sokaklardan kaldırılarak, depolara taşınacak veya başka amaçlarla kullanılacaktır.

2. Halk Eğitim Komiserliği Güzel Sanatlar bölüm şefinin de içinde yer alacağı, Halk Eğitim ve Levazım komiserlerinden oluşan özel bir komisyon, Moskova ve Petrograd sanat kuruluyla birlikte, kaldırılması gereken anıtların hangileri olduğunu belirlemekle görevlendirilmiştir.

3. Aynı komisyon, Rusya sosyalist devriminin şanlı günlerini anlatan bir anıt tasarlanması konusunda büyük bir yarışma düzenlemek ve sanatçıları harekete geçirmekle yükümlüdür.

4. Halk Komiserleri Konseyi 1 Mayıs gününe kadar anıtlardan en çirkinlerinin kaldırılmış, yerlerine halkın beğenisine sunulmuş yeni yapıtların konmuş olmasını diler.

5. Aynı komisyon, 1 Mayıs dolayısıyla kentlerin nasıl süslenmesi gerektiğini ivedi bir biçimde ayarlamakla ve yazıtların, amblemlerin, sokak adlarının, armaların vs., emeğin devrimci Rusyası'nın duygu ve düşüncelerini yansıtacak biçimde yenilenmesiyle ilgilenmekle yükümlüdür.

6. Bölge ve taşra sovyetleri, ne olursa olsun herhangi bir işe girişmeden önce, sözü geçen komisyonun onayını almak zorundadır.

7. Çalışmalar ayrıntılı gider listeleriyle birlikte hazırlanıp onaylandıkça, gerekli ödenekler ayrılacaktır.

12 Nisan 1918

Sovyetler İktidarı Kararnameleri
c. II, 1959, sf. 95-96

TRETYAKOV GALERİSİNİN KAMULAŞTIRILMASIYLA İLGİLİ

P. ve S. Tretyakov'un adını taşıyan Moskova resim galerisinin, kültür, sanat ve ulusal eğitim alanlarında önem taşıyan bir kuruluş olduğunu ve etkinlikleri Halk Eğitim Komiserliği'nce denetlenen Devlet Müzeleri arasında yer almasının işçi sınıfının çıkarına olacağını düşünen Halk Komiserleri Konseyi, bir kararname ile bildirir:

1. Moskova Tretyakov Galerisi, Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'nin mülkü olmuştur; şu andan itibaren diğer devlet müzeleri gibi Halk Eğitim Komiserliği'ne bağlıdır.

2. Halk Eğitim Komiserliği müzeler ve eski nesnelerle sanat yapıtlarının korunması kurulu, galerinin yönetimini ve çalışmalarını tüzüğe bağlayacak bir yönetmeliği gecikmeden hazırlayacaktır. Yönetmelik, mevcut gereksinimleri ve Rusya Sovyet Cumhuriyeti'nin sanat alanında etkinlik gösteren kültür merkezlerini demokratikleştirmesinden doğan görevleri de hesaba katarak hazırlanacak ve hemen yürürlüğe girecektir.

3 Haziran (21 Mayıs) 1918 — *Sovyetler İktidarı Kararnameleri* c. II, 1959, sf. 95-96

MOSKOVA'DA VE RUSYA SOVYET FEDERATİF SOSYALİST CUMHURİYETİ'NİN DİĞER KENTLERİNDE ANISINA ANITLAR DİKİLMESİ ÖNGÖRÜLEN KİŞİLER.

LİSTE HALK EĞİTİM KOMİSERLİĞİ GÜZEL SANATLAR BÖLÜMÜ'NCE HALK KOMİSERLERİ KONSEYİ'NİN DİKKATİNE SUNULMUŞTUR

I. *Devrimciler ve Tanınmış Kimseler*

1. Spartaküs. 2. Tiberius Sempronius Gracchus. 3. Brutus. 4. Babeuf. 5. Marx. 6. Engels. 7. Bebel. 8. Lassalle. 9. Jaurès. 10. Lafargue. 11. Vaillant. 12. Marat. 13. Robespierre. 14. Danton. 15. Garibaldi. 16. Stepan Razin. 17. Pestel. 18. Rileyev. 19. Herzen. 20. Bakunin. 21. Lavrov. 22. Kalturin. 23. Plehanov. 24. Kaliayev. 25. Volodarski. 26. Fourier. 27. Saint-Simon. 28. Robert Owen. 29. Jelyabov. 30. Sofiya Perovskaya. 31. Kibalçiç.

II. *Yazarlar ve Şairler*

1. Tolstoy. 2. Dostoyevski. 3. Lermontov. 4. Puşkin. 5. Gogol. 6. Radişçev. 7. Belinski. 8. Ogaryev. 9. Çernişevski. 10. Mihaylovski. 11. Dobrolyubov. 12. Pisarev. 13. Gleb Uspenski. 14. Saltıkov-Şçedrin. 15. Nekrasov. 16. Şevçenko. 17. Tyuçev. 18. Nikitin. 19. Novikov. 20. Koltsov.

III. *Düşünür ve Bilginler*

1. Skovoroda. 2. Lomonosov. 3. Mendeleyev

IV. *Ressamlar*

1. Rublev. 2. Kiprenski. 3. Aleksey İvanov. 4. Vrubel. 5. Shubin. 6. Kozlovski. 7. Kazakov.

V. *Besteciler*

1. Mussorski. 2. Scriabin. 3. Chopin.

VI. *Oyuncular*

1. Komisarjevskaya. 2. Moçalov.

Rusya Merkez Yürütme Komitesi *Izvestiya*'sı,
Sayı 163, 2 Ağustos 1918

ESKİ NESNELER VE SANAT YAPITLARININ YURTDIŞINA ÇIKARILMASININ YASAKLANMASIYLA İLGİLİ

Sanatsal ve tarihsel önemi olan eşyanın yurtdışına çıkarılmasına, halkı kendi kültürel hazinelerinden yoksun bırakma tehdidi

taşıyan bu eyleme, bir son vermenin gerekliliği nedeniyle, Halk Komiserleri Konseyi bir kararname ile bildirir:

1. Şu andan itibaren, Halk Eğitim Komiserliği'ne bağlı Moskova ve Petrograd Müzeler ve Anıtları Koruma Kurulu'nun veya adı geçen kurulun yetkilendirdiği başka kuruluşların özel izin belgesi olmaksızın herhangi bir kimsenin, Cumhuriyet'in herhangi bir yerinden, sanat yapıtlarını ve eski nesneleri yurtdışına çıkarması ve yurtdışında satması yasaklanmıştır. Dış Ticaret Komiserliği ancak Eğitim Komiserliği'nin incelemesi ve onaylamasından sonra, eski nesneler ve sanat yapıtları için yurtdışına çıkarma izni verebilir.

2. Sanat yapıtlarının ve eski nesnelerin ticaretiyle uğraşan mağazalar, komisyonla çalışan satış büroları ve özel kişiler, aracılar ve ücret karşılığı bilirkişilik ve değerbiçicilik yapan kimseler, bu kararnamenin yayımlanmasından itibaren üç gün içinde kayıt olmakla yükümlüdürler. Gerekli işlemler Eğitim Komiserliği'ne bağlı Moskova ve Petrograd Anıtları Koruma Kurulu'nda, adı geçen kurulun yetkilendirdiği başka kuruluşlarda veya taşra işçi ve köylü delegeleri sovyetine bağlı eğitim bürolarında yapılacaktır.

3. Bu kararnameyi çiğneyen herkes, zoralım ve hapis de içinde olmak üzere, devrim yasasının öngördüğü en ağır cezalara çarptırılacaktır.

4. Kararname yayımlandığı gün yürürlüğe girecektir.

19 Eylül 1918

İşçi ve köylü hükümetince yayımlanan kararnameler ve yönetmelikler derlemesi, sayı 69, 25 Eylül 1918, sf. 853-854

SANAT KOLEKSİYONLARININ KAMULAŞTIRILMASIYLA İLGİLİ

Halk Komiserleri Konseyi bir kararname ile bildirir:

A. I. Morozov, I. S. Ostroukov ve V. A. Morozov'a ait sanat koleksiyonları, Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'nin

mülkü olarak ilan edilmiştir. Bu koleksiyonlar bundan böyle Halk Eğitim Komiserliği'nin denetimindedir. Halk Eğitim Komiserliği, mevcut gereksinimleri ve Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'nin sanat alanında etkinlik gösteren kültür merkezlerini demokratikleştirmesinden doğan görevleri de hesaba katarak, bu koleksiyonların kullanım koşullarını öngören bir yönetmeliği ivedilikle hazırlamak ve uygulamaya koymakla yükümlüdür.

19 Aralık 1918

İşçi ve köylü hükümetince yayımlanan kararnameler ve yönetmelikler derlemesi, sayı 99, 30 Aralık 1918, sf. 1272

LEV TOLSTOY'UN MOSKOVA'DAKİ EVİNİN KAMULAŞTIRILMASIYLA İLGİLİ

Lev Tolstoy'un yaşadığı ve çalıştığı evin korunması amacıyla, Halk Komiserleri Konseyi bir kararname ile bildirir:

Moskova, Kamovniçeski Sokak, 21 numarada bulunan "Lev Tolstoy'un evi", bitişik arsası, tüm ek yapıları ve içindeki eşyalarla birlikte, Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'nin mülkü olarak ilan edilmiştir ve bundan böyle Halk Eğitim Komiserliği'nin denetimindedir.

6 Nisan 1920

İşçi ve köylü hükümetince yayımlanan kararnameler ve yönetmelikler derlemesi, sayı 26, 30 Nisan 1920, sf. 125

V. I. LENİN'DEN ANILAR

DİMITRİ ULYANOV

LENİN'İN MÜZİK AŞKI

ÇOCUKKEN, Vladimir İlyiç piyano öğrenmeye çalışmıştı. Annemizin dediğine göre, çok iyi bir kulağı ve müziğe büyük yeteneği varmış. Sekiz yaşındayken birçok çocuk şarkısını coşkuyla yorumluyor, kendinden yaşça büyüklerle dört el piyano çalıyordu. Ama liseye girince, müziği bıraktı. Neden mi? Dersleri yüzünden olmadığı kuşkusuz.

Volodya son derece yetenekliydi, dersleri hiç güçlük çekmeden öğrenirdi. Büyük olasılıkla, dönemin bu tür uğraşların erkek çocuklar için uygun olmadığı yönündeki yaygın görüşüne uygun davranmak için bırakmıştı piyanoyu. Ama müziği, bu alanda bilgisi olan bir kişi olarak hep haz duyarak dinledi ve müzik aşkını yaşamı boyunca yitirmedi.

1888 kışında Vladimir İlyiç ve ben, Kazan Operası'na gitmiştik. Yerimiz en yukarıda, "paradi"deydi. Bu akşam derinlemesine belleğime kazılmıştır benim. Yürüyerek eve dönüşümüzü, evde süt ve ekmekten oluşan akşam yemeğimizi yiyişimizi anımsıyorum. Volodya dinlediği müziğin hâlâ etkisindeydi, beğendiği ezgileri kısık sesle —çünkü herkes uyuyordu—mırıldanıyordu. İçi içine sığmıyor gibiydi: Polis gözetiminde tutulduğu ücra Kokuşkino kasabasından çıkmış, bir anda operada bulmuştu kendini...

Annemiz Maria Aleksandrovna piyanoya düşkündü. Çok sayıda romansı ve eski şarkıyı çalar, söylerdi. Ama en çok *Askold'un Mezarı*'ndan parçalar çalmayı severdi. Bu operanın zaman içinde sararmış, eski bir partisyonu vardı elinde. Biz hepimiz bu operanın

müziğine de sözlerine de bayılırdık. Vladimir İlyiç, *Askold'un Mezarı*'ndan kimi ezgileri sık sık mırıldanırdı.

1888-1890 yıllarında Vladimir İlyiç, kendisine piyanoda eşlik eden Olga İlyiniçna'yla sık sık şarkı söylerdi. Olga'dan pek söz edilmiyor, oysa çocukluk ve ilk gençlik yıllarında Volodya'nın en yakını, en iyi arkadaşı oydu. Olga, Volodya'dan daha küçüktü, ama gelişme bakımından ondan aşağı değildi. On sekiz yaşındayken Almanca, Fransızca, İngilizce ve İsveççe konuşuyordu. Olga İlyiçna'nın ancak uyuduğu sırada çalışmayı bıraktığı söylense yeridir. 1891 Mayıs'ında tifodan öldü.

Vladimir İlyiç onun çalışkanlığına ve yeteneklerine hayrandı.

Yazikov'un *Yüzücü* adlı şarkısını iki sesli olarak söylerlerdi. Bu şarkı "Denizimiz vahşidir" sözleriyle başlardı. Son kıtanın insanda uyandırdığı izlenim hâlâ aklımdadır:

Ama dalgalar kıyıya ancak
Ruhu çelikten olanları taşır!...
Ha gayret kardeşler!
Fırtınayla şişen yelkenim
Sağlam ve dimdik ayakta.

Volodya, Dargomijski'nin *Düğün* şarkısını severdi:

Kilisesiz, taçsız
Ve şamdansız evlendik;
Ne ilahiler söylendi bize,
Ne de düğün şarkıları!

Volodya bir de Heine'nin sözleri üstüne bestelenmiş bir ezgiyi söylerdi. "...Ölmek üzereyim dostum..." bölümünde çok tiz bir notaya çıkmak gerekirdi, Volodya orayı söyledikten sonra "Öldüm, öldüm bittim" derdi gülerek.

Vladimir İlyiç'in şarkılarında hüzünlü notalar duyduğumu hiç anımsamıyorum; şarkısı hep cesareti, yiğitliği, coşkuyu dile getirirdi, bir çağrı gibiydi. *Faust*'tan Valentin'in türküsünü de söylerdi:

Bağışlayıcı Tanrı, ah,
Sevgi dolu Tanrı...

Notaya bağlı kalır, sözleri izlerdi, ne var ki türkünün bir bölümünü öbür bölümlerden daha başarılı yorumlardı çünkü bu bölüme elinde olmadan mücadeleci ruhundan bir şeyler katardı:

Ve büyük kavga günü geldiğinde ben
En öndeki savaşçılardan olmak istiyorum...

Gounod'nun müziğini ne zaman dinlesem, çok eskide kalmış o yılları anımsıyor ve Vladimir İlyiç'in bu türküyü söylediğini duyar gibi oluyorum.

Enternasyonal'i ilk kez 1889 yazında işittim. O sıralar Rusya' da herhalde kimse bilmiyordu onu. Alakayevka'da, Samara'nın taşra bölgesindeydik. Olga İlyiniçna piyano çalıyordu, *Marseillaise*'i yeni bitirmişti. Yanına koşup bir daha söylemesini rica ettim. Birden Vladimir İlyiç yanımızda bitti. Beklenmedik bir şeydi bu çünkü sabahın bu saatlerinde kitaplarının başından pek kalkmazdı. *Enternasyonal*'i söylemeliyiz dedi. İkisi birlikte piyanonun başına oturup bu yeni marşın melodisini aramaya koyuldular, sonra da alçak sesle, Fransızca olarak söylediler.

Maria İliniçna bana daha sonraları Vladimir İlyiç'in piyano veya keman çalmayı öğrenmediğinden ötürü çok pişman olduğunu söylemişti.

"*Olduğu Gibi Lenin. Çağdaşlarının Anıları.*"
Yabancı diller baskısı,
Moskova, 1958, c. I, sf. 97-99

NADEJDA KRUPSKAYA

LENİN'İN SEVDİĞİ KİTAPLAR

Sibirya'ya giderken Puşkin'in, Lermontov'un, Nekrasov'un yapıtlarını yanımda götürmüştüm. Lenin bunları yatağının başucuna, Hegel'in yanına yerleştirdi ve uzun akşamlar boyunca peşpeşe defalarca okudu. En çok Puşkin'i seviyordu. Yalnızca biçemden zevk almazdı ama. Örneğin Çernişevski'nin *Nasıl Yapmalı*'sını naif biçemine ve büyük edebi değerler taşımamasına karşın severdi. Bu romanı nasıl bir dikkatle okuduğunu, ondaki en ince ayrıntıları nasıl bulup çıkardığını gördüğümde ağzım açık kalmıştı. Çernişevski'yi kişilik olarak da severdi, Sibirya albümünde bu yazarın iki fotoğrafı vardı, birinin üstüne kendi el yazısıyla yazarın doğum ve ölüm tarihlerini yazmıştı. Bu albümde Emile Zola'nın, Ruslardan Herzen'le Pisarev'in de fotoğrafları bulunuyordu. Vladimir İlyiç. Pisarev'i bir zamanlar çok okumuştu ve özellikle severdi. Sibirya'da, Goethe'nin *Faust*'unun Almancası'yla Heine'nin şiirlerinin küçük bir cildinin de olduğunu anımsıyorum.

Sibirya'dan Moskova'ya döndükten sonra, Vladimir İlyiç tiyatroya, *Arabacı Henşel*'i izlemeye gitmiş, sonra da oyunun çok hoşuna gittiğini söylemişti.

Lenin'in Münih'te okuduğu kitaplar arasında Gerhardt'ın *Bei Mama*'sının (Ananın Evinde) ve Polenz'in *Büttnerbauer*'inin (Köylü) olduğunu anımsıyorum.

Sonraları, Paris'e ikinci göçünde, Victor Hugo'nun *Cezalar*'ını severek okumuştu. Hugo'nun sürgündeyken yazdığı ve Fransa'ya yasadışı olarak soktuğu, 48 devrimine adanmış bir şiirdi bu. Gerçi

safça bir gösterişçilik havası yok değildi bu şiirde, ama yine de devrimci bir soluk duyuluyordu. İlyiç, işçi mahallelerindeki kahvelere, banliyölerdeki meyhanelere gidip taşlamalı şarkılar söyleyen devrimci şarkıcıları dinlemeyi severdi. Bu şarkıcılar içten bir dille her konuya el atarlardı; çakırkeyif köylülerin olmayacak birini meclise nasıl politikacı seçtiklerinden, çocukların eğitiminden, işsizlikten, bunlara benzer pek çok konudan söz ederlerdi. İlyiç özellikle Montaigus'yü severdi. Bir komüncünün oğlu olan Montaigus, banliyölerde yaşayan işçilerin sevgilisiydi. Doğaçlama söylediği, her zaman çok ilgi çekici olan şarkıları, iyice düşünülüp taşınılmış bir ideolojiyi yansıtmasa da, çok hoş bir içtenlik taşırdı. Lenin sık sık onun *17'ncilere Selam*'ını mırıldanırdı. 17'nciler, grevcilere ateş etmeyi reddeden 17. asker alayıydı. "Selam, selam size, 17'ncinin askerleri." Bir gün, Rusların düzenlediği bir akşamda İlyiç, Montaigus ile sohbet etmişti. Ve garip şey, birbirinden bu denli farklı bu iki adam (savaş patlak verdiğinde Montaigus şovenlerin yanında yer almıştı) birlikte dünya devrimini düşlemeye koyulmuştu. Böyle şeyler olur; birbirini fazla tanımayan iki kişi bir trende karşılaşıp konuşmaya başlar ve tekerlekler rayın üstünde döndükçe, başka bir zaman olsa asla anlatmayacakları en özel şeylerini paylaşır, sonra bir daha asla görüşmemek üzere ayrılırlar. İlyiç'le Montaigus'nün görüşmesinde de böyle olmuştu. Üstelik Fransızca konuşmuşlardı, yabancı bir dilde yüksek sesle düş kurmak bunu anadilinde yapmaktan daha kolaydır. Bir Fransız kadın bize bir iki saatliğine temizlik yapmaya gelirdi. Bir gün İlyiç onun bir ezgi mırıldandığını duydu. Bir Alsace şarkısıydı bu. İlyiç temizlikçi kadından bu şarkıyı kendisine söylemesini rica etti. Sonraları onu bu marşı mırıldanırken sık sık işittim. Marş şu sözlerle bitiyordu:

Alsace'ı ve Lorraine'i aldınız
Ama size inat Fransız kalacağız biz
Ovalarımızı Almanlaştırabilirsiniz
Ama bizim kalacak kalbimiz!

1909 yılıydı, gericilik dönemi. Parti dağılmıştı, ama devrimci ruhu kırılmamıştı. Ve bu marş İlyiç'in ruh durumuyla birebir örtüşüyordu.

"Ama bizim kalacak kalbimiz!"

sözlerini nasıl da muzaffer bir vurguyla söylerdi, duymalıydınız.

Bu yıllar göçmenliğin en zorlu yıllarıydı. Lenin bu dönemden sesinde hep bir acılıkla söz etmiştir (Önceden sıkça söylediği şeyi Rusya'ya dönüşümüzden sonra da bir kez yinelemişti: "Hangi akla hizmet Cenevre'den ayrılıp Paris'e gittik sanki?"). İşte bu zor yıllarda Lenin, dört elle düş kurmaya sarılmıştı. Montaigus'yle çene çalarken, Alsace marşını zafer kazanmışçasına mırıldanırken, Verhaeren'i okuduğu beyaz gecelerde, hep düş kurmaktaydı.

Sonraları, savaş sırasında, Barbusse'ün *Ateş*'i onu çok heyecanlandırmıştı. Ruhsal durumuna pek uygun düşen bu yapıtı çok önemli görmüştü.

Tiyatroya ender giderdik. Ara sıra karar verip gittiğimiz olurdu, ama oyunların fosluğu ya da yapmacık oyunculuk Vladimir İlyiç'in tüylerini diken diken ederdi. Genelde ilk perdeden sonra salonu terk ederdik. Dostlarımız bizimle dalga geçer, paramızı camdan attığımızı söylerlerdi.

Ama bir kezinde, İlyiç gösterinin sonuna kadar kaldı. Bu, sanırım 1915'in sonunda, Bern'deydi; Tolstoy'un *Canlı Ceset* oyunu oynanıyordu. Oyun Almanca oynandıysa da başroldeki aktör, bir Rus, Tolstoy'un yarattığı kişiliği ete kemiğe büründürmeyi başarmıştı. İlyiç aktörün yorumunu ilgi ve heyecanla izlemişti.

Ve sonunda, Rusya. Yeni sanat İlyiç'e tuhaf, anlaşılmaz geliyordu. Bir gün bizi Kremlin'e, Kızıl Ordu askerleri için verilen bir konsere davet ettiler. İlyiç'i ilk sıraya oturtmuşlardı. Bir kadın oyuncu, Gzovskaya, İlyiç'in üstüne üstüne yürüyerek yüksek sesle Mayakovski'den dizeler okuyordu: "Tanrımız koşudur bizim, yüreğimizse davul."(*) İlyiç, neye uğradığını şaşırmış, elini ayağını

(*)Mayakovski'nin *Marşımız* adlı şiirinden (Türkçe'ye çev. Ataol Behramoğlu) —çev.

nereye koyacağını bilemiyordu. Gzovskaya. sahneyi Çehov'dan *Bir Cinayetin Öyküsü*'nü okuyan bir başka sanatçıya bıraktığında derin bir oh çekti.

Bir akşam İlyiç, gençlerin "komünal" yaşamlarının nasıl olduğunu görmek istedi. Tiyatro ve Güzel Sanatlar Yüksek Atölyesi'nde öğrenci olan bizim Varya Armand'ı ziyaret etmeye karar verdik. Sanırım 1921'de, Kropotkin'in cenaze töreninin olduğu gündü. Kıtlığa karşın. gençlerin coşkusu yerindeydi. Komünlerinde çıplak tahtanın üstünde şiltesiz yatıyorlardı. ekmekleri yoktu; "Bizim de bulgurumuz var" dedi o akşam hizmet eden, Yüksek Atölye öğrencisi bir genç, ağzı kulaklarında. Bu bulgurla nefis bir çorba hazırladılar, gerçi tuzu yoktu, orası öyle. İlyiç, bu gençliği, çevresini saran gençlerin ışıltılı yüzlerini inceliyordu, neşesi yüzünden okunuyordu. Gençler ona, yaptıkları naif resimleri gösteriyor, anlamını açıklıyor, onu soru yağmuruna tutuyorlardı. İlyiç ise gülüyor, yanıt vermekten ustaca sıyrılarak, soruya soruyla karşılık veriyordu. "Neler okuyorsunuz? Puşkin'i okuyor musunuz?" "Tabii ki hayır, diye haykırdı içlerinden biri, bir burjuvaydı o. Biz Mayakovski'yi okuyoruz." İlyiç gülümsedi: "Bence Puşkin daha iyi." Bu olaydan sonra İlyiç, Mayakovski'yle ilgili biraz yumuşamıştı. Ne zaman bu adı işitse, aklına Yüksek Atölye'nin, yaşam ve neşe dolu, Sovyet iktidarı için canını vermeye hazır, duygularını anlatabilecek sözcükleri çağdaş dilde bulamayıp, Mayakovski'nin oldukça kapalı şiirinde arayan bu gençler geliyordu. Sonraları İlyiç'in, bürokratizmle alay eden şiirleri için Mayakovski'yi kutladığı da oldu. Çağdaş yapıtlar arasında İlyiç'in, Ehrenburg'un savaşla ilgili bir romanını sevdiğini anımsıyorum. "Biliyor musun, Saçlı İlya'nın (Ehrenburg'un takma adı) bu roman" demişti gururla. "Hiç de fena değil."

Sanat Tiyatrosu'na gitmişliğimiz çoktur. Bir kezinde, *Tufan*'ı izlemiştik. Oyun İlyiç'in müthiş hoşuna gitmişti. Hemen ertesi gün, yine tiyatroya gitmek istedi. Bu kez Gorki'nin *Ayaktakımı*'nın afişleri asılıydı. İlyiç, Gorki'de, Londra Kurultayı'nda bağlandığı

adamı severdi, sanatçı Gorki'yi severdi. Gorki'nin, insanın ağzından çıkan bir iki sözden dünyaları anladığını düşünürdü. Ona karşı özellikle açık davranırdı. Dolayısıyla İlyiç'in onun piyeslerinin birinden çok şey beklemesi doğaldı. Oyunun aşırı abartılı sahnelenişi İlyiç'in tadını kaçırdı. *Ayaktakımı*'ndan sonra uzun zaman tiyatroya gitmedi. Bir başka kez de Çehov'un *Vanya Dayı*'sını görmüştük. Onu beğenmişti. Son tiyatroya gidişimizdeyse, 1922 yılındaydı, Dickens'dan *Ocak Çekirgesi*'ni izlemiştik. Daha ilk perdenin sonunda İlyiç sıkıntıdan patlamıştı, Dickens'ın küçük burjuva duygusallığı sinirine dokunmuştu; yaşlı oyuncakçıyla kör kızı arasındaki konuşma başlayınca, daha fazla dayanamadı ve perdenin ortasında salondan ayrıldı.

Yaşamının son aylarında, kendisinin isteğiyle, genellikle akşamüstleri, roman okurdum İlyiç'e. Bir gün Şçedrin'den olurdu bu, bir gün Gorki'den *Benim Üniversitelerim* olurdu. Şiir dinlemeyi de severdi, özellikle Demyan Bedni'ninkileri. Ama Demyan'ın taşlamalarındansa, yoğun, coşkulu yapıtlarını yeğlerdi.

Ben ona şiir okurken o, düşünceli düşünceli, pencereden güneşin batışına bakardı. Şu sözlerle biten bir yapıtı anımsıyorum: "Asla, komüncüler asla köle olmayacaklar."

Bu sözleri, İlyiç'e bir yemini yinelercesine okumuştum: Asla, devrimin hiçbir kazanımını asla bırakmayacağız...

Ölümünden iki gün önce, akşam, Jack London'un *Yaşama Sevgisi* adlı uzun öyküsünü okuyordum ona. Kitap hâlâ odasındaki masanın üstündedir. Güçlü bir yapıttı. Hasta, aç bir adam, insan ayağının değmediği bir kar çölünden geçerek, büyük bir nehrin kıyısına varmaya çalışıyordu. Gücü tükenmişti, yürümekten çok sürünüyordu, kendisini ayak izlerinden takip eden bir kurtla burun buruna gelmişti, kurt da adam gibi açtı, kavga başlamış, adam kazanmıştı ve sonunda, yarı ölü, yarı deli, nehre ulaşmıştı. Bu öykü İlyiç'in inanılmaz hoşuna gitmişti. Ertesi gün, London'u okumayı sürdürmemi istedi. Ne var ki bu yazarın yapıtlarının biri birini tut-

maz. Bir sonraki öykü başka bir türdendi, baştan aşağı burjuva ahlâkıyla doluydu. Bir kaptan, buğday yüklü bir geminin sahibine, gemiyi. kendisini kâr ettirecek biçimde batıracağına söz veriyor ve bu sözünü yerine getirmek için kendi yaşamını gözden çıkarıyordu. İlyiç bir kahkaha attı ve anlamlı bir işaret yaptı. Kendisine bir daha kitap okumak bana nasip olmadı...

"*Lenin'in Yakınlarının Anıları*,"
Rusça bask., Gospolitizdat,
1955, sf. 192-197

NADEJDA KRUPSKAYA

LENİN VE ÇERNİŞEVSKİ

YOLDAŞLAR, Çernişevski'nin Vladimir İlyiç üstündeki etkisine ilişkin birkaç söz söylemek isterim. Vladimir İlyiç, makalelerinde ya da kitaplarında bu etkiden doğrudan hiç söz etmemiştir, ne var ki Çernişevski'yi her anışında coşku duymuştur. Çernişevski söz konusu olduğunda hangi coşku dolu sözleri kullandığını görmek için Lenin'in yapıtlarını şöyle bir karıştırmak yeterlidir. *Ne Yapmalı* kitapçığında Çernişevski'nin bu etkisine dolaylı bir anıştırma görülebilir. 1894'ten 1898'e uzanan, yani işçi hareketinin hızla yükseldiği, partinin kurulmasından hemen önceki dönemden söz ederken Lenin, hareketi toparlayan gençlerin niteliklerini betimler. Bu gençlerin düşüncelerinin bir önceki kuşak devrimcilerinin etkisi altında oluştuğunu ve başka bir yolu, Marksizm yolunu benimsemeden önce bu ideolojik etkiden ciddi bir iç çatışma pahasına sıyrıldıklarını belirtir. Bu değerlendirme, kişisel deneyime dayanmaktadır.

Çarpıcı bir kişilik olan Çernişevski, Vladimir İlyiç'i uzlaşmazlığıyla, sarsılmaz duruşuyla ve trajik bir yazgı karşısında gösterdiği onurlu ağırbaşlılıkla etkilemiştir. Vladimir İlyiç'in Çernişevski'yle ilgili ağzından çıkan her söz, onun anısına çok derin bir saygıyı yansıtırdı. En karanlık saatlerde, zorluklar parti çalışmasının önünü tıkadığında, Lenin, Çernişevski'nin "Devrimci mücadele Nevski Bulvarı'nda gezmeye benzemez" sözlerini anmayı severdi. Vladimir İlyiç bu sözleri 1907'de, gericiliğin en zorlu zamanında, parti geri çekilmek zorunda kaldığında anımsatmıştı. Sonra 1918'de, Sovyet iktidarı sayısız güçlükle karşı karşıyayken, Brest-Litovsk Anlaşması'nı imzalamak, iç savaşı yürütmek gerektiğinde de.

Çernişevski örneğinden esinlenerek, devrimci bir marksistin her koşulda her şeye hazırlıklı olması gerektiğini sık sık söylerdi.

Bununla birlikte, yalnızca kişilik anlamında bir etkiden söz etmek de doğru olmaz. Vladimir İlyiç'in ilk yasadışı yapıtı "*Halkın Dostları*" *Nedir*...'e bakarsak, Çernişevski'nin çok açık etkisini görürüz. Lenin'in sözünü ettiği kuşak, 1894'te devrimci sosyal demokrasiyi toparlayan bu gençler, toprak reformunu yücelten bir ortamda büyümüştü; her yanda, edebiyatta ve her yerde, toprak reformuyla ilgili yalnızca övgü vardı. Çernişevski ise bu reformu son derece doğru değerlendirmeyi başarmıştır. Vladimir İlyiç, liberalizmi Çernişevski'nin yaptığı gibi yargılayabilmek ve liberalizmin hain işlevini ve sınıfsal özünü ortaya koyabilmek için, Çernişevski dehasında olmak gerektiğini söyler.

Lenin'in sonraki etkinliğine bakarsak, onun, Çernişevski'nin liberalizm karşısındaki uzlaşmaz tutumundan bir şeyler aldığının ayırdına varırız. Liberal sözlere, liberallerin konumuna karşı güvensizlik, onun etkinliğinin içine işlemiştir. Sibirya sürgününe, "Credo"yu[165] protestosuna, Struve'yle yolları ayırışına, tasfiyeci Menşevikler Kadetlerle uzlaşmaya hazırken Lenin'in Kadetlere karşı uzlaşmaz tutumuna bakalım. Bunların hepsinde Lenin'in, 1861'de köylü sınıfına ihanet eden liberaller karşısında Çernişevski'nin öğütlediği uzlaşmazlık çizgisinde tutunduğunu görürüz. Eğer Lenin'in etkinliğini bu yönüyle irdelersek, partinin de benimsediği bu uzlaşmaz tutumun, partiyi zafere taşıyan şey olduğunu görürüz. Liberal burjuvazi karşısında takınılacak tutum sorunu, demokrasi sorununun ayrılmaz bir parçasıdır. "*Halkın Dostları*" *Nedir*...'de Lenin şöyle yazmıştır: Çernişevski'nin döneminde "demokratizm ve sosyalizm kopmaz, ayrılmaz bir bütün oluşturuyordu." Liberal burjuvazinin demokratizmi ile 80'li yılların burjuvalaşan, çarlık rejimiyle uzlaşan Narodnizminin

---

[165] *Credo*: 1899'da bu başlıkla, "ekonomizmin" temel tezlerini içeren bir belge yayımlanmıştır. (Ekonomizm için 91 sayılı dipnota bkz.)

demokratizmini yargılayan Lenin, onların karşısına devrimci Marksizmin demokratizmini çıkarmıştır. Çernişevski, demokratizmin henüz sosyalizm için mücadeleden ayrılmadığı dönemde, kurulu düzen karşısında geri adım atmayan bir mücadelenin örneğini sunmaktadır.

Lenin, Çernişevski'nin etkinliğine, sahici demokratizmine çok büyük saygı duyardı, çünkü Çernişevski'nin tutumunun, Marksizmin kitlelere karşı tutumuyla uyum içinde olduğunu görürdü. Marksizm, işçi sınıfıyla kapitalistler arasındaki ekonomik mücadeleyi aydınlatmakla kalmaz yalnızca, olguları tüm oylumlarıyla açıklar, yaptığı çözümlemeyle rejimin kötülüğünü bir bütün olarak açığa çıkarır ve tam da bu noktadan hareketle, demokrasi mücadelesiyle sosyalizm mücadelesini nasıl birleştirmek gerektiğine işaret eder. Marx'ın Lassalle'le nasıl ve hangi temel üstünde savaştığını incelersek, Lassalle kitlelerin kendiliğinden devrimci eyleminin önemini anlamadığında Marx'ın nasıl öfkelendiğini görürsek, devrimci Marksizmin sosyalist özünü tam anlamıyla kavrarız. Sözümona "yasal marksistler"[166] bu işin doğasını kesinlikle anlamıyorlar; Marx'ın, yönünü, işçi sınıfına, kitlelere göre belirlediğini görmüyorlar. Gerçekten de Marksizmde, demokrasi ve sosyalizm için mücadele iç içe geçmiştir. Dolayısıyla Lenin'in demokratizme ilişkin sorunları her ele alışında, kendisine demokratizm için mücadelenin sosyalizm için mücadeleyle aynı şey olduğunu ilk öğreten kişi olan Çernişevski'yi anımsaması raslantı değildir. Sovyetlerin, Sovyet iktidarının öğretisini çözümlersek, orada demokratizm için mücadeleyle sosyalizm için mücadele

[166]Yasal Marksizm: Rus liberal burjuvazisinde 19. yüzyılın sonunda ortaya çıkmış politik-toplumsal akımdır. Başta Struve olmak üzere yasal marksistler Marksizmi burjuvazinin çıkarına kullanmaya çalışıyorlardı. Lenin, Struvizmin, Marksizmden liberal burjuvazi açısından kabul edilebilir olan her şeyi alarak, Marksizmin ruhuna, yani onun devrimci anlayışına, kapitalizmin kaçınılmaz çöküşü ve proleter devrim ile proletarya diktatörlüğü üstüne öğretisine karşı çıktığına işaret etmiştir.

birliğinin en yetkin biçimini buluruz. 1918 yılında, Sovyetler ve Sovyet iktidarı konusunda halka yönelik bir kitapçık yazmaya niyetlendiğimde, Vladimir İlyiç bana *L'Humanité*'den kesilmiş bir makale vermişti. Yazarının adını ne yazık ki unuttuğum bu makale, Sovyet iktidarının en tutarlı demokratik iktidar olduğunu söylüyordu. Lenin bana makaleyi verirken, sorunun özellikle bu yönünün aydınlatılmasının önem taşıdığını, işçi sınıfının yeni, çok daha geniş bir demokrasiye eriştiği Sovyet iktidarının yapısındaki gerçek demokratizmin altını çizmek gerektiğini söylemişti.

Marx 1860'ların *başında* Rusça'ya çevrildi. Ancak bir de Rus gerçekliklerinin diline çevrilmesi gerekiyordu. Lenin'in *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi* adlı yapıtında yaptığı budur. Vladimir İlyiç, Çernişevski'nin Rus gerçekliğini ne kadar iyi tanıdığını, köylülerin kurtulmalık karşılığı toprak almalarına ilişkin olayları ne kadar iyi bildiğini çok kez vurgulamıştır.

Devrimci eyleminin ilk döneminde Vladimir İlyiç, *Çernişevski*'nin felsefi görüşlerine görece az dikkat etmiştir. Oysa Plehanov'un bu görüşlere önemli yer ayırdığı *Çernişevski* adlı kitabını okumuştu. Bunun nedeni, basitçe, sorunun bu yönünün o sıralarda onu daha az ilgilendirmesiydi. Ama 1908'de, felsefi düzlemde büyük bir mücadele koptuğunda, Lenin, Çernişevski'nin yapıtlarını bir kez daha dikkatlice okudu ve sonra, onu büyük bir Hegelci ve Rus materyalisti olarak niteledi. 1914 yılında, savaş için için hazırlanırken ve ulusal sorun gündemin ilk sırasına yerleşmişken, Vladimir İlyiç *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı* kitapçığında Çernişevski'nin, tıpkı Marx gibi, Polonya ayaklanmasının önemini kavradığını vurgulamıştır.

...Sibirya'dayken Lenin'in, kendisi üstünde önemli etki yapmış yazarların resimlerini koyduğu bir albümü vardı. Marx'la Engels, Herzen'le Pisarev dışında, albümde Çernişevski'nin de iki resmi, ayrıca onu kurtarmayı deneyen Mişkin'in[*] de bir resmi bulunu-

[*]Çernişevski, 1862 Temmuz'unda tutuklanmış ve Peter ve Paul Kalesi'nde tutulmuştur. İki yıl sürüncemede bırakılan ve savcılığın, savlarını ikincil önemde ka-

yordu. Lenin, sonraları, Kremlin'deki çalışma odasında, Marx, Engels ve Plehanov'un yazılarıyla Çernişevski'nin bütün yapıtlarını elinin altında tutmaya özen göstermiştir. Ender dinlenme anlarında bu yapıtları dönüp bir daha okumayı severdi.

Altını çizmek istediğim son bir ayrıntı var. "*Halkın Dostları" Nedir...*" yapıtında Lenin, Kautsky'nin, Çernişevski'nin yaşadığı dönem için "her sosyalist şair, her şair sosyalistti" demekte haklı olduğunu belirtmiştir. Vladimir İlyiç okuduğu ve üstünde düzenli çalıştığı edebiyatı çok severdi. Onun gözünde, gerçekliğin betimlemesi toplumsal çözümlemeden ayrılamazdı; bir anlamda, ikisini bir görürdü. Çernişevski de görüşlerini yapıtlarında bütünüyle yansıtan bir yazardır. Lenin de, seçmesi gerekirse, oyunu herhangi bir toplumsal görüşü dillendiren edebi yapıtlardan yana kullanırdı.

Söylemek istediklerimin hepsi bu. Burada kişisel anılarımı aktarmıyorum. Bu konuyla ilgili Lenin'le yapmış olabileceğimiz konuşmalar belleğimden silinmiş. Yıllar geçtikçe ne çok şey unutuluyor. Her gün yeni bir şey getiriyor, bir zamanlar söylenmiş sözler anımsanmıyor artık; bellek, karşılıklı konuşmaların yalnızca en çarpıcı noktalarını, kırıntılarını saklıyor. Ama bana öyle geliyor ki Lenin'in yazılarında, makalelerinde veya kitapçıklarında, Çernişevski'nin onun üstündeki etkisi çok açık hissedilmektedir.

N. Krupskaya, "*Lenin'le İlgili Anılar,*"
Devlet Yayın Kuruluşu, 1931, sf. 180-186

---

nıtlara, yalancı tanıklara dayandırdığı yargılama süreci sonunda, yedi yıl kürek ve yaşam boyu Sibirya'ya sürgün cezasına çarptırılmıştır. İlk yedi yılı tutuklu olarak geçirdikten sonra, Doğu Sibirya'nın ıssız bir köşesinde bir Yakut yerleşim bölgesine sürülen Çernişevski'nin bu kadar uzak bir yere gönderilmesinin nedenlerinden biri, yetkililerin, onun kaçırılmasından korkmalarıdır. Nitekim bu, devrimci çevrelerde sıkça tartışılan bir olasılıktır. Çernişevski'yi kaçırmayı ilk deneyen, Marx'ın bir arkadaşı, sürgün edilmiş bir devrimci olan Herman Lopatin olmuş ve başarısızlığa uğramıştır. İkinci girişimse 1875'te devrimci narodnik Hipolit Mişkin'ce gerçekleştirilmiş ve yine başarısızlıkla sonuçlanmıştır. —*çev.*

MAKSİM GORKİ

V. I. LENİN

BAŞKA BİR LENİN'LE karşılaşmayı bekliyordum. Onunla ilgili bilmediğim şeyler vardı. R'leri genizden söylüyordu. Ellerini koltuk altlarına kaydırmış, kararlı ve kendine güvenli bir havası vardı. Genel olarak, o kadar yalındı ki bir "önder" gibi durmuyordu. Ben bir yazarım. İşim beni ayrıntılara dikkat etmeye zorlar; bu zorunluluk, kimileyin can sıkıcı olabilen bir alışkanlık olmuştur bende.

G. Plehanov'un yanına "götürüldüğümde", Plehanov ayaktaydı, kollarını göğsünde kavuşturmuştu. Oldukça sıkılmış görünüyordu, zorunluluklarının bıktırdığı bir öğretmenin yeni bir öğrenciye baktığı gibi sertçe bakıyordu. Çok beylik bir cümle etti bana: "Yeteneğinizin hayranıyım". Bunun dışında, aklımda kalan hiçbir sözü olmadı. Bütün kongre boyunca, o da ben de "açıkyüreklilikle" söyleşmek için en ufak bir istek duymadık.

Oysa bu kel, r'leri genizden söyleyen, tıknaz, sağlam yapılı, bir sevecenliğin pırıldadığı gözleri insanı şaşırtacak derecede canlı, bir eliyle Sokrates'i andıran alnını ovuştururken, öbür eliyle elimi sıkan bu adam, bana anında *Ana* kitabımın eksiklerinden söz etmeye başladı. Kitabımı baskıya verilmeden önce I. Ladijnikov'dan ödünç alıp okuduğunu öğrendim. Ona bu kitabı çabuk çabuk yazdığımı söyledim, ama niye böyle olduğunu açıklayacak zaman bulamadım. Lenin başıyla biliyorum der gibi bir hareket yaptı ve kendi açıkladı: Kitap gerekli olduğu için elimi çabuk tutmakla çok iyi etmiştim, birçok işçi devrimci harekete bilinçsizce, kendiliğinden katılmıştı, şimdi *Ana*'yı okuyunca, bunun onlara çok yararı olacaktı.

"Tam zamanında geldi bu kitap." Bana yaptığı bu biricik iltifat benim için son derece değerliydi. Sonra, iş konuşur gibi, *Ana*'nın çevrilip çevrilmediğini, Rus ve Amerikan sansürünün metni ne ölçüde bozduğunu sordu bana. Yazara dava açıldığını duyunca yüzünü buruşturdu, sonra başını geriye atarak, gözleri kapalı, acayip bir kahkaha patlattı. Oradaki işçiler, Foma Uralski ve bir iki kişi daha, kahkahasına geldiler...

* * *

...Londra'da, boş olduğumuz bir akşam, topluca "müzikhole," küçük bir halk tiyatrosuna gitmiştik. Vladimir İlyiç palyaçoları, ayrıksı sanatçıları gördükçe bulaşıcı bir gülüşle kıkır kıkır gülüyor, geri kalan her şeyi kayıtsız gözlerle inceliyordu. Britanya Kolombiyası'ndan işçilerin ağaç kesmelerine özel bir dikkatle baktı. Ufak sahnede, ormanın içinde bir kamp yeri canlandırılmıştı; güçlü kuvvetli iki delikanlı ellerinde baltalarla bir metre çapındaki bir ağaç gövdesini bir dakika gibi sürede kesiyorlardı.

"Bu tabii gösteri olsun diye. Gerçekte bu kadar hızlı çalışamazlar," dedi İlyiç. "Ama bir şey ortada, demek orada da baltayla çalışıyorlar ve bir odun kütlesini hiçbir halta yaramaz yongalara çeviriyorlar. İngiliz uygarlığına buyurun!"

Kapitalist rejimde üretim anarşisinden, çarçur edilen hammadde oranının akıl almaz yüksekliğinden söz etti. Sözlerini, şimdiye kadar kimsenin aklına bu konuda bir kitap yazmak gelmemiş olmasına duyduğu üzüntüyle bağladı. Bu düşünceyle ilgili kafamda bir iki karanlık nokta kalmıştı, ama Vladimir İlyiç'ten beni aydınlatmasını isteyecek zamanım olmadı. O çoktan tiyatro sanatının özel bir biçimi olarak "ayrıksılık"la ilgili, çok sürükleyici bir konuşmaya dalmıştı.

"Burada, genel kabul görmüş şeylere karşı yergili ya da kuşkucu bir yaklaşım var, her şeyi ters yüz etme, biçimleri hafifçe bozma, alışılagelmiş şeylerdeki mantıkdışılığı gösterme eğilimi var. Güç bir iş, ama ne kadar ilginç!"

İki yıl sonra Kapri'de, A. Bogdanov-Malinovski'yle ütopik roman üstüne konuşurlarken, ona şöyle demişti:

"Açgözlü kapitalistlerin dünyayı nasıl yağmaladıklarını, bütün petrolü, bütün demiri, odunu, kömürü nasıl har vurup harman savurduklarını gösterecek bir roman yazmalıydınız işçiler için. Öyle yararlı bir kitap olurdu ki bu, Sinyor Machcı!"

Bir gün evine gittiğimde, masasının üstünde *Savaş ve Barış*'ın bir cildini gördüm.

"Evet, Tolstoy! Av sahnesini bir kez daha okumak istedi canım, ama bir yoldaşa mektup yazmam gerektiğini anımsadım. Bir türlü kitap okuyacak zamanım olamıyor. Tolstoy üstüne yazdığınız küçük kitabı ancak dün gece okuyabildim."

Gözleri yarı kapalı, gülümseyerek, koltuğunda zevkle gerindi ve sesini alçaltarak, sözlerini hızlı hızlı sürdürdü:

"Ne kitap ha? Ne büyük bir adam! İşte bu, babacık, bu bir sanatçı... Daha şaşırtıcısı da ne biliyor musunuz? Bu konttan önce edebiyatta gerçek bir mujik yoktu."

Sonra, kısılı küçük gözleriyle bana bakarak sordu:

"Avrupa'da kimi ona denk gösterebiliriz?"

Kendi sorusunu kendisi yanıtladı:

"Kimseyi."

Ve sevinçle ellerini ovuşturarak gülmeye koyuldu.

Ben onda Rusya'dan, Ruslardan, Rus sanatından duyulan bu gururu sık sık fark etmişimdir. Bu özellik Lenin'de kimileyin gülünç biçimde yersiz, dahası naif gelirdi bana, ama sonradan bunun, emekçi halka duyulan, derinlemesine gizlenmiş, coşkulu bir sevginin yansısı olduğunu görmeyi öğrendim.

Kapri'de, bir köpekbalığının dolaştırdığı ve yırttığı ağlarını dikkatle açmaya çalışan balıkçılara bakarken, şöyle demişti:

"Bizimkiler daha hızlı çalışıyor."

Ben bu konuda kuşkularım olduğunu söylediğimde, bozuk atarak yanıtladı beni:

"Siz bu tümsekte yaşaya yaşaya Rusya'yı unutmuş olmayasınız?"

V. A. Desnitski-Stroyev bana, Lenin'le İsveç'te yolculuk ettikleri bir gün, onun trende Dürer'le ilgili Almanca bir monografi okuduğunu anlatmıştı. Aynı kompartmanda yolculuk eden Almanlar ona bu kitabın ne olduğunu sormuşlar. Bir de anlaşılmış ki bu Almanlar kendi büyük sanatçılarının adını bile duymamış. Lenin sevinçten neredeyse kendinden geçmiş. Desnitski'ye iki kez, gururla:

"Onlar kendi adamlarını tanımıyorlar, biz tanıyoruz!" demiş.

Bir akşam Moskova'da, E. Peşkova'nın evinde, İsay Dobroveyn'den Beethoven'in sonatlarını dinledikten sonra Lenin:

"Güzellikte *Appassionata*'nın üstüne bir şey bilmiyorum, her gün dinleyebilirim bunu. Akıl almaz, insanüstü bir müzik. Kendi kendime hep gururla, belki de safça bir gururla, 'işte insanların yaratabileceği harikalar' diyorum."

Sonra gözlerini kısıp, hüzünlü bir gülümsemeyle ekledi:

"Ama sık sık müzik dinlememeliyim ben, sinirlerimi etkiliyor, içimden budalaca şeyler söylemek, pis bir cehennemde yaşadığı halde bunca güzellik yaratabilen insanların başlarını okşamak geliyor. Oysa bugün kimsenin başını okşamaya gelmez, elinizi kapıp parçalarlar. Şimdi, bir ülkü olarak her çeşit şiddete karşı olduğumuz halde, başlara vurmak, acımadan vurmak günü. Ah, ne yaman bir iş!"

* * *

Bana yaklaşımı, hem sert bir öğretmen hem de arkadaşının "üstüne titreyen" bir dost gibiydi.

"Bilmece gibi bir adamsınız siz," demişti bana tatlı bir sesle. "Edebiyatta, iyi bir gerçekçi gibi görünüyorsunuz. Ama insan ilişkilerinizde bir romantiksiniz. Size göre herkes tarihin kurbanı

öyle mi? Tarihi bilmiyor değiliz ve kurbanlara diyoruz ki: 'Sunakları devirin, tapınakları yıkın, kahrolsun tanrılar!' Sizse beni işçi sınıfının savaşçı partisinin ilk görevinin, aydınları rahat ettirmek olması gerektiğine ikna etmeye çalışıyorsunuz."

Belki yanılıyorumdur, ama bana öyle geliyor ki Vladimir İlyiç benimle söyleşmekten tat alırdı. Beni hemen hemen her zaman çağırırdı:

"Geldiğinizde bana telefon edin, buluşuruz."

Bir gün bana şöyle dedi:

"Sizinle konuşmak her zaman çok ilginç. Herkesten daha zengin ve geniş izlenimleriniz var."

Aydınların neler düşündükleriyle ilgili sorguya çekerdi beni, özellikle bilimcilerle ilgilenirdi. Ben o sıralar A. Kalatov'la birlikte "Bilimcilerin Yaşam Koşullarını İyileştirme Komisyonu"nda çalışıyordum. Lenin proleter edebiyat konusuna eğilirdi:

"Proleter edebiyattan ne bekliyorsunuz?"

Çok şey beklediğimi, ama dilbilim, yabancı diller —batı ve doğu—, halkbilim, dünya edebiyatı tarihi ve ayrıca Rus edebiyatı tarihi gibi kürsülerin bulunduğu bir edebiyat yüksekokulu kurulmasını kesinlikle gerekli gördüğümü söylemiştim.

"Hımm," dedi gözlerini kısarak, hafif bir gülüşle. "Kapsamlı ve göz kamaştırıcı! Kapsamlı olsun, karşı değilim, ama biraz fazla göz kamaştırıcı olmayacak mı sanki, ha? Bizim bu alanda ders verebilecek profesörümüz yok, burjuva profesörlerse çok uğraştırır bizi... Hayır, şu an için olanaksız. Üç beş yıl daha beklemek gerek."

Ve yakınırdı:

"Kitap okuyacak zamanım yok hiç!"

Demyan Bedni'nin yapıtlarındaki propagandanın önemini sık sık vurgulardı. Ama;

"Biraz kaba," derdi. "Okurun önünden gideceğine peşinden gidiyor."

Mayakovski onda güvensizlik, dahası öfke yaratırdı.

"Bağırıyor, biçimsiz biçimsiz sözcükler uyduruyor. Bu değil bence. bu değil. Hem anlaşılmıyor da. Her şey darmadağınık, okuması zor. Siz yetenekli olduğunu söylüyorsunuz ha? Hem de çok yetenekli? Hmm, hmm, göreceğiz. Peki sizce biraz fazla şiir yazılmıyor mu? Dergilerde sayfa sayfa şiir var, nerdeyse her gün bir derleme çıkıyor."

Bense ona böyle günlerde gençliğin şarkıyı yeğlemesinin doğal olduğunu, bana kalırsa, ortalama dizeler yazmanın iyi bir düzyazı cümlesi yazmaktan daha kolay olduğunu, dizelerin daha az zaman aldığını, hem ayrıca dize kurma konusunda çok sayıda iyi ustamız bulunduğunu söyledim.

"Dize kurmanın düzyazı cümlesi yazmaktan daha kolay olduğuna dünyada inanmam! Aklım hayalim almaz. İsterseniz canlı canlı derimi yüzün, yine de iki dize yazamam size, dedi kaşlarını çatarak. Kitleleri bütün eski devrimci edebiyatla tanıştırmak gerek, hem bizdekiyle, hem Avrupa'dakiyle."

"*Olduğu Gibi Lenin. Çağdaşlarının Anıları*,"
Yabancı diller baskısı,
Moskova, 1958, c. I, sf. 535-537

CLARA ZETKİN

LENİN İLE İLGİLİ ANILARIM

...LENİN BİZİ EDEBİYATTAN, eğitimden, öğretimden konuşurken bulmuştu. Ben, Bolşeviklerin gerçekleştirdiği olağanüstü kültürel çalışmaya, yaratıcı güçlerin edebiyata ve sanata yeni yollar açan ilerleyişine hayranlık duyduğumu söylüyordum. Bununla birlikte, bu alanlarda, sık sık el yordamıyla ilerlemeler, duraksamalar görüldüğünü; içerik ve yeni biçimlerle, kültür dünyasında denenmemiş yollarla ilgili tutkulu arayışların yanı sıra, kimi zaman yapmacık bir "modernizm" ve batılı örneklere öykünme sezildiğini de gizlemeye kalkmamıştım. Lenin hemen konuşmaya karıştı.

"Yeni güçlerin uyanışı, Sovyet Rusya'da yeni bir sanat, yeni bir kültür yaratmak amacıyla çalışmaları iyi, çok iyi," dedi. "Gelişmelerinin bu taşkın hızı anlaşılır ve gerekli bir şey. Yüzyıllar boyu kaybedilen zamanı yakalamak zorundayız, yakalamayı da istiyoruz. Kargaşalı bir kaynaşma, sanatın ya da düşüncenin kimi akımlarını, bugün "Kurtar bizi!" diyerek selamlayan, ama yarın "gerin çarmıha" diye bağıracak olan, ateşli yeni slogan arayışları... bütün bunlar kaçınılmaz.

"Devrim, bugüne dek zincirli kalmış bütün güçleri serbest bıraktı ve onları yaşamın yüzüne yükseltti. İşte size onca örnekten biri. Saray ileri gelenlerinin özenti ve kaprislerinin, aynı biçimde aristokratların ve burjuvazinin beğeni ve fantezilerinin, resim, yontu ve mimarimiz üstündeki etkilerini bir düşünün. Özel mülkiyet üstüne kurulu bir toplumda sanatçı pazar için çalışır, alıcılara gereksinimi vardır. Devrimimiz, sanatçıları bu yoz koşulların boyunduruğundan kurtardı. Sovyet devleti onların

savunucusu ve alıcısı oldu. Kendi durumunu böyle gören her sanatçının, inandığı ülkü uyarınca, üstünde hiçbir baskı olmadan, özgürce yaratma hakkı vardır.

"Ama bizler komünistiz elbette. Kollarımızı kavuşturup, karmaşanın keyfince gelişmesini izleyemeyiz. Bu süreci yöntemli bir biçimde yönetmeli ve sonuçlarını oluşturmalıyız. Oysa bunu yapabilmekten uzağız henüz, hem de çok uzak. Sanırım bizim de doktor Karlstadt'larımız(*) var. Resimde aşırı "nihilistiz." Güzel, korunmalı ve "eski" bile olsa örnek alınmalıdır. Gerçek güzelliğe sırtımızı dönmek ve bir çıkış noktası olarak, onu yadsımak, hem de yalnızca "eski" olduğu için yadsımak niye? Ne diye yeniye yalnızca "yeni olduğu" için tapmamız gereken bir tanrıymışçasına tapalım? Ne saçmalık! Burada büyük bir ikiyüzlülük var tabii, bir de Batı Avrupa'da egemen olan sanat modasına bilinçsiz bir tapma. Bizler iyi devrimcileriz, ama neden bilmiyorum, bizim de "çağdaş kültür düzeyinde" bulunduğumuzu kanıtlamak zorunda hissediyoruz kendimizi. Oysa benim "barbarım" diyecek cesaretim var. Ekspresyonist, fütürist, kübist ve öbür "ist" yapıtları, sanatsal dehanın en üstün göstergeleri olarak göremiyorum. Onları anlamıyorum. Bana hiçbir coşku vermiyorlar."

Ben de kendi payıma, niçin burun yerine konmuş bir üçgenin, coşkun bir ruhun sanatsal dile gelişi sayılması gerektiğini; niçin devrimci eyleme duyulan büyük isteğin insan bedenini, bu uyumlu organlar bütününü, ucunda beş dişli iki çatal bulunan çırpı bacakların üstünde duran biçimsiz bir çuvala dönüştürmesi gerektiğini anlayacak algı organlarından yoksun olduğumu itiraf ettim.

(*)Karlstadt (1480-1514): Alman din reformcusu. Adı Andreas Rudolf Bodenstein'dır, Karlstadt'lı olduğu için bu adla anılır. Wittenberg'de piskoposluk kurulu üyeliği ve profesörlük yapmıştır. Martin Luther'in ilk yandaşlarındandır. Kilisenin günahları bağışlaması tartışmasında Luther'den daha katı sonuçlara varmıştır. İbadet biçimlerini değiştirmeye girişmiş, manastır yeminlerini, özel missa ayinlerini reddetmiştir. Bu nedenlerden Luther'le arasında anlaşmazlık çıkmış, Luther, Karlstadt'ı sabırsız olmakla suçlamıştır; 1522'de yolları ayrılmıştır. —*çev.*

Lenin içtenlikle güldü.

"Evet, sevgili Clara, yapacak bir şey yok, ikimiz de yaşlıyız. Devrimde genç kalmak ve ön saflarda bulunmak yetsin bize. Yeni sanatta önlerde yürümemiz olanaksız, arkadan sürüneceğiz.

"Ama," diye sözlerini sürdürdü Lenin, "bizim sanat üstüne düşüncemizin pek de bir önemi yok. Milyonlarla sayılan bir nüfus içinde sanatın yüzlerce, hatta binlerce kişiye ne verdiğinin de pek önemi yok. Sanat halka aittir. Kökleriyle emekçi kitlelerin en derinlerine kadar girmelidir. Bu kitlelerin erişebileceği ve sevebileceği bir şey olmalıdır. Onların duygularını, düşüncelerini, isteklerini bir araya getirmeli ve kitlelere coşku vermelidir. Kitlelerin içinden sanatçılar uyandırmalı ve onları geliştirmelidir. İşçi ve köylü yığınlar kara ekmeği bile bulamazken, küçük bir azınlığa en iyi kalite bisküvilerden mi sunmak gerekiyor? Şu söyleyeceğimi elbette yalnızca gerçek anlamıyla değil, mecazi anlamıyla da söylüyorum: Biz, asla işçi ve köylüleri gözden yitirmemeliyiz. Yönetmeyi ve hesaplamayı, onlar için öğrenmeliyiz. Bu, sanat ve kültür alanı için de böyle.

"Sanatın halka yaklaşabilmesi ve halkın anlayabileceği bir şey olabilmesi için, önce genel eğitim ve kültür düzeyini yükseltmeliyiz. Bu konuda ne aşamadayız? İktidara geldiğimizden bu yana kültür konusunda gösterdiğimiz çaba karşısında hayran kalıyorsunuz. Doğru, böbürlenmeye düşmeden diyebiliriz ki, bu konuda çok, çok fazla şey yaptık. Sizin Kautski de içinde olmak üzere bütün ülkelerin Menşevikleri'nin bizi suçladığı gibi, yalnızca 'kafa kesmiyoruz,' çok sayıda kafayı da aydınlattık. Ama bu sayı yalnızca, bir zamanlar egemen olan sınıf ve hiziplerin arkalarında bıraktığı geçmişle karşılaştırıldığında 'fazla.' Bununla birlikte, işçi ve köylülerde kamçıladığımız bilgi ve kültür açlığı yabana atılır gibi değil. Ve bu yalnızca Petrograd ve Moskova'da, sanayi merkezlerinde böyle değil; bu kentlerin çok ötesinde, kırsal bölgelerin göbeğine dek böyle. Oysa yoksul bir halkız biz. Okuma yazma

eksikliğine karşı inatçı bir mücadele sürdürüyoruz. Kentlerde ve küçüklü büyüklü köylerde, kütüphaneler ve 'okuma evleri' kuruyoruz. Dersler düzenliyor, iyi temsiller ve konserler veriyor, ülkenin bir ucundan öteki ucuna 'gezici sergiler,' 'uygarlaştırıcı trenler'(*) gönderiyoruz. Ama, yineliyorum, en temel bilgilerden, en ilkel kültürden yoksun milyonlarca insana ne verebiliyor bunlar? Bugün, örneğin Moskova'da, on bin kişi, yarın da bir başka on bin kişi tiyatroda hayranlıktan kendinden geçerken, milyonlarca insan, adını yazmayı öğrenmek istiyor, harf harf; sayı saymayı öğrenmek istiyor; kendisine dünyanın düz değil, yuvarlak olduğunu, dünyayı 'gökteki babamızla' işbirliği içindeki dişi ve erkek cadıların değil, doğa kurallarının yönettiğini öğreten kültürü yavaş yavaş edinmeye başlamak için can atıyor."

"Eğitim yokluğundan bu kadar da acı yakınmayın yoldaş Lenin," dedim ona. "Bu, bir bağlamda, devrimin gerçekleşmesini kolaylaştırıyor da. Bu durum, işçi ve köylünün beynini burjuva görüş ve düşüncelerden korumuş, çoraklaşmasını önlemiştir. Propagandanız işlenmemiş bir toprağa tohum ekiyor. Önce sık bir ormanı temizlemek zorunda olmadığınız bir toprakta ekim yapmak ve ürün almak daha kolaydır."

"Evet, bu doğru," diye yanıtladı Lenin. "Ama yalnızca belli bir ölçüde ya da daha doğrusu, mücadelemizin belli bir aşamasına kadar doğru. Okuma yazma bilmeme, iktidar mücadelesi sırasında, amaç eski siyasal düzeni yıkmakken, hoş görülebilir bir şeydi. Ama biz yıkmaktan zevk aldığımız için mi yıkıyoruz yalnızca? Daha iyi bir şey yaratmak için yıkıyoruz. Okuma yazma eksikliği, toplumu yeni baştan kurma göreviyle pek, pek değil hiç uyuşmuyor. Oysa Marx'a göre yeni baştan kurma işi, işçilerin kendi eseri olmalıdır;

(*)Ekim Devrimi'nden sonra, halkı eğitmek amacıyla ülkenin çeşitli yerlerine gönderilen kültür trenleridir. Bu trenlerde halka kitap dağıtılıyor, toplantılar düzenleniyor, film gösterimleri, tiyatrolar ve benzeri etkinlikler yapılıyordu. —*çev.*

ben köylüler için de ekliyorum aynı şeyi, eğer özgürlüklerini kazanmak istiyorlarsa. Bizim sovyet düzenimiz bu görevi kolaylaştırıyor. Bu düzenin katkısıyla binlerce işçi, şu anda, çeşitli sovyetlerde ve sovyet örgütlerinde, yeni baştan kurma işi için çalışmayı öğreniyor. Bunlar, sizin dilde dendiği gibi, 'hayatlarının baharındaki' kadınlar ve erkekler. Çoğu eski rejim altında büyüdü, dolayısıyla ne eğitim gördüler ne de kültürü sindirdiler. Ama şimdi canla başla bilgilenmeye koşuyorlar. Sovyet çalışmasına hep yeni kadın ve erkek kuşaklarını katmayı ve onlara pratik ve kuramsal bilgileri kazandırmayı bir amaç olarak kararlılıkla önümüze koyuyoruz. Her şeye karşın yine de, yönetici kadro gereksinimimizi bir türlü tamamen karşılayamıyoruz. Eski tip bürokratları çağırmak zorunda kalıyoruz bu yüzden, bu da ülkemizde bürokrasinin ortaya çıkması sonucunu yaratıyor. Bürokrasiden bütün ruhumla nefret ediyorum. Bu, şu veya bu bürokrattan kişi olarak nefret etmek değil, o kişi yetenekleri olan biri de olabilir; benim tiksindiğim bürokratizmin kendisi. Bürokratizm, bir organizmayı her düzeyiyle felce uğratır ve çürütür. Bürokratizmi yenmenin ve kökünü kazımanın en güvenli yolu, halkı en geniş ölçekte eğitmek ve yetiştirmektir.

"Geleceğe nasıl bakıyoruz? Proleter ve köylü gençliğin ders görebilmesi, kültür edinmeye başlayıp kültürü sindirebilmesi için çok önemli kurumlar kurduk ve eşsiz önlemler aldık. Ama burada da o yaman sorun karşımıza dikiliyor: Bizimki kadar büyük bir nüfus için bu kadarcık şey nedir? Daha kötüsü, yeterli sayıda çocuk bahçemiz, yetimevimiz, ilkokulumuz bile yok. Milyonlarca çocuk eğitim, öğrenim görmeden büyüyor. Babaları ve dedeleri kadar cahil kalıyorlar. Ne çok yetenek sönüyor, ışığa duyulan ne çok özlem boğulup kalıyor! Bu, gelecek kuşağın mutluluğuna karşı işlenmiş korkunç bir suçtur, komünist topluma dönüşmesi gereken Sovyet devletinde hazineyi har vurup harman savurmaya eşdeğer bir suç. Bu durum, içinde ciddi bir tehlike barındırıyor."

Lenin'in genelde çok dingin olan sesinde, bastırılmış bir öfke duyuluyordu.

Bize, bizim üçümüze, böyle bir propaganda söylevi verdiğine göre, bu sorun Lenin için çok önemli olmalı diye düşündüm. Aramızdan biri, kim olduğunu anımsamıyorum, sanat ve kültür alanında özellikle çarpıcı olan bir iki olaydan söz etti ve bu olayların kaynağını "dönemin koşullarıyla" açıkladı. Lenin yanıtladı:

"Bilmez olur muyum! Bir çoğu, *panis et circenses*'in (ekmek ve sirk oyunları)(*) içinde bulunduğumuz dönemin sıkıntılarına ve tehlikelerine çözüm olacağına içtenlikle inanıyor. Ekmek, evet! Sirk oyunları... belki, keşke olsa. Bu arada sirk oyunlarının büyük sanat olmadığı, az çok hoşa giden eğlenceler olduğu da unutulmasın. Bizim işçi ve köylülerimizin Romalı lumpenproletaryaya hiç mi hiç benzemediğini de aklımızdan çıkarmayalım. Onları devlet ayakta tutmuyor, onlar kendi çalışmalarıyla devleti ayakta tutuyorlar. Devrimi onlar 'yaptılar;' devrim davasını oluk oluk kan akıtarak ve sayısız özveriye katlanarak savundular. Bizim işçilerimiz ve köylülerimiz gerçekten sirk oyunlarından daha fazla şeyi hak ediyor. Büyük sanata hak kazandılar. O yüzden biz ilk sıraya, ekmek sorununun çözülmesi koşuluyla elbette, kitlelerin öğrenimi ve eğitimini koyuyoruz ki zemin kültüre hazır olabilsin. Büyük, gerçekten yepyeni, içeriğine karşılık olan bir biçimi yaratacak, komünist bir sanat bu zeminde boy vermeli. Bu yolda, 'aydınlarımıza' düşen, temel önemde, soylu görevler var. Bu görevleri üstlenip yerine getirmekle, kendilerine, *Komünist Manifesto*'nun ustaca tanımladığı o aşağılık yaşam koşullarından uzak bir özgürlüğün kapısını ardına kadar açmış olan proletarya devrimine borçlarını ödemiş olacaklar."

(*)Latin yergi şairi Decimus Junius Juvenalis'in (60-130), Roma'nın çürümüşlüğünü acı acı eleştirdiği *Yergiler* adlı yapıtındaki sözleridir; Roma halkının bedava buğday dağıtımı ve sirk oyunlarından başka herhangi bir şeyle ilgilenmekten aciz olduğunu anlatır. —*çev.*

Bu gece —saat geç olmuştu— başka konulardan da konuştuk. Ama beni özellikle, Lenin'in sanat, kültür, halkın eğitimi ve öğrenimi konularında söyledikleri etkilemişti.

"*Olduğu Gibi Lenin. Çağdaşlarının Anıları.*"
Yabancı diller baskısı,
Moskova, 1958, c. I, sf. 597-601

* * *

Kitlelere marksist bir bakışı olan Lenin, doğal olarak, onların kültürel gelişimini temel önemde görüyordu. Ona göre, devrimin en güzel kazanımı ve komünizmin gerçekleşeceğinin en kesin güvençesi buradaydı.

"Kızıl Ekim, demişti bir gün bana, ekonomik devrim temeli üzerinde yükselecek büyük bir kültür devrimine geniş bir yol açtı. Farklı ırk ve milliyetlerden, farklı uygarlık derecelerinden, milyonlarca erkek ve kadının yepyeni bir yaşama doğru atıldığını bir canlandırın gözünüzde. Sovyet iktidarının görevi çok büyük. Yüzyılların kültürel gecikmişliğini birkaç on yılda gidermesi gerekiyor. Sovyet örgütleri ve kurumları dışında, çok sayıda bilgin, ressam, profesör örgütü ve derneği de kültürel ilerlemeye katkıda bulunuyor. İşletmelerdeki sendikalarımız ve kırsal bölgelerdeki kooperatiflerimiz de kültür alanında ciddi çaba gösteriyorlar. Partimizin etkinliği her yana yayılıyor. Çok şeyler yapıyoruz, başarılarımız eskiye bakıldığında büyük, ama önümüzde yapmamız gerekenlerle karşılaştırıldığında küçük. Kültür devrimimiz daha yeni başlıyor."

Lenin söz arasında Bolşoy Tiyatrosundaki parlak bir gösteriye de değindi.

"Evet, dedi gülümseyerek, bale, tiyatro, opera, yenilikçi ve aşırı yenilikçi resim ve yontu sergileri, bütün bunlar yurtdışındaki pek çok kişiye bizim, sandıkları kadar barbar olmadığımızı kanıtlıyor.

Bunların toplumsal kültürün göstergeleri olduğunu yadsımıyorum ve önemlerini de azımsamıyorum. Ama, doğrusunu söylemek gerekirse, ücra köylerde yapılan iki üç ilkokul, herhangi bir serginin en güzel parçasından daha büyük zevk veriyor bana. Kitlelerin genel kültürel düzeyinin yükseltilmesi, sanatın, bilimin ve tekniğin gelişmesinin güvencesi olacak, etkili, yarı yolda kesilip kalmayacak güçlere sağlıklı ve sağlam bir temel oluşturacaktır. Kültürü yaratma ve yayma isteği bizde son derece güçlü. Ama aynı zamanda deney yapmaya fazlaca düşkün olduğumuzu da kabul etmek gerek. Ciddi şeylerin yanında, içi boş işlere de çok fazla güç ve olanak harcanıyor. Oysa görünen o ki yaratıcı yaşam toplumda da, ancak doğada olduğu kadar savurganlık gerektiriyor. Kültür devrimi için başlıca önem taşıyan şey, işçi sınıfının iktidarı almasından beri var: Kitlelerin uyanışı, coşkuyla kültüre yönelmesidir bu. Yeni toplumsal düzenin yetiştirdiği ve bu düzeni yaratan yepyeni insanlar çıkıyor ortaya."

C. Zetkin, "*Lenin'le İlgili Anılar,*"
Rus baskısı *Gospolitizdat,*
1955, sf. 68-69

A. LUNAÇARSKİ

LENİN VE SANAT

LENİN sanat sorunlarına ciddi olarak eğilecek pek az zaman buldu yaşamı boyunca. Amatörlükten uzak durduğundan ve hiç mi hiç hoşlanmadığından, bu alanda risk almayı sevmezdi. Bununla birlikte, çok belirli beğenileri vardı. Büyük Rus yazarlarını, edebiyatta, resimde gerçekçiliği vb. severdi.

1905'de, ilk devrim sırasında, D. Leşçenko'nun dairesinde bir gece geçirmesi gerekmişti. Leşçenko'nun kitapları arasında, Knackfuss yayınlarından, dünyanın en büyük ressamları dizisi de vardı. Ertesi sabah Vladimir İlyiç bana "Şu sanat tarihi ne büyüleyici bir alan. Bir marksist için yapacak ne çok iş var burada. Bütün gece gözümü bile kırpmadım, sırayla bu kitapları okudum ve bu sanat sorunlarıyla ilgilenecek zamanım olmadığı —büyük olasılıkla hiçbir zaman da olmayacağı— için hayıflandım." Vladimir İlyiç'in bu sözlerini dün gibi anımsıyorum.

Sonraları, devrimin ardından, sanatla ilgili çeşitli seçici kurullarda pek çok kez rastladım ona. Bir kezinde beni, kendisi ve Kamenev'le birlikte, Kurtarıcı İsa Bazilikası'nın yanındaki, o görkemli ayaklığından tahttan devrilircesine devrilmiş II. Aleksandır yontusunun yerine konacak anıt için hazırlanan taslakların sergileneceği yere çağırmıştı. Vladimir İlyiç bütün taslakları sertçe eleştirdi. Hoşuna giden bir tane bulamamıştı. Fütürist türden bir örnek karşısında derin bir hayretle durdu. Bu anıtla ilgili düşüncesi sorulduğunda yanıtı, "Ben bir şey anlamıyorum bunlardan, Lunaçarski'ye sorun" oldu. Ben, orada dikkate değer tek bir anıt görmediğimi söylediğimde pek hoşnut oldu ve bana dönüp "Şu işe bakın, ben de sizin şu fütürist gudubetlerden birini diktireceğinizi düşünüyordum" dedi.

Bir başka kez, bir Karl Marx anıtı yapılması söz konusuydu. Çok tanınmış bir yontucu olan M., "Dört filin üstünde ayakta duran Karl Marx" konulu tasarısını sergilemek için üsteleyip duruyordu. Bu beklenmedik konu hem bizlere, hem de Vladimir İlyiç'e garip gelmişti. Sanatçı, ne pahasına olursa olsun yarışmayı kazanma isteğiyle, yapıtını üç kez baştan yaptı. Benim başkanlığımdaki seçici kurul, onun tasarısını kesin olarak geri çevirip, Alyoşin yönetimindeki bir yontucu topluluğunun tasarısında karar kılınca, M., Vladimir İlyiç'e başvurdu. İlyiç, M.'nin dilekçesini önemsedi ve bana özel olarak telefon ederek başka bir seçici kurul toplanmasını istedi. Söz konusu iki tasarıyı görmeye geleceğine söz verdi. Geldi de. Alyoşin'in yapıtını daha çok beğendi ve yontucu M.'nin tasarısını geri çevirdi.

Aynı yıl,(*) 1 Mayıs bayramı için, Alyoşin'in topluluğu, Marx'ın yontusunu dikmeyi düşündüğümüz yere bir maket yerleştirdi. Vladimir İlyiç bir koşu geldi. Yontunun çevresinde birçok kez döndü, gerçek boyutları hakkında bilgi aldı ve sonunda yontuyu onayladı, ama bana "Anatoli Vasilyeviç, lütfen sanatçıya saçları değiştirmesini söyler misiniz? Yontu, Marx'ın portrelerini çağrıştırsın istiyorum, bu sanki pek benzemiyor" demeden de edemedi.

1918 yılında, Vladimir İlyiç beni çağırdı ve sanatı bir propaganda aracı olarak kullanmak gerektiğini söyledi. İki tasarısı vardı: İlki, binaları, duvarları ve genelde afiş asılan yerleri, devrimci içerikte, büyük büyük yazılarla donatmaktı. Hemen oracıkta birkaç öneride bulundu.

İkinci tasarısı, Petrograd'a, Moskova'ya, büyük devrimcilerin, alçıtaşından, geçici yontularını dikmekti. Her iki kent de Lenin'in düşüncesini hayata geçirmek için çok istekli oldu. Bu tasarıyla, her yontunun açılışında, ilgili devrimciyi anlatan bir söylev verilmesi ve yontuların ayaklıklarında açıklayıcı yazılar bulunması öngörülüyordu. Vladimir İlyiç buna "anıtlı propaganda" adını takmıştı.

(*) 1920.

Bu "anıtlı propaganda" Petrograd'da oldukça başarılı oldu. Yontuların ilki, Sherwood'un yaptığı Radişçev yontusuydu. Bu yontunun bir kopyası da Moskova'ya dikildi. Ne yazık ki Petrograd'daki yıkıldı ve yeniden yapılmadı. Zaten bu kentteki yontuların çoğu, kullanılan malzemenin dayanıksızlığı yüzünden uzun süre dayanmamıştı. Oysa içlerinde Garibaldi'nin, Şevçenko'nun, Dobrolyubov'un, Herzen'in yontuları gibi, çok yerinde olanlar vardı. Fütürist eğilimli sanatçıların yaptıkları anıtlar daha az başarı kazanmıştı. Örneğin Perovskaya'nın, kübist bir yorumla yapılmış, o çok stilli başı ortaya çıktığında, çoğu kişi gözlerini fal taşı gibi açarak geri çekilmiş ve Z. Lilina son derece buyurgan bir dille yontunun hemen kaldırılmasını istemişti. Yine, sanırım Çernişevski yontusu da aşırı barok kaçmıştı. En iyisi Lassalle'inki(*) olmuştu. Eski belediye meclis binasının yanına dikilmişti, hâlâ da orada durur.(**) Sanırım tunçtan dökülmüştü. Matveyev'in yaptığı, ayaklı Karl Marx yontusu da son derece başarılıydı. Ne yazık ki yıkıldı. Şimdi aynı yerde, yani Smolni'nin yakınında, tunçtan bir Marx büstü var, ancak Matveyev'in özgün yorumuyla karşılaştırılamayacak kadar vasat bir çalışma.

Petrograd'da durum buyken, Vladimir İlyiç'in çalışmaları görme olanağının olduğu Moskova'da yontular epey kötüydü. Bana kalırsa en iyisi şair Nikitin'inkiydi. Vladimir İlyiç bütün yontuları gezip gördü mü bilmiyorum, ama bir gün bana öfkeyle "anıtlı propagandadan" bir şey çıkmadığını söyledi. Ben kendisine yanıt olarak Petrograd deneyimini ve Zinovyev'in anlattıklarını aktardım. Kuşkulu bir yüzle başını sallayarak "Bütün yetenekler Petrograd'da, bütün beceriksizler de Moskova'da mı toplanmış yani?" dedi. Bu garip olaya ben de bir açıklama getiremedim.

Konenkov'un yaptığı anı niteliğindeki nişana da kuşkuyla yaklaşmıştı. Pek inandırıcı gelmemişti ona bu nişan. Konenkov'un kendisi de kendi yapıtıyla dalga geçiyordu zaten.

(*)Lassalle'ın yontusunu Sinaiski yapmıştır. —*ed.*

(**)Anılar 1924 yılında kaleme alınmıştır. —*ed.*

Vladimir İlyiç'e, Kalturin'in bir kabartmasını armağan eden ressam Altman'ı anımsıyorum bir de. Bu kabartma İlyiç'in çok hoşuna gitmişti, ama bana bunun da fütürist bir yapıt olup olmadığını sormuştu. Fütürizmi eleştiriyordu. Nadejda Konstantinovna'yla birlikte, Teknik Sanatlar Okulu'ndan "sol" öğrencilerin kaldıkları yurda gittiklerinde ben yanlarında değildim, orada geçen konuşmaları bana sonradan anlattılar. Vladimir İlyiç öğrencilere biraz takılmış, onlarla şakalaşmış, ama orada da, bu konularla ilgili ciddi olarak görüş bildiremeyeceğini, çünkü kendisini yeterince donanımlı görmediğini belirtmiş. Bütün o gençliğe gelince, hepsini olağanüstü bulmuş ve komünist eğilimlerinden de çok hoşnut kalmış.

Yaşamının sonuna doğru Lenin'in, sanatla ilgili zevkler tadacak pek az fırsatı oldu. Birçok kez tiyatroya, özellikle Sanat Tiyatrosu'na gitti. Sanat Tiyatrosu'nun oyunlarını çok beğenirdi, onları izledikten sonra hep çok keyifli olurdu.

Vladimir İlyiç müziğe tapardı. Bir dönem, oturduğum dairede iyi konserler düzenlemiştim. Şarkı söylemeye Şalyapin, enstrüman çalmaya Meyçik, Romanovski, Stradivarius kuarteti, Kussevitski vb. gelmişti. Vladimir İlyiç'i kaç kez çağırdım, ama hep işi vardı. Bir gün bana açık açık şöyle dedi: "Müzik dinlemek elbette hoş bir şey, ama inanır mısınız, beni allak bullak ediyor. Çok fazla etkileniyorum." Lenin'i kendi evindeki bir iki konsere getirtme şansını yakalayan Tsiyurupa da aynı şeyi söylemişti bana: "Müzik, Vladimir İlyiç'e engin bir zevk veriyor, ama allak bullak ediyor onu." Vladimir İlyiç'e birçok kez Bolşoy Tiyatrosu'nun bize çok pahalıya gelmediğini kanıtlamak durumunda kaldım, ama o yine de devlet para yardımının azaltılması için diretiyordu. Bu düşüncesi iki nedene dayanıyordu. Konu açılır açılmaz dile getirdiği birinci neden şuydu: "Olanaklarımız kırsal bölgelerde en basit okulları açmaya bile yetmezken, bu kadar şatafatlı bir tiyatronun masraflarını karşılamak yakışık almıyor." İkinci nedeni, bu tiyatroya yaptığı sert eleştirilere karşı çıktığım bir toplantıda söylemişti. Ben

bu tiyatronun tartışılmaz kültürel önemini savunuyordum; Vladimir İlyiç gözlerini muzipçe kırpıştırarak şöyle dedi: "Neyse ne, bal gibi derebeylik sanatının bir parçası bu, kimse de öyle değil diyemez."

Bundan elbette Vladimir İlyiç'in geçmişin kültürüne düşman olduğu sonucu çıkmaz. Onun özellikle derebeyliği andırır bulduğu şey, operanın bu şatafatıydı. Geçmişin sanatına gelince, özellikle Rus gerçekçiliğine (örneğin peredvijniki'lerinkine)(*) çok büyük hayranlığı vardı.

Vladimir İlyiç'le ilgili anılarımdan aklıma gelen birkaç olay işte bunlar. Onun, estetik konusunda, hoşlandıklarını veya hoşlanmadıklarını insanlara dayatan biri olmadığını yinelemek isterim.

"*Olduğu Gibi Lenin. Çağdaşlarının Anıları.*"
Yabancı diller baskısı,
Moskova, 1959, c. II, sf. 422-426

* * *

...1918 yılında, Proletkult yandaşlarının Aleksandrinski Tiyatrosu'yla ilgili ısrarcı bir baskısı oldu. Kişisel olarak ben, Proletkult'la sıkı ilişkiler içindeydim; yine de "gerici sanatın yuvası"nı yok edelim diyerek ortalığı ayağa kaldıran Proletkultçular karşısında şaşkınlıktan donup kalmıştım.

Doğrudan Lenin'in kendisine danışmaya karar verdim.

...Böylece, tam tarihini anımsamıyorum ama 1918-1919 döneminde olacak, Vladimir İlyiç'in çalışma odasına girerek, ülkedeki en iyi tiyatroları korumak için elimden geleni ardıma koymamakta kararlı olduğumu bildirdim. Ekledim: "Şu an, oyun listesi elbette eski. Ancak bu listeyi içindeki tüm pisliklerden temizlemek için elimizden geleni yapacağız. İzleyici kitlesi, özellikle de proleter izleyiciler, tiyatroya severek geliyorlar. Hem bu kitle hem de zaman, tiyatroları, ne denli tutucu olurlarsa olsunlar, yavaş yavaş

(*)Peredvijniki [Gezginler]: Rus gerçekçi ressamları topluluğu. Bu adla anılırlar çünkü 1870'ten 1923'e kadar gezici sergiler düzenlemişlerdir. —*ed.*

değişmek zorunda bırakacaktır. Ben bu değişimin oldukça hızlı olacağını düşünüyorum. Doğrudan karışmak bana tehlikeli geliyor; şu an için, bu alanda, var olanın yerine önerebileceğimiz bir şey yok. Ortaya çıkacak yenininse, geleneksel kültürden kopması olasılığı çok yüksek. Sonuçta, devrimin zaferinden sonra müziğin hemen yakın gelecekte proleter ve sosyalist bir müziğe dönüşeceğini düşünüp de konservatuvarları ve müzik okullarını kapatacak, "feodal ve burjuva" kültüre ait olmakla suçlanan eski çalgıları ve eski partisyonları yakacak değiliz.

Vladimir İlyiç beni can kulağıyla dinledi ve bana, tam olarak bu çizgide davranmam, ama bunu yaparken, devrimin etkisi altında doğacak olan yeniyi de savsaklamamam gerektiği yanıtını verdi. Başlangıçta, bu yeninin nitelikli olup olmaması çok önemli değildi, bu işte yalnızca estetik değerleri düşünerek hareket edemezdik, yoksa daha olgun olan eski sanat, yeninin gelişmesini yavaşlatırdı, bu arada elbette kendisi de dönüşürdü, ama yeni yapıtların yarışması onu ne kadar az kamçılarsa, o da o kadar yavaş dönüşürdü.

Bu tür yanlışları önlemek için elimden geleni yapacağım konusunda Vladimir İlyiç'e hemen güvence verdim. "Yalnız, dedim, şu an bizim kuyruğumuza takılmaya çalışan çok sayıda psikopat ve şarlatanın, bizim güçlerimizi kullanarak, hem kendilerinin harcı olmayan hem bize de zararı olan bir işlev üstlenmelerine de yol vermemeli."

Vladimir İlyiç bu söylediğime harfi harfine şu yanıtı verdi: "Psikopatlar ve şarlatanlar konusunda yerden göğe kadar haklısınız. Zaferi kazanmış olan sınıf, kendi entelektüel güçleri şu an nicelik bakımından zayıf bir sınıf olduğundan, eğer kendini korumak için dikkat etmezse, kaçınılmaz olarak bu tip unsurların kurbanı olacaktır." "Bu, bir yere kadar, zaferin kaçınılmaz bir sonucu, dahası kanıtı sayılır" diye de gülerek ekledi.

"Öyleyse, şöyle toparlıyoruz, dedim ben, eski sanatla ilgili, az veya çok değer taşıyan her şey korunacak. Müzelerde duran değil,

eylemde olan sanatlar, yani tiyatro, edebiyat, müzik üzerinde belli bir baskı kurulacak, ancak bu baskı, her tür hoyratlıktan uzak, bu sanat dallarının yeni gereksinimler karşısında hızlı bir değişim gösterebilmeleri için olacak. Yenilikler karşısında uyanık olunacak. Başka çalışmaları boğacak biçimde baskın olmalarına izin verilmeyecek. Gerçek sanat değerleri yarattıkça daha seçkin yerlere gelmeleri olanağı yenilikçilere tanınacak ve bu amaç doğrultusunda kendilerine elden gelen yardım sunulacak.

Lenin bu sözlerime şöyle karşılık verdi: "Bence oldukça açık bir reçete oldu bu. Makalelerinizde ve halka yönelik konuşmalarınızda bu reçeteyi, hem bizimkilere hem de genel anlamda halka aşılamaya çalışın."

"Bunu yaparken sizin adınızı kullanabilir miyim?" diye sordum.

"O niye? Ben sanat konusunda uzmanmışım gibi görünemem. Siz bir halk komiserisiniz, bunun için yeterli yetkeniz olmalı."

Görüşmemiz bu sözle sona erdi.

A. Lunaçarski,
"*Aleksandrinski Tiyatrosunun Yüzüncü Yıldönümüne Doğru*,"
"*Aleksandrinski'nin Büyük Dönemleri*" — Konstantin Derjavin,
Leningrad, 1932, sf. IX-XI

ALEKSANDER SERAFIMOVIÇ

LENİN'İN EVİNDE

LENİN'İ KONGRELERDE ve konferanslarda konuşurken birçok kez dinledim. Bir şey bana her zaman çok şaşırtıcı gelmiştir: Onun konuşması genellikle kendisinden önceki ve sonraki konuşmacılardan daha kısa sürer, ama insanda her zaman çok güçlü bir izlenim bırakırdı.

Karşılıklı olarak, yalnızca bir kez konuştum kendisiyle. İşte bugün bu biricik, unutulmaz görüşmeyi, Lenin'in evinde konuk olduğum günü anlatmak istiyorum.

Bu unutulmaz akşamda, kongrelerde ve konferanslarda gördüğüm konuşmacıya ve öndere hiç benzemeyen, bambaşka bir Lenin'le karşılaştım. Gözlerimin önünde yeni bir Lenin vardı, eşsiz bir dost, dünyada olup bitenlere, sıkılmak nedir bilmeden, capcanlı bir ilgiyle bakan, insanlara şaşılacak denli yumuşak ve sevecen davranan, neşeli bir adam.

"Üstünde çalıştığınız bir şeyler var mı? diye sordu bana.

— Şu sıra yazı yazmak güç. Çok fazla örgütlenme çalışması var."

Lenin kaşlarını çattı.

"Evet, çok örgütlenme çalışması var ülkemizde. Siz yazarlara gelince, işçileri edebi çalışmalarınıza katmaya çalışmalısınız. Elinizden gelen her şeyi yapmanız gerekir. İşçinin en ufak bir denemesini bile büyük bir sevinçle karşılamak gerek. Sizin dergide işçilerin de yazıları çıkıyor mu?

— Fazla değil Vladimir İlyiç. Bilgi eksikleri, kültür eksikleri olduğu düşünülürse..."

Bana gülen gözlerle baktı:

"Orası hiç önemli değil canım, öğrenecekler yazı yazmayı ve harika bir edebiyatımız olacak, dünyadaki ilk proleter edebiyat..."

Bu sözlerde, insana ve Rus sanatına duyulan güçlü, etkili, söndürülemez bir inanç ve emekçi halka duyulan büyük bir sevgi vardı.

"Olduğu Gibi Lenin
Çağdaşlarının Anıları."
Progres Yayınları, Moskova
1965, 3. cilt, sf. 305-306

ADLAR DİZİNİ

V. İ. LENİN

MARX VE ENGELS edebiyat ve sanat konularında ayrı birer kitap yazmadıkları gibi Lenin'in de bu konuda yazılmış bir kitabı yoktur. Ancak Marksizm tüm maddesel ve düşünsel konuları kapsayan bir dünya görüşüne dayandığı için, Lenin sanat ve edebiyatı yaptığı çözümlemelerinin ve mücadelelerinin içine katmıştır. Tolstoy, Çehov, Dürer, Beethoven, Goethe, Kant, Hegel, Gorki, Çernişevski, Zola vb. pek çok yazar, ressam, besteci ve filozof hakkında derinlemesine çözümlemeler yapmıştır. Üstelik yalnızca geçmişin büyük yazarlarını incelemekle kalmamış, dünyayı daha gerçekçi tanımamızı sağlayan ikinci dereceden yazar ve sanatçıları da titizlikle ele almıştır. Çünkü Lenin'e göre hakikat olsa olsa ancak devrimci olabilir.

Edebiyat ve sanatın siyasetdışı kalamayacağı, "sanat sanat içindir" ilkesinin doğru olmadığı, sanatın insan yaşamının gelişmesine yardımcı olması gerektiği görüşünü benimseyen Lenin **Edebiyat ve Sanat Üzerine** adlı bu kitabında sanatı ve edebiyatı bu yönden ele alır, roman kahramanlarını bu açıdan yorumlar. Tolstoy hakkında söylediği şu sözler, edebiyat eserlerine nasıl bakmamız gerektiğini çok güzel açıklar: "Tolstoy özgündür çünkü onun düşüncelerinin tümü, bir bütün olarak ele alındığında, bir *köylü* burjuva devrimi olarak bizim devrimimizin niteliklerini ortaya koyar. Bu açıdan bakıldığında Tolstoy'un düşüncelerindeki çelişkiler, devrimimiz sırasında köylü sınıfının tarihsel etkinliğinin geliştiği çelişki dolu koşulların gerçek bir aynasıdır."

Kapak Resmi: Pieter Bruegel

ISBN 978-975-388-161-6
9 789753 881616

18.00 YTL